

PANDVLPHI
COLLENTII IVRIS
CONSULTI PISAVRENSIS

HISTORIAE NEAPOLITANA
NAE AD HERCVLEM I. FERRA-
riæ Ducem Libri VI.

CUI ACCESSERVNT, PRAETER PROVINCIA-
rum, Urbium, Oppidorum, præcipuarum Arcium, Principum, Episcopatum,
Ducum, Comitum, Baronum, Nobilium familiarum nomenclatu-
ram, totius etiam regni Cosmographica tabula.

Omnia ex Italico sermone in Latinum conversa.

JOANN. NICOL. STUPANO RHETO
Interprete.

Ad
BEATVM CVRIENSEM RHETO-
rum Episcopum.

Cum Gratia & Priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis.

BASILEAE,
APVD PETRVM PERNAM,
M. D. LXXII.

Maria d. Lande

F. N. 436.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

PANDVLPHI

COLLENTII IVRIS

CONSULTI PISAVRENSIS

HISTORIAE NEAPOLITANAE

AD HERCVLEM I. FER-
riæ Ducem Libri VI.

*CVI ACCESSERVNT, PRAETER PROVINCIA-
rum, Urbium, Oppidorum, præcipuarum Arcium, Principum, Episcopatum,
Ducum, Comitum, Baronum, Nobilium familiarum nomenclatu-
ram, totius etiam regni Cosmographica tabula.*

Omnia ex Italico sermone in Latinum conuersa.

JOANN. NICOL. STUPANO RHETORIS
Interprete.

Ad
BEATVM CVRIENSEM RHETORIS
rum Episcopum.

F. N. 436.

Cum Gratia & Priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis.

BASILEAE,
APVD PETRVM PERNAM,

M. D. LXXII.

Maria de Candia

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI,
 ET REVERENDISSIMO IN CHRISTO
 PATRI DOMINO BEATO RHETHO-
 rum Episcopo, Domino suo clementis-
 simo, Salutem.

VI historiam laudant, BEATE Princeps Illu-
 striss. illius fini potissimum innitiposse viden-
 tur. Si enim ad quodlibet Reipub. munus ad-
 ministrandum, eos viros semper deligi cupi-
 mus, qui ex longo rerum usu singularem quan-
 dam peritiam industriamq; sunt consequuti: & historia am-
 plissimo exemplorum teatro, ceu rerum singularum experi-
 mentis unumqueng; hominem magnopere erudire potest: an
 non singulare quoddam praestantissimumq; compendium ipsa
 fuerit, quo breui tempore tantam rerum cognitionem compa-
 rare queas, quantam ne multis quidem seculis ex ipso rerum
 usu consequaris? Sapientiam sanè, ut ille ait, usus quidem ge-
 nuit: mater verò peperit memoria. Quamobrem erunt sapien-
 tissimi illi, qui non vnius aetatis aut urbis, sed omnis cui o-
 mniumq; gentium facta euentusq; in recenti memoria positos
 habent. Atq; haec quidem argumenta ex ipsa rationis vi pro-
 ficiscuntur: quibus si experientiam subscribere intelligas, non
 possis illis ullo modo fidem non habere. Considera ergo vel illud
 unum, quod de L. Lucullo Cicero scribit. Is cum ad bellum Mi-
 thridaticum proficisceretur, rei militaris omnino rudis erat: ni-
 hilo minus tamen inter nauigandum peritiores quosq; inter-
 rogando, & res gestas aliorum legendo, tantum profecit, ut cum
 in Asiam peruenisset, in omni genere belli maximus fuerit:
 iamq; ipsius etiam Mithridati Regis iudicio, omnib; omnium
 seculorum Imperatoribus anteferretur. Rectè ergo & Ale-
 xander Seuerus Imperator, quoties sibi de bellicis negotijs deli-
 berandum esset, peritos historiarum homines in primis consule-

EPISTOLA

bat: eundemq; imitatum esse, aiunt etiam, superioribus annis magna cum Imperij Romani utilitate D. Max. Imperatorem inuictiss. in Hungaria. Nam cum multis aduersus Turcas dimicandum esse videretur, ille iurisconsultorum & Historicorum consilio monitus, satius esse duxit, hostem, quò minus ulterius progredi posset, iurò prohibere, quàm dimicando vniuersum orbem Christianum in discrimen adducere. Hæc atq; eius generis plurima alia in historie laudè iure dicuntur: quæ sicuti vniuersalia sunt, & ad omnes historias pertinent: ita non incommodè mihi disputari quoq; posse videtur de ipsis particulatim differentijs. Nam cum de varijs rebus varia multiplicesq; historie scribatur, non existimo sanè ex quacung; tandem æqualem utilitatem ad lectorum posse derivari. Ergo receptis ne an vetusta historie magis Lectori conducant, primum quis meritò quaesierit: idem etiam deinceps magis de singulis veterum recentiumq; speciebus. Nam si rerum ipsarum naturam consideres, quæ historica narratione explicantur, non dubium est, quin vetustissima quoq; àicta factaq; cognitu maximè necessaria existimes: cuiusmodi sunt quæ de prima rerum totiusq; mundi origine, de Dei erga genus humanum voluntate, præceptis legibusq; viuendi primis Rerū publicis & Imperiorum successione traduntur. Nam hæc veluti prima fundamenta sunt bonæ institutionis, recteq; viuendi præcepta: quibus neglectis, nemo unquam ad publicarū nec priuatarum rerum administrationē rectè accessit. Quòd si præterea antiquissimarum harum rerum simplicitatem, candoremque spectaueris, quòd sine ullo animi affectu, sine odij amicitiaq; metu enarrantur, facile illa recentibus & nuper gestis rebus antepones. Hæc namq; præter id quod sæpenumero ab historicis odio, amicitia, ac metu condiuntur, & propter hosce affectus deinde multa omittuntur, rescantur, augentur, minuuntur: aliud quoque maiusq; incommodum secum afferunt. Nā sæpe reuocant in animum Lectori odia & inimicitias, propter quas ille non modò de eo quod factò opus sit, non eruditur:

ve.

NVNCVPATORIA.

verumetiam ad agendum aliquid inconsultè permouetur. Cuius rei exempla etiamsi plurima producere possem, tamen hæc vnum sufficiet, quod legimus in Commentarijs C. Caesaris de bello Gallico. Nam cum Heluetij in Galliam profecturi ab illo peterent, iter tutum sibi per prouinciam concedi: negauit ipse ea tantum de causa, quòd memoria teneret, L. Castum Consullem ab illis antea casum pulsumq; fuisse. Quæ quidem in re declarauit, se ex rei gestæ recordatione non tam institutū fuisse ad prudenter agendum, quàm permotum ad iniuriam vindicandam. Ac si res minus prosperè successisset, non modò nihil profuisset historie cognitio, sed magnum potius detrimentum attulisset. At non desunt tamè etiam in contrariâ partem argumenta: quòd hanc odij recordationem, aliosq; huiusmodi animorum motus, nō tam rei nuper gestæ memoria, quàm male institutus Lectoris animus pariat. Eum enim qui ex historiarum lectione erudiri cupit, sic existimamus animo affectum esse debere, ut qui euentus, ex quibus causis oriuntur, diligenter animaduertat, eaq; deinde conferat cum ijs, quæ ei etiam quotidie accidere consueuerunt, similesq; semper euentus ex similibus causis, & ex contrarijs contrarios ratiocinando concludat. Ad quem scopum si animū intenderis, non modò te non permouebunt rerum nuper gestarū narrationes ad aliquid imprudenter vindictæ causa faciendum: sed potius proposito periculo æhortabuuntur. Quòd si veritatis quoq; rerum que narrantur, rationem habendā esse contendas: eam ego non minus in antiquis quàm nouis historijs, probè dolor, suspectam quandoq; esse affirmauero: nam qui eo tempore scribebant, ijsdem animi motibus subiecti erant, quibus ij sunt, qui nostra ætate res gestas literarum monumentis committunt: & ut cætera taceamus, quanta quæso apud historicos veteres cœcortatio est, vel de ipsius Urbis Romæ prima origine? Salustius eam à Troianis conditam esse scribit, qui Acneam Duce[m] sequuti, sese Aboriginibus coniunxerint. Lilius eam à Remo & Romulo exordiu[m] habuisse asserit. Sempronius ab Atlantis filia (quæ

et idem Roma diceretur) extructam fuisse memorat. Fabius Pictor testatur eam à Saturno conditam esse: & Dionysius denique cum in hisce, tum reliquis ad Urbis extructionem pertinentibus, ab alijs omnibus infinitis modis differt. Ut hinc manifestum sit, si veritatem in historijs requiras, te eam in nouis quam vetustis illis facilius inuenturum. Quamuis enim hoc nostro aeuo aliquis odio aut amicitia permotus, quippiã aliter ac re vera haberet, enarrãrit: tamen non defuerunt deinde alij, qui ista omnia compensarunt, ut ex multorum comparatione non ita difficile sit veritatem inuestigare. Exempla verò historica omnis generis, quibus vtuntur Oratores, plurimã sanè momenti habent ad persuadendum: sed longè magis tamen recentia, quòd notiora sint ac propè domestica. Quamobrem cernimus, Ciceronem etiam summum Oratorem, atq; historiatarum peritissimum, exemplis vti ad persuadendum, quæ à sua etate minimè remota sint. Iam verò si velis, etiam ad maiorem usum ex historia comparandum, conferre inter sese res, nostrã aut patrum nostrorum memoria gestas, cum antiquissimis illis, deprehendes earum singulas, ut propiores nostris temporibus fuerunt, ita magis quoq; similes esse ijs, quæ in vita nobis etiamnum euenire quotidie consueuerunt: ac proinde longè vtiliorem esse nouarum quam vetustissimarum historiatarum lectionem. Quod vt facilius intelligas, finge quempiam rei militaris studiosum esse, qui ex historijs optimã quandam instruendæ aciei & committendi prælij rationem doceri cupiat. Num is rectè tibi facere videbitur, si fortè vetustissimas quasq; historias legat, & quem pugnandi modum antiquos iam olim in suis bellis habuisse comperiet, eũ imitari hoc nostro seculo conetur? Mihi sanè non ita videtur: ne si ipsum Caium Casarem, aut Pompeium, summos Imperatores, & rei militaris peritissimos imitaretur. Est enim alia ratio armorũ nunc, alia castrorum, munitio, & omnium bellicorum apparatus: quamobrem nõ veteres in eiusmodi re, sed ij potius consulendi sunt, qui res nostra & patrum nostrorum memo-

ria gestas explicarunt. Quod quidem sicuti hac in re faciendum esse intelligis: ita quoq; si reliqua animo percurras, aut in omnibus, aut plurimis eandem rationem esse comperies. Hæc multaq; alia de hac re possunt in vtramq; partem disputari: sed præstat motos componere fluctus, & quid de huiusmodi re sentiendum sit explicare. Ego sanè exempla ex historijs desumpta, nec nouitatis, nec vetustatis ratione magis per mouere Lectorem, aut de eo quod factò opus sit, erudire existimo: sed ea potius ratione, qua de eorum primũ quidem veritate certissimè, deinde etiam qua similia sunt ijs, in quibus versamur, & erudiri cupimus. Itaque omnis generis historia ei legenda, qui velit magnum rerũ usum sibi comparare: eo tamen (mea quidem sententia) adhibito discrimine, vt præ ceteris illas vnusquisq; præferat, quibus explicantur res tales, cuiusmodi edoceri cupit. Theologi igitur sacras in primis Bibliorũ historias, Vitas patrum, Martyrũ, totius Ecclesie ac populi Dei dicta factaq; ante oculos præ reliquis omnib. posita habebũt. Philosophi itidem philosophorum excellentium, Medici Aesculapiorum, Iurisconsulti politicorum præstantium, Imperatores Ducum militarium, & reliqui similiter reliquorum, in suo quique genere excellentium exempla sibi proponent, ad eãq; vitam et actiones suas conformabunt: reliqua tamen non omnino negligent, quòd omnia tandè societatis quodam vinculo continentur. Sed iam ad te venio, BEATE Princeps Illustrissime, & ex magna historicorum caterua, offero tibi vnum hunc Pandulphum Collenutium, nostra opera varias res Latino sermone explicantem: veteres scilicet & nouas, belli pacisq; negotia, quibus equidem ad hanc nostram politicam atq; ecclesiasticam vitam, nihil vtilius aut iucundius esse posse existimo. Nam quod ipsas res primũ attinet, eas ab hoc Scriptore breuiter quidem, sed tanto candore tamen explicari scio, vt contra Leges historicas nihil omnino peccarit. Quamobrem præter id quòd plurimas maximasque res in breue

EPISTOLA

compendium cōtraxit, paruaq; tabella pictas ante oculos subiecit: multa quoq; ijs temporibus gesta annotauit: attestantibus nobis clarissimis viris, quæ aly odij aut amicitia metu planè omiserunt. Spero autem te, Princeps Illustrissime, hæc omnia à me eo candore, eaq; beneuolentia accepturum, quæ hanc tuâ Reuerentiam et regiam propè magnificentiam decet: quod certè si te facturum intellexero, animum ad longè maiora tuo nomine suscipienda conuertam. Vale.

T. C. D.

Io. Nicol. Stupanus Rhetus,
Philosoph, & Medicus.

CATHALOGVS

PROVINCIA RV M, VRBIV M,
OPPIDORVM, ARCIV M PRÆCIPVA
RV M, NEC NON PRINCIPVM, EPISCOPA
tuum, Ducum, Comitum, Baronum, Nobiliumq;
familiarum, quæ in regno Neapolitano iam
sunt, vel antea quoq; floruerunt.

Omnia eo ordine ijsq; nominibus expressa, quemadmodum nostra
memoria appellantur & distinguuntur.

VRBES, VILLAE ET ARCES PRÆCIP
uæ, quæ in Leborijs sitæ sunt.

<i>Ailanum</i>	<i>cerra</i>	<i>Belomontium</i>	<i>Castrum nouum S.</i>
<i>Aliffe</i>	<i>Aqua</i>	<i>Braclium</i>	<i>Germani</i>
<i>Atinum</i>	<i>funda-</i>	<i>Caianellum</i>	<i>Castrū nouum S.</i>
<i>Aluignanum</i>	<i>ta</i>	<i>Caiazum</i>	<i>Vincenij</i>
<i>Aluigranellum</i>		<i>Caianum</i>	<i>Castrum vetus</i>
<i>Alunum</i>		<i>Caluium</i>	<i>Castellucium</i>
<i>Amerusum</i>		<i>Campagnum</i>	<i>Castrociola palacia</i>
<i>Aquinum</i>		<i>Camplium</i>	<i>Cerritum</i>
<i>Arceum</i>		<i>Campus Melitus</i>	<i>Cerrum</i>
<i>Arienzum</i>		<i>Caninum</i>	<i>Ceruarum</i>
<i>Arpinum</i>		<i>Capua</i>	<i>Cicala</i>
<i>Auella</i>		<i>Carinola</i>	<i>Ciccianum</i>
<i>Auersa</i>		<i>Casaleteri</i>	<i>Ciorlanum</i>
<i>Bagnulum</i>		<i>Caserta</i>	<i>Ciuitella</i>
<i>Baia</i>		<i>Casputum</i>	<i>Cocorazum</i>
<i>Baianum</i>		<i>Castrum ad mare</i>	<i>Collis S. Abadia</i>
		<i>vulturum</i>	<i>Collis S. Magni</i>
		<i>Castrum honoratū</i>	<i>Conca</i>
		<i>Castrum forte</i>	<i>Crapiata</i>
		<i>Castellonium</i>	<i>Cuianum</i>

Dragonium
Ducenta
Durrazanum
Faichium
Feundum Cerra
Fontana
Formicola
Fossa ceca
Frasum
Fratta
Fundi
Caieta
Galinarium
Gallucium
Gioia
Guardia S. Fra-
mundi
Iscia Is-
sula
Itrium
Larinum
Laurum
Lenola
Liuiata
Limatula
Lothinum
Madalonium
Maranola
Marianella
Mavilianum
Marzanum
Marzanellum
Massa Surrentina.
Massa superior

Massa inferior
Mastrata
Melizzanum
Mignanum
Mognanum
Mola
Mons Aquile
Montanarum
Monticellum
Morrone
Nola
Ottavianum
Palma
Pastas
Pastena
Pes montis Abatia
Pes montis Alifai
Petra molara
Petra Vairana
Petra rupta
Planiscum
Picum
Picum solare
Pizzonium
Pomiglianum arci
Pons Latronius
Pozzolum
Prata vallis
Pratella
Prasentianum
Procida
Puglianettum
Quatrella
Raianum

Riardum
 {
Euandri
Gulielmi
Mondra-
gonis
Monfinia
Piporoccia
Rainola
Rauinola
Rocheta, hoc est, Ca-
stellum Abbatia
S. Ambrosium Ab-
Sactandream
Sanctangelum Ra-
uisanum
Sanctangelum In-
todicaum
Sandonatum
S. Elie
S. Felicis
Sangermanum
 {
Ioannis F-
ricarici
Geor. Ab-
batia
Laurentij
Laurēzelli
Maria Oli-
uetti
Patris
Petri
Ponari
Saluatoris
Vincentij
San-

Sanctum Victoris
Scapulum
Schiauum.
Sessa
Sestum
Septem fratres
Somma
Sora
Surrentum (ni
Soropaca S. Marti-
Sperlonga
Spignum
Strianum
Suuium
Theleseum
Thianum
Thora
Turris Nuntiata
Turris Francolisia
Turricula
Torellum
Traiectum
Trentola
Trocchium
Vaianum
Vallis Caserte
Vallis frigida
Vallis pratensis
Vallis rotunda
Vallis scaffata
Vandreum
Venastum
Veticusum
Vicaluum

Vicus Postanus
Vicus Surlentinus
 Urbes, villæ, & ar-
 ces, quæ in Moli-
 sio comitatu
 continen-
 tur.
Aqua viua
Bagnulum
Bazanum
Barancellum
Busum
Caccaonium
Campus Bassus
Campus clarus
Campus Letus
Campus Petrus
Cantalupum
Carcabutactium
Carpnione
Casale Calendarū
Casale Cerritum
Casale Cypriatum
Casale Iuuenalis
Castrū aq̄ burrane
Castrum Agnoniū
Castrum Camillū
Castrū carauillum
Castrum iudiciorū
Castrū Guidonium
Castrum Linum
Castrum Petru m

Castrum Pizucium
Castrum Pignani
Cercia parua
Chianictium
Ciuitas campoma-
na
Ciuitas noua
Ciuitas vetus
Collis Anchise
Collis crucis
Conata
Crapacuta
Fornellum
Fossa ceca
Frosolonom
Gambatesa
Guardia Alferea
Guardia Bruna
Guardia Campo-
plana
Guaustum Girardi
Riccia
Spineta
Limosana
Locitum
Longana
Loratium
Lupara
Macchia Godena
Macchia Sergnia
Mirabella
Miranda
Molisa
Montaciolum

Montagnanum	S. Iuliani	Bagnara
Monsfalconius	S. Iusta	Basilica
Montelateglia	S. Lucia	Bellomontium
Montenigrum	S. Maximi	Beneuentum
Montorium	S. Petri Vellanei	Bolignianum
Montredanum	S. Poli	Fomba
Morconum	S. Stephani	Bachianicum
Palata	Sassinorum	Campus Iouis
Pescum Lăcianum	Scontroneum	Canusium
Pescum Pignatarū	Sergnia	Canzanum
Pescum Segnianū	Sessana	Caramanicum
Petra Cupea	Speron, hoc est, Cal-	Caronchium
Petrella	car asininum	Carpinetum
Pettoratum	Supinum	Casa Languida
Proidentum.	Terella	Casale Bardinum
Rionigrum	Torum.	Casale Contrada
Ripa alta	Triuentum	Casulum
Ripa Libusina	Vinchiaturum.	Castrū sanguinis
Ripa Limasana.		Castrum valuarū.
Rocca, { id est. { arx {	Aspremon-	Castellioncum
	tia	Castrum nouum.
	Cicutia	Ciuitas Burella.
	Menolfea	Ciuitas Chicta.
	Viuaria.	Ciuitas Luparella.
Salcitum.		Ciuitella
Sanctum Angeli in	Abategium	Ciuitella Ramon-
Cratola	Acreum	dia:
Sanctū Angeli Le-	Agnoneum	Collis macineus
mosani	Alfadena	Collis medius
S. Barbatij	Alimium	Colentia
S. Biasij	Auersa	Crechium
S. Crucis	Arium	Dugliola
S. Felicis	Ariellum.	Fallascusum
S. Ioannis in Gădo	Ateffa.	Fallonium:

FARA:

Fara filiorum	Opium	sive	Moricea	
Fara S. Martini	Ortona concurrū	Arx	Rasiana	
Farisia gratia diui	Ortona maritima		S. Ioannis	
naria	Pacientro		Saligna	
Filettum	Paglietta		Spinalicea	
Forlieum	Palena		Vallosecu-	
Fossa coca	Palmotum		ra	
Fraianum	Palmubanum	Roium		
Francauilla	Penna hominis	Rusellum		
Fractura	Penna Pedemontia	Sallea		
Frisia Lanzania	Pentina	Sanctum Boni		
Furcium	Pescum Aierculum	Sanctū Io. Lopeonis		
Gambarale	Pescum Constantiū	Sanctum Martini		
Gissum montis O-	Petra Bundantia	Sanctū Valentini		
dorisij	Petra Ferrationa	Sanctum Viti		
Gissum Palene	Petroratum	Scannum		
Iulianum	Petrorum	Schiannum		
Guardia Grelea	Pizzum ferratum	Serra Monacesa		
Guilmium	Pratola	Sergna		
Intro aquas	Pollutrum	sulmona		
Lama	Populium	Taranta		
Lantella	Pratranciorum	Tocum		
Lanzanum	Prezza	Turris Bruna		
Lectus Monopellus	Quadrea	Tornaricium		
Lectus Palena	Raionum	Tuffilum		
Lisia	Papinum	Tullum		
Mala nox	Ripa Theatina	Turicella		
Miglianicum.	Riusonotum	Turrinum		
Monopellum	Rocca {	Turris		
Mons ferrantius		Carama-	Vacrum	
Mons Lapianus		nica	Varrèa	
Mons niger		Casalea	Vastamonia	
Mons Odorisus.		Cinque-	Villa Aranea	
Monsigliare	millia	Villa Alfonsina		
	Montepla-			
	na.			

* 3

Villa	Canapa	Aschium	Casentinum
	ra	Asergium	Castagna
	Capella	Atrium	Castella
	Caradi-	Auezzanum	Castrum fluminis
	della	Auricula	Castrum Menardi
	Colileſa	Bacuchum	Castrum montis
	Fötetro-	Bagnanum	Castrum nouum
	chia.	Bariscianum	Castrum vetus
	Lacusia	Bassaratum	Castrū vetus altū
	Maina	Bazzanum	Castrum vetus hu-
	Paticor-	Befſea	mile (ti
	nia	Bellantea	Castrū vet ^o Hobiet-
	S. Maria	Bisegna	Caſtiglia
	S. Salui	Bisegna	Caſtillionem
	Triglia	Bisentum	Caſtillionem co-
	Turris	Borbona	mitis
	gētilis	Bomenacum	Caſtillionem Ra-
	Varrea	Britolum	mondi
	Victoritus	Burgonouum	Calignanum
	Vrſogna	Buſſum	Cellanum
Arces, villæ, & ciuita-	Cagnanum	Celle	
tes, quę in vltorio	Camarda	Cellera	
ri, Aprutio con-	Campana	Cellinum	
tinentur.	Camplium	Cermignanum	
Accianum	Canistrum	Cerquetum	
Aquauua	Canzianum	Ceſe	
Acumolum	Capella	Circhium	
Aiellum	Capistranum	Ciuitas Arquana	
Alannum	Capistrellum	Ciuitas Antinata	
Amatrix.	Caporcianum	Ciuitas Ducalis	
Apignanum	Carapella	Ciuitas penna	
Aquila	Carchiara	Ciuitas Regalis	
Araganum	Carpinetum	Ciuitas Rekenga	
Archea	Casale S. Nicolai	Ciuitas S. Angeli	

Ciuitas Thomasia	Foſſa	Mianum
Ciuitella Abbacia	Frantium	Molina
Ciuitella Rouetti	Gaglianum	Mons Bellus
Ciuitella Tronti	Gamagna	Mons Galtierus
Collis altus	Gioia	Mons Paganus
Collis Armelus	Girgentum	Mons Regalis
Collis	Iulia noua	Mons ſiccus
Collis curbinus	Gorianum	Mons Syluanus
Collis Donnicius	Guardia humana	Montana Roſeti
Collis ſecatus	Gurianum ſiccum	Montichium
Collis longus	Infula	Montoreum
Collis Petreus	Intempera	Montoreum
Collis vetus	Intermuſula	Morinum
Colonella	Introdochium	Morrea
Contraquerra	Intronuntium	Morum
Copodocia	Eleceea	Mofcianum
Corbara	Poſta	Mofcuſum
Coropolium	Latuſcum	Neretum
Coruata	Laueretum	Noccianum
Carpa Oſſea	Leccia	Notareſcum
Cucullum	Leognanum	Ocreum
Cugnolum	Leoneſa	Oſena
Cucurmellum	Liofrinum	Onna
Fagnanum	Lopranica	Ortucchium
Farragoneum	Loretum	Quindulum
Farinola	Luchum	Paganica
Feudum Canzani	Luculum	Pagliara
Filettum	Machia comitis	Paglia Girfalcia
Fontechia	Machia Timonis	Paternum
Fons Auenionenſis	Maglianum	Penna S. Andrea
Furca Vallis	Maranum	Peritum
Furcella	Maretum	Pefcina
Furcella Pennę	Mauellum	Pefcum Canciale
Fornarolum	Meta Rouetti	Pefcum Rochianis

Ciuit-

Petra Camela	Rocca id est arx	Cambia	Stepha ni Viti Victori ni	
Petranicum		Cerra		
Petra sicca		Librifia		
Petra Venulla		Media		
Petrella		Petrura		
Petrurum		Rani-		Sassa
Pettum		scea		Scanzanum
Placentia		S. Maria		Scoplitum
Pianella		S. Ste-		Scoranum
Piescum maius		phani		Scurculla
Piescum Sansoni-	Veruli	Secinara		
cum	Vini	Siluium		
Piziolum	Roiium	Spedinum		
Poium Felippum	Roscianum	Speronum, hoc est,		
Poium Morellum	Rosciolum	calcar Asininū.		
Poium Placentium	Sanctū	Benedi		
Poium Pomponiscū		cti		
Poium Raturum		Deme-		
Poium S. Ioannis		trij		
Poium S. Mariae		Donati		
Poium sinulfum		Gily		
Poium Vallis		Ioannis		
Poium Vianum		Iona		
Poiū Vmbriacchium		Mariae		
Poplium		Mariae		
Prata	Ponuse			
Racoreum	Nato-			
Radicarum	glia			
Rapinum	Omeri			
Rendenora	Petiti			
Ripatumium	Pij			
Buttia Cala- scia	Sau	Thoranum		
	Sebasti-	Torno Impartia		
	ani	Turris Passarea		

Turris

Turris Taglia	Biccarium	Gironeum
Tortoretum	Bouinum	Gonglionisum
Tosseccia	Castagnanum	Guidonium
Trafacchum	Campus marinus	Iuicium
Tufum	Candela	Ischitella
Tuscium	Casale nouum	Lesena
Tuscillum	Casale procinna	Luceria
Venus	Casale Francum	Macchia
Verechia	Casale turris ma-	Maglianum
Vestia	ioris	Manfredonia
Vicolium	Casale Vetus	Monaciglionum
Villa bozzia	Castrum Paganū	Mons acutus
Villa Capella	Castrum vetus	Mons Ceufoneus
Villa Castellana	Castellum Sauri	Mons longus
Villa Collis curi-	Castellum Schlauo-	Mons niger
nati	rum	Mons Rotarus
Villa Collis longi	Castellum vallis	Mons S. Angeli, i.
Villa Colonia	Celentia Cella	Garganus.
Villa Mariconia	Cepitum	Motta montis Cor-
Villa S. Angeli	Cerceum maius	Pannium (vini
Villa S. Maria Vicia	Cercellum	Pettazata
na	Cirignola	Petra Catella
	Ciuitella	Petra montis Cor-
	Collis	uini
CAPITINA	Collis Roius, siue Pa-	Pieschize
ta Prouincia, vr-	lumbromus	Porcina
bes, arces at-	Collis tortuosus	Porta Cannona
que vil-	Crapina	Regnanum
la.	Delicitum	Ripa alta
	Faitum	Radium
Alarinum	Faemina mortua	Rotiellum
Alberona	Ferrazzanum	Rus versus S. Ioan.
Ascolum	Foggia	ventosi
Barbaranum	Foianum	Sancta Agatha
Bafelecca		**

San- ctum	Angeli mō	Volturara	Cornitum
	tani	Volturnium	Cracoum
	Bartholo.		Episcopia
	Guadonis	VRBES, VII-	Fauale
	Crucis	læ atque arces in	Ferrandina
	Elie	Bariano tractu	Forentia
	Ioannis Ro	litæ.	Francauilla
	tundi		Gallichium
	Iuliani	Acetura	Garagufum
	Leuci	Acerentia	Genzana
	Licandri	Albanum	Gorgolioneum
	Marci Ca-	Alianellum	Grafanum
	tuli	Ambriola	Grottola
	Marcatij	Anzium	Guardia
	Martini	Arinentum	Lacus niger
	Pauli	Atelta	Latherana
	Semerini	Anignanum	Latronicum
	Seuera	Baglium	Laurentiana
	Viti	Baragianum	Laurina
	Scheniceum adS.	Bella	Lauitellum
	Ioannem Venti	Caluitellum	Maratea inferior
	Serra	Camarda seu Ber-	Maratea superior
Serra Capriola	nanda	Marsicum	
Serra Marj	Cancellara	Malsum	
Thermolæ	Carbinium	Miglionicum	
Turris maior	Castrū grandinis	Misaniellum	
Torrinchium	Castrum Mezzanū	Moliternum	
Troia	Castrū Sarracenū	Mons Albanus	
Tofara	Castrum nouum	Mons Molonens	
Venafrum	Castellum	Mons mureus	
Vertichium	Celcianum	Mons Pelusius	
Vicus	Ciriglianum	Mons Scagiosus	
Vestia	Claromontium	Murum	
Visara	Colobrarum	Noia	

Obi-

Obitulum nouum	Stiglianum	Campium
Opidum	Titum	Canole
Papasiderum	Tolueum	Carmignanum
Pestitium	Tramutola	Carosinum
Petra Fessa	Trechina	Carouigna
Petra Galla	Tricaricum	Carpignanum
Petra Pertusa	Torsum	Casalichium
Picernum	Vigianellum	Casale nouum
Piescum paganum	Vegianum	Casa Masella
Pomaricum	Venosa	Casaranum
Pontentia	Vignola	Castellaneta
Rapolla		Castellioneum
Roponeum	OPPIDA, VII	Castrignanum
Ripa candida	læ, arces in Iapi-	Castrum Franco-
Riuellum	gia, quæ nunc O-	neum
Rocca, id est, arx	tranti terra ap-	Castrum Guarini
Imperialis	pellatur, si-	Castrum
Noua	læ.	Cauallinum
Ruoteum		Ceglia
Rotonda	Aquarica Lectiarū	Cellinum
Rotondella	Aquarica campi	Cersignanum
Ruum	Alesanum	Cesina
Scalandra	Andranum	Ciulinum
Sanctum Archangeli	Aradeum	Copertinum
S. Chelrici	Ariglianum	Coriglianum
S. Felis	Arnesanum	Caprarica campi
S. Martini	Bagnulum	Caprarica Lectica-
S. Mauri	Barbaranum	Cugnanum (rum)
Sarunium	Brundusium	Curfanum
Sasum	Bugiardura	Curfa
Senisum	Burgagna	Cutrosanum
Spenatiola	Botrugnum	Depressa
Spinosum	Cacinnole	Difum
	Calimera	Fagianum

Fragagnianum
Francavilla
Fellinum
Galatona
Gallianum
Galignanum
Callipolis
Ginosa
Giordignanum
Giulianum
Grotaglia
Guagnanum
Herchia
Hostonium
Latertia
Lathianum
Lectia
Leporanum
Lequileum
Leueranum
Listeum
Lucianellum
Lucianum
Maglianum
Maglieum
Malandugnum
Maritima
Martanum
Martina
Marrugium
Massafra
Matera
Matinum
Melesanum

Melpignanum
Metinum
Misagnum
Miscianum
Monacium
Monorinum
Montegionum
Mons Iafius
Mons Mesulanus
Mons Rencus
Mons Sanus
Mons Sardinus
Morcianum
Moricinum
Motula
Murum
Nardum
Nevianum
Noriglia
Noia
Ogianum
Oira
Ortella
Otrantum
Palescianellum
Palescianum
Palmaricium
Parauita
Patum
Pesignanum
Presiceum
Pulsanum
Racleum
Rocca, id est, arx

Rofianum
Rogianum
Salicium
Salignanum
Salicium
Sanarica
Cassiani
Casarai
Grisperi
Dane
Donati
Ioannis
*Marie no-
ue*
Panerani
*Petri Inga-
latini*
*Petri Ver-
nolici*
Viti
*Sana-
ctum*
Saua
Scaranum
Seclilium
Serranum
Soglianium
Solittum
Soranum
*Specchia monorui-
na*
Specchia pretea
Sponganum
Sternatia
Stiglianum
Strutta

Supplefanum
Suscianellum
Tarentum
Tavianum
Taufesanum
Tigianum
Turris marina
Turris Padula
Turris S. Susanna
Torricella
Tricaseum
Tripazeum
Turchiarolum
Turturanum
Tutinum
Valianum
Variceum
Vasteum
Veglie
Venolium
Vetranum
Vgentum
*Vgianum montis
fisculi*
Vicinantia
Vinea Castrensis
Vitiglianum
PICENTINAE
Prouincię citerioris
*(quę nunc Principa-
tus dicitur) oppida,
villę, & arces.*
Abbas Martius

Acernum
Acquara
Acquauella
Agneum
Agropolium
Aierula
Albanella
Alfanum
Altavilla
Amalseum
Angelara
Athene
Al. Iesä
Battaglia
Belriguardum
*Bonum habitacu-
lum*
Bosa
Braciglianum
Buccinum
Burgentia
Cagianum
Calabricum
Camarotta
Camella
Campania
Campora
Candichium
Canna longa
Capizzum
Capograßium
Caposeleum
Capoleueum
Capopalmarum

Capozza
Cardilium
Carusium
Casalettum
Casalicchium
Casale nouum
Casella
Casiglianum
Castagneta
Castrum Abbatis
*Castrum mariti-
mum Bruce*
*Castrum mariti-
mum Stabia*
*Castrum nouum Ci-
lienti*
*Castrum nouum
Conza*
*Castellum Cusen-
tinum*
*Castellioneum S.
Mongotti*
Castinatellum
Caua
Celsum
Centula
Cerasum
Cicerabium
Coglianium
Concha
Consignantium
Controneum
Contursum
Copersitum

Sup

Cornitum	Loria	Optalium
Cornutiura	Lustra	Ortodonicum
Cosentinum	Maglianum Late-	Padula
Crapa: Dōna: Cra-	ranum	Patum
pium	Maglianum vetus	Pancolianum
Cucarum	Maiurium	Pasitanum
Dianum	Mania	Patanum superius
Ebolium	Marsicum nouum	Patatum inferius
Feletta	Massafusa	Pedemontium Sa-
Felittum	Massicella	lernitanum
Fenochitum	Melitim iure Agro	Pellereum
Foria	polium	Peritum
Formilium	Minorium	Pestiglioneum
Forrareum	Montana	Petina
Francheum	Montanarum	Pianum
Gaudoum	Mons	Pierda fumi
Gifonium	Montecoraceum	Pimonteum
Gorga	Monte Coruinum.	Pisciotta
Gragnanum	Astum Apulum	Poderia
Grasum	Monte Coruinum	Pogliescum
Gurazzanum	Astum Lauellum	Policastrum
Hereditas	Monte fortium	Polla Pollecia
Heremitia	Monte pertusum	Porcittium
Ioioum	Monte sanum	Praianum
Iunganum	Montorum	Prignanum
Lauianum	Morigeralium	Quaglietta
Laureana	Motonta	Rauellum
Laurinum	Moioum	Reciglianum
Lauritum	Nuceria superior	Rocca, id est, arx
Littere	Nuceria inferior	Bellaspera
Lentisofa	Novilatera	Bimontia
Libanum	Oliuastrum	Cilienta
Libonatum	Oliuetum	Gloriosa
Licosatium	Onnignanum	Rodium

Rofra-

Roffanum	Sanctū Marina	Vallis
Romagnanum	S. Martini	Valentinum
Rosignum	S. Marzani	Valua
Rolinum	S. Mauri Cilentij	Valuanum
Saccum	S. Mauri Cucari	Vatula
Sala Casalī	S. Menaioi	Vetrale
Sala Laterana	S. Pauli de Castro	Vietera
Salella	S. Schifati	Zoppium
Salernum	S. Serioi	
Saluia	S. Seuerini Came-	
Saluitella	rotte	VLTERIORIS
Sanseuerinum	S. Thodari	Prouinciæ Picen-
Santangelum fasa	S. Victoris	tinæ oppida,
nella	Santia	arces &
Santangelū frata	Saponara	villæ.
Santorserum	Sarnum	
Barbara	Scaffatum	Accadia
Biasi	Scala	Airola
Cipriani	Senerchia	Altauilla
Georgij	Serra Mezzana	Andretta
Ioannis Ci	Serra Sessa	Apicum
lenty	Siccignanum	Arianum
Ioānis Piri	Siccile Casale	Arpaia
Gregory	Soueranum	Anellinum
Laurentij	Spium	Bagnara
Lazari	Stiglianum	Bagnulum
Lucia	Stium	Bisaccia
Mangonis	Thoianum	Bonitum
castrī	Torchiara	Bonalbergum
Mangonis	Torraca	Cairanum
arcis	Turris orsea	Calitrem
Mangonis	Tortorella	Campus Lata-
Salerni	Tramontium	rus
tani	Trenteneraria	Candida

San-
Etum

Capriglia	Fragnitum	Monteleoneum
Carbonara	Fragnitū Abbatis	Montella
Carifeum	Ericentum	Montemalum
Casale arboreum	Fustulare montane motis fuscoli	Montemaranū
Casale Caluoreum		Montesarchium
Casale S. Marci ad montem	Genestramontis fuscoli	Montemiletum
Casale montis Roucheti	Genestra Schlauro-rum	Mons viridis
Casalturnium	Gesualdum	Morra
Casertanum	Graceum	Nuscum
Castrum Baronia	Grotta Castagnara	Padula
Castrum Franchorum	Grotta Minarda	Pagliara
Castrum Franum	Guardia Lōbarda	Paglium
Castrum Muzziū	Hospitalettum	Panderanum
Castrum Potum	Lapia	Paroliseum
Castrum vetus	Lentaceum	Paternum
Cazzanum Rochij	Lionium.	Pelosa
Cedogna	Locusanum	Petra Fusorum
Cepalonium	Malcalzatium	Petra Folcinia
Ceruinaria	Mancusium	Petrastornina
Chianca	Melitoum	Petrurum
Chianchetella	Mercoglianum	Piescum Mazzie
Chiusanum	Mirabella	Pontecum
Cinfa	Molinaria	Pontelandolfum
Curfanum	Mons apertus	Porcarinum
Cuzzianum	Mons caluus	Prata
Flimarium	Mons vrsi	Reinum
Foglianesē	Montefacioneum	Rocca
Fontana rosa	Montefalconeum	id est
Forinum	Montefortium	arx
Fossa caca, seu Ferrara noua	Mentefredaneum	Santantonia
	Montefuscolum	Rochetta, hoc est, castellum S. Felicis
		Rotundium, Campora

pora Salizza	dizzi	Aqua formosa
S. Andrea	S. Petri indelicali	Acrium
S. Agatha Gotorū	S. Soffi	Aiellum
S. Agnetis	S. Stephani	Aieta
S. Angeli Cancellae	Sauignanum	Altilia
S. Angeli Capituli	Seliteum Casale	Altomontium
S. Angeli Cupuli	serinum	Aluidona
S. Angeli Esca	Serra	Amendolara
S. Angeli Lōbardi	Solofra	Apriglianum
S. Angeli Scala	Sorbium	Argentina
S. Barbati	Sumonteum	Baccarizum Arceum
S. Iacobi montani	Taurasium	Baccarizum in mōte alto
de monte fusculo	Tegora	Bellomontium
S. Gulielmi	Toccanisium	Belvedereum ad malam petiam
S. Iorioi molinara	Torraioneum D. Camilli	Berucareum
S. Iorioi de monte fusculo	Torraionem Tusi	Bisignanum
S. Lupi	Torrecausum	Bocchigliorum
S. Mangonis	Torella	Bollita
S. Marci canosi	Turris montis fusculi	Bonifacium
S. Mariae in elicis	Tripalda	Bonuicinum
S. Mariae In grisona	Tusum	Casturium
S. Mariae ad thorū	Valtala	Calutium
S. Mariae Vitolanae	Vicus Baronia	Campana
S. Martini	Villa maina	Canna
S. Micis	Vittolanum	Carialium
S. Nazari	Volturara	Caroleium
S. Nicolai Boronia	Zunchilium	Carpenzanum
S. Nicolai Monfredi	Citeroiois Calabriæ arces vil-læ & oppida.	Casalnuouum
S. Paulina	Abbas Marcus	Casabonum
S. Petri, alias Ra-		Casertanum
		Castrum francum

<i>Castillioneum Co-</i>	<i>Isigrum</i>	<i>Petramala</i>
<i>sentiæ</i>	<i>Lacchitellum</i>	<i>Petrapaula</i>
<i>Castillionem mari</i>	<i>Lacchum</i>	<i>Platicium</i>
<i>timum</i>	<i>Lainum</i>	<i>Policastrellum</i>
<i>Castrouillarum</i>	<i>Lappanum</i>	<i>Porcileum</i>
<i>Celicorum</i>	<i>Lanaricum</i>	<i>Regina</i>
<i>Cerchiarum</i>	<i>Longobucum</i>	<i>Renna</i>
<i>Cercitum</i>	<i>Lungrum</i>	<i>Rocca i. arx Neri</i>
<i>Cerentia</i>	<i>Lucium</i>	<i>Rogianum</i>
<i>Cerisanum</i>	<i>Mocchia horti</i>	<i>Roglianum</i>
<i>Cerucatum</i>	<i>Maira</i>	<i>Roseum</i>
<i>Cetrarum</i>	<i>Matitum</i>	<i>Rositum</i>
<i>Cinga</i>	<i>Maluitum</i>	<i>Rossanum</i>
<i>Civella</i>	<i>Mangalauita</i>	<i>Rouitum</i>
<i>Civitas</i>	<i>Mangoneum</i>	<i>Rusium</i>
<i>Collapizatum</i>	<i>Mantea</i>	<i>S. Agatha</i>
<i>Coriglianum</i>	<i>Maranum</i>	<i>S. Basileæ</i>
<i>Cosentia</i>	<i>Martyranum</i>	<i>S. Benedicti</i>
<i>Crepeficum</i>	<i>Mattafeloneum</i>	<i>S. Boniti</i>
<i>Chrisma</i>	<i>Melissa</i>	<i>S. Catharina</i>
<i>Cropalatum</i>	<i>Mendicinum</i>	<i>S. Cosmi</i>
<i>Crucolium</i>	<i>Mocrasanum</i>	<i>S. Demitrij</i>
<i>Crusia</i>	<i>Mons</i>	<i>S. Domenicæ</i>
<i>Dipignanum</i>	<i>Mons altus</i>	<i>S. Donati</i>
<i>Domanicum</i>	<i>Mons spinellus</i>	<i>S. Felij</i>
<i>Domnicium</i>	<i>Mormannum</i>	<i>S. Geniti (ni</i>
<i>Falconaria</i>	<i>Nocara</i>	<i>S. Georgij Coriglia</i>
<i>Feligneum</i>	<i>Nuceria</i>	<i>S. Georgij S. Marci</i>
<i>Fermum</i>	<i>Ordioium</i>	<i>S. Iacobi</i>
<i>Flumē frigidum</i>	<i>Palatium</i>	<i>S. Ioannis Floris</i>
<i>Fuscaldum</i>	<i>Paternum</i>	<i>S. Laurentij</i>
<i>Grimaldum</i>	<i>Paula</i>	<i>S. Lucidi</i>
<i>Grisolia</i>	<i>Pedaceum</i>	<i>S. Marci</i>
<i>Guardia</i>	<i>Petrastita.</i>	<i>S. Maria rupta</i>

<i>S. Martini</i>	<i>Amendolea</i>	<i>Dauolium</i>
<i>S. Maurelli</i>	<i>Anoia</i>	<i>Ferolettum</i>
<i>S. Nicolai</i>	<i>Arena</i>	<i>Ferolitum</i>
<i>S. Percopi</i>	<i>Argustum</i>	<i>Filogasum</i>
<i>S. Petri</i>	<i>Badulatum</i>	<i>Flumaria</i>
<i>S. Petri Guarani</i>	<i>Balnearia</i>	<i>Francauilla</i>
<i>S. Sophia</i>	<i>Belcastrum</i>	<i>Francica</i>
<i>S. Soptij</i>	<i>Belfortium</i>	<i>Gagliatum</i>
<i>Sarracina</i>	<i>Blancalum</i>	<i>Galatium</i>
<i>Souatellum</i>	<i>Blancum</i>	<i>Garerium</i>
<i>Scala</i>	<i>Bona</i>	<i>Gasparina</i>
<i>Scalea</i>	<i>Bonugnum</i>	<i>Geratium</i>
<i>Sciglianum</i>	<i>Briaticum</i>	<i>Gimiglianum</i>
<i>Scifum</i>	<i>Bunellum</i>	<i>Girifalcum</i>
<i>Serra Delij</i>	<i>Calanna</i>	<i>Grottaria</i>
<i>Sertanum</i>	<i>Calanna altera</i>	<i>Ioa</i>
<i>Spezzanū maius</i>	<i>Calimera</i>	<i>Ioppolum</i>
<i>Spezzanū minus</i>	<i>Cardinaleum</i>	<i>Ijcla</i>
<i>Strangolum</i>	<i>Carditum</i>	<i>Izaria</i>
<i>Tarsia</i>	<i>Carida</i>	<i>Laconica</i>
<i>Terra Noua</i>	<i>Castellatium</i>	<i>Maida</i>
<i>Tessanum</i>	<i>Castelle</i>	<i>Marcedusum</i>
<i>Tribifazze</i>	<i>Castrum Manardi</i>	<i>Marcellinæum</i>
<i>Turanum</i>	<i>Castrum Vetus</i>	<i>Maradusium</i>
<i>Turtora</i>	<i>Catanzanum</i>	<i>Massa noua</i>
<i>Verzinum</i>	<i>Ceutrica</i>	<i>Melicacca</i>
<i>Villa noua</i>	<i>Claraualis</i>	<i>Mentabrum</i>
<i>Visomarsum</i>	<i>Condoianum</i>	<i>Mesuraca</i>
<i>Vmbriaticum</i>	<i>Cotroneum</i>	<i>Miletum</i>
<i>Zumpanum.</i>	<i>Cotroteium</i>	<i>Mistanum</i>
<i>Vlterioris Cala-</i>	<i>Crepacoreum</i>	<i>Monasteraceum</i>
<i>brię Vrbes Vil-</i>	<i>Cropanum</i>	<i>Montebellum</i>
<i>læ & arces.</i>	<i>Cusolicum</i>	<i>Monteleoneum</i>
<i>Amaroneum</i>	<i>Cutrum</i>	*** 2

<i>Montepagoneum</i>	<i>Regium</i>	<i>Sotrianum</i>
<i>Monterussum</i>	<i>Rocca</i>	<i>Scandalum</i>
<i>Montesantum</i>	<i>hoc est</i>	<i>Seltia</i>
<i>Monte soium</i>	<i>Arx.</i>	<i>Seminara</i>
<i>Motta Bubalina</i>	<i>Roccella.</i>	<i>Serra</i>
<i>Motta Bruzania</i>	<i>Rosarium</i>	<i>Settinianum</i>
<i>Motta Philoca-</i>	<i>S. Agathe</i>	<i>Sylla</i>
<i>stria</i>	<i>S. Agathe Crepa-</i>	<i>Simarium</i>
<i>Motta S. Ioannis</i>	<i>cordis</i>	<i>Sinopolis</i>
<i>Neocastrum</i>	<i>S. Andree</i>	<i>Sitinianum</i>
<i>Nicotra</i>	<i>S. Andree de Vena</i>	<i>Soretum</i>
<i>Oliuandum</i>	<i>S. Caloiri</i>	<i>Spatula</i>
<i>Oppidum</i>	<i>S. Chaterine</i>	<i>Squillaceum</i>
<i>Palagorium</i>	<i>S. Cristine</i>	<i>Stallateum</i>
<i>Palermia</i>	<i>S. Demetrij</i>	<i>Stephanaconeum</i>
<i>Palilium</i>	<i>S. Elie</i>	<i>Stilum</i>
<i>Pannania</i>	<i>S. Eufemie</i>	<i>Stuberatum</i>
<i>Pentidaetulum</i>	<i>S. Florij</i>	<i>Taberna</i>
<i>Petricium</i>	<i>S. Georgij</i>	<i>Terranova</i>
<i>Pipanicium forte</i>	<i>S. Ioannis Monalij</i>	<i>Tiriolum</i>
<i>Picum</i>	<i>S. Laurentij</i>	<i>Turris Bruzzana</i>
<i>Placania</i>	<i>S. Mauri</i>	<i>Turris Insule</i>
<i>Plaisanum</i>	<i>S. Petri de insula</i>	<i>Turris Tacina</i>
<i>Policastrum</i>	<i>S. Seuerina</i>	<i>Tropea</i>
<i>Potomia</i>	<i>S. Softi</i>	<i>Vallis Longa</i>
<i>Puglia</i>	<i>S. Viti</i>	<i>Zagariseum</i>
<i>Quinquefrondia</i>	<i>Sorianum</i>	<i>Zengaroneum</i>

REGNI NEAPOLITANI Episcopatus, singuli sub suis Archiepiscopatibus comprehensi.

Archiepiscopus Neapolitanus, sub se habet
Episcopum
Pozzolanum
Nolanum
Cerra
Ischia

Episcopus Aversa nemini subiectus est.

Archiepiscopus Capuanus subiectos sibi habet.

Sergonia
Thianni
Caluij
Caserta
Cauazzi
Carinola
Sessa
Venafrij
Aquini
Montis Cassini.

Abbas vero montis Cassini nemini subest, idque privilegio ab Ioanne 22. impetrato: a nato feruatore 1534.

Archiepiscopus Salernitanus sibi subditos habet.

Episcopos
Campanie
Capacy
Policastrum
Nusci
Sarni
Marsici
Nucerie Sarracenorum
Acierni.

Episcopus Rauelli & Cauernini parent.

Archiepiscopus Amalfitanus sub se comprehendit.

Episcopum
Petra
Scala
Caprij
Minorij

Archiepiscopus Surrentinus habet sub ditione sua.

Episcopum
Vici
Massa
Castelli ad mare.

Archiepiscopus Conzannus sua ditione tenet.

Episcopum
Muri
Cagiani
Montis Viridis
Cedonia.

S. Angli Lombardorum.

Episcopatus Bisaccie cum
Episcopatu sancti An-
geli coniunctus est.

Archiepiscopus Cirenza-
nus sub imperio suo ha-
bet.

Primo, Episcopum Materam,
qui tamen hodie archiepi-
scopus est, cum Cirenza
non coniunctus: sed olim
ei parebat.

Deinde Episcopum

- Venosa*
- Aquilonia*
- Potentia*
- Gravina*
- Tricarici.*

Tarentinus Archiepisco-
pus habet sub ditione sua.

Episcopum

- Motula*
- Castellaneta.*

Brundisus Archiepisco-
pus una cum Episcopo Oi-
rentino coniunctus est, & imperat.

Episcopo *Hostonij.*

Archiepiscopus Otranti
imperat.

Episcopo

- Castri*
- Callipolis*
- Vgenti*
- Leccia*
- Capoleucij*

Archiepiscopus Bari sub
imperio suo tenet.

Episcopum

- Bitonti*
- Malfetta*
- Iuuenatij*
- Ruui*
- Salpa*
- Pulignani*
- Moneruiini*
- Lauelli*
- Conuersani*
- Bitetti*
- Andrij*
- Biscegli*

Archiepiscopus Tranus sub
se habet.

Episcopum

- Montis Pelosi*
- Rapalli*
- Alessani*

Monopolis Melfi; Episco-
pi nulli Archiepiscopo
subditi sunt.

Archiepiscopus Siponti-
nus cum Gargani Montis
Archiepiscopo coniun-
ctus est, simulque imperat.

Episcopo *Viestensi.*

Beneuentanus Archiepi-
scopus tenet ditione
sua.

Episcopum

- Luceria*

Ascoli

Ferenzola

Telese

S. Agatha Gothorum

Alife

Montis Viridis

Marsici Veteris

Montis marani

*Auellini, cui Frequenti-
nus coniunctus est.*

Vici Baronia

Ariani

Boiani

Bouini

Turibulensem

Draconaria

Vulturara

Larini

Cannarum

Termulij

Lesina

Triuenti

Guardia Alfana

Archiepiscopus Ciuitatis
Chietæ ditione sua ha-
bet.

Episcopum

Aquila

Ciuitatis Penæ, & Atrij

Episcopatus coniunctus

est.

Sulmonis

Lanciani

Sora

Therani-

Episcopi Caietæ & Fundi-
nulli Archiepiscopo pa-
rent.

Archiepiscopus Rhegij im-
perat.

Episcopo

Cassani

Nicastri

Catanzari

Crotonis

Tropea

Oppidi

Castelli ad mare Bruce

Geracij

Squillacei

Nicotera

Bouci.

Archiepiscopus Cosentia
imperat vni

Episcopo *Martyrano.*

Archiepiscopus Rossani Nul-
lis Episcopis imperat.

Episcopus Bisignanus nul-
lius Archiepiscopi im-
perio subiacet.

Archiepiscopus Saseueri-
nus imperium habet in

Episcopum

Umbriaticum

S. Marci

Belcastri

Sitomensem

De insula

Florentini
Strangoli
Mileti
Cariati.

Lipariæ Insule Episcopatus cum Parenzano cōiunctus est.
Et Messanæ Archiepiscopoparet.

NEAPOLITANI Regni Principatus, Ducatus, Marchionatus, Comitatus, Domitia, & Baronatus: cum nominibus eorū. qui ante decem propè annos illa possidebant.

PRINCIPES.

Ascoli: Antonius Leua.
Bisignani: Ioan. Bernardinus Sansuerinās.
Euoli: Rouilius Comes Syluius.
Moluetæ: Cæsar Gonzaga.
Montherculis et Francauilla: D. Ferrandus Frāciscus Daualeus.
Squillacci: Petrus Borgeus.
Stigliani: Ludouicus Caraffa.
Sulmonis: Carolus Noia
Venose: Ludouicus Gesual-

cus.

DUCES.

Andrij: Antonius Caraffa.
Amalfij: Inicus Picolominus.
Ariani: Cæsar Gonzaga.
Atrij: Ioa: Hieronim' Aquaiuensis Aragonicus.
Boiani: Georgius Nouius.
Castrouillarij: Ducissa. Frācisca Spinella.
Grauiinæ: Ferrandus Yrsinus.
Martinæ: Petriconus Caraciolus.
Montisalti: Antonius Arragonicus.
Montisleonis: Hector Pignatellus.
Nardi: Franciscus Aquaiuensis.
Nucerie: Alfonsus Caraffa.
Popolis: Franciscus Cantellinus.
Rocca Mondragonica: Antonius Caraffa.
S. Petri Ingalatini: Ducissa. Erinna Castriota Scanderbecha.
Seminara: Carolus Spinelus.
Sessa: Consalvus Ferrādus

de

de Cardona
Sora: Gulielmus de Rouere
Taliaquotij: Marcus Antonius Columna.
Thermotij: Ferrandus de Capua.
Terra nouæ: Consalvus Ferrandus de Corduba.
Traiecti: Ludouicus Caietanus.

MARCHIONES.

Arena: Ioannes Franciscus concublettus de Arena.
Arienzi: Martius Caraffa.
Bellantei: Balthassar Aquaiuius.
Bucchianici: Marinus Caracciolus.
Campania: Honoratus de Grimaldo.
Capourfi: Ioannes Laurentius Papacoda.
Castelli Veteris: Ferrandus Caraffa.
Cierchiati: Fabritius Pignatellus.
Ciuitatis S. Angeli: Ducissa Ioanna Castriota.
Corigliani: Franciscus de montibus.
Lama: Alfonsus de Car-

dine.

Lauelli: Ioānes Hieronymus de Tufo.
Lauri: Scipio Pignatellus.
Liciti: Alfonsus Picholhomineus.
Misuracæ: Troianus Spinellus.
Auria: Carolus Borrho-meus.
Orioli: Marcellus Pignoneus.
Padula Beneuetana: Ioa. Bernardino Corbaneus.
Piscaria & Vasti: Ferrandus Franciscus Dæualos.
Pulignani: Ducissa Anna de Torando.
Quara: Ducissa Beatrix de Rutta.
S. Luciti: Ferrandus Caraffa.
Tertia: Petrus Antonius de Azia.
Turris Francolisia: Andreas Capuanus.
Turris maioris: Ioannes Frāciscus Sangrus.
Triuici: Ferrandus de Lofredo.
Turfi: Ioannes Andreas de Auria.
Vallis Sicula: Petrus Gonzales de Men dozza.

Vasti: Ducissa Maria Arra-
gonia.
Vici: Col. Antonius Carac-
ciolus.

COMITES.

Aielli: Alonfus Siscara.
Alba: Marcus Antonius Co-
lumna.
Aliani: Ludouicus Caraf-
fa.
Altavilla: Ioannes de Ca-
pua.
Aluti: Ferrandus de Car-
dona.
Auerse: Ioannes Bernardi-
nus Belpratus.
Aquini: Ferrandus Franci-
scus Daualus.
Belcastri: Antonius Arroga-
nius.
Borelli: Camillus Pignattel-
lus.
Briatici: Ferrandus Bisba-
lus.
Caiaxxi: Hercules Ruffus.
Canosa: Philippinus de Au-
ria.
Cariati: Comitissa Franci-
sca Spinella.
Carinola: Ludouicus Ca-
raffa.
Caserta: Balthassar Aqua-

uiuus.
Castri: Mercurius Gati-
rius, Casaris Caroli cō-
filiarius.
Candiani: Vincentius Ma-
rula.
Conse: Ludouicus Gesual-
dus.
Capersani: Ioannes Hiero-
nimus Aquauuius.
Fundi: Comitissa Isabella
Columna.
Macchie: Ioannes Anto-
nius da Regina.
Martorani: Comitissa Iu-
lia Gēnaria.
Matera: Ferrandus Vrsi-
nus.
Mignani: Hector Ferra-
musca.
Mileti: Diegus de Mēdoz
za.
Misciagna: Alonfus Bel-
trameus.
Montis Calui: Ioannes Frā-
ciscus Caraffa.
Montella: Garfias Gabani-
glius.
Montorj: Alonfus Ca-
raffa.
Morconis: Scipio Caraf-
fa.
Muri: Comitissa Beatrix
Ferrella.

Nerulani

Nerulani: Ferrandus Ca-
racciolus.
Nicotera: Comitissa Hyppo-
lita Gennaria.
Oppidi: Ferrandus Carac-
ciolus.
Patienti: Scipio Vrsinus.
Palena: Iulius Cēsar de Ca-
pua.
Potenzia: Carolus de Gue-
uara.
Policastri: Ioannes Baptista
Caraffa.
Rocca Aspera: Ioannes Ba-
ptista Figlimarinus.
Ruui: Antonius Caraffa.
S. Agatha: Ioannes Andreas
Rameus.
S. Angeli Lōbardorum: Leo-
nardus Caracciolus.
S. Seuerina: Andreas Ca-
raffa.
S. Valentini: Iacobus de Tol-
fa.
Saponara: Comitissa Violā-
ta Sanseucrina.
Sarni: Vicentius Tuttauil-
la.
Serini: Ioannes Baptista de
Tolfa.
Simari: Alonfus Aierbe-
us.
Sinopolis: Franciscus Ru-

fus.
Torella: Marinus Caraccio-
lus.
Triuenti: Ferrandus de Af-
flicto.
Vgenti: Ioannes Vicentius
Pannonius.

DOMINI.

Aielli: Ioannes Sotus.
Albani & Calciani: Domi-
na Catherina Sanseue-
rina.
Aliphei: Vespasianus Baro.
Baselici: Domina Francisca
Vrsina.
Montis Freddani: Domina
Isabella Ferrella.
Noia: Ioannes Laurentius
Papacodus.
Montis Scagioli & Pomarici:
Domina Maria Arrago-
nica.
Pelnie: Domina Victoria
Caraffa,
Rapolla: Rouictzius co-
mes de Sylua.
Rialdi: Ludouicus Caraffa.
*Rocca Basciarana & Somon-
tei:* Petrus Antonius Al-
bertinus.
Saleni: Ferrandus Franci-
scus Daualos.

**** 2

Tripaldae: Iacobus Palauici
nus Bafadonna.
Tiani: Ludouicus Caraf-
fa.
Traiecti: Domina Ifabella
Columna.

BARONES.

Acerni: Camillus Colum-
na.
Acciani & Boffei: Ludoui-
cus de Scalenga.
Aquadia: Petrus Stepha-
nus.
Aquanella & Porcilij: Ioan-
nes Confalvus de San-
gro.
Aquara & Pestichij: Matthe⁹
de Comitibus.
Aquarica Licij: Ioan. Maria
de Guarinis.
Aquarica Capitis: Fabricius
Guarinus.
Aquanella: Annibal Capa-
nus cum fratrib.
Aielli & Aqua Mela: Anto-
nius Roghierius.
Aieta: Ioannes Thomas
Martiranus.
Ailanus: Iulius Caraffa.
*Agropolij, Meliti, Poglifii et Pri-
gnani*: Ioannes de Aier-
ba.

Albanella: Michael Ioannes
Gomezius.
Alonforij & Faichij: Anto-
nius de Monforius.
Alphana: Franciscus de Ver-
me.
Alarini: Pardus Papacoda.
Altirei & Gãberatei: Comi-
tiffa Anna Diazza de gra-
du.
Aluidone Ioannes Berardi-
nus Castrocucus.
Amendotara: Scipio Pignat-
tellus.
Amerosi: Petrus Minutulus.
Amerusi: Baroniffa. Franci-
fca Sifcara.
Andrani: Ioannes Tho-
mas Saracinus.
Angrij: Gragnani, & Lettra:
Baroniffa Maria Arago-
nica.
Ardorei, & S. Nicolai: Ioan-
nes Ramires.
Aragna: Baroniffa. Cæfari-
na Herculana.
Arnesani: Antonius Bozzi⁹
Curfius:
Arpaia: Comitiffa, Hippoly-
ta de Gueuara.
Arifca & S. Benedicti: Iacob.
Ruffus.
Afbergij: Diegus Offorius.
Auigliani: Ioannes Baptiffa

Caracciolus.
Badulati: Casparus Toran-
dus.
Bagnara: Iacob. Rufus.
Bagni: Comitiffa. Victoria
Calataiuta.
Bagnuli: Ioannes Baptiffa
Canorus.
Bairani: Ioannes Vincen-
tius Coscia.
Barbarani: Marius Carpe-
ceus.
Baranelli: Ludouicus de Ca-
pua.
Basciani: Comitiffa, Laure-
lia Scortiatia.
Bazzani: Scipio Ardanus.
Beltomontis: Tyberius Tar-
fias.
Beluederei: Marius Luci-
fer.
Beuicari: Pyrrus Antonius
Castigliarus
Binetta: Galanteus Gada-
letta.
Bitetti: Ioannes Hieronim⁹
Aquauius.
Bitetta: Ioãnes Hieronim⁹
Frezza.
Bifaccia: Ioannes Baptiffa
Manfus.
Bomba: Ioannes de Anichi-
no.
Bonati: Ioannes Thomas

de Rafta.
Boniti & montis Afpri: Clau-
dius Pifanellus.
Bombonis: Petrus Iczius.
Bouini: Lodouicus de Spe.
Borgagna & Passule: Caspar
Petrarolus.
Bricigliani: Alfonsus Paga-
nus.
Bugnara: Ioannes Baptiffa
de Afflicto.
Bulita: Franciscus de Sãdo-
ualle Caftri.
Boni Albergi: Franciscus de
Guauara.
Busciardi: Aemilius Guari-
nus.
Buffi: Ioannes Vincentius
de Tufo,
Batrugni: Ioãnes Franciscus
Maramontius.
Celfi & Galdi: Ioannes Mat-
theus Crifus.
Castellucia: Hector Pignat-
tellus.
Quinque frondium: Marin⁹
Curialis
Cinga, Hector Ruffe.
Calimera & S. Caloiri: Ioan-
nes Baptiffa Sarianus.
Casoliti: Paulus Spinellus.
Camelle: Iulius Crifus.
Casalichij: Prosperus Curia-
lis.

Capogradi & Serra Media: Nardus Lucas Frezzus.
Cosentinorum: Scipio Scorna.
Corletta: Andreas Coscia.
Corditi, Optati & S. Angeli de Fasanella: Cæsar Lofred^o
Curcumelli, Pumigliani & Puoij: Franc. Malignanus.
Cesæ: Paulus de Tolfa.
Casapefelle & Insule Hieronimus: Fundius.
Casolla & Valentiana: Ioan. Bernardino Incarnatus.
Consenti & Costisii: Baronissa Dianora Ianuaria.
Cirigliani: Cæsar Muscetola.
Carisei & Casalis noui: Ioã. Angelus Comus.
Castelli Petrusi: Fabritius Storrentius.
Colentia & Castelli Franci: Ioan. Caracciolus.
Castelli Abbatis: Ioan. Baptista Fuglimarinus.
Coturfi: Antonius Syluius.
Casalis Arborei: Ioan. Vincetius Caracciolus.
Casalmontis & Rocetta: Annibal Galeottus.
Casali: Vincentius Crispianus.
Contronis: Ferrandus Vitellius.
Casarani: Gurellus Figlimarinus.
Carcelli: Scipio de Somma.
Casapuzana: Iacobus Antonius Scripandus.
Collis Manini: Ioan. Cantelmus de Vgno.
Corniti & Rosili: Ioan. Ludouicus de Castellis.
Chianchitella: Iacobus de Tocco.
Casigliani: Paulus de Bagliuo.
Chianche: Annibal Crispã.
Ceglia: Baronissa, Aurelia Sanfeuerina.
Carpineri & Tosili: Federicus Pignattellus.
Ceppalmy: Alfonsus Daualos.
Casani: Ranaldus Caraffa.
Castellucij Agnonei: Fabius Caraffa.
Gastelli & S. Nicolai: Fabius Caraffa.
Cugliani & Quaglieta: Ioannes Franciscus Gesualdus.
Chiaucij & Peschia: Marinus Spinellus.
Campi Clari: Baronissa Catharina Peregrina,
Carcabutacij & Luciti: Baronissa Victoria Sangra.

Camerota: Placidus Sangrus.
Castelli Iudicum: Paulus Peregrinus.
Collium: Ioannes Ludouicus Riccius.
Cantalalupi: Angelus de Constantio.
Carpinonis: Galeatius Circinellus.
Canichij et S. Mauri: Ioã. Franciscus Podericus.
Camini & Rocca Vandrea: Ioannes Franciscus Muscetola.
Casella: Scipio Roccus.
Cedogna: Ferrandus Papacodus.
Crispani: Antonius Catalgius.
Collis Anchiade: Baronissa Iulia Mornilia.
Categnani & Micciani: Ioã. Franciscus de Afflicto.
Capriate: Baronissa Hippolita Castriotta.
Cellamarij & Montis Marani: Cæsar de Mara.
Castiglionei & Crucula: Iulius de Aquino.
Celentia: Carolus Gambacorta.
Camillorum: Anibal Mastroiudex.
Colubrara: Scipio Cicinellus.
Castiglione: Ferrandus Scaglioneus.
Casalis de Principe: Ioan. Franciscus Garganus.
Chianca: Petrus Antonius Albertinus.
Ceglie: Alexander Arcamoneus.
Cursus Omnium: Franciscus Maramontius.
Cili & Cesca Pizati: Petrus Antonius Albenanteus.
Castelli Manardi: Christophorus Sauellus.
Cermignani: Ioan. Thomas de Sterlichio.
Calimere & Martani: Manilius Buccalis Eques.
Casalti: Ioannes Antonius Sarrianus.
Craparica Leccij: Barnabas Adornus.
Castri Pagnani: Alfonsus de Marchionibus.
Castella: Gatterus de Nanna.
Cancellata: Fabritius San Basileus.
Casola S. Aitori: Ioannes Vincentius Mansus.
Celini: Colas de Nocha.

Casignani: Ioannes Antonius Pacificus.
Cerri: Baronissa Francisca Serrana.
Castelli noui & Montis nigri: Guglielmus de Siluio.
Cacauonis: Ferrandus Ralius.
Castelli Petrusi: Fabricius Torrenteus.
Collis Fecali & Poij de Valle: Franciscus de Mareris.
Collonella: Ioannes Rosales.
Castillentei & Scorrani: Petrus de Scorrano.
Ciuitatis Aquane: Alfonsus Lauugnanus.
Castiglionei & Ellece: Dantes de Castellione.
Gagnani: Alfonsus Bernanus.
Castagne: Ioannes Baptista Cermignanus,
Canniti: Ioannes Alfonsus Gerunda.
Carbonaria: Franciscus Iacob. Rogadeus.
Campi Lattari: Ioannes Iacobus Gracchus.
Castroguarini: Alfonsus de Achaia.
Castri Franconis: Philibertus de Mattheis.
Camplij: Ludouicus Maria Paladinus.
Cursati: Col. Angeli Securi.
Cutrosiani: Ioannes Alfonsus de Duce.
Cerfignani: Baronissa Antonia de Ventura.
Cauallini: Ioan. Antonius Castromedianus.
Canalij: Antonellus de Blasio.
Cesani & cugni: Baronissa Antonia Conda.
Ciolini & Vrsani: Boronissa Beatrix Sarla.
Casamasetta: Bernardinus Rondachius.
Camarde: Consalvus Ferrandus de Bernaudo.
Cingae: Baronissa Faustina Pipina.
Cusuliti: Baronissa Cornelia Claueria.
Copersiti & Tuchiara: Anielus Ioan. Franciscus de Rugiero,
Carosini & S. Crisperi: Marius de Simonetris.
Castagnetta: Franciscus Antonius Gatto.
Disi: Cæsar Bæro.
Durazzani: Boronissa Bea-

trix de Rata.
Droffi, Melocha & S. Fumie: Fabritius Pignattellus.
Formile: Americus de Landolfo.
Fallasculi & Pæna Somi: Baronissa Francisca Coluna.
Faleriani & Fredisi: Ioannes Hieronimus Fugmilarius.
Fileti: Ioannes Antonius Caraffa.
Fuorlij: Bartholomeus Caraffa
Fuscaldi & Guardia: Saluator Spinellus.
Frisie & Palmotis: Sigismundus de Sangro.
Formi & Forij: Baronissa Portia Villana de Battaglino.
Frigani Piccoli: Baronissa Constantia Bonifacia.
Fraffi & Limatole: Marcus Antonius Gambacurta.
Fileta & S. Mangonis: Troianus Sanmangonius.
Fontechia: Ferrandus Figurerrus.
Forie & Poderie: Ioannes Iacobus de Verme.
Fenuchiti & Montis: Andreas Franciscus Pisanel-
 lus.
Flumaria de Muro & Calanna: Petrus Hieronimus de Franciscis Messenen-
 sibus.
Forcelle & Pupliti: Michael de Inanes.
Fagnani: Scipio Aldanus Capitaneus.
Fossa Caca: Martinus Montagnus.
Fragagnani: Franciscus de Lantoglia.
Fratte Piccola: Diomedes de Antinoro.
Fagiani S. Georgij & S. Crisperi: Baronissa Beatrix Muscerola.
Ferenzola: Ioannes Franciscus de Sangro.
Giuliani: Galeartius Pinellus.
Gagliati: Ioannes Hieronimus Moranus.
Garagusi: Ioannes de Paulo.
Galognani: Ioannes Iacob. de Achaia.
Guagnani: Ioannes Donatus de Monacha.
Gurdia Lombarda: Scipio Follierus.
Grottola: Alfonsus San-

chiezius.
Gioia: Gabriel Baro.
Guariani: Bartholomeus
Diazius.
Genestra montis Fuscoli: Co
la de Rogero.
Gricignani: Ioan. Hieroni
mus Scaglioneus.
Godena & Montedran: Ioan
nes Baptista de Afflicto.
*Guarazzani, Malefidei &
Porcila*: Consalvus de Sã
gro.
Ischitella: Ferrandus de San
gro.
Insula: Ioannes Antonius
Ricca.
Ieuci: Nicolaus Pauefeus.
Lauriana: Camillus Bran
catus.
Lustra & Vmignani: Leo Ma
zacanis.
Lentaca & Mancusa: Tho
mas Filingerus.
Lusciani & Sicignani: Ber
nabus Caracciolus.
Lauriti: Franciscus Carac
ciolus.
Loci Rotundi: Octavius Lo
fredus.
Loratini: Ioannes Iacobus
Coscia.
Luculli: Petrus Ossorius.
Ieuerani & Veglia: Vbertus

Squarciaficus.
Leporani: Baronissa Franci
sca Villagutta.
Longani: Bernardus Soma
ius.
*Leſti, Maglianica & Rocca Mo
rica*: Bernardinus & Frãci
scus de Vallignano.
Luciani: Ludouicus de Bel
gazarò.
Licianelli: Cola de Paladi
nis.
Lucugnani: Alfonsus de Lu
cignano.
Latronici: Ioan. Antonius
Palmierus.
Laurenzani: Ioan. Vincen
tius Lofredus.
Marzani: Ioan. Hieronimus
de Ianuario.
Malpignani: Cola Anto
nius de Aiello.
Martignani: Baronissa Cle
mentia de Afrema.
Montis Mesole: Paulus Car
duccius.
Martini: Ioan. Franciscus
de Persona.
Maglia: Agamemnon Lu
bellus.
Montisfortis: Ioannes An
dreas de Vicarijs
Montisfalconis: Baronissa
Vãdula Montefalciona.

Monor-

Monorbini: Paulus Tolofai
Montis Galteri: Troilus
Scorpio.
Molina: Baronissa Briana
Aristotelea.
Militi: Franciscus de Tol
fa.
Motis sani: Angelus Hiero
nimus Grimaldus.
Molinaria: Iulius Mina
dous.
Montisbelli: Vincentius Gue
rerus de Messana.
Melfa: Ioannes Baptista Ca
pitellus.
Mirabelli: Iulius de Basso.
Maietta: Alfonsus de Au
ria.
Machia: Ioannis Antonius
de Regina.
Massafra: Franciscus Papa
codus.
Morzani: Ioannes Sotus.
Misanelli: Ioannes Iacobus
Cappola.
Monteroli: Paulus de Gue
uara.
Montaquilonis: Baronissa
Ioanna Carolina.
Montorij: Franciscus Anto
nius de Capua.
Montispelosi: Lodouicus
Caietenus.
Montisfalconis: Boronissa

Antonia Caraffa.
Montanari atq; Zopporũ: Ti
berius Calcagnus.
Magliani: Ludouicus Accia
pozzus.
Marcioli: Hieronimus de Sã
gro.
Miranda: Cola de Som
ma.
Montissani: Ioannes Vincen
tius Lofredus.
Montisfortis: Cæsar Lofre
dus.
Mirabella: Hieronimus To
masinus.
Motola: Rainaldus La
gna.
Montis Mleti: Ioannes Vin
centius Toccus.
Marcellinarij: Iulius Cæsar
Sanseuerinus.
Marsici Veteris: Ioannes Ca
racciolus.
Morsati: Annibal Capace
us.
Monteronis: Fabricius Ga
leottus.
Monasteracij: Marius Ga
leottus.
Mattafellonis: Camillus
Arcella.
Menaciglionis & S. Elia: Ioã
nes Albertus Locatel
lus.

***** 2

Motta, S. Ioannis & Soriti: Ius.
Andreas Arduinus. *Petruri:* Franciscus Mateli
Marontij, Montacoracei & ca.
Sessa: Ioannes Baptista *Palumbara:* Flaminius de
 Albertinus. Vgno.
Noche: Vincētius Nochus. *Pizzoli & Tornimpartis:* Pe
Nuciglia: Donatus Cau- trus Basurtus.
 chioneus & Hieronim⁹ *Podij Placentini:* Scipio Al-
 Castromedius. danus.
Orta: Decius Caracciolus. *Poste:* Ferrandus Corne-
Oliuiti noui: Bernardinus sus.
 Capuanus. *Paganica:* Rodericus de
Oliuiti: Ioannes Thomas Arce Capitaneus.
 Blancus. *Pizzonis & Vallis Schiffata:*
Ogliastri: Robertus Picado Iacobus de Bucchis.
 cha. *Pumigliani Atella:* Horten-
Ortidonici: Syluius Marfa- sius Molignanus.
 nus. *Pugnanelli & Raiani:* Anto-
Paula: Baronissa Isabella de nius Dixarus.
 Toledo. *Palata & S. Iusta:* Innicus de
Petra Mala & Torani: Ioā- Sagaro.
 nes Thomas Caualcanti- *Pena Versogna & Petruri:*
 tius. Franciscus de Palma.
Pappasideri: Ioan. Franci- *Paglietta & S. Viti:* Martin⁹
 fcus de Olitto. de Segura.
Paliscianelli: Tiberius Laroc
 bertus. ca.
Prasiza: Philippus Antoni⁹ *Pulsani:* Ioānes Falconeus.
 Citus. *Pepcna:* Ludouicus de Suni
 ca.
Palisciani: Iacobus Proto- *Pisciotta:* Sanchius de Leua.
 nobilissimus. *Pestruri:* Aluarius Moli-
Palmarici: Robertus de Vē- neus.
 tura.
Pagi: Bartholomeus Cutel

Pentodaetili: Ioannes Mi-

chael Francopertus.
Petra Baiarana: Fabius Ma-
 stroiudex.
Prata: Ioannes Franciscus
 Garganus.
*Podij S. Ioannis & Turris Ta-
 glie:* Iulius Cæfarinus.
Prouidentij: Michael de A-
 ierbo.
Pomigliani de Arco: Vincē-
 tius Ebolius.
Pettorani: Octavianus de
 Afflicto.
Prati: Cæsar de Noia.
Porcarini: Marinus de For-
 ma.
Præ: Fabius Filingerus.
Polle: Franciscus Antonius
 Villanus.
Pij & S. Maria: Ioannes de
 Gufeuara.
Presenzani & Vairani: Ioan-
 nes Vincentius Coxa.
Petra Ferrazana: Riccius de
 Riccio.
Pesci Pagani & Rubi: Fabius
 Geualdus.
Pescarola: Ioannes Thomas
 Caraffa.
Pandarani: Ioannes Fran-
 ciscus Caracciolus
Pizzuti: Fabius Galeottus.
Pistiglionei & Tocco: Fabius
 Caracciolus.

Podice: Ioānes Hieronimus
 Capanus.
Polestina & S. Georgij: Bal-
 thasar Milanus.
Pedemontis: Baronissa Cas-
 sandra de Capua.
Quadra et Tarante: Hercu-
 les Mauizzius.
Postiglionei: Iulius Caraccio-
 lus.
Petina: Iacobus de Tolfa.
*Pierdifumi, Patalani & Bel-
 risguardi:* Barnabas Carac-
 ciolus.
Rocca et S. Martini: Hierō-
 nimus Sfortia.
Rocca Rainola: Scipio Toma-
 cellus.
*Rocca Valescura, Pettorane et
 Alfedana:* Octavius Can-
 telmus.
Romandiola: Ioannes Hiero-
 nimus de Lagnio.
Rocca Monfina: Ludoui-
 cus Caraffa.
Rofiti et S. Arpini: Ioannes Ia-
 cobus Caraffa.
Rocca Scalegna: Ioannes Ber-
 nardinus Caraffa.
Remi: Ferrandus Caraf-
 fa.
Rocca Minolfa: Sigismundus
 Pignattellus.
Rocca Rauignola: Hector

Montaquila.
Rotondella: Astorgius Agne-
 feus.
Rocca Cicutia: Oliuerius de
 Ebolis.
Rignani: Alfonsus Torel-
 lus.
Ripa Lemofena: Ioannes An-
 tonius Mastroiudex.
Rapini & Rocca Monteplana:
 Baronissa Claudia
 Franconea.
Rosciolli: Alfonsus Rota.
*Rochetta S. Stephani & Scopli-
 ti:* Baronissa Maria de Medi-
 na.
Rocca: Raphael Falconeus.
Rochetta Abbatia: Donatus
 Antonius Baro.
Rocca S. Ioannis: Baronif-
 sa Conrada de Lecto.
Roffiani: Baronissa Arminia
 Lantoglia.
Rufigni: Lucius de Tocco.
Rocca Rodina & Redite: Mi-
 chael Ioannes Comes.
Saluia: Marcus Antonius
 Caracciolus.
S. Nicolai Monfreda: Baro-
 nissa Cornelia Caracciola.
Saxi: Iulius Caracciolus.
S. Laurentij: Baronissa Lu-
 cretia Caracciola.
Sacci: Ioanes Antonius Ca-
 peus.
sorbi: Fabius Gefualdus.
Spinofi: Berardinus Minu-
 tulus.
S. Georgij: Ioan. Vincentius
 Pandoneus.
S. Iacobi: Scipio Scripanus.
S. Arcangeli: Ioannes Ange-
 lus Barilis.
Sesti: Ioannes Baptista Ca-
 rassa.
S. Laurentij: Ioannes Anto-
 nius Carassa.
S. Georgij Motinaria: Scipio
 Carassa.
S. Georgij Montisfufculi: Pyr-
 rhus Ioan. Spinellus.
Spineti: Lucius de Sangro.
S. Marci Cauotiorum: Mar-
 cellus Gabaniglius.
Sellia: Ioan. Baptista Serifa-
 lis.
Salza: Paulus Podericus.
S. Antami: Fabritius Stēdar-
 dus.
S. Felicis: Ioan. Michael San-
 felicius.
S. Maximi: Baronissa Anti-
 ra de Ianuarijs.
S. Ioannis Rotundi: Fabricius
 Mormilis.
S. Capita: Antonius de Af-
 flicto.
S. Marzani: Paul^o de Toso.
 s. Cath-

S. Chaterina: Bruno Concu-
 bletus de Arena.
S. Floris. Balthassar Streue-
 rius.
Serrani: Georgius Antoni^o
 de Porta.
S. Seuerini: Camerotte: Cos-
 mus Sanmangonius.
Saluij: Carolus Scaglio-
 neus.
S. Murcellini: Camillus Gar-
 ganus.
S. Barbati: Ioannes Ange-
 lus Albertinus.
S. Viti Schlauorum: Gotfre-
 dus Palaganus.
S. Casarij: Afcanius de Gua-
 rinis.
Scapoly: Ioanes Heironim^o
 de Gallucio.
Sassana: Ioannes Andreas
 Castagna.
Stragoly: Baronissa Hieroni-
 ma Villagutta.
S. Maria in Grifone: Blasius
 Macrius.
S. Martini: Fabius de Lago-
 nessa.
S. Nicandri: Alfonsus Tho-
 maius.
S. Demitri: Capitanus Aqu-
 lara.
Senerchia: Alexander de Se-
 nerchia.
S. Petri Indelicati: Federicus
 Raffica.
S. Maria ad Thorum: Maria-
 nus Mozoia.
S. Agnesa: Ioannes Camillus
 Selarolus.
S. Licandri: Ioannes Alfon-
 sus de Henrico, aliās de
 Picolo.
Siti: Polidorus Sarascus
Seclij: Baronissa Roberta
 Ducea.
Sana Riccia: Claudius Lu-
 bellus.
S. Marzani: Demetrius Ca-
 puzamandus Capitane^o.
S. Maria de Nouis: Donatus
 mariola de Priolis.
Salandra: Franciscus Rober-
 terius.
Saunli: Bartholomeus Si-
 fcara.
S. Lucia: Ioannes Antonius
 Curialis.
Spinofi: Ioanes Hieronimus
 Minutulus.
S. Petri Scaffati: Ioan. Bapti-
 sta Caracciolus.
S. Marci Catube: Marc^o Anto-
 nius Caietanus.
S. Petri Diani: Blasius Marfi-
 canus.
*S. Mangonis Cilienti et Vato-
 la:* Ion Andras de Pezzo.

Tricarici: Ioanoes Bernardinus Sanseuerinus.
Tofara: Decius Delius Cripanus.
Turris: Ludouicus Pignatellus.
Trentenaria: Bernardinus Rota.
Teuerola: Ioannes Hieronimus Mormilis.
Trecase: Pyrrhus Castriottus.
Tusi: Ioannes Ludouicus de Tufo.
Torrachia: Fabritius Gambacurta.
Theana: Franciscus Antonius Franco.
Tora: Ioannes Vincentius, Ioannes Franciscus & Ludouicus de Golucio.
Torchiaruli: Tiberius Franco.
Trentola & Riani: Portia Villana Battagliona.
Tiuorlacij: Fabius Pamlinbus.
Tulli: Iosephus Rauignanus.
Torricella: Galeati^o de Torricella.
Torani: Ioannes Petrus Caffarellus.
Tuscilli: Baronissa Anna

Canthrera:
Tortorella: Cæsar Riccius.
Turris: Franciscus Moles.
Turris Padula: Carolus Ca-uazius.
Tauicani: Stephanus Frigettus.
Torchiaræ: Maxentius de Bonito.
Ville Mainæ: Vincentius Carraciolus.
Valentini: Ioannes Baptista Minutulus.
Vegiani: Ioannes Iacob. Denticius,
Volturara: Vincentius Caraffa.
Vrsara: Ioannes de Gueuara.
Vasta: Ioannes Franciscus Falco.
Vinciathori: Ioan. Andreas Longus.
Vallis: Thomas Altomarius.
Valua: Cola Maria Beltramus.
Venafri: Dauid de Guerra.
Vigiani de Monte Fuscolò: Mutius de Monte Fuscolo.
Vrsomarzij: Baronissa Barbara Brisachia.

NOBILES REGNI NEAPOLITANI FAMILIAE.

Neapolitana Vrbs in quinq; diuisa est partes, quæ à sedilibus, singularum ciuibus ad Conuentus deputatis, Seggia appellantur: in ea ergo parte, quæ Seggium, hoc est Sedes Capuana dicitur, hi nobiles recensentur.

<i>Aprani</i>	<i>Pannoni de duce</i>	<i>Caponi</i>
<i>Marcelli</i>	<i>Boiano</i>	<i>Capecçij</i>
<i>Barili</i>	<i>Pescetelli</i>	<i>Capuani</i>
<i>Boccapanoli</i>	<i>Protonobilissimi</i>	<i>Caraccioli Blanci</i>
<i>Bozzuti</i>	<i>Sconditi</i>	<i>Cardmenses</i>
<i>Cantelmi</i>	<i>Seripani</i>	<i>Caraffa</i>
<i>Capecçij</i>	<i>Sommaì</i>	<i>Cofcij</i>
<i>Caracciola de Leone</i>	<i>Toccoi</i>	<i>Diascaloni</i>
<i>Caraccioli Rosij</i>	<i>Tomacelli</i>	<i>Dolcei</i>
<i>Carbonij</i>	<i>Zurli</i>	<i>Caietani</i>
<i>Crispani</i>	In ea parte quæ	<i>Gallarani</i>
<i>Denticij de Pisce</i>	Sedes Nidi appel-	<i>Gattani</i>
<i>Denticij de Stellis</i>	latur sunt hi no-	<i>Gesualdi comites</i>
<i>Figlimarini</i>	biles.	<i>Conza</i>
<i>Formani</i>		<i>Gonzagide Ferrado</i>
<i>Galeotti</i>	<i>Aquaiui</i>	<i>Grisoni</i>
<i>Guinazzij</i>	<i>Afflicti S. Mazzei</i>	<i>Gueuarij</i>
<i>Lagnij</i>	<i>Auali seu dauali</i>	<i>Guinazzij</i>
<i>Laonessèi</i>	<i>Azziani, siue de</i>	<i>Lunani</i>
<i>Latry</i>	<i>Noie comite</i>	<i>Milani</i>
<i>Lofredi</i>	<i>Berlingeri</i>	<i>Monfolini</i>
<i>Manselli</i>	<i>Bolognani</i>	<i>Montalti</i>
<i>Minutuli</i>	<i>Brancazij</i>	<i>Vrsini Grauinenses</i>
<i>Vrsini de Bracciano</i>	<i>Gabanigli</i>	<i>Piccolhominet</i>
	<i>Cantelmi</i>	<i>Pignattelli</i>
		<i>Riccij</i>

<i>Sangri</i>	<i>Aiofè</i>	<i>Pont.</i>
<i>Sanseuerini</i>	<i>Alexandri</i>	<i>Gattoli</i>
<i>Saracini</i>	<i>Angeli</i>	<i>Gongagi S. Vespasiani</i>
<i>Sarifali</i>	<i>Belprati</i>	<i>Ligori</i>
<i>Spinelli</i>	<i>Colunij S. Afcanij</i>	<i>Mirabelli</i>
<i>Spini</i>	<i>Cardonenses ducis Sessei</i>	<i>Mocchij</i>
<i>Tolfani</i>	<i>Duranti</i>	<i>Mormili</i>
<i>Thomacelli</i>	<i>Caietani</i>	<i>Saffoni</i>
<i>Vulcani.</i>	<i>Genarij</i>	<i>Sūt preterea Neapoli nobiles, nullis partibus iam memoratis additi, sed tamen antiqui & clari, nempe.</i>
<i>Sedes montana habet.</i>	<i>Genarij S. Nicoteræ</i>	
<i>Capuanos</i>	<i>Griffi</i>	
<i>Carmignanos</i>	<i>Inserra</i>	
<i>Cicinellos</i>	<i>Macedonij</i>	
<i>Constantios</i>	<i>Macedoni Maionenses</i>	
<i>Mardones</i>	<i>Melij</i>	<i>Abenauoli</i>
<i>Mirabellos</i>	<i>Origlia</i>	<i>Acziapaci</i>
<i>Muscetolos</i>	<i>Pagani</i>	<i>Aquini</i>
<i>Pignonios.</i>	<i>Papacodij</i>	<i>Afflicti comites Triuenti.</i>
<i>Podericos (regis Riuernanos S. Vice-Rocchios (le Rosios de Barbaça Rosios de Leone Sanfeliceos Sorientos Solos S. Secretary Stendardos Toledanos S. Vice-regis Villanos S. Franciscantoni. In Sede Portus degunt.</i>	<i>Seuerini</i>	
	<i>Stramboni</i>	<i>Aierbi</i>
	<i>Tutauilla</i>	<i>Anichini</i>
	<i>Venati.</i>	<i>Anfore</i>
	<i>In Sede Porte Nouç degunt nobiles.</i>	<i>Aragonij</i>
	<i>Agnesi</i>	<i>Baldasini</i>
	<i>Anani.</i>	<i>Belprati (nibus Bernaudi de Baro-Bisbaldi Borgiei Blancia Buccini Capuani comites Pateni</i>
	<i>Bonifacij</i>	
	<i>Capuani</i>	
	<i>Coppoli</i>	
	<i>Constantij</i>	
	<i>Empty à Rio IIII.</i>	

Castandi

<i>Castandi Marchiones Cassani Castellani Castelui Castigliarij Castracuchi Ciscari Comites Conclubetti Copula Colucij Cofse Euoli Filingeri Frezze Galeotti Galurij Gambecurti Gargani Gattinara Gesualdi Gualaui Limagnani Lanfranchij Lanoia Mariconni S. Diomedis Marzani Baronis Mastroiudici Mendozze Myrti Monaci Montfortij Montani Muri</i>	<i>Nauales Vsimi comites Patienti Palagani Palmieri de Latronico Pellegrini Piccioli Rai Antonini Raimi Rattani Reginani Rosani Rossi Pistoia Rota Ruffi Sanmangonij Sanbasili Scaglia Scaglioni Scorra Senerehia Sifola Syluani Suardi Toccoi Turrei Torelli Tusi Valuani Villani.</i>
--	---

In alijs Neapolitani regni vrbibus, sunt itidem familie nobiles, vt sequitur.

AMALFII sunt

Afflicti

Riccij

AVERSAE

Altimarij

Cutinarij

Gargani

Grimaldi

Landolfi

Marcij

Pacifici

Ricciardi

Scaglioni

Siluestrij

Simonelli

Tusi

Vallenses

BARII

Affatati

Alisii

Arcameni

Carducci

Carettoni

De Carris

Dottola

Deffremi

Fanelli

Philippucij

Gerunda

***** 2

Lamberti	Luccij	Ferrarj
Lampugnani	Magiorj	Gaiazza
Masfily	Padule	Gallones
Maximi	Perisi	Leonini
Palumbi	Picei	Lanzani
Pascalina	Regna	Marchesij
Rossi	Ripa	Magiones
Taurisani	Rogadij	Pantoliani
Tresca	Scatigj	Pelegrini
BARVLI.	Tacole	Pectenati
Acconciagiocchi	Valeriani	Ranaldi
Falconj	Veritatei	Rattani
Gentiles	Vulpiani	Rosj
Marrani	Planela.	Siniscalcj
Pappalitera.	BRVNDVSII.	Thomasini
Sancti Crucei	Belzoi	de Vineis.
Strazza.	Caraccioli	CASERTAE.
BENEVENTI.	Florentini	Aloisii
Capoblancij	Fornarij	Amici
Conestabili	Pandonos	Cifolj
Controuerj	Raimodei	Clementj.
Gregoriani	Sacchi	Guidones
Mascambruni	Satuatorei	Miliarefij
Masselli	Scolmafora	Sasj
Paccani	Thomasini	IN CASTRO
Pescia	Villanova	ad mare sunt.
Sauarian	CAPVAE.	Castaldi
Velota.	Antignani	Certi
BITONTII.	Aienzani	Miri
Abenantei	Azziani	Naponj
Barones	Capuani	Nucerini
Bouj	Ebuliani	Riccj
Girardi	Falconei	Sicardi
Labini	Ferramosca	Soldani

Vac.

Vaccari	CROTONE.	Scoterari
Vergari	Campitelli	GRAGNANI.
Vitai	Luciferi	Amati
Vrsonej	Pepini	Aurie
CAPVAE.	Protospatarj	Barones
Curtij	CAIETAE.	Comparati
Longi	Aluiti	Marchesi
Ponzy	Castagna	Marini
Rocchi	Caualcantj	Medici
Tossoni	Caietani	Miri
Troisii	Gattola	Arimini
CONVERSANI.	Guazelli	Sicardi
Forzani	Guaftaferri	LECCIAE.
Manerj	Lumboli	Aielli
Rabioli	Manganelli	Arimini
Tarsiani	Montaquile	Achaj
COSENTIAE.	Sigberj	Barerari
Bernaudi	Spatarij	Barones
Caualcantj.	Squacquarij	Carbonarij
Chiachoi	Storrenti	Castromediani
Cozj	Vioi.	Corse
Ferrarj	CALLIOLI.	Docei
Longi	Chryfogiouannes	Falconj
Martirani	Magj	Franconj
Materani	Nandi	Frisorj
Miliarezj	Pepj	Georgici
Morelli	Rocchj	Indices
Quatromanj	Scaglioni	Guarini
Sanfelicei	Sermagifri	Guidani
Sarsati, aliàs Sur-	Valderouani.	Lobelli
rentini.	GIFANII.	Maramontj
Scaglionei	Darij	Matthai
Tarsiani	Rosj	Marescalchi
Tilefii	Sancti Marij	Monici
		Mofchi

Muri
Noiani
Paladini
Perroni
Petracoli
Porte
Prati
Prioli
Raini
Sambiasi
saracini
Scisii
Tasuri
Verardi
Zimara.
MARTORANI
Angeli
Martirani
Scaglioni
Surrhentini
NVCERIAE
saracenorum
Castaldi
Lamberti
Magliani
Marini
Pagani
Rinaldi
Vngari.
NO LAE.
Albertini
Barones
Cesarini
Elecchia

Fontanarasi
Iudices
Griffij
Mastili
Notarij
Petrigiuanni
Risii
POZZOLI
Aquilieri
Bosij
Capomaze
Costantij
Pesi
Rosij
RAVELLI
Aconzagiochi
Appenditani
Bouei
Castaldi
Campaniles
Confalonij
Froggiani
Frezzani
Fusca
Grifone
Marrani
Muscetolle
Oferij
Peponei
Pirontani
Rogadij
Ruffole
Rustica
Storbagiochi

de Vitta.
ROSSANI.
Amarelli
Armingari
Briti
Campagne
Caposaccij
Citi
Cortij
Foggiani
Longi
Maleni
Manarini
Muri
Nigri
Protospatarij
Rapani
Risii
Tagnasferri
Toscani
Zurri.
SALERNI. ad
Sedem Portæ ex
tensa sunt.
Aielli
Capani
Cappoli
Curiales
Guarnani
Manganarij
Muscones aliàs
Gnisfolij
Pagliare
Pantoliani

Pezzij
de Porta
Prignani
Rugieri
Rasigani
Stillati
Viualdi
In eiusdem vrbis
Sede Campa-
na agunt.
Castellonichi
Caraselicei
Graniti
Grilli
Guardati
Ruggij
Sciabiga
Solimela
Spitelli
Trentacapilli.
Et in sede Portæ
nouæ sunt.
Auersani
Capograsii
Comites
Grilli
Iudicei
Longi
Mazza
Morsani
Pagani
Pintij
Protogiudices
Santomagi

Scattaretici
Vicarij
IN SANSEVE-
RINO sunt.
Abateffani
Antinori
Capasini
Pescarij
Prigiani
Sambarbatij
Sarni
Villani.
SESSAE
Asprelli
Baccari
Cestrei
Coxæ
Florimontij
Gallucij
Gattole
Insulani
Niphi
Paulini
Ricci
Rogati
Suessani
Transi.
SVRRENTI
Acziapacij
Acciani
Amoni
Anfora
Borfoi
Brantij

Capeccij
Cortessi
Curiales
Domini Marty
Esepij
Fralangi
Florij
Guardati
Marzati
Mastroiudices
Mulignani
Nolilionei
Orefcei
Pellegrini
de Porta
Romani
Rota
Serfati
Spofiani
Tracij
Vrfoi
Vulcani.
SVLMONE.
Amonci
Aristotelei
de Canibus
de Capite
Capograsii
Colombini
Carbones
Martini
Matthai
Meliorati
Merlini

Quatrari
Ranaldi
Rusſi
Sardi
de Sanitate
Tintori.
TARENTI.
Aielli
Amoglietta
Carignani
Castellani
Musci
Muscettoli
Pontij

Protonobilissimi
TIANI.
Angeli
Abenauoli
Baratuzij
Gariglij
Gallucij
Martini
Montani
TRANII deniq;
sunt nobiles.
Angeli
Berlingeri
Borismirij

Bottonij
Campitelli
Cimij
Eliezarij
Filingeri
Lambertini
Matardicij
Palagani
Passasepij
Sifoli
Staffe
Stange
Ventura.

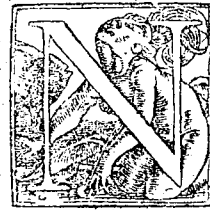
F I N I S.

PANDVLPHI COLLENTII
PISAVRENSIS IVRISCONSULTI HI-
STORIAE NEAPOLITANAEI AD HERCVLEM,
I. Ferrariae ducem, Liber primus.

Ioan. Nicol. Stupano Rhetorae interprete.

ARGVMENTVM.

Hoc primo libro Neapolitani regni Magnitudo ac limites demon-
strantur: quae eius potissima regiones, vrbesq; magis celebres, & à qui-
bus primum condita fuerint, narratur. explicantur eius regni illustrio-
res familiae, & describuntur externa quaedam gentes, quae regnum diuer-
sis temporibus afflixerunt, Gothi videlicet, Vandali, Longobardi, Sar-
raceni: & de Turcis atq; eorum origine & successu quasi per compen-
dium tractatur.

ATVRA ita comparatum est, ut non
minus chara nobis ea loca sint, in quib.
educati enutritique sumus, quam illa in
quibus nascimur. Atq; id sanè eò magis
accidit, quo foelicius illic, in alicuius ex-
cellentis principis aula, virtuti, bonis mo-
ribus, caeterisq; disciplinis, quae ad vitam benè instituen-
dam faciunt, operam dederimus. Quare nemini mirum
videri debet, illustriſs. Princeps qd' de regno Neapolita-
no, vbi Adolescentiae & Iuuentutis tuae florem honestis-
simis exercitijs tranſegisti, deq; optimo rege Alphonſo
Arragonio primo, cum quo in magno honore & fami-
liarissimè vixisti, toties loquaris, praeteritarum ibi rerum
memoriam libentissimè repetas, & perfectam earum co-
gnitionem cupias consequi. Caeterum, etsi non ignore-
mus, omnes qui in hac tua Aula versamur, nullam propè
esse historiam Graecam atque Latinam, quam non sum-
mo studio perlegeris, tamen, quoniam sparsim res in eo

regno gestas, varij autores conscripserunt, nec tantum tibi à negotijs Reipub. relinquitur otij, quantum in ijs examinandis, & in vnum veluti corpus colligendis historicè omnibus, quæ à diuersis scriptoribus memoriæ prodita fuerunt: tibi visum est, istud munus nobis demandare. Faxit igitur Dominus, vt & tuæ expectationi, & meo rectè obtemperandi desiderio euentus respondeat: prouinciã ego istam libenter sanè suscepi: & quamuis non ignorè, hanc historiam variam esse, multisq; modis dispersam, nec proinde sine magno labore, in ordinatam perpetuamq; narrationem posse reduci: tamen alacritas animi, & tibi gratificandi studium, omnè sperò auferet nobis molestiam. Enimvero Princeps Illustriss. nullam Italię partem comperiemus, tot mutationibus esse obnoxia,

Neapolitanum atq; regnum Neapolitanum: est enim eius prouincijs veluti fatale, non sæpè, verum semper ferè, aut tyrannidem perpeti, aut seditiones habere, aut perfidos, aut rebelles, aut sustinere bella, euersiones vrbiũ, rapinas, incendia, & omnis generis alias calamitates, quæcunq; ab auaritia & ambitione huius contagij matre, prouenire consueuerunt. Quod proinde non tantum nostro tempore cernimus euenire, sicuti historia quoq; hæc nostra declarabit, verum etiam antiquitus ei id ipsum tam peculiare fuisse, vt Strabo geographus Græcus testetur, Poetas ea ipsa de causâ finxisse, à Gigantibus in campis Phlegræis qui sunt in Campania, prælium olim esse commissum, quod ea regio ad motus & bella concitanda natura quasi procliuis sit. Sic quoq; apud Titum Liuium legimus, Pub. Sulpitium consulem Rom. cum de suscipiendo bello aduersus Philippum secundum Macedoniae regem cõsultaret, dixisse: incolas huius regni tam diu in fide permanere, quandiu non haberent, quibus sese rebellando dederent. & alio loco asserit idem autor, Campaniae populis insitam esse quasi à natura perfidiam. Itaque minimè debemus

Strabo.

Cãpi Phlegrai in Campania.

Perfidia Neapolitanorum.

debemus mirari, quòd aut perpauca, aut nulla planè literarum monumentis prodita inuenimus ab illius regni hominibus, de rebus illic gestis: hæc enim impediunt motus illi perpetui, seditiones nimirum atq; exilia, propter quæ nec libros componere, nec si qui fortè fuere cõscripti, eos ad posteros potuerunt transmittere, ob continua videlicet incendia variasque rapinas, quibus omnis rerum memoria deleta fuit. Atq; isthæc nolim equidem ita à me dicta intelligi, ac si prouinciam mihi demandatam detrectare cuperem: sed in eum solū modo finem, vt veniam quoq; impetrare possim, si fortè hisce commentarijs non semper res omnes acu tetigero. quod satisficisse me sperem, si res quasq; memoria maximè dignas, ex magno illustrium scriptorum numero, multisq; etiã iurisconsultis, atq; fide dignis narrationibus collectas, in hoc compendium reduxero. Adde quòd alias quasdam res etiam breuiter attingam, quæ fortè occurrerent, ab hoc regno diuersas, si modo ad institutum facere videbuntur: quod proinde mihi non minus vitio verti debere existimo, atq; viatori qui aliò contendens, aliquandiu solet immorari in contemplandis quibusdam vrribus, aut alijs locis amœnioribus, quæ fortè occurrere consueuerunt. Cæterum cum in hoc nostro opere cõstituerimus, certa methodo dilucidè enarrare quæcunq; memoria digna, in regno Neapolitano gesta esse accepimus, ab imperio Cæsaris Augusti primisq; seruatoris nostri annis, vsq; ad nostra tempora: videor mihi operæ precium facere, si primo hoc volumine breuiter quoq; explicem, illius magnitudinem atq; fines: vt manifestum sit omnibus, quænam Italiae regio Neapolitani regni nomine intelligatur. Quo facto ostendam etiam, quæ potissimæ in eo vrbes floruerint, quæ familiæ magis celebres extiterint, & denique exteras quoq; gentes breuiter describam, quarum mentionem deinceps sapius facere oportebit: sic enim

Pauca Neapolitanæ historiæ

Quam latè sese hæc historia extendat.

faciliora magisq; dilucida erunt, quæcunq; postea enarrabimus.

Regni Neap.
fines, qua parte
Italice cohæret.

Regnum Neapolitanum igitur, quod apud quosdam scriptores etiam Apuliæ & Sicilia regnum citra fretum appellatur, qua parte cum reliqua Italia cohæret, primû via Aurelia & Latio terminatur: quæ proinde & ipsa ad Vfontem fluuium desinunt, non procul à Terracina, quæ olim Anxur dicebatur. Vt in Mari Tyrrheno videlicet, sumpto ab huius fluuii ostijs exordio, linea ducatur sursum procedendo, per Latium versus Apenninum per Sabinos, hincq; per Umbriam atq; Picenum, quæ hodie Marchia Anconitana dicitur, vsque ad Troenti fluminis ostia, quæ sunt in Adriatico sinu. Atque hæc sanè linea, quoniam nõ recta est, sed fluminum ambages imitatur, longitudine centum quinquaginta millia passuum æquat: nam à Terracina ducitur ad Fregellas & Ceperanum, hincq; per Reatensem & Talliacotij comitatus fines, ad Interochream, Ciuitatem Reatem, Matricem Ascalumq; protrahitur, & tandem in ipsius Troenti amnis ostijs desinit: nec enim alioquin centum triginta millia passuum superaret, siquidem rectà duceretur.

Reliquum eius totum mari ambitur peninsulæ instar, & qua parte Occasum spectat Tyrrheno mari clauditur, à Meridie Siculo, Ionioq;, & ab Ortu atq; Septentrione Adriatico, & parte etiam Ionij continetur: estq; littozeus hic illius ambitus ab Anxure vsq; ad Troentum amnem, mille quadringentorum & octodecim circiter Italicorum milliariorum. Ab Anxure enim abest Neapolis octuaginta duobus passuum millibus, & illinc Buxentum centum quadraginta septem: à quo iterum distat Rhegiû centum octuaginta tribus: & centum triginta tribus abest à Rhegio Spartiuenti promontorium, quod olim Herculeum vocabatur: hincq; ad Lacinium promontoriû numerantur centum nonaginta quinq;, & ab eo Tarentum vsq;

Continet autè
Italicum mil-
liare passus mil-
le.

Regni Neap.
ambitus mari-
timus.

vsq; ducenta: à quo abest Salentinorum promontorium triginta, & viginti sex ab hoc, Hydruntû. Garganus mons autem ab Hydrunto non minus etiã distat, quàm ducentis viginti duobus, à quo deniq; vsq; ad Troenti fluminis ostia sunt ducenta: quæ si in vnam summam addantur, efficiunt mille quadringenta & octodecim passuum millia, tantus videlicet est maritimus eius ambitus: Cui si coniungantur centum quinquaginta, quibus à reliqua Italia parte, linea ab Vfontis in Mare Tyrrhenum egressu, ducta ad Troenti ostia, separatur, habebimus mille quingenta sexaginta octo millia passuum, quæ totius regni Neapolitani ambitum continebunt, sicuti nostra memoria distinguitur.

Iam verò prouincias, quæ in hoc regno præcipue sunt, deinceps explicabimus: Ab Vfonte fluuiio, quo loco iuxta Anxur in Mare Tyrrhenum sese exonerat, initio sumpto: vbi primû nobis sese rota illa Latij noui pars offert, quæ illinc vsq; ad Lirin fluuium porrigitur. Nam etsi nostra ætate (vt est in cæteris quoq; rebus magna confusio) tota illa regio quæ Tyberi, Sabinis & Apennino distincta, Anxur vsq; porrigitur, in tres partes distincta sit, Latium videlicet, Campaniam Romæ, & Maritima; tamen antiquitus Latij noui nomine veniebat quicquid ad Lirin vsq; porrigitur: quæ proinde hodie prima est regni Neapolitani prouincia, in qua sunt præ cæteris, tres vrbes celebriores, Formiæ, Fundi atq; Caieta. Hinc deinde vsq; ad Sarnum fluuium porrigitur Campania vetus, quæ à neotericis Terra Laboris appellat, in qua sicuti iam olim, ita nunc quoq; præcipuæ vrbes sunt Capua atq; Neapolis. Deinceps sequuntur Picentini vsq; ad Silarin fluuiû, cuius regionis maior pars hodie Principatus appellatur, & habet vrbes celebres Surrhentum, Nuceriam atq; Sallernum. Sequitur deinde Lucania (Basilicata iam dicitur) quæ ad Saprimum vsq; porrigitur, qui fluuius olim Lauus

Quæ præci-
pue regni pro-
uincia.

Latium nouû
eiusq; apud re-
centiores tres
partes.

Campania ve-
tus, forte lebo-
rij campi.

Picentini.

Lucania.

vocabatur, in qua sunt celebres vrbes nostra memoria Policastrum & Iſcalea, antiquitus verò Buxentum, multaq; alia caſtella inter montes. Lucaniam excipit Calabria, quæ Brutiorum regio à recentioribus appellatur, & Tyrrheno mari vſq; ad Leucopetra promontorium, deinde Siculo clauditur vſq; ad promontorium Armorū, in quòd ex ſummis alpebus originem ducens, & per totā Italiæ longitudinem decurrens, Apenninus deſinit, & cuius ſummus apex à nautis noſtra ætate Tali nuncupaſi: habet autem præcipuas vrbes ſicuti antiquitus, ita nunc quoq; Coſentiā & Rhegium Iuni, quòd proinde ita appellatur ad diſcrimen Regi Lepidi, in Galliæ ciſalpina. Ab hoc armorum promontorio in ortum tendenti verſus Herculeum, deinde ab hoc rurfus in Aquilonem per mare Ionium modicè deſlectenti, ſeſe offert magna Græcia, quæ Tarentū vſq; porrigitur: quamuis noſtra ætate hæc regio Calabria nomine intelligatur, cuius præcipuæ vrbes ſicuti iam olim, ita nunc quoq; florent Scyllaceum, Croton & Tarentum. Poſtea ſupra ſinum Tarentinum, ſunt Salentini, & vſq; ad eiufdem nominis promontoriū habitant, habentq; celebres vrbes Callipolin & Vgentū. Hinc verò in Aquilonem deſlectēdo, ſuccedit Brundufiū vſq; ea regio, quæ antiquitus propriè Calabria vocabatur, ſupra Ioniū: in qua iam olim fuere & etiam nū sunt, ciuitates inclitæ Brundufium, Alectium & Hydruntum. Cæterū Calabria hæc cum Salentinorum regione cōiuncta, quæ inter Ionium & Adriaticum mare in Ortum porrigitur, noſtro tempore terra Otranti nuncupatur, antiquitus verò Iapigia, Meſapia & Peninſula etiam dicebatur: quod Tarentum à Brundufio (quorum illud Ionio hoc Adriatico mari alluitur) peſtredi itinere non plus quàm trigintaquinque millia paſſuum diſtet. A Brūduſio deinde vſq; ad Aufidum flumiū ſe porrigit Apulia Peuceætia, à quibuſdā etiam Aetolia nuncupata: ſicuti & Barium

rium, qua parte mari alluitur: in qua ſunt Egnatia, quæ hodie Iuuenatium dicitur, atq; Venusium. Tunc ab Aufido vſq; ad Fiternum fluiuium altera Apulia eſt, quæ Daunia cognominatur, à noſtris etiam Plana: in qua ſunt maritime quidem Salapia, Sipa, Apeneſte, quæ hodie Manfredonia dicitur, & à mari magis remotæ Luceria Sarracenorū dicta, & Canuſiū. Inter Titernum atque Sarum fluiuium ſita deinde Ferētanorum regio eſt, Adriatico mari contigua, cuius præcipua oppida antiquitus fuerunt Hiſtonium, quod hodie Eſtomium nuncupatur. & à mari paulo magis remota Larinum atque Anſanū, quod Lancianum vocant. Hos excipiunt Peligni, qui inter Sarum & Aternum (quem fluiuium Piſcariam appellāt) ſiti ſunt: habentq; Ortonam vrbeſe maritimam, & à mari remotiores Sulmonem & Corfinium. oppidum olim celeberrimum, noſtra ætate autem Pentina nūcupatur. Pelignis ſuccedunt Marrucini, quorum regio ab Aterno, ſecundū Adriatici maris littora, porrigitur vſque ad Troentum, quo extrema regni Neapolitani ora terminatur. Hi maritimas quidem vrbes celebres nullas habent, excepta Frāco villa quæ olim Caſtrum nouum dicebatur: ſed à mari remotiorem olim Zeaten metrapolin amœniſs. vrbeſe habuerunt, quæ noſtra ætate Ciuitas Chictæ dicitur. Supra Marrucinos tres aliſi populi habitant: quorum regio à Pelignis incipiens, ſe per Picenum ſecundum radices Apennini extendit. Eorum primi ſunt Veſtini, Primā vrbeſe incolētes, quæ hoc tempore Pennarum ciuitas appellatur: olim habuere etiam Amiternum & Furroneſe, in quarum deſtructarum locum, Aquila ſucceſſit, vrbeſe non ita pridem condita. Veſtinos ſequuntur Præcutini, quorum nomen deinde modica inflexione in Aprutios eſt commutatum. Tum Marſi, qui Celanum oppidum, ad lacum Fucinum incolunt. Cæterū tota ea regio, quæ populi hi iam à nobis commemorati, Ferentani ſcilicet,

Aprutium. Peligni, Marrucini, Vestini, Præcutini, Marfi que incolunt, nostra ætate, imò Apruti nomina exprimitur: regio sanè cum loci natura, tum viris fortibus munitissima, que quæ olim cum Samnitibus sæpenumero fœdus habere solebat, & à multis etiam bonis autoribus Samnitum nomine comprehensa: Est & alia quædam regio, in medio ferè regno, sex hisce populis iam à nobis commemoratis finitima, Latio item atque Campania contigua: hæc partim mōtuosa est, partim plana: nam planities ad vtrāque Apennini partem sita particeps est: olim Samnium dicebatur, hodie verò Vallis Beneuentana, & in longitudinē porrigitur vsque ad Silari fontes per octuaginta ferè millia passuum, & plurimis, iisque olim celeberrimis oppidis exulta est, ex quibus præcipua fuerunt Aesernia, Sepinum, Alysum, Thelesia, Beneuentum & Bouianum. Hisce Samnitibus coniuncti erant etiam populi qui antiquitus Hyrpini dicebantur, Picentinis, Lucanis & Apulis finitimi: Veluti nostra quoque ætate. fuere autem eorum celebriores vrbes Auellinum & Aquilonia, quæ Agnone & Anglonæ Castrum hodie appellatur. Hæc Samnitū gēs totius Italiae fortissima fuit, & Romanos, post adeptā in principio libertatem, quadraginta nouem annos armis vexauit. Nec deinceps etiam illos veteri odio prosequi desit, donec à Lucio Sylla dictatore longo temporis intervallo post, planè extingueret. Is enim cum exercitu eò profectus, armatos & inermes, cū eos qui vi capti essent, rū qui abiectis armis sese dedidissent necandos curauit: deinde tria eorum millia adhuc, aut (sicuti quidam putant) quatuor, qui abiectis armis Romam confugerant, loco cuidam, quod Ouile fuit appellatum, inclusit: & intromissis ad eos suis armatis militibus, trium dierū spacio cunctos interemit. His peractis, eos etiā proscripsit, & eorum oppida destruxit: quo excidio omnes sanè interierunt, nisi qui fortè ignoti, illinc atque ex tota Italia aufuge-

aufugerint. Cum autem L. Sylla interrogaretur, qui tanta crudelitate in eos vti posset? respondisse dicitur, nullū Romanum ciuem tutum fore quādiu Samnitibus conueniendi potestas aliqua esset: quapropter ita esse extirpandos. Hæ sunt totius regni, in continenti prouinciæ: quæ etiam si ab antiquis Græcis atque Latinis scriptoribus eodem hoc ordine descriptæ, iisdemque nominibus appellatæ fuerint: nostra tamen ætate paulò aliter diuiditur regnum Vniuersum, in præcipuas quasdam regiones, Leborios videlicet. Principatum, qui antiquitus Picenum, Basilicatam, quæ erat Lucania, Calabriam, terram Otranti, quæ Iapigia olim dicebatur, Apuliam atque Aprutios. Quibus accedunt insulæ quædam regno adiacentes: veluti in mari Tyrrheno sunt, non procul ab Anxure, in sinu Caietano, Pontia & Pandateria, quæ Palmarella dicitur: & ex opposito Molæ Parthenope, quæ nūc Bitonto appellatur, itemque; Ischia è regione Puteolorū, quæ antiquitus triplici nomine insignita fuit, nā Pithecusa, Inarime & Aenaria vocabatur: nec procul ab Ischia est Prochyta, & Nesus que iam Nisare appellatur: & propè Mineruæ promontorium sunt Capræ, itemque; Sirensæ è Pafsetani regione, quæ binæ sunt exiguæ insulæ, Gala, & S. Petrus appellatæ. Attribuitur etiam Neapolitano regno Lipara, vna ex septem insulis quæ Aeoliæ dicebantur, quæuis alioquin Siciliae propius adiacent: eius ambitus continet ad decem millia passuum, estque incolis & ciuitatibus munita, ac paret regibus Neapolitanis. Sic etiam in altera parte, sunt è Gargani regione in mari Adriatico, quatuor insulæ Diomedæ, quæ nostro tēpore vno Tremiti nomine exprimuntur: habentque singulæ quoque suas appellationes: ex binis namque maioribus, vna quidem S. Mariæ, altera S. Doimo. dicata est: & minorum vna Gatizum altera Capraria appellatur. Atque hæ insulæ sunt, quæ regni Neapolitani finibus comprehenduntur,

Alia totius regni diuisio.

Ischia.

Prochyta.

Nesus.

Capræ.

Lipara.

Diomedæ insulæ. Tremiti.

præter multos scopulos, hoc loco prætermiffos: quibus etiam possemus adijcere Siciliam, infulam Italicam, magnam & opulentam, nisi proprio domino pareret. Hæc enim usque adeo propè adiacet regno Neapolitano, ut etiam nomen ei impartierit, quo factum est, ut primi quidam reges, qui vtrumque ditione tenuerunt, veluti Fredericus II, Manfredus, & Carolus Andiouinus. Itaque Alfolus Aragonius I. sese reges Siciliæ citra & ultra fretum appellarint: sed cum Siciliæ simpliciter mentionem factam inuenimus, solam infulam, non itidem regnū Neapolitanum citra fretum intelligere debemus. Vrbes autem singulas quæ in hoc regno cum ob antiquitatē, tum conditorum nobilitatem & rerum in his gestarum memoriam celebres sunt, hoc loco explicare nimij esset laboris: præsertim quòd plurimæ destructæ, & ita desolatæ nostra ætate sint, ut vix earum interitus vestigia quædā appareant, veluti sunt Cumæ in Campania, quæ olim nō modò vrbiū huius regni, verum etiam Siciliæ atque Italiae totius antiquissimæ celeberrimæ quæ fuerunt: itæquæ; Minturnæ, Sinuessæ: & in magna Græcia, Surrentum, Sybaris, & Metapontum: in Apulia Agrippa, Sipontum & Salapia Annibalis Carthaginensis amore celebris: in Aprutijs Amiternum, Buca, Histonium: & in Samnio denique, Cominium, Atina, Aquilonia, & alia per vniuersum regnum quamplurimæ. Hisce igitur omissis, alias quasdā præcipuas recensebimus, quæ etiamnum supersunt: inter quas primo loco se nobis Neapolis offert, totius regni metropolis, à Cumanis & Chalcidensibus hominibus Græcis condita. Hi namque ab Eubœa profecti in Ischiā primū peruenerunt; & postquam Cumas cōdidissent, discesserunt illinc, & Neapolim extruxerunt binis diuersisque temporis vicibus: itaque idem populus inhabitabat duas easque vicinas vrbes, & quam primò condiderant Palæopolin, atque etiam Parthenopem, ab vna Sirenum

Sicilia citra & ultra fretum.

Vrbes olim in regno Neapolitano celebres, nunc destructæ.

Neapolitanæ vrbis conditores. Chalcidenses.

Palæopolis. Parthenope.

eius

eius nominis meretricula nobilissima, quæ illic fuerat sepulta: quam verò posteri extruxissent Neapolim appellarunt: quo factum est deinde temporis successu, ut obsoleto Palæopolis nomine, Neapolis solum sit appellata, & à Poetis nonnunquam etiam Parthenope. Capua quoque; *Capua.* antiquissima vrbs est, cuius nominis rationem quadruplicem reddunt: alij enim à conditore Capy Troiano Aeneæ comite dictam existimant: alij à falcone, qui antiqua Hetruscorum lingua Capys vocatur, quòd ab illa aue, primum eius condendæ augurium desumpserint: nonnulli à camporum fertilitate, & ab initio non Capuanos, sed Capanos dictos fuisse: alij denique sic putant appellatam ex eo, quòd duodecim totius Campaniæ præstantissimarū vrbiū præcipua ac veluti caput esset: quo factum est etiam, ut M. Tullius dixerit, post Romam, hanc, Corinthū, *Carthago, Corinthus, Capua.* aut Carthaginem, loci opportunitate aptā fuisse ad obtinendum orbis imperium. Ceterum non eo planè loco sita est hoc tempore, quo olim fuerat: cuius rei argumentum suppeditant ruinæ & rudera, quæ illinc duobus ferè passuum millibus, circa S. Mariam Gratiarum apparent. Sunt etiam vetustæ ac celebres vrbes, Beneuentum, quod *Beneuentum.* olim Maluentum, & à Græcis etiam Maletium dicebatur: & Tarentum conditum à Phalanto Lacedæmone, *Tarentum.* qui genus suum ab Hercule ducens, ab eo octauus erat. Cosentia Aprutijs metropolis, Rhegium in Calabria, ab *Cosentia.* iisdem Chalcidensibus, qui Cumas extruxerant, conditum. *Cumæ.* Croton, quam Miscellus Græcus ex Achaia, Apollinis oraculo monitus condidit. *Croton.* Hydruntum quod extruxerunt Creten- *Hydruntum.* sè Creten- sè, in eum locum à Iapyge Dædali filio deducti. Brundisium itidem à Creten- sibus conditū, qui Tre- *Brundisium.* sto duce eò ex insula venerunt: significat autem Brundisium, lingua Messapica, quæ antiquitus in Iapygia vsitata erat, Ceruū cū cornibus. Ortona Piratarū domiciliū, ex- *Ortona.* dificata à naufragis. Sulmo à Solimo Aeneæ comite. *Sulmo.*

b 2

Caieta. ieta à Lacedæmonibus condita fuit, sed nomen deinde ab nutrice Aeneæ eiusdem nominis assumpsit, quæ illic obierat. *Salernum.* Salernum verò conditum est à Romanis, vt præsidio esset aduersus motus Lucanorum. *Venusium.* Venusium Vetus, ab antiquo Veneris templo, & cultu eius deæ, quæ, sicuti quidam existimant, Venusia dicebatur. *Traianopolis.* Traianopolis, quæ nunc contractis syllabis Trane appellatur, ab Traiano imperatore dicta, & condita esse putatur: sic enim quidam neoterici existimant, quamuis ego id non p̄ certo affirmare ausim. Multæ præterea sunt in hoc regno vrbes antiquissimæ, quas hoc loco omittimus: Sed tamē *Simus Crateris.* silentio prætereunda non fuerit magnificentia ædificiorum, quæ in Campania fuit: res sanè tanta, vt cum omnibus, quæ alicubi terrarum fuerint admiratione digna, facile conferri potuerit. Nam totus ille sinus, qui inter Misenum & Mineruæ promontorium è Caprearum regione interiacet, quiq̄ue Crater antiquitus dicebatur, & in longitudine quinquaginta quatuor passuum millia obtinet: olim vsque ad eò refertus fuit splendidis ædificijs, vr-bibus, arcibus, villis, palatijs, theatris, balneis, alijsq̄ue eius generis rebus magnificentissimis, vt ex alto mari eū locum intuenti, non plures loci aut oppida, verum mira eademq̄ue maxima vrbs esse videretur, ita videlicet loca cuncta referta occurrebant à Baijs versus Baulum p̄fificienti, hincq̄ue Auernum, Puteolos, Neapolin, Herculanæum, quæ nunc turris Nuntiatæ, Pompeam, quæ maris Castrum appellatur, Surrhentum vsque. Qua re, nihil equidem puto tunc temporis in orbe fuisse iocundius, magnificentius aut admiratione dignius: quo magis miseranda est nunc Italiæ conditio, quādo hæc ferè omnia, Neapoli excepta, terræmotibus bellisq̄ue diruta, & ruinis sepulta, non sine dolore cernimus. Hoc autem etiam si ita se habeat, sunt tamen adhuc in eo regno multæ præclaræ vrbes: quæ priorum respectu, fortasse nouæ vocari possunt,

possunt, quoniam non ita pridem conditæ fuerunt: attamen nec ipsæ suis laudibus spoliandæ. Cuius generis est Barletta, olim Barulum appellata, ab Canusinis extracta: *Barletta Earul.* Foggia, quæ olim erat Encana, condita à colonis conseruandi frumenti causa. Et à fossarum multitudinem, eadem *Foggia Encana.* causâ factarum, appellata: itemq̄; aliæ multæ nequaquã ignobiles, quæ sicuti fama fertur, ab exteris Albanis, Dalmatis atq; Schlauonicis conditæ fuerunt. Nec contēnendæ sunt etiam Aquila, & Manfredonia olim Anapeste dicta, & ex Siponti ruinis extracta: ambæ autem à Germanis fuere conditæ sicuti à recentioribus Græcis Troia, & Melfis, & à Normanis Auerfa: de quibus suo loco copiosius dicemus. Nec fuerit hoc loco silentio prætereundū, quòd Amalfis exiguum alioquin oppidum, Magnetis eiusq̄ue in stellæ polaris obseruatione vsū sibi vēdicet: quo nomine omnes qui terra mariq̄ue peregrinantur, se ei plurimum debere confiteantur necessum est. Nam de hac re ipsi communi hominum opinione gloriantur: & constat etiam cum antiquitus non fuisse vsitatum: quo fit vt communi opinioni hominum, quæ nunquam omninò falsa esse solet, nos quoque nunc subscribamus. Neque verò hîc diutius immorabor, in huius regni laudibus explicandis, quæ ei meritò debentur, cum ob amœnitatem, locunditatem atque aeris salubritatem, tum etiam ob fertilitatem agri, rerum maritimarum oportunitatē, opes & cæterarum omnium rerum, quæ ad hanc vitam necessaria sunt, copiam, quòd harum rerum pleni sint omnes libri, & res ipsa etiam loquatur: Atque hæc fortassis causa est, propter quam tot mutationibus semper obnoxium fuerit, vt pote ab multis expetitur & ab ipsis etiam incolis, tanta rerum omnium copia luxuriantibus facillimè motibus agitata. Quo factum est, vt post hominum memoriam Græcis Latinisq̄ue literis conseruatā, *Multi huic redeprehendamus gentes exteris ei semper insidiatas, & à quo insidiati.*

multis sæpenumero veteribus colonis pulsis, fuisse occupatum. Cuiusmodi ex vetustissimis fuerunt Aenotrii, Pelasgi, Ausoni, Aurunci, Hetrusci, Osci & Opici: quorum nomina, vetustate ex hominum mentibus planè iam deleta sunt. Huc accedunt Liburni, qui ad Troenti fluminis ripam, eiusdem nominis oppidum olim cõdiderunt, quod iam planè destructum est: itemque Illyrii, qui cum iuuenulis vxoribus iuuenes in Apuliam venerunt, & Pediculi primùm, deinde etiam Peucetij appellati, temporis successu ita creuerunt, vt tredecim propè nationes ex ijs dimanarint, & Barium atque Iuuenatium ab ijs habitata, etiamnum eorum memoriam nobis conseruant. Multi præterea alij fuerunt, qui hoc regnum diuersis temporibus occuparunt, veluti deinceps ostēdemus, Græci videlicet, Gothi, Longobardi, Sarraceni, Normani, Germani, Galli, Hispani. Quo fit, vt non sit rationi consentaneum, eos incolas qui nunc regnum inhabitant, admodum vetustam ex eo loco originem habere, aut familias aliquas illic esse antiquas: sed omnes potius ab exteris gentibus atque aduenis oriundos. Nec opus esse existimo hoc loco commemorare qui viri militaribus disciplinis excellentes ex hoc regno orti fuerint, sicuti Hadrianus imperator ex Adria oppido, & G. Marius ab Arpino oriundus: puto enim apud omnes in confesso esse, quod inter oēs totius Italiæ populos, Peligni, Ferentani, Marfi, atque Sānites fortissimi censēantur. Veluti id apparuit luculenter in bellis, quæ aduersus eos gesserūt Archidamus & Cleonymus Spartani, Agathocles Siculus, Alexander Epirota, Pyrrhus, Annibal Carthaginēsis, Iulius Cæsar, Pompeius & alij Romani. Et quoniam in harum rerum mentionē incidimus, non præteribimus silentio, quod solum hoc regnum viros produxit, omnis generis doctrina excellentes, qui que in præcipuis philosophorum sectis plurimū præstiterunt: multiq; præterea, et si nō illinc essent oriundi,

Liburni.

Illyrii.

Qui hoc regnum infestant.

Fortes Viri hinc orti.

Do. si viri hic nutriti & nati.

di, tamen dignum existimarunt, in quo vitam traducerent. & studijs suis operam nauarent: veluti fuere Pythagoras, Plato, Vergilius, Liuius & Plotinus, qui in diuersis regni locis habuerunt suas sedes atque villas, in quibus multa præclare scripserunt, & celebres scholas aluerunt: quamuis ipsi Græci, Galli & ex alijs nationibus orti essent. Sed quis aufit negare, vni regno Neapolitano Latinos, totamque Italiam plurimum debere? quod ab eo, omnes viri ingenio & eruditione excellentes originem habuerunt. Cuiusmodi certè in Philosophia fuerunt Archytas & Eurytus Tarentini: Alcmaeon & Philolaus Crotoniata: Zenon, Leucippus & Parmenides nati ex Scalæ: Hippasus Metapontinus: Timæus Locrensis: Ocelus Lucanus, & paulò supra nostram memoriam, omnium eruditorum decus Thomas de Aquino. Nec prætereūda est etiam hoc loco Poetarum atque oratorum, qui itidem hoc regnum cohonestarunt gloria. Ennius enim Poeta antiquissimus Rhodum in Apulia patriam habuit: Lucilius Annencam olim Beneuento vicinam: Pacuius tragicus Brundisium: Horatio gaudet Venusium: Sulmo de Ouidio gloriatur, Neapolis Statio, Aquinum Inuenali, Amiternum Salustio, & Arpinum denique Mar. Cicerone, omnis eloquentiæ fonte celebratur. Quare felicissimum meritò posset hoc regnum prædicari, nisi ex eadem hac tanta felicitate nata luxuria & hominum inconstantia, ei tantopere semper obfuisset. Iactis obiter hisce fundamentis, quæ historiæ nostræ Neapolitanæ lucem afferre queant: non ab re fore speraui etiam, si eandem ob causam hinc nationes illas breuiter describamus, quæ hoc regnum infestant, & quarum in nostra historia sæpe mentionem facienda erit: sic enim nihil amplius erit, quod lectori remorare queat. Sunt autem illæ Gothi, Vandali, Longobardi, Sarraceni, Normani, Sueui, Galli, Cathelani, Aragonici & Turcæ: de Græcis enim quamuis sæpe quoque

Philosophi qui in hoc regno doctuerunt.

Philosophi ex hoc regno nati

Poeta & oratores.

Nationes quæ regnum infestant.

mentio incidat, tamen quoniam noti sunt, nihil dicem⁹.

Gothi, Gethæ. Gothi antiquitus fuere Getæ: & quamuis à multis scriptoribus Scythæ fuisse perhibeantur, tamē si rem ipsam atque Geographorum descriptiones paulò melius perpendamus: comperiemus esse Europæos, Scythas verò Asiæ gentem. Venere enim primùm ex Scandia, quæ Græcis Gothia dicitur, & ab Italis multisq; etiam Latinis scriptoribus Scandenuvia appellatur. Hęc in Germanico Oceano è Sarmatiæ regione, cis Tanain, qui Europam ab Asia separat, sita est: nec constat insulam ne an peninsulam eam appellare oporteat: nam Suetiæ atque Noruegiæ exigua quadam parte cohæret, quæ secundum maris fluxum & refluxum, modò mergitur, modò ab aquis libera est. Quo fit vt diuerso tempore, insula atque peninsula sit: sæpius tamen peninsulæ modo se habet, ob frigoris vehementiam, quæ aquas illic minimè profundas, glacie ita constringit, vt terra vbique cohærere videatur: Ex hac igitur regione discessere antiquitus Gothi, incredibili cū virorum tum mulierum numero, & in Sarmatiam, cuius maior pars hodie Polonia dicitur, peruenerunt: & iam tum cum Luc. Lucullus, & postea Augustus imperarent, cœpit eorum nomen innotescere, & Romano imperio esse suspiciosum. Deinde successu temporis, versus Pontum Euxinum progredientes: vicinas regiones paulatim sibi armorum viribus subiugarunt: & versus Danubium conuersi eoq; traiecto, tempore Domitiani Pannoniā occuparunt, & Romanos qui se ijs opposuissent prælio superarunt. Sed hunc sequutus Traianus imperator, eos vicit, & ex Pannonia in regiones quas prius tenuissent expulit. Nec tamen postea cum eo, n̄que qui sequuti sunt illum imperatoribus Romanorum pacem coluerūt: sed quo tempore Philippus imperabat, Danubiū denuo trecentis hominum milibus traiecerunt: & Decius aduersus eos à Philippo missus, ita cum illis varijs prælijs pugnauit

Gothorum primæ eruptiones Sarmatia Polonia.

Pannonia ob Gothis occupata.

gnauit, vt illinc discedens victores potius quā victos reliquerit. Deinde verò cum imperium Rom. ab triginta tyrannis, qui diuersis in locis quisque sibi exercitum & imperatoris nomen vsurpabāt, discissum quodammodo esset, nec iam amplius monarchia foret: arrepta occasione vltorius Orientem versus progressi sunt, & Thraciā quæ nostra ætate Bulgaria, Rossia & Romania appellatur, occuparunt: & magnam præterea Asiæ partem subiugarūt. Tantis successibus regnarunt vsq; ad tempora Claudij II. imperatoris fortissimi qui illos terra mariq; superauit: occidit eorum circiter trecenta millia, & quæ cis Danubium atque in Sarmatia tenuerant, omnia Romanis recuperauit. Superauit quoque eos deinde Cōstantinus Magnus: & postea eadem prouincia ijs ad inhabitandum concessa, pacem cum ijs fecit: quam proinde multos annos cum imperio Rom. coluerunt, & sub eo quoque stipendia quandoque meruerunt. Sed LXX ferè annis post ab Hunnis Thraciæ gentē ferocissima iterū ex Sarmatia pulsū fuerunt: quo tempore Valens imperator regnabat: qui proinde metuens, ne Hunni traiecto Danubio prouincias quoque Imperij Rom. inuaderent, & vt in huiusmodi periculis eorum opera vti posset, Gothos iam pulsos, in Mysiam Thraciamq; recepit, effecitq; vt Christiani fierent secundum Arrianorum hæresin, cui ipse quoq; imperator addictus erat, & sua stipendia mererentur. Verum enim verò cum Hunni relicto Danubio, sese versus Germaniā conuertissent, susceptoq; cum Burgundionibus alijsq; gentibus Occidentibus graui bello, Romanorum prouincias hoc metu liberaissent, cœperunt eos malè tractare, debitaq; stipendia non soluere. Quare indignati Gothi, & necessitate propè coacti à Valente defecerunt: occiderunt binos primarios eius Thefaurorū præfectos, & Mysiam superiorem atque Daciā, inter vtramq; Mysiam & Traciā cis Danubium sitam; occu-

Gothi ab Claudio vincuntur.

Gothi ab Hunnis vi. ti.

Hunni Germaniam vastant.

parunt, præsidijſq; muniuerunt. Cumque Valens ſeſe armis oppoſuiſſet, magno apud Hadrianopolin prælio ſuperatus, & in ruſtici cuiuſdam tugurio exuſtus fuit. Quo tempore proculdubio totum imperium occupaffent, niſi Gratianus imperator, qui Valenti ſucceſſit, Theodoſiũ militari diſciplina & virtute excellentem, ex Hiſpanijs vocaſſet, & in imperij ſocietatem admiſiſſet. Is enim deinde Conſtantinopolin profectus, varijs prælijs Gothos tandem ſubiugauit, & ad pacem atque ſtipendia ſua merenda, quibus voluit conditionibus coegit. Quamobrẽ permanſere tunc iterum in amicitia imperatorum Rom. vſque ad tempora Rhadagaſi & Alarici, qui Hiſpaniam occupauit & Romam expugnauit, itemque Theodorici Alarici pronepotis, qui cum Valemiro ſocio Hiſpaniæ Galliarumque regnum ingreſſus, Attylam Hunnorum regem illinc tota; Pannonia expulit, & cum Leone denuo, qui primus natione Græcus Conſtantinopoli imperauit, pacem fecit. Idem iſte Theodoricus ex Arileua concubina ſuſcepit Theodoricum Iuuenem nobiliſſimum, & virtute militari præſtantiſſimum, quem Romani plurimum dilexerunt. Hic cum eſſet octodecim annos natus, à patre cum exercitu in Sarmatiam miſſus, Babacum eius regẽ ſuperauit, & in prælio interemit: qua de cauſa eius pater, qui tunc in Myſia erat, hac quoque victoria ornatior, ad Zenonem, qui Leoni ſucceſſerat, reuerſus, in Patritiorum numerum eſt cooptatus, renunciatus Italiæ rex, & Magni cognomen aſſequutus: quapropter ei quoque Conſtantinopoli poſita fuit ſtatua. Deinde verò ſeptuaginta ferè annis poſt huius obitum, coepere iterum Gothorum bella in Italia ſupullulare, veluti id ſuo loco docebimus. Atque hæc quidem de Gothorum origine atque progreſſum dicere viſum eſt, qui ſeptingentis ferè annis magna cum laude in bello & pace vixerunt: & interea ducentis propè annis cum Romanis pacem coluerunt. Sed neque

iſtud

iſtud ſilentio prætereundum fuerit, quòd cum Romanis Valètinianus, & Gothis, diuiſa imperij adminiſtratione, Fridigernus & Alaricus imperarẽt: coepere qui magis ad Orientem habitabant Oſtrogothi, & qui ad Occaſum Veſcigothi nuncupari: quorum illud Orientales, hoc verò Gothos occiduos eorum lingua ſignificat. Sed iam iſta de Gothis, quorum reliquiæ etiamnum in Hiſpania atque Italia ſuperſunt, dicta ſufficiant.

Vandalorum autem nullus, ex antiquis quidem ſcriptoribus facit mentionem, excepto Cornelio Tacito, qui eos natione Germanos aſſerit. Verum recentiores ſcriptores vno conſenſu Scythas eos fuiſſe teſtantur: vnde magna hominum copia digreſſi, in Poloniam peruenerunt, & à Vandalo amne, prope quem conſedere, Vandalii fuere nuncupati: iamque ſe ad Danubium vſque explicabant, ſed ab Gothis repulſi fuerunt. Quamobrem ſe tum imperio Rom. ſubmiſerunt, & à Conſtantino Pannoniã ad inhabitandam impetrarunt: ſed poſtquam ſexaginta annos hinc quieuiſſent, opibus & multitudine aucti, tempore Archadij reſellarunt, profectique in Galliã, illam magnopere afflixerunt: ſed hinc à Gothis pulſi, ſeſe in Hiſpaniam receperunt, eamque magna ex parte occupatam, aliquot annis tenuerunt: quo factum eſt, vt noſtra quoque ætate, pars quædam illius, Vandalia ab ipſorum nomine appelletur. Poſtea autem cum Honorius imperator Hiſpaniam Gothis tradidiſſet, ea conditione vt expellerent Vandalos, parum abfuit quin omnes extinguerentur. Iuuit tamen eos Bonifacij atque Aetij binorum Rom. ducum discordia: Cum enim hic ad Bonifacium in Africa oppugnandum, Singultum quendam miſiſſet, nec Bonifacius ſe eius copijs ſolum reſiſtere poſſe putaret, inito cum Vandalis foedere, eos in Africã duxit eo tempore, quo D. Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus eſſet. Huc vbi perueniſſent, breui tempore creuerunt, & Africam propè vniuer-

Alaricus rex
Gothorum.
Theodoricus.
Attylas.

Theodoricus
Gothus.

Babacus Sar-
matia rex.

Oſtrogothi &
Veſcigothi.

Vandali.

Vandalus fl.

Vandali cum
Conſtantino
pacem faciunt.

Vandalia.

Bonifacius &
Aetius Romani
discord.

D. Auguſtinus.

Genfericus. fam, quibusdam suis regibus subegerunt: veluti fuit Genfericus, qui Romam etiam expugnauit: tandem eorū vltimus rex Guilimerus, à Belisario fortissimo duce superatus, & Constantinopolin in triumpho ductus est, Africa ab eodem duce imperio recuperata, Vandalorum autē nomen planè extinctum.

Longobardorum origo.

Longobardi autem ex Scandia itidem vt Gothi originem ducunt: cum enim ea gens vsque adeo numero aucta esset, vt regio non iam ad illos alendos sufficeret: diuifere Vniuersam multitudinem in tres partes, vt data sorte, ea pars ex insula migraret, super quam fors cecidisset. Quamobrem egressi ij qui sorte essent electi, Aio ac Tatio ducibus: armis sibi in Sarmatiam atque Germaniam aditum aperuerunt: Et ex primis quibusque prouincijs quas occupassent, incolas secum abducebant. Cum verò

Vinuli.

prius Vinuli vocarentur, mutato nomine Longobardi postea dicti sunt, quod inter cæteras Germaniæ nationes, cum quibus degebant, soli barbam alerent. Habebant autem in Septentrionali Germaniæ parte, inter Sueuos & Chaubos, non procul à Rheno: erantque vti Cornelius Tacitus testatur, numero quidem pauci, sed virtute præstantes: quo fiebat, vt inter fortissimas gentes siti, secari tamen viuerent: non equidem quod se ad vicinorum mores componerent, aut submissè gererent, sed quod armis perpetuisque bellis, libertatem suam strenuè defenderent. Itaque sub decem suis regibus, plurimas occuparunt prouincias, & inter cæteras etiam Rugaliam, Bulgariam atque Pannoniam. Verum cum iam illis Alboinus imperaret, fuere ab Narsete Eunuchio Iustiniani imperatoris Copiarum duce, qui superatis Gothis Neapoli sedem habebat, in Italiam accersito: quamobrem è Pannonia cum Hungaris gente Scythica, quæ recens eò venerat, soluentes, Italiam ingressi sunt: atque occupata primum Verona, deinceps quoque vsque ad eò felices fuerunt,

Rugaliantha.

Bulgaria.

Pannonia.

Alboinus.

Narses Eunuchus.

chus.

runt, vt sub multis suis regibus, toti Italiæ, excepta Roma, per ducentos circiter & triginta duos annos imperarint. Tandem verò Desiderio quodam eis imperante, à Carlo magno, bello superati fuerunt, veluti id suo loco copiosius explicabimus.

Desiderius.

Sarraceni sunt Arabes, quorum prima origo talis est: Abraham Saræ maritus, ex Agare ancilla Ismaelem filiū suscepit: cuius posterum multitudinem tantopere creuerunt, vt tres Arabiæ magnas regiones occuparint, videlicet Felicem, Petream atque Desertam: neque enim eorum lingua Arab aliud denotat, quam desertum. Hæ autem ternæ prouinciæ, à binis lateribus Arabico & Persico sinu terminantur, ab alijs habent Babylonios, Assyrios. itemque Mesopotamiæ atque Iudææ partem, & eò vsque se explicarunt, vt nostro tempore etiam Syriæ montana, itæque Aegypti & Lybiæ deserta teneant. Et à principio quidem Ismaelitæ, & quandoque etiam ab eius matre, Agareni dicebantur: sed postea, quod eos huiusmodi nominum puderet, à Sara legitima Abrahami cōiuge sese Sarracenos appellarunt, & à regionibus itidem, quas incolebant, Arabes dicebantur. Hi sub Rom. imperatoribus, sæpenumero stipendia mernerunt: vltimò autem conducti fuerunt ab Heraclio aduersus Cosdroen Parthorum regem, quo tempore eidem Heraclio Machometus, itidem Sarracenus celebris, cum aliquot copijs militabat: qui proinde finito postea bello, pro eius gentis more, in montana se receperat, & excursionibus atque latrocinij victum suis quærebat. Victo igitur Cosdroe, Sarracenus quidam instabat apud Eunuchum, thesaurorum Heraclij præfectū, vt ipsis stipendia solueret: cumque nimis importunè vrgeret, Eunuchus iratus, inquit se non posse canibus iam dare, quod filijs domesticis deberetur. Quamobrem exandescens Sarracenus, nos igitur, inquit, Canes sumus: & subitò, conscenso equo, ad suos reuersus, quos Numa-

Sarraceni.

Arabia triplex

Sarracenorum nomen.

Cosdroes Parthorum rex.

Machometice religionis initium.

*Namarius dux
Saracenicus.*

rius quidam Saracenus itidem ducebat, redeo, inquit, pecunijs vacuus, sed iniurijs onustus: Quapropter, ubi illa quæ Eunuch⁹ dixerat intellexissent, indignati omnes ab imperatore defecerunt: sibi quæ Machometum in ducem elegerunt, qui iam tum summæ erat inter eos existimationis, atque autoritatis. Is ergo cum suas vires ita auctas videret, imperium autem Rom. bellis planè esse exhaustum, & deuastatum Parthiæ regnum: de occupando im-

Sergius Nestorinus monachus.

perio in Oriente cœpit cogitare. A Sergio igitur quodam Nestorino monacho, qui hæreseos causa Constantino- poli pulsus fuerat, institutus, id optimè se consequi posse putauit, si cum viribus religionis quoque prætextum coniungeret. Qua de causa, vt erat homo summo ingenio atque dexteritate, curauit primum se ab Sergio, sacro baptis- mate initiari Christianæ religioni, deinde, vt omnib. placere posset, cum ex lege Mosaica & Euangelio, tum ex reliquorum omnium hæreticorum opinionibus, illa tantum collegit, quæ facile credi obseruarique posse viderentur: & abiectis reliquis, librum composuit quem

Alchorani argumentum.

Mecha.

Alchoranum, hoc est præceptorum collectionem appellauit: laudatque in eo Mosem, Dauidem & Christum. Atque hunc librum deinde in Mecha felicitis Arabiæ vrbe, suis subditis tradidit, obtestans, vt quæ in eo scripta essent, obseruarent: sibi namque celsitus illa per Gabrielem non aliter missa esse, atque olim Mosi lex, psalterium Dauidi, & Christo Euangelium missa fuissent: qua de causa quoque, voluit deinceps Legatus dei appellari. Atque hoc quidem religionis prætextu, cum armorum violentia, licentia viuendi, & tributorum remissione cõiuncto, paulatim Mediam, Persiam, Syriam, Iudæam, Aegyptum Africanam, cæterasque; ferè omnes prouincias quas Christiani in Oriente habebant, subiugauit: & Machometicæ legis Saraceni quæ nominis gloriam, summopere illustrauit. Hæc est Sarracenorum origo atque incrementum: sed ijdem

postea

postea quoque Constantinopolitanum imperium, grauius bellis affligerunt, & in Italiam vsque, vt suo loco dicemus, peruenerunt. Tandem verò, decem ferè annis ante magnam illam atque illustrem expeditionem, quæ in terram Sanctam à Gothifredo Bolioneo Lotharingiæ duce suscepta est: à Turcis victi, & sub eorum imperium re-

*Gothifredus
Bolioneus.*

Turcomanni.

Mauri.

*Mores Sarra-
cenorum.*

Normani.

*Cimbrica Cher-
sonesus Dania.*

*Mos barbaro-
rum.*

postea primogenito filio regni possessione reliquos extra re-

Lutrochus. & *Biergostam.* gni fines dimittere. Itaque cum aliquādo Lutrochus Daniæ rex, egregiæ indolis, charissimumq; filium haberet Biergostam nomine, qui tamen non erat natu maximus: dimittens ex regno, illum cōmendauit Astingo suo baroni, simulq; aliquot præstantium virorum comitatum adiunxit: qui Soluentes illinc, felicibus ventis ad littus Gallicum appulerunt, eiusq; partem Belgicam ingressi, primum ad Veromandos vsque progressi sunt, & amplissimam prædam consequuti: Cintinum & Nouiodunum exusserunt, multasq; præterea regiones occuparunt, & Galliam vniuersam quadraginta ferè annis grauius afflixerunt. Demum Carolo Simplice, Gallia rege vicefimo sexto imperante, Rolloneus nuper à Normannis in ducem electus, vir corpore & animo promptiss. diuiso suo exercitu, Gallia tribus locis adortus est, iuxta ligurim, s. Sequanam atque Garumnam, easq; provincias ferro atque flamma magnopere vastabat. Carolus igitur cum se viribus ei resistere non posse cognosceret: cū eo, per Francum episcopum Rotomagensem de pace tractauit: quamobrem iuxta Eptam fluuium, in colloquiū venerunt. & in vtraque fluminis ripa consistentes, pacem hisce conditionibus fecere. Rolloneus Christianus fieret: Gillin Caroli filiam vxorem duceret, ei que pater dotis nomine Neustriam provinciam assignaret. Hæc à Septentrione Sequana, ab occasu Oceano, à meridie verò atque Oriente Armoricis & partim Epta terminatur. Icto hoc fœdere, Rolloneus Christiana religione initiatus est, & Robertus appellatus à Roberto Pictonum comite, qui pro illo in sacra lotione sponderat: ducta que Gilli Neustriam provinciam recepit, & mutato illius nomine, deinceps Northemania appellari voluit, quod eorum lingua, gentem septentrionalem significat: postea verò temporis successu, iterum Northemania nomine corrupto, Normandia coepit vocari, quod nomen deinde semper

Caroli Simplices cum Normannis fœdus.

Francus episcopus.

Gillis Gallica nubis Rolloneo Normano.

Northemania & Normandia.

per retinuit. Quamuis autem quidam asserant, Normandiam ab ijs populis nomen hoc obtinuisse, quos C. Cæsar & Plinius Veromandos vocant: tamē id nulla ratio, aut alicuius autoritate potest comprobari. Ex hac igitur regione atque gente, venere postea in Italiam Robertus atque Ricardus cum exercitu: qua de re suo loco & tempore differemus. Sed non fuerit hoc loco prætereundum, ridiculum quiddam, quod à Rolloneo commissum, historici memorant: eo ipso die, quo à Carolo Gillin vxorem, & Heustriam provinciā accepit, monebatur enim Rolloneus ab astantibus, vt pro more gentis, qui in huiusmodi solennitatibus seruaretur, regi pedē exoscularetur: sed cum is non dignaretur, in genua coram rege procumbere, stando pedem regis manu prehensum, in altum sustulit, ori que suo vt eum exoscularetur, admonuit: quo factū est, vt rex ex tanta pedis sublacione retrorsum ceciderit in sedile. Quo viso Normani ridere, sed Galli tanquam in suam contumeliam factum, indignari coeperunt: attamen cum Rolloneus, hunc apud suos reges, exosculandi pedis morem vsitatum esse affirmaret: totum id eius simplicitati fuit attributum.

Veromandi.

Rollonei ridiculum factum.

Sueui autem natione Germani sunt, qui trans Rhenū inter Franconiam, Bauariam, Vallem Agnedinam, & Tirolensem comitatum degunt. C. Cæsar amplissimam esse regionem, eosq; centum pagos habitare asserit, atque homines esse bellicosissimos, qui vicinos pellere, suosq; fines dilatare, desertosq; relinquere, summā gloriā existiment: quamobrem ab vna parte, solitudinem habere dicebantur, quæ sexaginta millia passuum in latitudinem porrigeretur. Cornelius Tacitus: itidem amplissimā eorum esse provinciam asserit, & air tenere eos maiorem Germaniæ partem: sed nostro tempore gens est humanissima, quæ quidem prædictis finibus cōtinetur, & partim Austriacæ, partim Bauariacæ domui paret; itemque Mar-

Sueuorum natio & fines.

chionibus Badensibus, & Ducibus Virtembergicis: præclaris vrribus, Campiduno videlicet, Meminga, Vlma multisq; alijs decorata, & fluuio Lico, Flauio, Ilaro, Danu bñsque fontibus in Arnoba monte ad Villã Daneschingam celebrata. Inter eos Stauffensis familia quedam fuit præ cæteris, virtute militari & opibus clara: ex qua Fridericus quidam oriundus, vsque ad eò ob rei militaris peritiam celebris erat, vt Henricus III imperator ei Agnetẽ filiam ex Gallica vxore natam, in matrimonium dederit, & Sueuiæ ducem creauit. Atque ex hoc Friderico, natus postea est Conradus II imperator, & è Conrado Fridericus I. qui Barbarossa dictus fuit: ex quo iterum Henricus VI. & ab hoc denique Fridericus II. imperator. & Siciliae atque Neapolitanorum rex illustrissimus: de cuius posteris, nobis in nostra historia mentio facienda erit: sed isthæc de Sueuis dicta sufficiant.

*Franco, Franco
ber.*

Francorum verò nomen, etsi nemini ignotum sit: tamen vt maiorem historiae nostrae lucẽ afferre queamus, eorum originem paulò altius repetemus: breuibus videlicet, & quæ de illis fabulosè dicuntur, ac si à Priamo Troiano originem ducerent planè omittentes: illa tantum adducemus, de quibus optimi quique historici consentiunt. Franconia Germaniæ regio est, quæ ab ortu & Aquilone Boemiam atque Thuringiam habet, ab Occasu Rhenum, & à Meridie Sueuiam atque Bauariam. Ex hac, tempore Valentiniani imper. soluerunt Clodius & Meroueus duces cum armata manu, vt in Galliam transeuntes, nouas sibi prouincias, ad inhabitandum, quærent. Eo tempore Aetius nomine Romanorum Galliam gubernabat: & quamuis non libenter peregrinos admitteret, tamen quoniam rumor indies magis magisque augebatur, de Attilæ Hunnorum regis aduentu: vt esset aduersus illum munitior, concessit vt traiecto Rheno in Galliam venirent, eisque prouinciam assignauit Burgundionibus

*Franconia si-
tus & fines.*

*Meroueus &
Clodius.*

nibus proximam, quam à sua patria Franciã sicuti & sei. *Francis* p̄fos Francos vocauerunt. Aetio autem ita chari fuerunt, vt in celeberrimo eo prælio, quod cum Attila in Cathalaunicis campis gessit, Meroueo dextrum cornu attribuerit. Postea cum vita functus esset Meroueus, successit ei Clodoueus filius, qui animo atque fortuna patre nequaquam inferior, ob rei militaris peritiam, magnam gloriã est consequutus: mansitque deinceps etiam regnum eius posteris vsque ad Theodoricum, per ducentos circiter & quinquaginta annos. Hic autem cum ad imperandum ineptus esset, regni administratio erat penes consiliarios, qui, vt fieri plerunque solet, suarum potius rerũ, quàm regni curam habebant. Itaque Pipinus Austriacus *Pipinus pri-
mus in Galliã
profectus.* princeps, cum isthac eo tempore animaduerneret, nõ dif-
ficilè fore sperabat, regnum occupare: & arrepta occa-
sione, cum exercitu in Galliam proficiscitur: pulsusque re-
gni proceribus, à Theodorico rege humanissimè excep-
tus, & regiẽ dom⁹ magister, quæ tunc præcipua erat in re-
gno Galliæ dignitas, constitutus fuit. Mortuo Pipino suc-
cessit eius filius Carolus Martellus, qui etiam si rebus præ-
clare gestis, atque virtute illustrissimus esset; tamen pa-
terna dignitate atque munere contentus fuit. Post Mar-
tellum successit Pipinus II. qui pro Childerico rege suo *Childericus re-
gno deponitur.* multa quidem præclare gessit: sed cum is ineptus esset ad
regni administrationem, patrem suum atque auum ne-
quaquam in hoc imitatus, siue sua, siue baronum ac no-
bilitum Galliæ opera effecit, vt deposito Childerico, ipse
Francorum rex, consentiente Zacharia Pontifice Rom. *Pipinus II.
Carolus Ma-
gnus.* renunciaretur: ex quo deinde Carolus Magnus natus est.
Childericus ergo vltimus regnavit ex Merouei posteris:
post quem, regnum ad Carolum Magnum & eius poste-
ros deuenit, qui initio sumpto ab anno post Christum
D C C L. regnarunt vsque ad nonagesimum nonage-
simum secundum. Atque hinc cum eius stirps defecisset.

Hugo Giapeta Hugo Giapeta quidam comes Parisiensis, in regem fuit electus: cuius posterii regnarunt vsq; ad annum MCCC. XXV. II. Cumq; ij tum etiam defecissent, Philippus Valesius, Giapetæ familiæ propinquus, sed lateralis lineæ ratione, in regnum successit: cuius posterii in hunc vsque diem regnant: nam & hoc anno MCCCII C electus est rex, ex eadem familia Ludouicus eius nominis XII. Hæc est Francorum origo, ex quibus etiam aliqui, in Regnum Neapolitanum vocati fuerunt, veluti suo loco ostendemus: gens sanè fortissima, & quæ Christianam religionem singulari quadam proprietate colit. Cum enim à Meroueo vsque ad hodiernum, quinquagintaquinque reges habuerint, & plusquam mille annos regnarint: semper eam puram, & ab omni hæreseos suspitione alienã, tanta diligentia obseruarunt, vt non immeritò eorum reges Christianissimi nomen sibi vendicarint.

Gallicæ gentis dignitas.

Christianiss. reges Galliæ. Cathelani.

Tarrhaconensis Hispania. Alaricus Romã capit.

Varij populi Galliam & Hispaniã inuadũt

Cathelani quoque atque Aragonici nostro tempore noti sunt omnibus: quod etiam si ita sit, tamen operæpretium fuerit, eorum originem expendere. Vtraque autem gens Hispanica est, ex ea parte, quæ olim citerior & Tarrhaconensis dicebatur. Ac Cathelani quidem ita vocati sunt ob talem causam: cum tempore Honorij Imper. Alaricus Gothus Romam in Italia occupasset: Alani, Sueui, Vandali atque alia nationes, traiecto Rheno in Galliam venerunt, eamq; propè vniuersam prædando diripendoq; peragrantes, tandè ad montes Pyreneos, qui Galliam ab Hispania diuidunt, peruenere. Nec multum hinc morati, cum illis transitus, eorum qui prohibere debuerant perfidia, liber esset: sese in Hispaniam diluuij instar effuderunt: eamq; omnem suis excursionibus deuastarunt. Alani igitur tunc, inter Iberum & Rubricatum fluuios cõfedere, pulsus prioribus incolis, qui Iacetani dicebantur. Sed quarto deinde anno, cū Alarico in Italia defuncto, Ataulfus ei successisset, Constantius quidam, cui ab

ab Honorio imperatore tradita erat Galliæ administratio, Gothos è Narbonensi prouincia expulit: ijque in Hispaniam venientes, eodem loco confederunt, vbi Alani erant. Cumq; diu iam totam eam regionem, excursionibus atque rapinis deuastassent, & Ataulfus à suis Barchinonæ, quæ hodie Barzalona dicitur, sublatus esset: tandè cum Alanis de incolenda simul ea regione fœdus iniierunt: quamobrem successu temporis inter sese conuersantes, lingua & moribus ex binis populis in vnum coiuere, & ex binis quoque nominibus, Gothis atque Alanis, vnum fecerunt, seque Gothelanos, & prouinciã eam Gothelaniam appellarunt: quæ proinde nomina sermonis mutatione, iterum inflexa fuerunt, vt nunc cõmuniter Cathelani, & regnũ Cathelonia nuncupetur. Habent Barchinonen urbem præcipuam: nec erat eorum nomẽ in Italia celebre, antequam Alfonso Aragonius ad Regni Neapolitani possessionem vocaretur.

Gothi è Gallia pulsi.

Ataulfus.

Barchimone.

Aragonici Cathelani vicini, sed magis ad Occasum, inter Iberum & Valentia regnum siti sunt: atque hoc nomen à Tharhacona quam incolunt, antiquissima vrbe, olim à Gn. & Pub. Scipionibus fratribus, secũdo bello Punico extructa, obtinent: nam Arragonici dicuntur tamquam Tarrhaconici: Ac prius quidem distinctũ erat Cathelonia regnum ab Aragonico: sed deinde tẽporis successu, ambo cõiuncta fuere. Nam primum cum nulli adhuc essent in Aragonia reges: populus Petrum Tharesem quendam nobilem, in regem elegit: sed cum non esset is ex posteris Gothorum natus, factum est, vt regiam dignitatem consequutus, superbire atque insolens esse cõperit: & sic in odium populi incidens, mox etiam regno priuatus sit. Iamq; cum alij non adessent, qui huic muneri sustinendo apti viderentur: Pontificis autoritate ex monasterio euocarunt Ranimirum quendam Sancij maioris illegitimum filium (is enim legitimam prolem

Petrus Tarres.

Ranimirus I. rex Aragonica

nullam reliquerat) atque illum Aragoniæ regem elegerunt, & Oseæ coronarunt anno MXVII. Hic ergo primus fuit rex Aragoniæ à Gothorum familia, & ex sorore Pictauiensis comitis Hurracam filiam suscepit: sed postquam aduersus Mauros, aliquoties non infeliciter pugnasset, & constituisset pacem: regno atque filia, donec maturaviro foret, Alfonso VII. Castella regi comendatis, in monasterium reuersus est, & illic vitam finire voluit, quod homo simplex esset, & nobilium suorum insidias metueret. Harucca autem matura viro, Ramundo Barchinonensi comiti nupsit: quamobrem acquisiuit ille matrimonij huius ratione, Aragonicum regnum: suæque deinceps Cathelonia & Aragonia vno regno comprehensæ. Postea vero cum Ramundi huius posterij nulli amplius superessent: successere in regnum ij, de quibus in nostra historia suo loco dicemus. Non fuerit autem hoc loco omittendum, insigne specimen simplicitatis Ranimiri quod præcæteris celebratur: Cum enim aliquando in expeditione aduersus Mauros, à suis nobilibus armatus & equo impositus esset: dedere ij in dextram clipeum & lanceam in sinistram manum: sed cum & habenas postea ei porrigerent, sinite, inquit, vt ore eas apprehendam, cum vtraque manus sit occupata. Itaque cum ob hanc rem, tum ob alia simplicitatis argumenta, cum à suis baronibus nimium ludibrio haberetur, aliquando deposita illa monastica simplicitate sua, Oseam accersiuit vndecim ex primarijs suis baronibus, iussitque omnibus capita amputare: causam eius rei solo hoc Hispanico prouerbio demonstrans. Non sa ben la volpegia con quien trompegia: hoc est, ignorat vulpecula, cum quo ludat.

Prouerb. Hispanico.

Turcarum origo.

Turcæ verò primam à Scythijs originem ducunt attestante id nobiscum Plinio atque Pomponio Mela: Ac principio quidem minimè celebres fuerunt: tunc enim primum cœpit aliqua eorum nominis esse notitia, cum tempore

pore

pore Heraclij imperatoris, Cosdrois Parthorum regis stipendia mererentur. Gens admodum Aquilonaris, quæ trans Caspios montes solitudines quasdam atque desertata maxima incolebat: nullis vrbibus, artibus, pagis, aut aliqua reipub. forma vtens, sed sedes hinc inde sub tentorijs, pro ratione pascuorum mutans: vt quæ venationibus, & re pecuaria victum quæreret, ac de omni ferarum genere, lupis scilicet, vrsis, vulturibus, alijsque huiusmodi vesceretur, & gulæ tantum dedita esset. Hi magno numero ex Scythia discedentes, superato Caucaso in Persiam profecti sunt: cumque illic regionem fertilissimam inuenissent, ex regis consensu, cui propterea tributa quedam solvere cogebantur, cum multis annis inhabitauerunt. Cum verò opibus atque potentia permultum iam aucti creuissent, & Persis formidolosi esse inciperent: cœpere eos grauiores exactioibus vexare, si forte hac ratione grauati, sua sponte discederent: sed cum hæc tamen omnia tolerarent, tandem publico edicto à Persiæ regno cedere iussi sunt. Discesserunt igitur ij ex Persis, & superato Cobarobabyloniæ fluuio, tandem cognoscere vires suas incipiebant, iamque seipsos mirabantur, quod cum tantas copias habuissent, tandiu à Persis se opprimi passi essent: Itaque cum existimarent id sibi propterea cuenisse, quod nullum ducem aut regem, sicuti cæteræ nationes habuissent, à quo gubernati essent: deliberauerunt deinceps huic rei prouidere. Quamobrem ordinarunt vt ex præcipuis familijs, quæ inter eos essent, singulæ singulas sagittas in medium conferrent: ijsque in vnum fascem colligatis, & velo quodam tectis, curarunt per puerum, sagittam vnâ sorte extrahi: quæ proinde fuit familiæ Helduceæ. Cum igitur hac sorte regem ex ea familia eligendum essent: iusserunt, vt centum præstantissimis viris ex illa delectis, & singulorum sagittis in medium propositis vt prius, fors iterum daretur, de eo qui ex illis rex esset futu-

Vita primorū Turcarum.

Caucasus mons

Turcæ à Persis eijciuntur & sibi regē creant.

Helduceæ fami- lia.

*Selduchus I.
rex Turcarum*

rus: sicque cecidit fors super Selduchum, virum corpore atque animo promptissimum, & talem qui sine sorte omnium suffragijs eligi potuisset. Itaque Selduchus rex, cum ei solenni more obedientiam subditi vouissent: imperauit ijs mox, vt traiecto fluuio Persiam excursionibus vexarent, eamque occuparent: quod proinde magna edita strage effecerunt: & deinceps Mediam quoque aliasque multas prouincias ad orientem sitas ceperunt. Postea autem, tempore Constantini imperatoris, qui Leonis filius fuit, & regnare coepit anno Seruatoris DCCXLII. versus occasum progressi, Ciliciam atque Armeniam occuparunt, quam in hodiernum vsque diem possident, & Turciam eam appellant. Nec desistere deinceps etiam cum Persis atque Sarracenis bella gerere: sed Sarraceni anno salutis MLXXX. fessi, sese Turcis dederunt, ea tamen conditione vt vnâ cum ipsis Mathometricam religionem seruarent. Belzetthus quoque eorum rex, anno Christi MLXXI. cum maximis copijs ex Turcis & quibusdam etiam Persis, Asiam ingressus, eam varijs modis vexauit, atque

Turcia regio.

*Sarracenis Turca
imperant:
earumque reli-
gionem sumunt.
Belzetthus.*

*Rom. Diogen.
imperator à
Turcis iunctus.*

prælio cum Romano Diogene Imperat. Constantinopolitano ibi commissio, illum ingenti strage superauit, coepitque eum, & Asiam atque Syriam penè vniuersam occupauit. Deinde cum in senatu de aliqua re deliberaret, Diogenem imperatorem captum, ante suos pedes in terra prostratum vinctumque tenebat, eique pede altero in contumeliam gulam premebat: Quod cum benè diu fecisset, eum tandem postea dimisit: sed vbi Constantino polin redisset, Græci indignati ob contumeliam, quam sibi hac imperatoris nimia patientia & abiecto animo illatam existimarent, ei oculos effodiendos curarunt. Postea verò Belzetthus, muniendi sui causa, quatuor præcipuis suæ ditionis prouincijs, totidem præfectos attribuit: & Solimanno quidem nepoti Turciam assignauit, ceu propugnaculum aduersus Persarum imperium: Damascusum

*Belzetthus pro-
uincias suas
præfectis muni-
uit.*

scum tradidit Ducatio, vt Galiffæ Aegyptio, si quid nouarum rerum moliretur, resisteret: itemque Antiochiæ Auxichum Turcam, & Alepo Assagurem præfecit. Quibus locis ita distributis atque munitis præsidio, & Græcis iam penè exhaustis: haud difficile fuit ei deinde Pontum, Capadociam, Bythiniam, Phrygiam, Pisidiam, Asiam, Cariam, Pamphiliam cæterasque omnes prouincias occupare, quæ nostra ætate vno Turciæ nomine appellantur: & in longitudinem à Cilicia versus Cōstantinopolin triginta die rum itinere porrigitur: in latitudinem verò quibusdam locis decem, & quibusdam etiam quindecim. Deinde verò, decem ferè post annis, cum Principes Christiani, aduersus Machometicæ religionis cultores expeditionem suscepissent, transiissentque ad recuperandam sanctam ciuitatem: tum verò coepit Turcarum nomen cum in alijs Europæ locis, tum in Italia maximè innotescere. Cum enim tunc ob communem defensionem Sarracenis iuncti essent, multis grauibusque prælijs cum nostris confluerunt, fusi que sunt: sed eorū duces ex folijs Turcis constabant: & ipse quoque Saladinus vir militari disciplina præstantissimus, qui primus Syriæ atque Aegypti imperium tenuit, Turca fuit, vt i testantur omnes scriptores vno ore. Permaneruntque Sarraceni ab eo tempore sub Turcarum imperio, vsque in hodiernum diem: tantaque premuntur seruitute, vt nemini eorum magistratibus, fungi, aut arma atque equos bellicos habere liceat: quod huiusmodi rerum dominium solis Turcis concedatur: nec quisquam etiam eorum, qui imperatorem stipare, comitari aut aliud munus gerere solent, alia lingua vitur, quam Turcica, quòd eos puderet, vel cum subditis suis Arabicè loqui. Rebus in hac gente ita constitutis, & ita aucto eorum imperio, accidit ante annos propè centum & octuaginta, cum belli duces atque principes, odio & inuidia se mutuo prosequeretur: vt Othomannus quidam opibus

*Turcarum pro-
gressus.*

Turcia.

*Christianorū
principum ad-
uersus Macho-
meticos expe-
ditio.*

*Saladinus Tur-
ca.*

*Sarraceni Tur-
cis subditi.*

*Ab eo scilicet
tempore quo
scripsit Colle-
nuius. M. D.
circiter.*

*Othomannicæ
familie origo.*

& genere obscurus, sed animi atque corporis viribus prestantissimus, arrepta hac occasione, cogitârît de ratione, qua posset & ipse ad magnos honores peruenire. Itaque collecta vulgarium hominum multitudine, quæ ad subeunda quælibet pericula prompta esset, cœpit excursionibus cum suis, tum etiam aduersarios vexare, ferro flammaque omnia deuastare, prædam spoliaque amplius congerere, variaque loca, quæ ei opportuna esse possent, munire. Quo factum est, ob rei nouitatem atque virtutem, magis magisque eius viribus crescentibus, vt breui temporis spacio, magnam gloriam, & summi imperatoris nomen consequutus fuerit: qua laude comparata, vita functus est, & filijs imperium atque Othomanicæ familiæ nomē reliquit. Successit autem ei filius Orchanes, vir summa humanitate, & rei militaris peritissimus, ac valde etiam liberalis: quo factum est, vt cum sua virtute, tum paterna autoritate imperiū audauxerit. Eo mortuo successit Amurates, filius natu maximus, virtute nequaquam patre atque auo inferior: prudentia verò utroque etiam superior. Cum enim à binis Græcis de imperio Constantinopolitano certaretur, & ipse ab altero in Europam vocatus esset, vt suppetias ferret: in Thraciam transijt primus omnium Turcarum, ibique astutè moram trahens, dum illi inter se certantes viribus exhauriuntur, ipse Galipolin & alias quasdam Thraciæ vrbes occupauit, quas Turcæ deinceps semper tenuerunt. Huic successerunt postea Solimannus et Baifettus filij: sed cum Solimannus breui tempore post vitam cum morte commutasset, totum imperium Baifetto relictum fuit. Qui cum ad animi robur astutiam audaciamque adiunctam haberet: excursionibus Thraciam, Theffaliam, Macedoniam, Athenarum Thebanorumque regiones deuastauit, & ad Seruiam atque Rasciam vsque perueniens, eas regiones omnes deprædatus est. Tandem Constantinopolin quoque obsedit, &

*Orchanes.**Amurates astutus.**Solimannus et Baifettus.**Constantinopolis obsessa.*

in

in tantas angustias coniecit, vt imperator ex vrbe discedere, & in Italiam Galliamque, implorandi auxilij causa proficisci coactus fuerit: ciues verò fame eò redacti fuerunt, vt de deditioe cogitarent, seque certè dedidissent, nisi Tharmelanus rex Tartarorum, Baifettum ab obsidione Thamerlanus discedere coegisset: nam eo ipso tempore maximo cum aduersus Baifettum exercitu in Asiam ingressus, omnia rapinis cædibusque deuastabat: & ipsum quoque Baifettum postea superauit, cepitque, & longo temporis spacio vincitum circumduxit: cuius quatuor filij, cum ob patris calamitatem perterriti essent, & in Græciã aufugissent, capti fuere à Græcorum exercitu, & Constantinopolin perducti. Postea verò Calepinum eorum natu maximum dimiserunt: qui paternum imperium mox recuperauit, & Sigismundum Sigismundus imperatorē, à quo bello petebatur, iuxta Nicopolin præperator à Turlio superauit, totumque eius exercitum deleuit. Cui rei causa fuisse dicuntur Galli, in suo exercitu seditiosi, maxima sanè clades, vbi & imperator ipse, relictis omnibus impedimentis, fuga sibi consulere, magno cum dedecore, & Ioannes Burgundiæ dux captus, magna auri vi sese redimere coactus fuit. Calepino successit Orchanes II. qui cum per ætatem, nondum ad reipublicæ gubernationē aptus esset: agebat sub primariorum ducum tutela: nec multò post, à Mose Calepini parentis fratre, intereptus Moses parricidat. fuit. Atque is quidem interfecto nepote regnum occupauit, neque eo diu potitus, itidem mortuus est: in cuius locum substitutus est Machometus I. eius frater, qui Christianos in suis prouincijs degentes vehementer afflixit, multosque item Turcas opibus spoliauit: & Vallachiam maiorem denique vltra Danubium sitam subegit, sibique tributariã fecit. Eo defuncto successit Amurates II. eius filius, vir summa virtute, summaque in rebus gerendis felicitate. Is cum primùm in Thraciam proficisci vellet, ad uersarium habuit diu Mustaffam quartum Baifetti filiū, Mustaffa.

*Thamerlanus aduersus Baifettum.**Calepinus. Sigismundus imperator à Turcis victus.**Orchanes II.**Moses parricidat.**Machometus**Amurates II.**Mustaffa.*

qui Græcorum exercitum ducebat: sed eum tamen vltimò superauit & interemit, atq; Europã ingressus, Thessalonicham vrbem potentissimam cepit, occupauit Epyrum, & Heximiliã moenia solo æquauit, Moream flamma atque rapinis deuastauit, item que totam Seruiam est deprædatus. Vxorem habuit, inter cæteras, Georgij Seruiæ despotaë filiam. Christianos quoque ad Varnam in Thracia graui prælio superauit: quo Cæsarinus Cardinalis Sãcti Angeli, apostolicus legatus, & Vladislaus rex Poloniæ occubuerunt: qua victoria adepta, solitariam deinceps & suo modo religiosam vitam agere constituit, relicto imperio Machometo II. filio adhuc iuuenulo, qui sub Cali patris sui, & imperij Bassæ tutela agebat. Sed Ioannes Vayuoda interea, cum grauitè ferret acceptam ad Varnam Christianorum cladem, & id ipsum vindicare conaretur, collecto exercitu in Thraciam proficiscabatur. Cali autem huius rei, per Georgium Seruiæ Despotam admonitus: cum existimaret Machometem propter iuuentutem nondum ad hanc expeditionem aptum esse, Amuratem patrem de ijs quæ agebantur certiolem fecit. Quamobrem is mox ex eremo reuersus, maximum collegit exercitum, in quo erant ad centum millia Turcarum atq; binis Genuensibus nauibus, quas pactione aurei vnus in singula capita cõduxerat, Galipolis angustias traiecit, & in Thraciam puenit: cõgressusq; ad Balsissa cum Vayuoda, acerrimum prælium commisit, in quo triginta millia hominum ipse amisit: sed interea tamen Christianos fregit edita magna strage, vt Vayuoda se illinc fuga recipere coactus fuerit: & multi principes Christiani, atque omnes ferè Hungariæ prælati occubuerint. Hac victoria iterum adepta, Amurates se in solitudinem recepit, pacatisq; vbiq; imperij rebus, & maximam gloriam, ob res feliciter gestas, consequutus, obiit. Cui, vt paulò supra dictum est, Machomet II. successit: qui nostris imperatoribus

Georgius Seruiæ despota.
Cæsarinus Cardinalis.
Vladislaus rex Polon.

Machomet II.
Ioan. Vayuoda.

bus

bus Constantinopolin, & Nigropontem vi eripuit, & cum Constantino Iulio à Turcis capta.
Iasone Cassano Tartaro congressus, eum superauit, multasq; alias res præclare gessit, vt imperium suum sex regnis, vigintiquatuor prouincijs, ac ferè ducentis magnis vrbibus auxerit. Tandem mortuus est anno Salutis MCCCCLXXXIII. relictis binis filijs, nempe Baifetto Baifettum II. Zizimus.
II. qui etiamnum viuunt, & paternum imperium felicibus auspicijs gubernat, & Zizimo, quem Romæ vidimus, iam in Campania sepultum. Atque hæc quidem de Turcarum origine atque incremento hoc loco annotare visum est, vt magis noti nō deinceps essent, si quando eorū, in nostro regno Neapolitano mentio fit facienda. Sed neque fuerit alienum, hoc loco pauca quædam de Thamerlano dicere, cuius supra nobis mentio facta est: Is ergo Tartarus fuit, natus humili genere, sed qui sua virtute & animi robore valde magnus euaserit. Suscepta in Asiã expeditione, exercitum eò duxit millies & ducetorum millium hominum: vocabat se Dei flagellum, & vindicem peccatorum: vir crudelissimus, & sanguinem maxime sitiens. Cum aliquam vrbem obsidisset, prima die Velum album ante illam expandebat, & si ea die sese dedisset, sola præda contentus erat: secunda expandebat rubrum, & si ea se dederet, præter prædam omnes patrefamilias ad necem poscebat: tertia nigrum explicabat, quo significabatur, non eum deinceps præda, aut morte præcipuorum fore contentum, sed si deinceps quacumq; ratione vrbem expugnaret, igne eam consumpturum, atq; homines omnes masculos & foeminas ferro interempturum. Qua ratione Persiam atq; Armeniam occupauit, Damascum exussit, & Baifettum vicit: nec quicquam erat, quod eius viribus opponi posse videretur: sed non diu vixit: functus est enim vita, anno Salutis MCCCCLII. Erat Claudus, quod proinde ipsius quoq; nominis Etymologia indicat: nam lingua Tartarorum Themir ferrum signifi-

Thamerlanus qui fuerit.

Thamerlani crudelitas.

*Themirlangi
significatio.*

cat, & lang curuum atque claudum: ex quibus Themirlangi lingua eorum, & nostra Thamerlanus formaf. Sed ista iam nobis, hoc primo libro dicta sint: & respectu eorum quæ deinceps enarrabuntur, ceu prolegomena quædam, ad facilius reliqua explicanda accommodata censcantur. Iamq; rerum in hoc regno Neapolitano gestarum, narrationem, hoc sequenti libro aggrediamur.

LIBRI PRIMI FINIS.

PANDVLPHI COLLENVTII
PISAVRENSIS IVRISCONSULTI HISTORIAE NEAPOLITANAE AD HERCVLEM I.
Ferrariæ ducem, Liber II.

Ioan. Nicol. Stupano Rheto interprete.

ARGVMENTVM.

Hoc libro enarratur primum terræmotus, qui in hoc regno fuit: deinde ignis è Vesæuo monte erectus: tum bellum Alarici Gothi, & Urbis Romæ expugnatio, nec non etiam bella Vandalorum, Hunnorum, Alannorum aliorumq; Barbarorum, qui Italiam ingressi, eam deuastarunt. Postea res gestæ Belisarij aduersus Totilam explicantur atque Narsei: describitur Longobardorum in Italiam excursio, & aduentus Caroli Magni: Pipini contra Longobardos & Græcos in Italia degentes bella edocentur, itemq; Sarracenorum in Italiam incursionones, utque Hungarorum atque Schlanoniorum opera pulsifuerint: & denique quæ ratione Electorum consuetudo in imperium fuerit introducta.

*Christi seruatoris
natiuitas.*

V M Cæsar Augustus orbis imperium teneret, natus est Christus è virgine, seruator noster atque Deus, anno eius imperij quadragesimo secundo: à quo tempore, Historiæ nostræ exordium desume-

desumemus. Itaque toto reliquo temporis spacio, quo Augustus regnauit, itemque etiam deinceps, quandiu reliqui imperatores, qui ei successerunt, in Italia habitauerunt, aut illius saltem curam habuerunt: nulla propè deprehendimus bella, aut alias aliquas insignes mutationes (cuiusmodi modi ab humano consilio dependent) in hoc regno fuisse. Binos tantum casus, difficiles sanè, sed cuiusmodi natura potius quam instituto hominum proueniunt, illic interea accidisse legimus: vnum sub Neronis, alterum sub Titi Vespasiani filij imperio. Primus fuit terræmotus in Campania maximus, quo Pompeia ciuitas amœnissima, tota subuersa est, & Herculaneum ei proximum, plusquam dimidia sui parte corruit: Vicinæ verò regiones cæteræ, varijs modis afflictæ fuerunt. Hunc terræmotum alia quædam non minus admiratione digna sequuta sunt: nam inter cætera hoc fuit planè stupendum, quod sexcentæ oues vnius gregis, omnes subita morte conciderunt, sine vlla manifesta causa, & plurimi homines mente capti, ipsidem deinceps delirij, vsque ad extremum vitæ spiritum fuere detenti. Alter verò casus accidit primo anno Imperij Titi, quo è monte Vesæuo (qui hodie Summus dicitur, & Neapoli vicinus existit) ceu ex Aetna quodam fumi, ignes, globi sulphurei, saxaq; ignita, magna violentia, maxima hominum strage, vicinorumq; locorum ruina eiecta fuerunt. Eo tempore Caius Plinius naturalis historiæ scriptor, præfectus copiarum (quas Romani illic securitatis causa habebant.) cum indagare subtilius cuperet tanti incendij causas, nauis vsq; ad montis radicem appulit: sed vbi in terram descendisset & monti propius accessisset, non igni aut ictu aliquo, sed sola fumorum densitate arterias atque pulmones obstruente, subito interiit: eo ipso loco, sicuti ex multis indicijs multorumq; doctorum testimonio patet, quo nostra ætate est turris Octauia, quæ id nomen obtinuit, quod ab vrbe Neapolitana octo pas-

*Terræmotus
in Campania.*

*Accidentia mira
sequuta terræmotum.*

*Vesæui montis
incendium.*

C. Plinij mors.

Octauia turris

suum millibus absit. Fuit autem incendium hoc usque a deo difficile, ut Titus imperator eius causa, ex viris consularibus magistratum delegerit, qui munus haberent Campaniæ restituendæ, loca diruta restaurandi, & eorum bona, qui sine hæredibus interissent, dispensandi. ut hoc modo vrbes desolatæ paulatim reficerentur. Post hæc verò binas tempestates, pacatum erat regnum beatumque sub imperio Romanorum, prætoribus aliisque eius generis magistratibus gubernatum, multisque locis amoenissimis exornatum: cumque à nullis exteris gentibus vexarentur, verè felices tunc illius incolæ dici poterant. Verum enimvero cum imperij sedes deinde Byzantium transferretur, & ipsum imperium Romanum non modo situ & lingua, verum etiam moribus Græcisaret, & à pristina virtute atque gloria paulatim declinaret: cum Roma ipsa, tum cæteræ Italiæ regiones, & maximè hæc, de qua nobis sermo est, itidem experiri cœperunt, quæ esset nauis conditio, quæ gubernatore deseratur. Anno enim à nato seruatore circiter quadringentesimo sexto, Alaricus Visigothus Christianus, Radagaso patruo suo in regnum Gothorum successit, & per forum Iulij in Italiam ingressus est cum ducentis hominum milibus, eò animo, ut illinc in Galliam transfret. Sed cum esset lacesitus perfidia Stilichonis Vandali, qui nomine Honorij & Archadij, filiorum Theodosij magni imperatoris exercitum ducebat: mutata sententia versus Romam cœpit contendere, & anno seruatoris quadringentesimo duodecimo, Innocentio primo Pontifice, & Honorio solo imperante, Romam vi occupauit, eamque militibus prædæ concessit: tanto furore arsit, ut nulli hominum pepercerit, solis ipsius exceptis qui in templa confugerant. Nec plus tribus diebus ibi commoratus, contendit in Regnum Neapolitanum cum toto exercitu, vniuersamque Campaniam, Lucaniam & Apurtios prædis, ferro & flamma deuastauit. Tandem Re-

Felix regnicōditio sub Romanis.

CCCCVI. Alarici in Italiam aduentus.

Roma expugnata.

Prima regni Neapolitani calamitas.

gij consistēs, deliberabat de ratione in Siciliam transeundi: factoque aliquoties eius rei periculo, in terram denuo naufragijs reiciebatur: tandemque Cosentiæ mortuus est. Gothi subditi, eius funus maximo sumptu pompaque celebrarunt, & inter cætera Bisentum flumen artificiose in binas partes (ut tantisper in medio insula maneret) diuiserunt, & extracto in medio flumine sepulchro, in id eius corpus vnà cum ingenti thesauro imposuerunt: deinde de deriuata denuo vtraque fluuij parte in solitum alueum, effecerunt ut nemo deinceps scire posset, quo loco eius monumentum esset. Qua de re, ut magis securi foret, vsi sunt in ea fluuij diuisione & monumento extruendo captiuorum, quos tunc habebant, opera, absolutoque opere omnes trucidarunt. Quibus peractis denuo Romam rediēre, eaque spolijs rapinisque iterum deuastata: Athaulphum Alarici consanguineum regem elegerunt, & in Hispaniam profecti sunt. Atque hæc quidem prima fuit calamitas ab humana opera proueniens, quam regnum Neapolitanum post tempora, quibus Augustus imperij gubernacula tenebat, perpeffum sit. Sed hic ab instituto paululum nobis digredi licebit, & ostendere quæ tunc imperij Romani conditio fuerit. Alarico successit ijs temporibus, uti diximus, Athaulphus cognatus, sibi que vxorem duxit Placidiam Honorij sororem, foeminam prudentissimam, & factę religionis obseruantissimam, quæ in prima Romæ obsidione à Gothis capta fuerat. Huius rei ratione Athaulphus, cum & Romam ipsam & vniuersam Italiam in sua potestate esse videret: vsque adeo superbire cœpit, ut etiam cogitaret de Romæ & Romani imperij nomine delendo: ut scilicet deinceps imperium Gothicum, & Roma Gothia vocaretur. Atque hoc ipsum D. Hieronymus etiam in Bethlehem accepisse dicitur à milite quodam Narbonensi Gallo Athaulfi familiarissimo: qui ex ipsius ore id sæpius audierat. Sed obstitit huic institu-

Alarici mors et sepulchrum.

Crudelitas Gothorum.

Athaulphus rex Gothorum electus.

Romani imperij conditio: digressio.

Placidia vxor Athaulfi.

Athaulfi superbia.

to tunc Placidia vxor, mulier summæ prudentiæ atq; facundię (asserēbat enim illa in imperio conseruando, legū obseruantiam maximē necessariam esse: Gothos autem natura feros nequaquam id præstituros, nec legitimo etiam imperio unquam patituros) persuasit ei, hoc modo vt pacem cum Honorio fratre faceret, eiq; in augendo Romano imperio adesset: cuius rei causa, cum in Hispaniam deinde profectus esset, secumq; Gothos omnes duceret: Barchinonæ à suis proditus & interēptus est. Iam ad propositum reuertemur, & aliam huius regni calamitatem explicabimus: quæ non multò post tempora Alarici, ab Vandalis profecta est: Cum enim quidam Maximus Patritius nomine, Valentiniani imperatoris mortem veneno procurasset, & occupatū ab se se imperium aliqua ratione cuperet confirmare: Eudoxam quæ in vxorem vi sibi arripuit, quæq; mortui imperatoris aut vxor, aut soror, aut filia fuerat (de hac. n. re diuersæ sunt scriptorum sententiæ) illa verò magnanima mulier, cum iniquo animo ferret tantam mariti crudelitatem, indignata tandem vindicari statuit: cuius rei causa Genfericum regem Vandalorum, Carthagine ex Africa, vbi tunc regnabat, consequendi imperij spem faciens. occultè euocauit. Genfericus inuitatus, occasionem hanc alacri animo arripuit, & anno seruatoris quadringentesimo quinquagesimo sexto, cum trecentis hominum millibus Romam peruenit, Leone I. pontificatū, & Constantinopoli Martiano imperium obtinēte: urbem ipsam militibus prædæ concessit. Maximum autem dilaceratum in Tyberim coniecit. Postea illinc in Campaniam profectus est, eamq; excursionibus, rapinis, ferro ac flamma deuastauit: Capuam expugnauit, ablataque præda, eam exussit, & solo adæquauit: solaque vrbs Neapolitana tunc, moenium cæterarumque munitio bonitate, & militum qui eam custodiebant fortitudine, tanto furori resistere potuit.

*Athaulfi mors.**Altera regni Neapolitani calamitas.**Maximus Patritius.**Eudoxa.**Genfericus in Italiã vocatur.**Capua diruta.*

potuit. Sed deinde paruo post tempore Genfericus, spolijs amplissimis, magnoque captiuorum munero propè onustus, in Africam cum Eudoxa reuersus est. Et quoniã superius Rhadagasi atque Alarici Viscigothorum, & nūc Genferici Vandali mentionem fecimus: videor mihi comodè hoc loco inferi posse, breuem quandam enarrationem calamitatum, quas Italia ijs temporibus exiguo spacio perpeffa est: vt ij se errare videant, qui rerum gestarū ignari, asserunt Italiam nunquam in tanta miseria fuisse, atque nunc est. Rhadagasus Viscigothus cum ducentis millibus Gothorum, Hunnorum & Vandalorum Italiã ingressus est anno salutis quadringentesimo sexto, vbi etiam in Herruria ab Stilicone, qui Theodosij nomine exercitum ducebat, obsessus interijt, & omnes eius milites interempti, aut capri & venditi fuerunt. Post illum sequutus est Alaricus, anno quadringentesimo duodecimo, qui Italiam, vti suprã diximus, cum ducentis hominum millibus vastauit. Deinde Attila cum infinito propè numero Hunnorum, Ostrogothorum, Cepionum, Rugorum, Herulorum, Quadorum, Turcilingorum, & aliorum gentium ad Aquilonem degentium, anno quadringentesimo quinquagesimo in Italiam venit, totamque Longobardiam, quæ cis Padum sita est occupauit: tandem verò Leonis I. pōtificis Max. precib. illinc iterū discessit. Tum Genfericus Vandalus cū trecentis hominum millibus, anno seruatoris quadringentesimo quinquagesimo sexto, Romam, Latium, atque Campaniam percurrit. Biorgus autem rex Alanorum, qui postea Alemanni dicti sunt, anno salutis quadringentesimo sexagesimo tertio, per Tridentum cum infinitæ multitudinis exercitu, etiam ingressus est Italiã, & vniuersam Istriam, Marcam Treuisanam, maioremque Longobardiæ partem diripuit, donec tandem ad Benacum lacum, qui hodie Garda appellatur, ipse interijt, & illius exercitus à Ricimero Gotho profligatus fuit. Odoacres

*Quas calamitates Italia, spacio 80. annorum perpeffa sit. Rhadagasus.**Alaricus.**Attila.**Genfericus.**Biorgus.**Odoacres.*

item natione Ruffus, rex Herulorū (qui olim eam regionem incolebant, quæ nostro tempore, trans Danubium sita, Valachia appellatur) profectus est in Italiam anno seruatoris quadringentesimo septuagesimo primo, cum infinitis propè copijs: eamque vniuersam subegit: deinde verò in Pannoniam expeditionem suscepit. quò bello feliciter confecto, maioribus adhuc copijs in Italiam redijt: vt hinc cōstet, Odoacrem quatuordecim annorum, quibus Italiam possedit, spacio, bis illam maximis copijs perlustrasse. Huic Odoacri se opposuit deinde Theodoricus Ostrogothus, anno partæ salutis quadringentesimo. Octuagesimo primo, cū infinita propè virorū & mulierum multitudine: eoque superato Italix dominiū obtinuit. & Gundibaldus denique Burgundiæ rex, superatis alpibus cum maximis copijs, anno Domini quadringentesimo octuagesimo sexto Liguriam atque Longobardiam diripuit, maximumque captiuorum numerum & amplissima spolia illinc in Burgundiam secum reportauit. Atque omnes isti reges Barbari, & gentes crudelissimæ, octuaginta annorum spacio cum maximis copijs Italiam lustrarunt, & alij quidem vniuersam, alij partem aliquam rapinis, ferro atque flamma deuastarunt: quatuor quoque ex ijs, Athalaricus, Genfericus, Odoacres & Theodoricus Romam imperij sedem occuparunt. Nec meliora hisce tempora sequuta sunt, propter bella quæ sub Totila Gothorum rege & Theia eius successore, octodecim annos durarunt: nec nō etiam ob bella Longobardorum, quæ certè non minus hisce lugubria fuerunt: verum hæc ad institutum nostrū non faciunt. Quāobrem in ijs singillatim commemorandis non hīc diutius immorabimur, sed ad propositū nobis Neapolitanū regnum reuertemur. Itaque postquam ex Italia Genfericus discessisset, remansit ea sub imperio Græcorum; annos circiter quindecim: quibus finitis, inuasit illam Odoacres.

*Theodoricus.
Ostrogothus.*

Gundibaldus.

*Italia breuitè-
pore sæpe va-
stata.*

Odoacres Herulorum rex, atque armis occupatam possedit eò vsque, donec à Theodorico Ostrogotho, cui Zenon imperator Italiae regnum donauerat, depelleretur, binis videlicet prælijs superatus anno quadringentesimo octuagesimo tertio. Quibus confectis Theodoricus, regnum Neapolitanum sicut & reliquam Italiam pacatè multos annos gubernauit. Theodorico successit Amalafunta filia, quæ tunc vidua erat, mulier selectissima. Hæc vnà cum filio Athalarico, quæ ex Eucharico Ostrogotho marito susceperat, successurumque in regnum spè quotidie faciebat, Italiae atque ipsius etiam Neapolitani regni gubernationem, octo circiter annos administrauit: tunc enim Athalaricus iam adolescens, vita defunctus est. Huic successit Theodactus Amalafuntæ suffragio electus, quem præ cæteris ad regni fastigium euehendū putabat, quòd cōsobrinus esset, ex nobilissima Amalorum familia natus, speraretque eum ad gubernationem imperij, vel eo nomine aptissimum fore, quòd Græcis Latinisque literis haud vulgariter erat eruditus: nam sui temporis historiam scripsit, Platonicis philosophis vehementer deditus: iamque etiam in sua iuuentute, quædam militaris disciplinæ signa ediderat. Sed minus foelix fuit ista electio quàm sperauerat: ipse enim homo ingrattissimus, primùm Amalafuntam in Vulfinensis lacus insulam relegauit, & in eius mortem, quæ à sicarijs quibusdam procurata est, consensit. Deinde Ignauix atque auaritiæ tantopere incubuit, vt ab suis ipsius cæterisque omnibus odio haberetur: quo factum est, vt Iustinianus Imperator eum expellere, Italiamque ab Ostrogothorum tyrannide liberatam cum imperio coniungere constituerit. Cui rei gerendæ præfecit Bellisarium, virum bello atque pace præclarum, tantaque animi atque corporis virtute, vt facile præferri queat omnibus Græcis, quorum mentio fit cū apud veteres tum recentes scriptores. Res Neapolitanæ administratio.

*Odoacres.
Theodoricus.*

*CCCC-
XXXIII.*

*Amalafunta.
Athalaricus.*

*Theodactus e-
ligitur Impera-
tor: & ingrat-
tus est:*

*Bellisarius ad-
uersus Theoda-
ctum mittitur.
Regni Neapo-
litani sub Theodacto
administratio.*

autem, interim à Theodacto ita administrabantur, vt ostingenti ferè milites ad regni custodiam alerētur, ipsi verò Calabria, Embrinus siue Euermidus gener præflet.

DXXXVII.

Regnum Neapolitanū à Bellisario occupatur.

Quibus ita cōstitutis, Bellisarius anno Domini quingentesimo tricesimo septimo, simulans se in Africam velle proficisci, in Siciliam peruenit, eamq; insulam totam occupauit: deinde Messana soluens, in Calabriā contendit, & Rhegiū deditioe accepit, vnā cum omnibus locis vicinis, statim postquam eò appulisset. Quod cum videret Euermidus, ipse quoque Bellisarij arbitrio sese totamq; suam prouinciā permisit à quo humaniter exceptus, & deinde Constantinopolim missus est: vbi à Iustiniano quoq; honorificè atq; magnificè tractatus est. Horum exemplū sequuta Lucania cæteræq; regni Neapolitani prouinciæ, ipsæ quoq; se Neapolim vsq; Bellisario dederunt. Verum vbi eò Bellisarius cum pedestrib. copijs appulisset, & vnā classis quoq; in vrbs conspectū peruenisset, cognouit Gothos & Iudæos de ratione resistendi cogitare: quamobrè oppugnare vrbs decreuit, occupatisq; suburbij, & aquæductu, per quē in vrbs aqua influebat, ad suos vsus deriuato, omnia quæ ad obsidionem atq; expugnationem necessaria erant præparabat. Iamque de modo oppugnationis deliberabat, quòd vrbs ipsa optimè munita, à multis strenuè defenderetur. Interea verò miles quidam natione Isauricus, fortè in aquæductū, à quo aqua iā erat auersa, ingressus erat, cumque sequutus, vsq; ad vrbs mœnia peruenerat, ac deprehenderat ibi saxum, quod prima mœnium fundamenta sustinebat, & postmodum, vt aquæ transitum præberet, artificiosè perforatum fuerat. Itaq; cogitabat si id saxi foramē aliquantulum augeretur, posse per illud homines in vrbs intromitti. Qua re Bellisario secretè indicata, prospectum huic rei fuit, & foramen absq; vllò strepitu dilatatum: deinde simulata oppugnatione in opoſita vrbs

Neapolis obſeſſa à Bellisario est capta.

Isaurici militis industria.

bis parte, & ob imminentē noctem, in sequentē diem facta dilatione, nocte intempeſta quadringentos milites armatos intromiserunt in vrbs per meatum aquæductus, sc̄alasq; & cæteras machinas, quas in altera parte vrbs, simulandæ oppugnationis causa habebant, huic loco occultè applicuerunt, sicq; expectabant signum ab ijs qui fuerant intromissi. Sed erat intra hunc meatum collis arduus, qui non facilè ab armatis militibus scandebatur, & quem tamè oporteret superare, siue in vrbs properare, siue mœnia conscendere velles. Quamobrè exutis armis quidam eum collem superauit, & in vetulæ cuiuspiam domum ingressus, silentium minis ab ea obtinuit, & insuper funem, qui superiori parte oliuaſtro bene alligatus, infra verò apprehensus manu, cæteris militibus itidem in collem hunc, & deinde in muros ascendendi auxilium præbuit. Hoc facto reliquis signū datum est, vti inter eos cōuenerat: qui admotis sc̄alis, maiori armatorum militum parte mœnia eius loci occuparunt: qui verò per aquæductus meatum ingressi fuerant, proximam portam inuadunt, & interfectis custodibus eam vaperiunt, & per eam Bellisarium cum toto reliquo exercitu, tribus horis antequam diluxisset, intromittunt. Atq; ita capta fuit vrbs, antequam Gothi & ciues reliqui scirent, qua parte ab hostibus impetus factus esset: nam etiamnum erant in eam partem intenti, qua Græci oppugnationem simulauerant. Iam verò Græci vrbs diripere, foeminas violare, ac nemini deniq; parcere cœperant, eo animo, vt spoliatis & necatis omnibus, vrbs quoq; ipsam incenderent. Sed Bellisarius sub ortu solis conuocatis omnibus, autoritate sua atq; eloquentia eorum furorè repressit, cōcessaq; præda, obtinuit, vt vrbs ipsi, viris atq; foeminis parceretur: quod vti præstitit cæteris, sic etiam Gothi, eosq; tam honestè excepit, ac si proprij eius milites fuissent. Rebus hic ita confectis, Romam ver-

Bellisarius sua humanitate sedat militum furorē.

*Procopius hi-
storius.*

*Totila rex Go-
thorum.
Neapolitanum
regnum iterū
à Gothis occu-
patur.*

DVL.

*Bellisarius in
Italiam reuoca-
tus.*

sus contendit. Nec est nostri instituti hoc loco explicare, quid deinde gesserit extra regnum Neapolitanū: si quis tamen ea scire desideret, alios scriptores, & maximè Procopium consulere poterit, qui eam historiam copiosè enarravit: nos enim Neapolitanam historiam prosequemur. Postquam Bellisarius victor magna cum laude ex Italia deinde discessisset, & Vitigem Gothorū regem fecit. bduxisset captiuū: delegere sibi regem Gothi Totilam virum singulari virtute. Hic in Longobardia, Aemilia atq; Flaminia, multis rebus præclare gestis aduersus Græcos, & ipsius Iustiniani duces, in Hetruriam transijt, atq; illinc per Umbriam, Sabinos, Marfosque in Campaniam, anno quingentesimo quadragesimo quinto peruenit. Hic verò Beneuentū primū vi cœpit, eiusq; mœnia solo æquauit: deinde Neapolim obsedit atq; occupauit: qua obsidione durante Cumas quoque recuperauit: nec erat quisquā amplius, qui ei sese opponeret. Quamobrem diuiso in aliquot partes exercitu, singulos in alias atq; alias regni prouincias dimisit, sicq; Lucaniam, Calabriam, Apuliam cæterasq; eius vrbes, & regiones omnes, Hydrunto excepto, in Gothorum potestatem reduxit. Huius rei causa, tum quòd reliqui duces, qui sub Iustiniano in Italia stipendia merebant, minus strenuè se gererent, necessum fuit Bellisarium ab expeditione, quam aduersus Parthos susceperat, iterum in Italiam reuocare. Ac cum iam itineri accinctus, quatuor millia hominū secum duceret: intellexit Hydruntū obsessum, & iam cū aduersario pactum esse. Quamobrem dimisit eò Valentinum cum exercitus parte, à quo tunc liberati ab obsidione Hydruntini fuerunt: ipse verò Rauennam, & illinc Dyrrhachium contendit, vt assumpta reliqua exercitus parte, quæ illic nomine Iustiniani erat, vt Romæ suppetias ferret, quæ iam à Totila obsidebatur. Sed vbi Dyrrhachio soluisset, certior fit Hydruntū à Gothis denuò obsideri.

deri. Quapropter eò primū cum vniuersis copijs proficiscitur, ijsq; ab obsidione Brundisium vsque pulsus, Romanis suppetias ferre contendit. Interea Ioannes è Vitelliano Iustiniani fratre natus, qui Dyrrhachio cum Bellisario soluerat, Brundisium sinum superans, Gothos ex improviso adoritur, frangit, & Brundisium subito occupat: deinde Canusium eadem fortunæ prosperitate expugnauit, vnde in Calabriam transijt, & Richimundum Gothum, qui à Totila eò missus erat ad illas prouincias defendendas, prælio superauit, cœpit, & totum illius exercitum profligauit: tum Aprutios atq; Lucaniam deditio- ne accepit, & illinc in Apuliam se recepit. Totila verò Romanam interim expugnauerat, & ablegauerat suos legatos ad Iustinianum, qui de pace agerent, cumq; certior fieret de ijs quæ Ioannes in Lucania atq; Aprutijs gessisset, misit eò suas copias ad bellum restaurandum. Sed cum reuerfi legati, nullam pacis spem Constantinopoli attulissent: mœnia vrbs maiori ex parte destruxit, eamq; ferè totam exussit, eiectis hinc inde per Campaniam incolis: qua ita destructa desertaq; in Calabriam cum maiori exercitus parte aduersus Ioannē proficiscitur. Is autem cum de Totilæ aduentu accepisset, relictis omnibus quæ tenebat, sese Hydruntum recepit: quo factum est, vt Totila Lucaniam, Aprutios vniuersamq; Calabriam, excepto Hydrunto, absq; vlllo labore recuperarit. Iisdem temporibus Tarentum, olim celeberrima potentissimaque vrbs, sed hisce bellis destructa, restauratū, & in parui operidi formam redactum fuit à Calabris atq; Lucanis exulibus. Bellisarius verò interea Romā restaurauerat, quā Totila relicta Calabria, iterū expugnare conabatur: sed cum id non ita citò fieri posse videret, ob singularem Bellisarij, qui eam defendebat, virtutem: partem sui exercitus in Campaniam misit, vt ibi præsidio essent, ipse verò in Romæ obsidione perseverabat. Quæ cū accepisset Ioan-

*Ioanne Vitel-
lianus.*

*Richimundus
Gothus.*

*Roma expu-
gnata, vastata.*

*Totile aduer-
sus Ioan. Vitel-
lianum expe-
ditio.*

*Tarentum re-
stauratum.*

*Bellisarius Ro-
mam restaurat.*

Ioan. Vitellianus Gothorum rumpit. nes, vir laudis atq; gloriæ cupidus, in Campaniam & ipse peruenit, vt Romanos per eam à Totila in Romæ destructione dispersos colligeret, & liberaret: cumq; supra Garilianum ad Minturnas in Gothos incidisset, qui à Totila illuc præsidij causa missi fuerant: eos prælio superauit, in fugam cõiecit, & plurimos senatorij ordinis viros, magnumq; nobilissimarum matronarũ numerum è Campania Romam remisit. Totila verò istud iniquo animo ferens, omnibus modis vindicari constituit: itaq; relicta exercitus sui parte ad Perusiæ obsidionem, ipse cum reliqua mirabili celeritate aduersus Ioannẽ contendit, sicq; per Picenum, Pelignos, Samnites & Aprutios in Apuliã, atq; illinc in Calabriã peruenit: nec quieuit prius, quàm cum inuenisset: quem noctu adortus fuit, non tamen ita multis interfectis, castra eius occupauit, eaq; militibus prædæ concessit. Ioannes verò cum Arnolfo Herulorum duce, qui ei tunc temporis militabat, Hydruntum se recepit, ibiq; suos milites, quorum multi ex fuga per varios saltus latitabant, collegit. Nec multò post Valerianus Armeniorum Herulorumq; dux, cum nouis copijs à Iustiano in Italiam missus, Hydruntum appulit: quo cù Bellifarius ad eum excipiendum contenderet, vt in mandatis habebat, nec posset propter maris tempestatem Hydruntum appellere: substitit ad Crotonem. Verùm cum equis ibi commeatus deficeret, reseruatis tantum ducẽtis peditibus, sexcentos equites in Roscianam vallem dimisit, vt ibi Ioannem cum reliquo exercitu expectarent, seque cum eo coniungerent. Sed Totila cum tribus milibus equitum eò profectus, hosce sexcentos Bellifarij equites partim interfecit, partim cepit: ex duobus autem eorum ducibus primarijs, Fassa strenuè pugnans occubuit, Barbatius autem post multam concertationem tandem binis solummodo comitatus aufugit. Hisce ita confectis, Totila Roscianum quoque obsedit, in quo trecen-

ti

ti equites à Ioanne, & centum pedites à Bellifario præsidio relicti, cum eis ob maris fortunam suppetiæ ferri nõ possent, sese Totilæ dederunt, seruatiq; omnes sunt vno Colligerio excepto, quem Totila (quoniam deditio-
Colligerij fatũ
nem disuaserat) virgis cedendum, & amputatis primùm naribus, occidendum curauit. Ex reliquis alij abiectis armis discesserunt, alij conseruandarum fortunarum suarum causa, sese Totilæ stipendijs addixerunt: vrbs ipsa prædæ militibus fuit, hominibus tamen conseruatis. Interea temporis autem, dum ista vtrinque geruntur, Perusia cui
Perusia Gothis traditur.
nullum auxilium ferebatur, Gothi se dedit, & Bellifarius Constantinopolin fuit reuocatus: quamobrem Totila, relicta Calabria, ad Romæ obsidionem tertio sese cõuertit, eamq; longo post tempore prodicione obtinuit,
Roma capitur.
& humaniter tractauit. Nec multò post, cum de recuperanda Sicilia cogitaret, terrestri itinere Rhegiũ in Aprutios peruenit, quod tunc à Terramundo & Amereo Bellifarij nomine tenebatur: eius autem expugnationem cù attentasset, nec ita foeliciter successisset, relicta illic in obsidione exercitus parte, ipse Tarentum profectus est, id-
Rhegium obsidetur.
que vi occupauit: & Rhegini quoque interea, deficiente
Tarentum captum.
ipsis commeatu, sese dederunt. Quamobrem totum regnum Neapolitanum, antequam in Siciliam transiret, in suam potestatem redegit, exceptis Hydrũto atq; Crotone, quorum illud in fide imperatoris semper permansit, hæc autem à Gothiis etiamnum obsessa tenebatur. Interea autem Narses Eunuchus, in militiæ ducem à Iustiano electus, maximis copijs in Italiã mittebatur: quã-
Narses in Italiam mittitur.
obrem Totila, relicta Siciliæ administratione quatuor primarijs ducibus, ipse in Italiam redijt, vt Narseo resisteret. Artauades autem, qui Iustiniiani stipedia sub eodem
Artauades.
hoc Narseo merebatur, interim Siciliam recuperauit, & illinc in Italiam veniens Crotoni suppetias tulit, binis-
Regnierius & Morra ad Grecos transeunt.
que Gothorum ducibus Regnierio & Morræ, qui Taren-

to atque Acherusiam præerant, vt eas vrbes imperio restituerent, ipsique sua stipendia sequerentur, persuasit. Sed Totilas postea multis rebus præclare gestis, Brixelli in Lō gobardia occubuit, ei que in Gothorum regnum Theias successit: qui cum foedus aduersus Narfeū cum Gallis atque Burgundionibus iniisset, accidit Tarenti vt Gothus quidā nomine Tignarus, vrbis, Græcorū nomine, quibus se prius dederat, præfectus, rebellare statuerit. Quod vt cōmodius facere posset, conabatur obsides suos, qui Hydrunti custodiebantur, calliditate quadam obtinere: itaque Macario, qui tunc Hydruntinis præerat, scribit Gothos aduentare, sibi ergo aliquod præsidium mitteret. Macarius nihil mali suspicans, ei quinquaginta viros misit, quos Tignarus in carcerem subito coniecit, & Macario rescribit, si eos liberari velit, suos obsides redderet. Sed indignatus ob tantam perfidiam Macarius, paucis quibusdam ad Hydrunti custodiam relictis, ipse cum reliquo exercitu Tarentum vlciscendi causa proficiscitur. Tignarus verò necatis ijs quinquaginta captiuis, extra urbem prodiens, cum Macario congregitur, à quo post aliquam concertationem victus, in fugam coniectus est: cumq; in urbem se recipere vellet, oclusas sibi portas inuenit: quamobrem Acherusiam cōfugere coactus fuit. Isdem temporibus quoq; accidit, vt cum multi nobiles Romani, Patritij ac senatorij ordinis viri per Campaniam dispersi, aut in eam à Totila, cui eorum potētia Romæ formidolosa fuerat, relegati essent: Gothi intellecta Theie in Totilæ defuncti locum successionē, & vt Roma à Narseo esset recuperata, omnes illos planè nullis exceptis, necarunt: quod proinde etiam tunc euenit trecentis iuuenibus Romanis, quos Totila vt obsides, prò militiæ more secum abduxerat. Narfes autem rebus in Italia præclare gestis, & Totila profligato atq; interempto, Romæ quam recuperauerat, sese iam continebat (veluti

id

id in historijs Gothicis copiosè narratur: nobis enim res Neapolitanas tantum describere propositum est) atque hinc copias suas in Campaniam misit. Qua vniuersa, præter Cumas, recuperata, intelligebat è Gothica muliere captiua, Totilā, cui ea familiaris fuerat, in earum arce suorum thesaurorum partem conseruari voluisse, sicuti & Parauij alteram, cui fratrem præfecerat: itaque eam obfidendam curauit. Quod cum Theia nouus Gothorū rex vir admodum bellicosus, tunc in Piceno intelligeret, simulque videret in periculo versari thesauros, eis succurrendum esse decreuit. Et cum Apenninum nec per Aeserniam, nec per Venafros, neq; per Cassinum transire posset, quòd ea loca à Narseo milite custodirent, per Marfos atque Pelnos iter fecit, & in Apuliam perueniēs, castra ad Luceriam posuit. Narfes autem vt ei resisteret, etsi subito Roma discessisset, tamen itinere per Campaniam facto, non prius eò peruenire potuit, quam is Luceriam occupasset. Monte igitur superato, versus Luceriā pugnandi animo descendebat, nec alio fine ei Theia occurrebat, qui montem ipse sibi superandum, & Cumis suppetias ferendas esse ducebat: iamq; metuens ne fortè Luceriæ obsideretur, vrbe exierat, castra ad Fortorem fluuium vicinum posuerat, pontemque occupauerat: Narfes verò è monte descendens, & ipse subito castra ad alteram fluuij ripam posuit. Hic Theia propter occupatum pontē, hanc habebat commoditatem, vt ei liberū esset, aut castra Narfeia inuadere, aut copias suas in aciem ad prælium committendum explicare: sed in comœatu deinde comparando, hæc erat ei vicissim difficultas, quòd eum Sipontum vsque mari, deinde terrestri itinere per triginta millia passuum vehere ad exercitum vsque oporteret: quo fiebat vt classis interdum tempestate acta, comœatus penuriā in exercitū pareret. Sed vnum maximè infortunium ei classē perdidit: nam cum ea semel, propter tē-

g 3

*Theias rex Gothorum.**Totila obitus.**Tignarus proditor.**Macarius punit Tignarum.**Romani multi in Campania necati.**Cumis Theaurus Totila seruatus.*

pestatem, in Brundusinum portum, tamen prius à ciuibus accepta fide publica, appulisset, & illic secunda quiesceret, Brundusini, qui hactenus neutrales, parum imperio, & Gothis adhuc minus fideles fuerant, hanc vnam rem esse existimarunt, per quam imperatoris gratiam sibi cõciliare possent, & omnes nauium præfectos & gubernatores contra fidem datam ceperunt: quo factum est, vt classis loco moueri nequiuert. Hac difficultate Theias, qui iam proximum Lucerię montem occupauerat, & insuper excursionibus, quas Narsei equites continuè faciebant, ad prælium committendum propemodum cogebatur: quamobrem, vbi per duos ferè menses bini exercitus eo loco consedissent, manè sub ortum solis è monte descendens, Narsei exercitum adoritur: cõmittitur prælium acre atque anceps, quod per totam diem durauit in neutram partem victoria declinante: quamuis Gothi ob Theię interitum minus sibi fidere viderentur. Is enim in medio hostium singulari virtute pugnans, cum clypeum permutare vellet, quod ob infixam telam & alia eiusmodi nimis ponderaret, lancea transfixus fuit. Constitère igitur in armis ambo exercitus ea nocte, & primo diluculo prælium denuò redintegrarunt: quod etsi crudelius adhuc magisq; cruentum esset priori, tamen Gothi ante vesperam supplices pacem petere coacti fuere: quam hisce cõditionibus impetrarunt. Primum vt Ostrogothi qui cis aut trans padum in Italia domicilia haberent, non prius domum redirent, quàm vrbes cæteraq; loca vbi illa haberent, Iustiniani ducibus essent restituta: deinde vt reliqui omnes in Campania alijsq; regni Neapolitani locis arma deponerent, nec vnquã ea se assumpturos, nisi imperij Romani nomine iureiurando confirmarent: atque hoc ob eam causam ita sancitum fuit, quod hi Ostrogothi omnes in Italia nati essent, ab eo tempore, quo Theodoricus eam primũ ingressus fuerat. Hac victoria acquisita, Dagi-

Prælium inter Gothos et Narsem quo Gothi extirpantur.

Theias moritur.

Pax inter Gothos et Græcos

Dagisteus, qui sub Narseo militabat, subito in Longobardia omnia loca, quæ à Gothis tenebatur, recuperauit, partim vi partim deditio: sicq; pulsus Gallis atq; Burgundionibus, vniuersa Italia Iustiniani imperio restituta fuit: & Ostrogothorũ nomẽ in Italia deletum, qui in ea, à Theodorici prima expeditione, huc vsq;, annos propè septuaginta duos regnauerant: quorum postremis octodecim fuere bella Gothica nuncupata: quæ eò tempore cœperunt, quo Iustinianus Bellisarium in Italiam aduersus Thodacum eorum regem misit. Et quoniam bellorum Gothicorum mentionem fecimus, nec tamen alias res, ijs bellis gestas attigimus, quàm Neapolitanas: spero nõ ingratum fore lectori, si hoc loco, breui cõpendio comprehensas reliquas Italiæ calamitates adijciam, quas hisce decem & octo annis à Gothis perpeffa fuit: præter eas videlicet, quas sequẽtib; temporibus ab alijs quoque Barbaris accepit. Hisce igitur annis misit in Italiam Iustinianus quadraginta militiæ duces, duodenas magnas atque optimè instructas classes, præter eas copias quas hisce primarijs subsidio diuersis temporibus mittebat. Roma à Belisario bis recuperata, totiesq; amissa, à Vitige Gothorum rege cum quinquaginta hominum millibus integro anno obsessa: qua obsidione tantãannonæ caritatẽ famemq; habuit, vt ciues non modò quelibet sordida animalia deuorarent, verum etiam matres quædam suorum liberorum, qui iam fame perierãt, carnes comederẽt. Totila autem ter ibidem longo tempore illam obsedit: qua capta, cuiusq; ætatis masculos & foeminas summa crudelitate atque sæuitia tractauit: moenia, palatia, thermas, theatra, aliaq; eius generis magnifica ædificia diruit. Senatus ipse atq; patritij Vrbs partim à Vitige, partim à Totila interempti, lacerati, expulsi: nobiles cæteri aut in vrbe necati, aut vt obsides à Gothis abducti, & vbicunq; aliquid sinistri perpeffi essent, cru-

Dagisteus Longobardiam occupat pulsus Gothis. Ostrogothorũ in Italia regnũ

Gothicorũ bellorum epitome

Roma in bellis Gothicis calamitas.

deliter interfecti: vrbs ipsa deniq; Romana, incredibile dictu, per annum atq; menses aliquot deserta, absq; vllis incolis fuit. Nec minus calamitas eo tempore, multas alias Italiae vrbes afflixit: Mediolanum enim à Burgundionibus obsessum est, & postquam alia multa diraq; mala pertulisset, fuere illic triginta hominum millia enecata: diruta è fundamentis Papiæ, Placentia, Brixillum, tunc celeberrima vrbs Rauenna, Ariminum atq; Perusia. Neapolis ter aut quater grauitè obfessa captaq;. Tota Gallia cisalpina afflicta, Marca Teruifina, Tuscia, Aprutij, Apulia, Iapygia, & Campania, modò Romanis, modò uincensibus Græcis, magnis periculis afflicta atq; deuastata fuerunt, dum alij alios, occupatis urbibus expelleret. Et præter has bellicas calamitates, iisdem temporibus in Italiam ter magna pestilentia cum summa annonæ caritate grassata est: res sanè, si perpendatur ab ingenuo homine, vel imprimis miseranda, eam regionem, quæ aliarum prouinciarum regina quasi fuerat, nescio quo occulto Dei iudicio, ad tantam miseriam peruenisse. Iam verò & Bellisarij atque Narsei sæpe à nobis mentio facta est: quamobrem non mihi ab re esse videtur, illa quoq; breuiter inserere hîc, quæ de illorum virtute, diuersis literarum monumentis ad nostram memoriam peruenerant, & hac in parte imitari eos, qui posteritatem huiusmodi exemplis instruere voluerunt. Accedit huc, quòd ego huius historiæ autor, præ cæteris qui hoc tempore florent, singulari quodam beneficio obligatus, Bellisarij laudes commemorare debeo: is enim secunda sua expeditione in Italiam, Pisaurum patriam meam aduersus Totilæ impetum restaurauit, eamq;, uti hodie adhuc apparet, mœnibus, fossis atq; aggeribus fortissimis muniuit, adeò ut cum vicinas vrbes Totila omnes occupasset, solum Pisaurum, quòd tam bene munitum esse videbat, non ausus fuerit attentare. Bellisarius igitur Constantinopoli-

tanus

*Italicarum vr-
bium infortunia.**Pestilentia &
fames in Italia.**Pisaurum re-
stauratur.*

tanus, in patritiorum ordinem à Iustiniano primò cooptatus, statura iusta, aspectuq; formoso atque virili fuit, magnanimus, corporis atq; ingenij viribus æqualiter dotatus, imperatori fidissimus, Christianæ religioni addictissimus, peritissimus rei bellicæ, & disciplinæ militaris obseruantissimus, humanitate atq; facilitate omnes sui temporis militiæ duces superabat, & admodum in super liberalis erat: militum modestiam & agricolarum curam, ut com meatu abundantia exercitui semper suppetere, tantam esse volebat, ut non modò ubi essent maius damnum inferre non permetteret, verum ne fructus quidem auderent colligere, qui ab arboribus dependerent. Hic primò ab imperatore aduersus Persas atque Parthos delectus fuit: qui maximo exercitu è suis finibus in Romani imperij prouincias eruperant: atq; eos multis prælijs superatos debellauit: intra suos fines repulit, & imperij Romani iugo subiecit: propter quam victoriam Constantinopoli, ex imperatoris voluntate triumphali curru donatus est. Deinde missus fuit in Africam contra Vandalos, qui eam per multos annos iam tenebant, ijsq; varijs prælijs superatis, Africam domauit, Carthaginè, nonagesimo sexto anno postquam ab imperio defecisset recuperauit, & Gulimerium regem Vandalorum captiuum in triumpho secum Constantinopolin duxit. Postea consul creatus, antequam in Italiam expeditionem susciperet, totam Siciliam imperio subiecit, Syracusis magnificos ludos atq; spectacula edidit: deinde illinc in Africam secundò transiens, tumultus, quos aduersus Romanorum magistratus, rebelles quidam ex Vandalorum reliquijs excitauerant, sedauit: fugatosq; Storza quem si bi in hisce tumultibus ducem elegerant, totam prouinciam pacauit. Quibus ita confectis, iterum in Siciliam, atq; hinc in Italiam aduersus Virigem Gothorum regem profectus est: ubi multas res præclare gessit, veluti exem-

*Bellisarij vita.**Expeditio Bel-
lisarij in Per-
sas.**In Africam.**Gulimerium.**Storza.*

h

pro esse possunt vel illa, quæ in recuperanda raurandâq; Roma, & reliqua Italia ab hostibus vindicanda peregit: quas res, si quis singillatim scire desiderat, præ cæteris Procopium legere poterit. Hic enim natione Cæsariensis è Palæstina Iudææ, Bellisarij medicus fuit in hac Italica expeditione, scripsitq; historiam de rebus tempore Iustiniani in quacunque mundi parte gestis. Et ut rem summam comprehendamus, nihil prætermittens eorum, quæ in bono imperatore requiruntur, Vitigem, superatis Gothis, cœpit, & Constantinopolim abduxit. Postea in Italiã denuò missus, vbi multa præclare aduersus Totilam Vitigis successorē pro imperio Romano gessisset, Constantinopolim, vrgente Antonina coniuge, renocatus est. Neque verò deinceps ociosa illius virtus esse potuit: nam cum Africa iterum ab imperio defecisset, aucta Vandalorum potentia sub Guntharige, qui regis nomen sibi vsurpabat, tertio in Africã missus est, interemptoq; in prælio Guntharige, Vandalorum nomen planè extinxit. Qua victoria magna cum laude acquisita, ex Africa, gratias Deo pro tantis successibus acturus, Romã venit: vbi Vigilij pōtificis opera, altari S. Petri obrulit crucem auream, quæ centum libras ponderabat, adornatã gemmis præciosissimis, & sculpturis, quib. mirabili quodam artificio, prælia ab sese foeliciter commissa atq; victoriæ exprimebantur. Extruxit præterea Romæ binæ xenodochia, vnum in Lata, alterum in via Flaminia, & Ortæ in Hetruria monasterium Sancto Iuuenali dicatum, atq; omnibus hisce amplissimos fundos atq; possessiones reliquit, quibus pauperes atq; monachi alerentur. Tandem verò magna gloria multisq; triumphis decoratus, & Constantinopolim reuersus, ex hac terrena vita migravit: vir sanè qui virtute sua M. Marcello, C. Mario, Cn. Pompeio, & alijs eiusmodi magnis Romanorum imperatoribus facillè conferri posset, quiq; Alexandrum Spar

tanum

Procopius historicus.

Antonina Bellisarij cōiunx.

Gunthariges.

Bellisarij legata ad sacros vsus.

ranum, Themistoclem, Agesilaum & alios eius generis celebres apud Græcos viros longè superârît.

Narses autem genere Persa, fortuna eunuchus, professione autè primùm quidem librarius fuit, siue amanuens ^{Vite Narsis descriptio.} sis, postea verò Iustiniano primò à cubiculis, & ab eodè patricia dignitate exornatus. Hic quamuis Bellisarij gloriam æquare non posset, tamen fuit & ipse vir, pace atq; bello singulari virtute, maxima apud principem autoritate atq; potentia: quippe solus propè res aulicas administrabat: solus reditus atque pecuniam imperij conseruabat, & distribuebat: nouerat omnia Iustiniani secretiora cōsilia, multarumq; rerum ab eo gestarū, non modò cōsiliarius, verùm etiam autor extitit. Atque hanc imperatoris gratiam potentiamque absq; vlla inuidia possidebat, quod cum omnes virum esse censerent, natura proptum ad omnes virtutis actiones obeundas, itemq; summa integritate atq; fide. Ostrogothos enim in Italia debellauit, victis in prælio atque interemptis duobus eorū regibus potentissimis, Totila atque Theia vnà cum Buccellino, qui sub illis, Theoberti Francorum regis nomine militabat: sicque Romam vniuersamq; Italiam imperio restituit. Et quamuis insignis militiæ dux, rebus militaribus planè traditus esse videretur, tamen Christianã ^{Religio.} religionem interea minimè neglexit: fuit enim singulari pietate, liberalis erga pauperes & miseros, in templis reparandis admodum studiosus: orationi atque sacrificijs vsque ad eò deditus, vt maiorem suarum victoriarū partem precibus à Deo, quam armorum vi obtinuisse putaretur: liberalitate, clementia, humanitate, & conciliandi sibi milites atque subditos gratia, tantopere excelluit, vt putetur omnes superasse, quicumque aut ad bella gerenda, aut imperij administrationem delecti fuerint. Quo factum est, vt plurimi exterarum barbararumq; gentium principes atque barones cum eò amicitiam contrahere

h 2

*Aedificia Nar-
fis.*
cupiuerint: & ubi opus fuit, ei omnibus in odis gratifica-
ti fuerint. Venetijs, quæ tunc noua ciuitas erat, condidit
templum S. Theodori, quod nunc Diuo Marco dicatum
est: & aliud item Geminiano & Mennæ Diuis nuncupa-
tum: Rauennæ extruxit templum S. Apollinaris, opus quod
adhuc hodie magnificentissimum apparet: & Romæ præ-
ter cætera magnifica ædificia, pontem supra fluuium A-
nienem in Via Salaria construxit, veluti testatur epigrā-
ma vetustum in eo ponte insculptum. Vbi obseruandum
est, nos id ipsum epigramma sequentes, non Narsetem, vt
quidam noui scriptores faciunt, sed Narsetem eum appel-
lasse. Et vt rem paucis comprehendam, summam laudē
certè hisce suis virtutibus meruisset: nisi ira quadam at-
que indignatione demū victus, Italiam, quam à Gotho-
rum tyrannide liberauerat, in seruitutis periculum, voca-
tis Longobardis iterum adduxisset. Etenim cum pacatis
iam rebus, ipse Neapoli præfesset: defuncto Iustiniano suc-
cessit Iustinus II. cuius vxor Sophia mulier petulans at-
que superba, ab his qui in aula Narfi inuidebant stimula-
ta, effecit vt is ab Italiæ gubernatione reuocaretur, ad-
iectis hisce verbis contumeliosis, velle se ei munus attri-
buere in aula, quod ei melius conueniat, & ad lanas car-
pendas cum mulieribus atque texendas collocare. Nar-
ses magni animi vir, hisce verbis vehemēter indignatus,
respondit: rectè, talem igitur telam ego contexam, quam
nec ipsa, nec vilis illius maritus, qui à foemina governa-
tur, retexere possint: & subito Alboinum Longobardorū
regem amicum suum, ad Italiam occupandam occultè
vocauit. Et quamuis postea ratione ipsa dictante atque
Ioannis III. Pontificis, qui ipse met Neapolin ad hoc insti-
tutum Narfi dissuadendum profectus erat, precibus sen-
tentiam mutasset, strenuamq; operam dedisset, vt hanc
Alboini expeditionem impediret, tamen fatali quodam
Italiæ infortunio, id efficere non potuit: quod Alboinus
magnos

magnos apparatus ad hoc bellum sumptusque fecisset,
& iam iam cum maximo exercitu huic itineri esset accin-
ctus. Quamobrem cum Ioanne Pontifice Romam profectus, vt de aliquo remedio huic morbo adhibendo pro-
spiceret, Vitam, antequam quicquam efficere posset, cū
morte commutauit: eiusq; corpus Constantinopolin de-
latum fuit, & honestis exequijs pompaq; decoratū. Hic
Narfis vitæ finis fuit, post quem ex Græcis nulli sequuti
sunt, qui ei aut Bellisario conferri possent: vsque adeo e-
nim à prisca solitaque virtute, ea natio deinde coepit de-
clinare, vt nostra ætate videamus Græcorum imperium
planè esse extinctum: eamq; gentem Vniuersam ad mise-
ram seruitutem redactam.

Confecto Gothorum bello, eorumq; nomine in Ita-
lia extincto, Longobardi Alboino rege à Narse, vt prius
diximus, inuitati, relicta Pannonia, in qua annos propè
quadraginta degerant, in Italiam cum totis familijs, in-
credibili hominum numero, anno Christi quingentesi-
mo sexagesimo octauo peruenerunt: defunctoq; postea
Alboino atq; eo etiam qui illi successerat Calepho, abie-
cto regali imperio, triginta viros sibi delegerūt. quos du-
ces vocarunt, & totius Longobardicæ gentis governa-
tioni præfecerunt: sed non amplius tamen hæc reipub.
forma, quàm XII. annis durauit. Hi duces mirabili succes-
su vno anno, per Ariminum atq; Vrbinum in Umbriam
ingressi, eam primùm occuparunt, vnà cum parte illa Pi-
ceni, quæ sita est ad radices Apennini, eiq; vnum duces
præfecerūt, qui Spoleti sedem habebat. Deinde Marsos,
Pelignos, Samnites, vniuersamq; Campaniam, Neapoli
& Puteolis exceptis, totumq; eum tractum maritimum,
qui hinc Tybur vsq; atq; Romam porrigitur, in suam po-
testatem redegerunt: hisq; regionibus gubernandis alte-
rum duces Beneuenti constituerūt, cui parebant Cam-
pania vetus, Neapoli & Puteolis (vti diximus) exceptis, ea

Samnitum pars quæ à Beneuento, Aesernia & Gualto vsque ad Aternum fluuiū porrigitur: itemq; Peligni, Marucini, Marfi: quod verò reliquum erat regni Neapolitani, id sub Græcorum imperio adhuc erat. Atque hæc quidem regni Neapolitani prouincias, tenere deinde Longobardorum duces sine molestia: nam subito illis occupatis, inducias cum Romanis pacemq; fecerunt. Et quamuis eorum vnus Zothon nomine, diruto Montis Cassini monasterio, pacem violasset, tamen id ab Arrige successore, intercedente Gregorij pontificis admonitione, restauratum fuit. Duodecimo autem anno post, mutata hac reipublicæ forma, creatus est primus Longobardorum rex Autharis: qui, occupato vniuerso regno Neapolitano vsque ad fretum Melsinæ in extremo littore, illic columnam erexit, eamque hasta contingens, hunc, inquit, volo terminum esse regni Longobardorū, nec quicquam eum absque pœna grauisima loco mouebit: sed mox tamen postquam vita defunctus fuisset, imperio restituta fuit sua huius regni pars, & deinde pacificè gubernata. Cæterum qui imperatoris nomine Neapoli præerant, ij Neapolitani principes vocabantur. Quamobrem accidit anno seruatoris DCXII, vt Ioannes Campsinus Constantinopolitanus è nobili genere natus, eodem honoris titulo Neapolim imperij nomine gubernarit. Is cū Focam imperatorem Constantinopoli obiisset, & Ioannem Lemigiū Exharcum, qui Rauennæ imperij nomine itidem præerat, interemptum esse intelligeret, simulque videret Romam Pontifice destitutā, (nam mortuo Bonifacio III, vrbs ea tunc octo mensibus propter populi controuersias caruit Pontifice) existimauit has mutationes, maiores turbas motusque parituras, & proinde regnum Neapolitanū occupare decreuit. Quamobrem tyrannico quodam furore Apuliam, Calabriam, Aprutios, Lucaniam atque eam Campaniæ partem, quæ

Longo-

Zothon & Arriges.

Longobard. magistratus mutatus. Autharis.

Principes Neapolitani.

DCXII.

Ioan. Campsinus regnum occupat.

Longobardis non pareret, subito in suam redegit potestatem. Verum non multò post, Heraclius electus imperator, misit in Italiam Nefarchum Eleutheriū, qui compositis rebus Rauennæ atq; Romæ, Neapolim cum exercitu contendit: itaq; obuiam profectus Campsinus, prælium cum eo ante portas commisit, in quo profligatus interemptusque fuit, & regnum Neapolitanum deinde vniuersum imperio restitutum.

Nec multò post, Grimoaldus Longobardus dux Beneuenti, cum Papiæ defunctum esse intelligeret AripERICUM regem suum, & binos illius filios Bartheritum atq; Cumperthum de regno inter sese cõtendere: filio suo Remoaldo Beneuenti ducatum tradidit, & ipse cum potenti manu in Longobardiam profectus, Papiæque Bartherito, & Mediolano Compertho pulsus, regnum Longobardorū occupauit. Qua de causâ Constantius imperator, qui Heraclio & Constantino eius filio successerat, magno cum exercitu in Italiam contendit, vt pulsus Longobardis Beneuentum occuparet: iamq; Tarentum appulerat, cum Remoaldus eius rei certior factus, Luceriam, Matherā, quæ olim Acheruntia dicebatur, atque Beneuentū munire curauit, & Gensualdum clientem, quem à teneris educauerat, Papiam ad patrem implorandi auxiliij causa ablegauit. Constantius verò positus ad Luceriam castris, cum ciues parum solliciti segnius sese defenderent, nec Longobardi soli hostibus resistere possent, eam paucis diebus expugnauit, atque, non vt Italicam, sed vt barbaram urbem, tanta scilicet eius erat auaritia, diripuit, ferroq; & flamma solo æquauit. Acheruntia tanta Luceriæ desolatione conspecta, sese aduersus Constantij crudelitatem fortiter defendit: quamobrem illinc discedens, totis viribus Beneuentum obsedit atque afflixit: nec minori virtute ei Remoaldus iuuenis dux generosus, Longobardorum opera resistebat, & sæpe cum suis erumpens,

Nefarchus res regni Neapol. componit.

Grimoaldus occupat regnū Longobardorum.

Bartheritus & Cumperthus.

Remoaldus dux beneuenti.

Constantius imperator in Italia proficiscitur.

Luceria capitur & desolatur.

Beneuentū obsessum sub Remoaldo.

hostiumq; castra atq; munitiones inuadens, multū eis detrimenti vicissim afferebat. Interea dum hæc ita gerūtur, Grimoaldus cum omnibus Longobardici regni viribus, filio suppetias laturus veniebat, Papiāq; soluens per Aemiliam, Flaminiam, Picenum, Aprutiosque iter tenebat: atque vt filium de suo aduentu redderet certio-rem, eundem Gensualdum, à quo fuerat de auxilijs sollicitatus, præmittit, qui id ei denunciet. Gensualdus autem à Constantio interceptus, examinatusq;, Grimoaldi aduentum cōfite- tur. Qua re perterritus imperator, statim discedere illinc constituit: quod vt maiori securitate facere posset, cum Remoaldo primū id agebat vt tutum iter sibi Neapolim vsq; concederet, & propterea Gissiam eius sororem obsidem petebat: deinde Gensualdo imperarat, vt contra quā verum esse sciret, in mœnibus collocatus, diceret Grimoaldum multis rebus impeditum, nunc filio suppetias ferre non posse: sed Gensualdus eò delatus, petijt sibi cum Remoaldo principe suo loquendi potestas fieret, quo conspecto, bono animo sis Remoalde, inquit, pater tuus propediem, cum potentissimo exercitu aderit tibi auxilio: eum enim ad Sarum fluuiū reliquit: sed interim vxorem atque liberos meos tibi commendo: nam scio me à crudeli hac Græcorū gente morte esse mulctandum. Quibus verbis, & generosi animi indicio indignatus imperator, caput ei amputari, & in vrbem conijci funda curauit, quod Remoaldus accipiens deosculatus est, nec sine lacrymis clientis sui fidē recordatus, honestè sepeliuit. Deinde illinc Soluens Constantius, versus Neapolim rectā contendit: quem Vittola Capuanus, qui sub Remoaldo stipendia merebat, insequutus, ad Calorem fluuiū adortus est, postquam scilicet altera exercitus pars eum traiecisset: cumq; ijs quos erat aggressus quique nondum superassent flumen, ab alijs nullæ suppetiæ ferrent, omnes propè interfecit. Quo facto

Grimoaldus filio fert suppetias.

Specimen fidei in seruo Gensualdo.

Gissa.

Constantius re infecta Beneuento discedit. Vittola.

facto tantā gratiam apud Grimoaldum obtinuit, vt cum bello confecto, in Longobardiā reuerti vellet, illum Spoleti ducem creārit. Constantius autē vbi Neapolim peruenisset, & illinc Romam proficisci decreuisset, Sabarrū Neapolitanum virum nobilem in militiæ ducem elegit, eiq; exercitum viginti millium hominum commisit, ob duas scilicet causas: primū vt quæ oppida in Campania adhuc imperio parerent, defenderet: deinde, vt iter suum Romam vsque, à Longobardis tutum præstaret. Quod vt cōmodè præstare posset Sabarrus, ad Formas cum exercitu substitit: is enim locus ad vtrūq; institutum aptus esse videbatur, quod illinc Appiam Latinam que viam facilè tueri, & loca que à tergo relinquebat, ob vicinitatem defendere posset. Atque ita Romam Constantius tutò peruenit, & à Vitelliano Pontifice, qui ei sex milliaribus cum vniuerso clero & populo Rom. obuiam processit, honorificè exceptus est. Sed Remoaldus interim parte copiarum parentis sui auctus, Sabarrū sequutus, cum eo prælium cōmisit: cumq; Longobardus quidam Amangus nomine, Grimoaldi regis armiger, haesta ambabus manibus magnoq; impetu vibrata, veteranum equitem Græcum petijisset, eumq; transfixum ex Epphippio in altum sustulisset, retrorsumq; in terram proiecisset, Græci omnes fugere cœperūt, sicq; à Longobardis vnà cum Sabarro maiori ex parte profligati atq; occisi. Cumq; ex ijs tam subite fugæ causa quæreretur, id se fecisse asserabant, quod Græci cū essent, Latino duci parere non fuissent dignati. Interea Constantius Romæ septem dies commoratur, nec quicquam aliud agit, quàm ea quæ aut opere marmoreo, aut ex ære Cyprio fabrefacta essent, aut tabulas pictas aut alia eius generis ornamenta, quæ illi placerent, diripere, nauibusq; imponere, vt nec tegulis quidem æreis pepercerit, quibus templū Pantheon, quod hodie S. Maria rotunda nominatur, tege-

Sabarrus magnam potestatem mox amittit.

Amangi armigeri virtus.

Constantius Romam diripit.

batur: sicq; Romam spolians, plus huiusmodi ornamentorum septem diebus abstulit, quam barbari à tempore Alarici vsque ad illam diem, annis propè CCLVIII. abstulissent: qua proinde in re, omnes historici, qui de hac Græca perfidia scripsere, consentiunt. Roma verò discedens, Neapolim duodecim diebus iterū peruenit, & parum illic commoratus, quod iam Italicæ aut Longobardicæ res non amplius ei curæ essent, in Siciliam transijt: quam dum pro insita cōsuetaq; auaritia spoliat, effertq; Syracusis in balneis, à suis met militibus interfectus est. Spolia verò & ornamenta quæ secum Roma abstulerat, nō longo post tempore à Sarracenicā classe, quæ ob eam causam in Siciliam peruenerat, vnà cum alijs præciosis rebus occupata, & Alexandriam in Aegyptū delata fuit. Grimoaldus interim recuperatis ijs omnibus, quæ à Græcis ei fuerant ablata, Papiam reuersus est: cumq; sanguinis fluxum è vena brachij sistere vellet, à medicis venenatis vnguentis infectus atque occisus fuit. Eodem tempore Aprutij atque Lucani à Græcis spoliati, tam miserant, vt necessum fuerit Iustinianū II. intercedente Conone Pontifice, eis magnam consuetorum tributorum partem remittere.

Constantinus moritur.

Grimoaldus moritur.

Aprutij miseri & Lucani.

Gisulfus. DCC.

DCCVL.

Postea sequutus est Gisulfus Longobardus dux Beneuenti, qui anno seruatoris septingentesimo, fracto fœdere, quod cum Romanis Longobardi habuerant, Campaniam, quæ ijs parebat, ingressus est, eiusque vrbes diripere, ferro flammaq; vastare cœpit, & Soram, Arpinum, Arcemq; occupauit. Verùm Ioannes VI. qui tunc pontifex erat, missis ad eum aliquot sacerdotibus, precib. atq; pecunia tantum impetrauit, vt singulis oppidis suos captiuos prædamq; restitueret, nec deinceps unquam res Romanas attentarit. Tantum hoc accidit anno Domini septingentesimo quadagesimo quinto, vt Longobardi Beneuenti degētes, Cumas proditione occuparint: cum que

que eam restituere nollent, eadem arte furtoq; illam recuperauit Stephanus II. Pontifex, adiutus opera Principis qui imperij nomine Neapolim gubernabat: qua proditione interempti fuerunt trecenti Longobardi: sed deinceps nihil est amplius inter eos memorabile gestum. Luithprandus enim XVI. Longobardorum rex, pacem cum Romanis confirmauit. Hic rex etiam cum Remoaldum Beneuenti ducem obisse, & Gisulfum filium, qui ei successerat, puerum adhuc esse sciret: profectus eò, illum deposuit & Gregorium nepotem suum substituit. Verùm & is quoque post Luithprandi discessum mox occubuit, Godescalo ducatum occupante. Sed neque is diu rerum potitus est, cum enim audisset Trefemundum, qui Spoleti ducatum & ipse vi occupauerat, à Luithprando victore tonsuratum que, & in clericum transformatum esse, metuens ne idem sibi accideret, decreuit cum vxore & liberis in Græciam fugere: verùm à Beneuentanis insequentibus in itinere interemptus est: vxor verò & liberi audita tumultu naues subito conscenderunt, & velis ad ventos explicatis, euaserunt.

Anno autem à partu Virginis DCCLXXVI. venit in Italiam Carolus Magnus Gallicæ rex, ab Adriano primo Pontifice euocatus in auxilium, aduersus Longobardorum insolentiam: quam obrem obsessura ad Papiam Desiderium eorum regem, cœpit, & Captiuum in Galliam abduxit: fuitque is vitimus Longobardorum rex, qui annis propè CCXXXII. maiorem Italiae partem possederant. Deinde confirmatis ducibus qui Beneuentum tenebant, multas Italiae prouincias atque ciuitates Ecclesie Romanæ donauit, eoque donationis diplomate, etiã Beneuenti Spoleti que ducatus nominauit. Itaque cum Aregisus dux Beneuenti, tunc sapius Pontificias ciuitates in Campania infestaret: admonitus fuit à Carolo, ne deinceps quicquam contra Ecclesiam Romanam tentaret,

Luithprandus rex Longobardicus pacem cum Rom. inuit.

Gregorius Beneuenti dux. Godescalus dux Beneuenti.

DCCLXXVI. Carolus Magnus.

Duratio regni Longobardici.

Aregisus moritur à Carolo.

iussusq; vt Childebrandum atq; Grimoaldum filios, Romam ad pacem cum Pontifice confirmandam mitteret: Quo facto obiit deinde Aregisus Salerni, biniq; filij summa concordia ducatum possederunt, & cum vicinis Græcis semper quasi bella habuerunt. Nec multo post Carolo Magno in Germania cum Bauariæ rege bellum gerente, Constantinus VI. imperator mandauit Græcis, qui ei in Italia parebant, vt cæteris Italis bellum inferret. Quam occasione ij libenti animo arrepta, Beneuētī Spoleti q; ducatus fines ingressi sunt, totamq; illam regionem occuparunt, quæ Beneuentum inter & Aternū Aprutiorum flumini interiacet. Sed Ildebrandus Spoleti, & Grimoaldus Beneuenti dux consuetis viribus eos adorti sunt: & acri prælio commisso, vsque adeo profligarunt, vt tota illa Græca natio deinceps longo tempore quietissimè vixerit. Hirena quoque imperatrix, quæ effosis Constantino VI. filio suo oculis, eodemque vti merebatur in vinculis detento, imperium administrabat, pacem, vt Carolo Magno gratificaretur, cum Beneuētānis atque Romanis confirmauit. Postea autem cum Leo III. ad pontificatum euectus, non admodum gratus Romanis esset, Græci cum Longobardis inito fœdere, eis persuaserunt, vt secum Romanis bellum facerent: qua re cognita Carolus, qui iam denuò in Italiam pontifici auxilium laturus veniebat, Pipino filio id dedit negocij, vt cū exercitu rectà Beneuentum contenderet, eiq; quantum posset noceret. Pipinus mandatum patris exequitur: cūque Romam reuerti cuperet, vt parētis in urbem ingressui adesset, Vinigisium Spoleti ducem, quē cum suis militibus secum habuerat, Luceriæ reliquit, vt illinc summo studio obstaret, quo minus Beneuentani Romanorum prouincias excursionibus vllis vexarent. Iam Pipino Romam reuerso, peruenit quoque eò Carolus Magnus pater, & anno seruatoris DCCCL. peractis sacris eo loco,

Constantinus VI. bellum Romanis facit.

Græci ceduntur.

Hirena Imperatrix Constantino VI. oculos effodit.

Leo III. pontif.

Pipinus, Vinigisiusq; Beneuentanis bellum faciunt.

Carolus Magnus creatur Imperator.

DCCCL.

vbi

vbi D. Petri Apostoli reliquiæ seruātur, à Leone III. Pontifice, Imperator Romanorum pronunciat, & imperiali corona exornatus est: Quæ dum agebantur, vniuersus populus communi applausu gratulatus est, terq; in hūc modum acclamauit: Carolo imperatori Augusto atque pacifico, diuinitus coronato vitam Longæuam & felicitatem in rebus gerendis precamur. Sed impetrato silentio pontifex, cum etiam balsamo atq; oleo hisce vsibus consecrato inunxit: deinde ad Pipinum conuersus, illum quoque Italiæ regem pronunciauit, eodem sacro vnguento vnxit: quibus rebus, æternam inter Gallos atque Romanos pacem sanciuerunt. His peractis dabat operā Carolus, vt Italiæ res componeret, quod magnam eius partem à Græcis & Longobardis adhuc teneri cerneret. Ac Longobardos quidem planè extirpare, difficile esse deprehendebat, quòd ducentis propè atque triginta duobus annis, quibus ibi regnauerant, varijs modis cum Italis commixti confusi q; essent: multiq; iam planè Itali facti esse videbant, vt cernere erat, quatuor illis primarijs ducatibus Beneuentano, Spoletano, Iureano in Taurinis, & Foroiuliano: hi namq; à cæteris planè erant distincti: soli q; ij, qui eam Galliæ cisalpinæ partem, in qua Mediolanum & Papiam sunt, incolebant, antiquam originem suam, ab Italarum diuersam agnoscebāt. Quāobrem passus est, vt ea deinceps Longobardia vocaretur, quod nomen Gallia cisalpina vsque ad hunc diem retinet. Græcos verò ex Italia omnes pellere decreuit. Cumque dux Beneuentanus cum ijs fœdere iunctus esset: misit aduersus eum Pipinum nouum Italiæ regem, cum tantis copijs, quantas tunc in Italia colligere potuit: ipse verò itinere per Rauennam, Papiam Iureamq; facto, in Galliam redijt. Pipinus autem positus ad Beneuētum castris, eiusq; ex pugnatione omnibus viribus tentata deprehendit melius esse munitā, quàm vt posset expugna-

Pipinus Italiæ rex.

Carolus componit res Italiæ

Ducatus Longobardorum.

Longobardia.

Pipinus Beneuentanis bellum facit.

riquamobrem illinc soluens Theate obsedit, cui tunc Rofelmus Longobardus præerat, eamque expugnatam diripuit flammisq; consumpsit: quo factum est, vt deinde Ortonam atq; Luceriã deditioe obtinuerit, atq; ibi relicto Vinigifio, ipse Romã rediit. Verum cū interim Vinigifius in aduersam valetudinẽ incidisset: Grimoaldus eam occasionem recuperandi sui imperij aduersus Gallos arripuit: iamq; inter cætera Luceriã quoque occupauerat: qua re cognita Pipinus, Roma discedens magna celeritate Luceriam peruenit, positisque ad urbem castris illam expugnauit, Grimoaldum cepit, & ab eo vnicã hanc pacis conditionem suscepit, vt traditis ei omnibus quæ in regno Neapolitano tenebat, Papiam in exilium proficeretur. Dum hæc ita geruntur, Hirene imperatrix cognito quod Carolus Romanorum imperator esset electus atque coronatus, simulque decreuisset Græcos omnes ex Italia pellere: existimabat hac ratione, malum ali-quod omen atque præiudicium imperio Constantinopolitano fieri. Quamobrem misit ad eum Leonem Spartarium oratorem pacis faciendæ causa, iamq; Carolus etiam ad ipsam suos oratores miserat, qui inuitarent eam ad matrimoniũ secum contrahendum, quod existimaret hac ratione vtrumque imperium coniungi facile posse, seq; huius Græcæ mulieris matrimonio generalem vtriusque imperatorem futurum. Quæ res cum Hirenæ quoq; perplaceret, magno studio tractabatur: sed nõ tam secretè tamẽ peragi potuit, quin Entienus quidam patritius, rerum Hirenæ cõsciis, eas Nicephoro eius fratris reuelarit. Is autem re cognita, cum multa apud militiæ duces autoritate atque gratia polleret, ita rem egit, vt Hirenam cõperit, eaque in Lesbium insulam, vt ibi exularet, relegata, imperium occuparit. Quo facto ita factiam Comiti Eligãdo & episcopo Ambransino, Caroli Magni legatis insinuauit, vt per illos pacem cum eo firmam

Grimoaldus su-
peratur.

Hirene.

Entienus in Hi-
renã perfidus,
itemq; Nice-
phorus.

mam fecerit: eaq; re factum est, vt tunc imperium diuisum sit in Orientale Græcorũ, & Occidentale, quod Frãci possidebant. Italia autem & ipsa ex hac imperij diuisione ita erat distributa, vt quæ illius pars à Siponto atque Neapoli versus mare Siculum porrigitur, vnã cum insula Sicilia, Græcorũ imperio pareret, & Occidentali Francorum illa, quæ ab ñisdem locis vsq; ad alpes sese extendit: inter quas ceu terminus quidam Beneuëti ducatus interiacebat, quem Carolus, firmioris pacis in Italia constitutendæ causa, restituto in integrum Grimoaldo duce, confirmauerat. solus enim ille adhuc è Longobardorũ reliquis supererat. Hoc ipso autẽ fiebat, vt & Neapolitano regni, de quo nobis est instituta oratio, pars maxima Græcis, magna Beneuentano ducatu, & exigua quedam Caroli imperio pertineret. quod proinde cõcepit anno à nato seruatore ppè DCCCII. Et vbi decimo quarto imperij sui anno, Carolus fatalẽ diem obisset, successit Ludouicus Pius filius, qui conseruandæ in Italia tranquillitatis causa, pacem cum Grimoaldo confirmauit. Atque hac quidem pace dum gubernatur regnũ Neapolitanũ, Sarraceni ex Africa in Italiã anno salutis DCCCXXIX. proficiscuntur, deletisque funditus Centucellis, quæ nunc ciuitas vetus appellatur, Romam quoq; ingressi sunt, vbi diripuere atq; combussere templa Sancti Petri atque Pauli: hincque discedentes peruenerunt ad Montem Cassinum, ibique urbem, eo loco sitam vbi nunc Sangermanum est, destruxerunt, Sanctique Benedicti monasterium deinde inuasert, quo direpto flammisq; consumpto, iterum conscensis ad Gariliani fluminis exitum nauibus, in Africam redierunt. Nec longo tempore post, in regnum Neapolitanũ denuò Sabba duce reuersi sunt, anno seruatoris DCCCXXXV. Tarentumq; obsedere. Cumque ijs imperator Græcus maximã classem Theodosio duce opposuisset, & Veneti simul etiã

Diuisio impe-
rij Rom.
Italia diuersis
imperijs parẽs

Regni Neapo-
litani diuisio.

DCCCII.

Caroli Magni
obitus: Ludou-
cus Pius filius
succedit.

Sarraceni in I-
taliã veniunt.

DCCCXXIX.

DCCCXLV.

sexaginta naues auxilio Græcis misissent: Sabba, vbi illi se in Tarentino ostendissent sinu, metum simulauit, atque illinc discedēs, castra ad Crotonis aquas posuit: sicq; prouocatis ad se hostibus, paucos post dies cum ijs manus conferuit: maiorem Venetarum nauium partem cepit & submersit: reliquum verò Græcorum exercitum profligauit, occisis ferè omnibus, paucis quibusdam captiuis, Theodosio salutis suæ fuga versus Græciam consulente.

DCCCLXIII. Postea verò, anno salutis DCCCLXIII. Cretam iterum occuparunt Sarraceni, & illinc in Italiam profecti, maritimas vrbes Piceni omnes Hydruntum vsq; occuparunt, & incolis aufugientibus incenderunt. Cumque idem in Tarentino sinu agerent, à Venetis, Vrso Pertiaco duce, victi, & in fugam coniecti sunt.

Interea verò accidit, vt Constantino adhuc puero Byzantijs imperante, quidam nomine & patria Romanus, tenuissimæ conditionis homo, quiq; sub Leoni Constantini patre copias militares duxerat, vi sibi imperium occuparit: quo factum est in ijs tumultibus, vt Calabri & Apuli ab illo defecerint. Itaque Romanus, homo natura pessimus, vlciscendæ huius rebellionis causa, Sarracenum regem ex Africa in Italiam euocauit: qui, vt sunt ij Christiani nominis hostes acerrimi, Italiam magna hominum multitudine ingressus, non solum Apulos & Calabros, sed totam illam Italiæ partem, quæ ab extremo Iapygiæ littore, inter bina maria Adriaticum atq; Tyrrhenum Romam vsque porrigitur, diripuit, nullo imperatoris respectu habito. Iamq; Romam etiam expugnare atque diripere constituerat: sed Ioannes X. Pontifex, Alberici Tusciæ marchionis opera adiutus, collectoq; è Romanis maximo exercitu, illum ex suis finibus expulit, & insequutus vsque ad fluuium Lirin, acre prælium cum eo commisit, & ita profligauit, vt qui ex eo euaserant Sar-

raceni,

raceni, relictis cæteris quæ tenebant, sese in Garganum montem, qui hodie à S. Angelo nomē habet, receperint. Atque cum quidem montem deinceps, constructis ad radicē munitionibus, multos annos tenuerunt, ex eoq; saepe totam illam Italiæ partem excursionibus rapinisque vastarunt, quæ à Tyberi atque Aterno oppositis ferè fluuijs, vsque ad extremas Iapygiæ, atq; Calabriæ oras porrigitur. Beneuentum quoq; altiori loco positum semel expugnarunt, direptumq; flammis consumpserunt: quo tempore iterum Romam occupare constituerant, sed idem Pontifex Ioannes X. collectis quantas ex ijs tumultibus poterat, copijs, & Guidonis cuiusdam comitis opera vsus, ijs fortiter restitit. Illud verò memorabile est, tam timidos abiectosq; tunc fuisse hominum animos in regno Neapolitano, vt si Sarraceni ijs salutem & conseruationem ædificiorum promississent, statim eis vrbes traderent. Sed neque hoc fuerit omittendum, cuius in alijs quoque huius nostri operis locis admoneri possumus, Italiam, si quis historias benè obseruet, nunquam ad tantas misérias fuisse redactā, nisi cum in eam barbaræ gentes vocatæ introductæque fuerunt: quod merito debuit nostro seculo ab instituto deterrere illos, qui idem fecerunt. Nam eodem tempore, cum Albericus marchio de quo iam ante facta mentio est, propter inuidiā quorundam & populi ingritudinem Roma pulsus esset, Ortam urbem, in quam se receperat, muniuit: deinde vindicandæ iniuriæ causa, Hungaros in Italiam aduersus Romanos euocauit, ea conditione, ne Tusciæ quicquam detrimenti afferrent. Verum Hungari vbi eoperuenissent, nulla pactorū ratione habita, totam superiorē Italiam, excepta Longobardia, cui tunc Berengarius primus imperabat, Romam vsque diripuerunt, plurimosq; vtriusq; sexus homines, desertis ciuitatibus in Vngariam captiuos abduxerunt. Atque hoc deinceps sæpius dulcedine

Garganus mōs à Saracenis munitus.

Beneuentū exustum.

Timiditas in Neapolitanis.

Exteræ gentes Italiæ periculosæ.

Albericus vocat Hungaros.

Berengarius I.

præfæ allecti, fecerunt: præfertim si occasionē haberēt, ob Sarracenos in alteram Italiæ partem à Romano introductos.

DCCCCLXIII Anno autem à partu salutifero **DCCCCLXIII.** cum Pontificatum Leo VIII, & imperium Otho I. administraret, Schlani Dalmatiam incolentes, qui tempore Hadriani II. Pont. Christianam religionem receperant, rege Sueropilo in regnum Neapolitanum peruenerunt, & Sarracenos ad Garganum montem & Sipontinū sinum adorti, magna edita strage, profligarunt, & ex ijs locis expulerunt. Atque hoc Schlauorum factum, vbi in patriam reuerſi fuiſſent, Hungari quoq; imitati sunt: nam reliquias eius gentis, quæ iterum ijs locis congregatæ erant, expulerunt, occupatis quas prius tenuerāt vrbibus. Græci verò ab vngaris deinde has vrbes, certa pecuniæ summa, recuperarunt, effeceruntque vt in patriam reuertentur: cum alijs autem Sarracenis, qui adhuc in Iapygia, Apulia atque Calabria habitabant, inducias fecere: quod etſi ita foret, tamen non multò post, cum Otho in Germania, & Ioannes XIII. Pontifex Capuam relegatus eſſet, nouæ Sarracenorum copiæ ex Africa venere in Calabriam, & Coſentiam occuparunt, diripuerūt & incenderūt. Sed cum non longo tempore poſtea, Otho Romam perueniſſet, adductoque ſecum Othone filio, qui deinde Otho II. ſuſcit, Ioannem XIII. reſtituiſſet: erat quidam Pandulfus Capoferreus Capuæ princeps, qui imperatori aſſerebat, nō difficile ei fore cum exercitu Germanorū, quem ſecum duxiſſet, Sarracenos ex Italia extirpare. Cæterum imperator tunc Othoni II. filio Theophaniam Nicephori Græci imperatoris filiam deſponſauerat, iſque illam tradere iam recuſabat: quamobrem indignatus Otho, non minori cupiditate tenebatur Græcos quàm Sarracenos ex Italia pellendi, ſuſceptoq; negotio cum Pandulpho, Othonem filium egregiæ virtutis & ſummæ expectationis

luencem

Iuuenem in Regnum Neapolitanum miſit. Neque verò multum in expellendis Sarracenis laborarunt: nam vbi de Germanorū aduētū accepiſſent, ſubito collecta quātam potuere præda auſugerunt. Græci verò contrà, etſi ſe defendiſſent, tamen à Pandulpho atque Othone multis prælijs ſuperati, multisque cladibus acceptis victi, & ex tota Apulia Calabriaque pulſi fuerunt. Quo factum eſt, vt populus Conſtantinopolitanus, cum videret ſeſe Nicephori imperatoris pertinacia, has Italiæ prouincias amiſiſſe, illum è medio ſuſtulerint, in eiusque locum Ioanne filio ſubſtituto, Theophaniam etiam Othoni traderint. Otho autem vbi Romam, conſecto bello rediſſet, à parente imperij conſors pronunciat, & Otho II. appellatur: cuius rei confirmandæ cauſa, à Ioanne pontifice in templo Lateranenſi coronatus cum Theophania vxore vnctus, & magna populi acclamantis gratulatione exceptus fuit. Eodemq; die ob Pandulphi merita, atque in pontificè officia humanitatis eo tempore præſtita, qua Capuæ exulabat, fuit Eccleſia Capuana Metropolitana appellata. Sed longo temporis interuallo poſtea, cum deſuncto Othone primo, ſecundus in bellis contra Lotharium Galliæ regem occupatus eſſet, Baſilius & Conſtantineus in Ioannis deſuncti imperatoris Conſtantinopolitani locum ſuſſecti, de recuperandis prouincijs in Italia amiſſis deliberarunt. Quamobrem aggreſſi negotium, primùm Cretam, quæ à Sarracenis tenebatur, occuparunt: vtq; ſecurius progredi liceret, magnam eorum partem ſuis ſtipendijs condaxerūt: ſicq; in Italiam venientes, cœperunt Barū, & ne poſtea deficere fortè poſſet, ciuium partem vnā necarunt, alteram Byzantium in exilium relegarunt: deinde ad Matheram progreſſi, illam deſtruxerūt: quo factum eſt, vt Apulia primùm, deinde Calabria ſe cis dederit. Interea Otho II. pace cum Lothario inita, Romā cum cōiuge Theophania reuenerunt.

Græci ex Italia pulſi.

Nicephorus imperator occiditur.

Otho II. imperij conſors.

Baſilius et Conſtantineus recuperare nituntur prouincias Italiae.

Creta à Græcis occupatur.

Barū malè tractatur.

Otho II. ſe Græcis opponit.

tebatur: cumq; in Tarufino agro de Basilij atque Constantini cōfanguineorum expeditione in Italiam, captaque Apulia atq; Calabria audijset, decreuit eas prouincias recuperare, & imperio Occidentali, ceu proprias adijcere. Iraque instructa classe, primū Sclauoniam atq; Dalmatiam, quæ tunc Græcorum prælijs destituebantur, vastauit excursionibus atq; diripuit. Deinde Romā reuersus, ad certum diem congregauit milites Germanos, Gallos, Longobardos, & ex alijs item Italiae regionibus quibus imperabat: magnoq; exercitu illinc soluens Beneuentum peruenit, vbi pluribus adhuc copijs, quas Beneuentani, Salernitani, Neapolitani, Capuani atq; alij ei deputarant auctus, per Apuliam ad Calabriae locū, cui Bassanello nomen est, venit: & instructa in quadratā formam acie, ibi prælium acerrimum cum Sarracenis atque Græcis, anno à partu Virginis DCCCCLXXXIII. commisit: in quo Romani atque Beneuentani, cum non modò manus nō conseruissent, verū relictis signis statim aufugissent, effecerunt, vt Othonis exercitus maxima clade accepta ruptus, summoq; Italiae periculo profligatus fuerit: tanta enim fuit ea calamitas, vt si Græci hac fortunæ prosperitate vti sciuisent, non eis difficilè fuisset vrbem Romam totamque Italiam spoliare. Otho enim fuga suæ salutis consulere fuit coactus per loca maritima: natansque à Græcis nauis captus est: incognitus primū, deinde Schlauonici cuiusdam mercatoris opera patefactus. Is enim secretè de eius captiuitate imperatricē atq; Theodoricum Metensem episcopum, qui Rosciani prælij huius euentum expectabant, certiores reddidit. Euasit autem eorum manus non sine difficultate: erat enim eò missa pecunia ad illum liberandum. cumque de summa & quantitate nauæ diutius contenderet, ipse cōscenso equo velocissimo ab ijs aufugit: sed cum nauiculam ingressus in Siciliam trajcere vellet, iterum captus à py

ratis

ratis & abductus in insulam fuit: vbi cognitus à Siculis, promissa magna pecuniæ vi, redēptus, Romamque reductus est. Huc ergo vbi peruisset decreuit Benæuentanorum perfidiam vindicare, qui primi in acie locum deseruissent, causaque fuisse putarentur tantæ calamitatis: itaque collectis, quas potuit profligati exercitus reliquit, simulauit se Græcis obuiam proficisci, & quo minus vltorius progredierentur, resistere velle: sicque Beneuentum peruenit, idque diripuit, diruit, & igni consumpsit: ablatoque Bartholomei Apostoli corpore, quod illic conditum erat, Romam aduectum, in Tybridis insula, vbi hodie S. Bartholomei templum est, sepeliri voluit: ipse verò etiam paulò post illic è vita discedens, in templo S. Petri conditus est. Successit autem ei filius eiusdem nominis, qui Otho III. est appellatus, anno Domini. DCCCCLXXXIII, cumque in Italiam potenti manu instructus venisset, nihil aliud tamen in Neapolitano regno immutauit, præter quod Capuanos atque Beneuentanos coegit ad pacem cum Romanis faciendam: cauitque ne deinceps, vti prius fecerant, ijs vllò modo molesti essent. Quibus rebus perfectis, templum D. Michaelis in Gargano monte situm, vt in votis habuerat, inuisit: atq; illinc Romam rediens, cum Ioannes XV. obiisset, Gregorium V. Saxonem, cognatum suum ad Pontificatum euehendum curauit. Sed vbi ex Italia discessisset imperator, statim quoque eiectus fuit à Romanis Gregorius: qui in Germaniam veniens, effecit, vt secum Otho Romam rediret: quò cum peruisset, Crescentium Romanum virū potentem, & Gregorij hostem necauit, & Ioanni XVI. qui Crescentij opera Pontificatum occupauerat, oculos effodit. Restitutus ergo Gregorius V, vt illatam sibi à Romanis iniuriam vindicaret, legem tulit, quæ etiamnum in vsu est, de Imperatore eligendo, eaque solis Germanis hanc eligendi potestatem attribuit: hac tamen conditio

*Beneuentum dirutum.**S. Bartholomei reliquie.**Otho III.**Gregorius V. pontif.**Crescentium potentem.**Electores imperij quomodo introducti.*

DCCCCLXXXIII.

*Othonis II. cū Græcis & Sarracenis præliū**Othonis fuga.*

ne, vt electus Cæsar Romæ tamen à Pontifice coronatus Imperatoris nomine dignaretur. Electores autem septē numero esse voluit, ex quibus tres Vncti, imperij cancellarij essent: quatuor verò politici, alia munera obirent. Sunt autem Vncti quidem, Archiepiscopus Treuerensis Gallia, Maguntinensis Germaniæ, & Coloniensis Italiæ cancellarius: Politici verò Marchio Brandenburgensis imperij Camerarius, Palatinus Comes dapifer, Saxonix dux qui gladium ante imperatorem fert, & Boemix rex à calicibus. Lata autem fuit ista lex anno seruatoris nostri MIL quo nos etiam, secundum hunc historiæ Neapolitanæ librum finiemus.

LIBRI SECVNDI FINIS.

PANDVLPHI COLLENTII
PISAVRENSIS IVRISCONSULTI HISTORIAE NEAPOLITANÆ AD HERCVLEM I.
Ferrariæ ducem, Liber III.

Ioan. Nicol. Stupano Rheto interprete.

ARGVMENTVM.

Normānorum in regnum Neapolitanum aduentus: Siciliaq; ab iisdem occupata atque alia eorum res gesta, in hoc libro narrantur: explicantur Sarracenorum in Italiam excursiones tempore Henrici imperatoris factæ: Normannorū de Leone IX. victoria eiusq; captiuitas: Roberti Guiscardi res præclare gesta: binorum illius filiorum Rogerij & Boemundi inter sese bella: expeditio in regiones trans mare sitas aliaq; Normannorum res gesta: & vt Innocentius II. pontifex ab iis vitus & captus sit: Lotharij Imperatoris in Italiam aduentus: Gulielmi Sicilia Apuliaq; regis, ac Friderici Barbarossæ res gesta: Clementis V. & Celestini III. pontificum bella propter Sicilia & Apulia imperium, & que pacto denique Normanni tandem deleti fuerint.

Supere

Vperiore libro, qua potuimus diligentia atq; breuitate, commemorauimus qui status atque conditio regni Neapolitani mille annis fuerit, sicuti id à varijs scriptoribus inter se comparatis accepim? Quamobrem sequuntur nunc vsque ad nostra tempora. alij CCC C anni, qui vt nō minus celebres sunt superioribus, ob varias mutationes rerumque gestarum varietatem, ita etiam à scriptoribus non sine confusione explicati. Quo sanè fit, vt diligentius rem ipsam perpendenti, regnum Neapolitanum ceu palæstra quædam ambitiosorum hominum esse videatur, multo rum auarorum tyrannorumq; bellis atque rapinis exposita: atque hoc ei ob fertilitatem suam aliasq; dotes euenit, quod ita rebus bonis plerunque eueniat, vt à multis expetantur.

Itaque anno seruatoris MVIII. cum pontificatum Romanæ Sergius III, imperium in Germania Henricus I, & Constantinopoli Michael Cathalaicus administraret: ita regnum Neapolitanum habebat, vt pars quædam illius Romanis & ducibus quibusdam, & pars alia Græcorum imperio pareret: cuiusmodi erant Apulia & Calabria, quas imperatoris nomine Malocchus Græcus gubernabat. Quæ cum ita essent, non deerant tamen continuæ Sarracenorum ex Sicilia excursiones, qui loca quædam in regno tenebant, & principum Romanorum atque Græcorum perpetuæ discordiæ, quibus regnum varijs modis vexabatur. Hisce verò temporibus, quoniam, præter Romanos, Græcos & Sarraceos, alia quædam gēs in regno degebat, quæ tēporis successu deinde, nonnunquam parti alicui, & quandoque etiam toti imperauit: non fuerit hoc loco prætercundum, manifestioris doctrinæ causa, quod per Aemiliam, Flaminiam, Tusciam atque Campaniam, tunc dispersa erat familia quædam

Quousque se historia hæc extendat.

Neapolitanum regnum multie expetitur.

Anno Domini MVIII. que tunc regni conditio.

clarissima è Normannorum ducibus prognata, quæ laudis gloriaq; cupida, atque desiderio item loca quædam armis acquirendi, quibus foelicius viuere possent, quam domi, iam longo tempore antè venerat in Italiam, anno seruatoris circiter DCCCC. Roberto atque Ricardo ducibus, qui proinde à Rollonco primo Normannorū duce, de quo suprâ à nobis dictum est libro primo, originē ducebant. Ita autem habebat illius origo: Rollonus primus dux, qui baptizatus, Robertus postea fuit appellatus, ex Gilla Caroli simplicis Francorum regis filia, Gulielmum filium suscepit: Gulielmus Richardum I, & hic Robertum atque Richardum II, quorum iam fecimus mentionem, genuit. postquam multos annos ex re militari laudem atque gloriam sibi comparassent, ex hac vita migrarunt, Normannis sub Salernitano principe stipendia mērentibus: quamobrē elegere ij sibi alterum ducem Tristanum Cistellum nomine, qui quum serpente enecās, veneno illius infectus obijisset, successit Raimus, qui Auerfam condidit, ei que defuncto, Carolus Capuæ princeps successus est: cui postea successit Iordanus filius, & huic iterum filius Ricardus, quo defuncto, deniq; elegere sibi ducem Normanni Gulielmū Ferrabrachiū, quod sermone Latino fortè brachium significat. Hic filius erat Tancredi Normanni comitis de Alta Villa, qui ex binis vxoribus XII. filios susceperat, Sarnū videlicet, Gotfredum, Drogonem, Tancredum, Gulielmum Ferrabrachium, Humfredum, Robertū cognomine Giscardum, Rogerium, Riccardum, Gotfredum alterum, Frumentinū atque Molugelum: isq; vir rebus militaribus alioquin deditus, in Italia cum alijs Normannis, variorū principum stipendia merebat. Atque hæc quidem sunt, quæ de Normandicæ familiæ origine & in Italiam aduentu, à diuersis scriptoribus accepimus.

Iam verò, regni Neapolitani rebus ita, vti prius diximus,

mus, constitutis, & aliquanto plus quietis etiam habentibus, Gulielmus Ferrabrachius Normannorum dux nuper electus, sperās se aliquid laude atque gloria dignum præstiturum, foedus cum Capuano & Salernitano principibus inijt, & ad idem etiam adduxit Malocchum, Greci imperatoris in Apulia Calabriaq; vicarium, ea conditione, vt coniunctis viribus omnes quatuor in Siciliam aduersus Sarracenos traicerent. Quod vbi fecissent, multis prælijs eos vicerunt, illinc expulerūt, ac prædam quidem æqualiter inter se diuiserunt, sed vrbes à Maloccho veteribus præfectis atq; magistratibus, qui ante bellum ab suo imperatore eò missi fuerant, restituebant. Quamobrem indignatus Ferrabrachius, quod isthæc contra foederis pacta fierent: tamen iram hanc aliquandiu celauit, donec scilicet bini alij confœderati domum redijissent. Quo facto ipse suum exercitum versus magnā Græciam Calabriamque conuertit: sicq; in Apuliam perueniens, multisque eius locis occupatis, Melphin, locum iam olim à Normannis ceu refugiū quoddam in bellis optimè munitum, ingressus est, ibique omnia quæ ad defensionem necessaria essent comparabat. Qua re cognita Malocchus, è Sicilia subito discessit, & in Apuliam perueniens, Castra ad Melphin posuit: sed Ferrabrachius vt erat rei militaris peritissimus, antequam ij ex itinere fessifese ad obsidionem rectè composuissent, magno impetu erupit, Malocchumq; adortus prælio vicit, interfecit, magnaque edita strage, reliquum eius exercitus partem ex tota ferè Apulia eiecit, quam ipse deinceps possidens, Apuliæ comes fuit appellatus. Verùm non longo tempore post ex hac vita migravit, eiq; Drogon frater in Apuliæ imperium successit: Quapropter alium Ducē (id enim nomen erat eius qui imperatoris vices gerebat) in Italiam misit, Meliū nomine, qui primo statim congressu Drogonem fregit, & toto ferè Apuliæ imperio eiecit: *Melphis.*

Malocchus moritur. Ferrabrachius comes Apuliæ moritur. Drogon Apuliæ comes cum Grecis confligit

Genealogia ducum Normandorum.

Tancredi comitis de alta villa multi filij.

Melus profligatus
Sed Drogon summæ virtutis vir, reparato statim exercitu, nouo pralio Melum adortus est, cumq; profligauit, totaq; Apulia eiecit. Hunc Drogonem accepimus virū maximè religiosum fuisse, prudentem, fortem, & rei militaris peritia vsque adeò celebrem, vt ternis pralijs Græcos vno die superarit, maioremq; Apuliæ partem recuperârit. Melo igitur in hunc modum profligato, missus est in eius locū ab imperatore alius Babaganus nomine, qui eo Apuliæ loco, qui Castra Hannibalis antiquitus dicebatur, Troiam urbem cōdidit, quod is commodus esse videretur ad resistendum Romanis, & Græcorum prouincias Apuliam atque Calabriam in officio continendas. Hoc tempore Sarraceni iterum potentissima manu Italiam inuaserunt, diuisoq; in binas partes exercitu, vna Capuam, altera Barium obsederūt: sed Bario Gregorius Græcus eius rei causa ab imperatore missus, vnâ cum Petro Vrseolo Venetorum duce suppetias tulit, fractisque Sarracenis, ab obsidione liberauit. Capuæ verò auxilium tulit Henricus I. imperator Germanus, & Bauariæ dux: erat enim tunc temporis Rome, vt imperij corona à pontifice donaretur, Capuamq; profectus eam liberauit, & Sarracenos pralio victos, ex Italia cedere coegit. Et quoniam Babaganus, interim dum Capuæ auxilium ferebat, Sarracenis fauerat, statim acquisita victoria Henricus cum Benedicto VIII. pontifice, cui isthæc expeditio maximè cordi erat, Troiam profectus est, eo animo, vt illam recens conditam nec dum bene firmatis munitionibus planè dirueret: sed tamen vbi illam quatuor mensibus obsidisset, maximusq; eius temporis æstus, Germanicæ genti periculosus esse videretur, cōtentus fuit illam deditioe accipere: sicq; vbi illi obsides dedissent, Romam iterum redijt.

Postea defuncto Henrico Rom. imperatore, successit Conradus Sueuus primus huius nominis, & Constanti-
2.
nopoli

napoli imperabat Michael Etheriacus Cathalaici successor: atque hoc tempore, Normanni qui Apuliam tenebant, inter Aufidum flumen & Oliuetum castrum, cum Græcis acerrimum prælium commiserunt, ijsq; victis vniuersam Apuliam deinceps possederunt. *Normanni cū Græcis pugnant.*

Mortuo Conrado I. Henricus II. successit, & vbi Romam, accipiendæ ab Clemente II. coronæ causa venisset, Capuam vsq; profectus est, & res Campaniæ constituit: quo facto in Germaniam reuersus est: eoq; tempore iterum venere in Italiam Sarraceni, & Scunnum in Calabria cœperunt. *Henricus II.*

Interea temporis Drogon Apuliæ comes obiit, septimo imperij sui anno, eiq; Nasonis Neapolitani comitis dolo, successit Hunfredus frater, qui postquā & ipse per septennium Apuliæ imperasset, è uita commigrans, successorē reliquit Gotfredum fratrem, quum Leo IX. pontifex creatus esset: quo tempore etiam à suis interemptus fuit Guaimarus Salerni princeps, è Normannorum gente iridem oriundus. Atque huic quidem succedens in imperium Gisulfus, Beneuentum occupare sapius decreuerat: ad quam expeditionem cum se iam appareffet, Pontifex ab Henrico I. vt ei resistere posset, auxilium petebat. Quamobrem; persuasit ei Henricus, vt assumptis Germanis, qui tunc Verecellis erant, ipse ad expellendos ex Apulia Normannos proficisceret: cuius rei causa Leo, cōiunctis tantis copijs cum Germanis, quantas tunc in Italia cogere potuerat, Roma soluens versus Neapolitanum regnum iter tenebat. Quare cognita Gisulfus, cōiunctis cæterorum Normannorum copijs, primus Beneuentum occupauit atque muniuit: deinde vltius progrediens, Leonem in vrbe quadam, cui Ciuitas nomen erat, expectat, & manum cum eo conferens, superior eua *Ciuitas. Gisulfus capit Leonem pontificem.*
dit, atque ipsam etiam pontificem capit: quem tamē honestissimè tractatum, & omnibus Beneuetanis sacerdo-

Andreas Dandalus historicus. Magna clades. tibus comitatū, Romam reducendum curauit. Andreas Dandalus dux Venetorum, in suis Chronicis scribit, tantam vtrinque stragem prælio ædiram fuisse, vt suo tempore, humanorum ossium acerui montium instar eo loco extiterint.

Bagelardus comes Apuliæ. Iisdem ferè temporibus è vita discessit Gotfredus Apuliæ comes, & successorè reliquit Bagelardum filium: quamobrem magnopere indignatus Robertus Gotfredi frater, Bagelardum armis ex regno expulit, & Apuliã ipse atque Calabriam occupauit: quibus etiam Troiam, quæ prius Romanis paruerat, adiecit. Hic ille Robertus fuit, qui propter ingenij vim, industriam atque calliditatem, Guiscardus fuit appellatus: idem scilicet hoc

Robertus Guiscardus. vocabulo lingua Normandica significante: quamuis nõ ignorem esse quendam scriptorem, qui hoc verbo errorem potius significari existimet, propterea quod Normanni mulum hinc inde errarint. Atque hinc tumulti-

Aberada, Gligliarda Guiscardi cõiuges. bus cum ei Aberada coniunx, è qua Boemundum filium suscepit, obiisset: duxit in vxorem Gligliardam Gifulfi Salernitani principis neptim, è Guaimaro eius fratre natam. Quibus ita constitutis, Robertus, vt erat vir prudens, cupiebat imperium suum itre & amicitia multo-

Robertus cum pontifice tractat de amicitia incunda. rum cõfirmare: quamobrem missis ad Nicolaum II. pontificem legatis, orabat cum, vt tanquã pastor bonus, eò usque proficisci dignaretur, sibiq; in componendis Apuliæ atq; Calabriæ rebus adesse. Pontifex ergo, etsi ob baronum Romanorum, qui tunc duces vocabantur, perfidiam atque superbiam, neque die neque noctu periculis vacaret, tamen cum Roberti oratoribus anno salutis

Anno Domini MLX. Compositio inter Guiscardum & pontificem. MLX. Roma discedens in Aprutios peruenit, & cum eo in colloquium descendit ad Laquisam, quo loco postea à Federico II. Aquila, Amiternum inter atque Furconẽ, condita fuit, & res suas ibi in hunc modum composuerunt. Vt Robertus se deinceps Ecclesiæ Romanæ beneficiarium

ciarium feudalemque agnosceret: ei restitueret quæcunq; illius essent, præsertim verò Beneuentum atque Troiam: & pontifici denique, quocunq; tempore indigeret, copijs suis subsidio adesset. Pontifex verò è cõtra Robertum solueret ipsi pœnis, quas excommunicatione vocant, eumque, concesso Ecclesiæ nomine diplomate, Calabria Apuliæque ducem pronunciaret. Quibus rebus occultè, propter Romanos duces, confectis, pontifex Romanam iterum est reuersus, & Robertum ad domandos Romanos duces excitauit: quo factum est, vt is Normannorum suorum opera pugnans, Prænestinos, Tusculanos, Nomentanos, & quæ trans Tyberim sitæ sunt, Gaesam cæterasque Gerardi comitis vrbes, Sutrium vsque, ad parandum pontificis imperio coegerit. Paulò post autem, defuncto Nicolao, altero sui pontificatus anno, occupauit Robertus in Apulia Matheram, & Tarentum deditio-

Romani duces domantur.

Mathera & Tarentum occupata.

Alexander II. pontif.

Nicolao successit in pontificatum Alexander II. non sine partium contentione: nam Longobardi alium quendam Cadolum Parmensem, ad pontificiam dignitatem euehere conabantur: erat autem eo tempore, Græcorum imperator Constantinopoli Romanus Diogenes, cuius Vicarius in Italia Cyriacus, Vestia in Apulia habitabat.

Diogenes Rõ. imperator.

Ex quibus sumpta occasione Robertus, qui iam antea, de Græcis ex Italia planè pellendis sæpius cogitauerat, ex improviso cum exercitu Vestiam perueniens, Cyriacum ipsum atque urbem occupauit: deinde eadem celeritate Montepilosum contendens, cognouit eam urbem nõ nisi obsidione longa capi posse: quapropter relicto ad id Gotfredo II. fratre, & Rogerio itidem fratre, cum exercitus parte Brundisium dimisso, vt id terra marique oppugnaret: ipse cum reliquo exercitu Barolum, in quã urbem præstantissimi quique Græci, qui tunc in Italia essent, sese receperant, proficiscitur. Hic cum portus libe-

Robertus Græcos ex Italia pellere nititur.

Barolum obsidetur.

Fior vallo protegeretur, eoque fieret, vt Grecis per illum commodè importaretur commeatus: cinxit eum semicirculi forma, coiunctis catenatisq; in muri modum nauibus, ex quibus cum impedire commeatum poterat hostibus, tum urbem, qua parte mare spectabat, oppugnare: quod etiam si ita esset, tamen non prius eam occupauit, quàm tertio obsidionis anno. Gotfredus interea, expugnato Montepiloso, ad Brundusiũ Rogerio sese coniunxerat: sed Robertus, qui fortunæ prosperitatem sequi decreuerat, voluit vt Rogerio illic, & Richardo, etiam fratre, ad Apuliæ gubernationẽ relicto, ipse cum suis copijs, secum Rhegium Aprutijs (quod tunc vno Calabriae nomine veniebat) proficisceretur. Itaque hoc iter ingressus Robertus, Sanmarcum Calabriae oppidum transeundo muniuit: deinde progressus vterius, castrisq; ad Mocatum fluuium prope aquas calidas positus, Cosentiam & Martyranum diripuit, & illinc per Scyllacæum ad Rhegijs obsidionem perrexit, quo eodem tẽpore Gotfredus quoque cum suis copijs appulerat: hacque durante obsidione, Neocastium, Manthiam atq; Scaleam deditione obtinuit. Rogerius quoque fratrum Roberti minimus interim Brũdusio soluens, & ad Bibonæ montẽ aliquandiu subsistens, Salinarum vallem cum multis vicinis oppidis occupauerat, & perfecerat Nicephoram urbem, idoneisq; præsidijs munierat. Eodem tempore Richardo donauit Robertus Guiliengum & Chieræ Ciuitatẽ cum vicina regione: & Rogerio ad Rhegijs obsidionem relicto, ipse cum Gotfredo in Siciliam ad Palermum obsidendum traiecit. & Richardus quoque interim cũ Guilielmo filio Capuam atque Beneuentũ occupauit. Cumque ad Ceperanum quoque oppugnandum proficisceretur: obuiam illi processerunt cum potenti manu Spoleti dux, & Gotfredus comes cum vxore Mathilda, Alexãdri II. pontificis nomine: quare cognita, non expectatis

Sanmarcum munitur.

Cosentia, Martyranumq; diripit. Rhegium obsidetur.

Salinarum vallem à Normanis occupatur. Richardus à fratre donatur regione: pugnat cum pontif. Palermum obsidetur.

ijs, omnia quæ ad Ecclesiam spectabant, reliquit ac reddidit. Cæterum cum Robertus Palermi obsidionẽ longiore fore cognouisset: reliquit illic Gotfredum, vt terramariq; urbem oppugnaret, ipse verò Rhegium reuersus, id primũ expugnauit, deinde capta Sanseuerina paucis diebus, totaque Calabria atque Aprutio occupatis, castra ad Tranium in Apulia, mense Aprili posuit, idque sequenti Ianuario mense obtinuit: quo tempore Gotfredus quoque in Sicilia Palermum expugnaucrat: quo factum est, vt tunc Robertus communi fratrum consensu, Apuliæ & Calabriae dux renunciatus fuerit, anno Seruatoris MLXXIII.

Robertus reuerbenè in Calabria administrat.

Tranium expugnatur.

Anno Domini MLXXIII.

Statua memorabilis.

Sed hinc nequaquam silentio mihi prætereundum esse videtur, memorabile quiddam, quod eo tempore accidisse ab autoribus fidedignis accepimus. Inuenta est tunc in Apulia statua marmorea, caput circulo ex orichalco redimita, etique hæc verba insculpta erant. KALENDIS MAIIS ORIENTE SOLE, AVREVM CAPVT HABEBO. Quod Robertus secum meditans, longo tempore quæsiuit, ecquænam esset vera sententia eorum verborum, nec tamen quemquam qui id posset explicare inueniebat: Sed tandem Sarracenus quidam, in eius castris per id tempus captiuus, cum esset artis magicæ peritus: postulata loco præmijs libertate, ea verba in hunc modum explicauit. Calendis Maijs insit obseruare punctum in plano terræ, quod vmbra de statuæ capite proiecta attingebat: eo namque loco si foderetur cognitam iri dicebat verborum sententiam. Præstitit hoc Robertus, vixque paruulam fossam effecerant, cum magnũ ibi thesaurum inuenerunt, qui in alijs quoque expeditionibus Roberto per commodus fuit: Sarracenus verò cum alijs præmijs tum libertate quoque donatus est.

Sarracenus statuæ interpretatur.

Bituntinus Romanis ostendit viam Siciliæ capiendam.

Dum hæc irageruntur, Bituntinus Bescanetti Mauro-rum principis admirallius, qui tunc Soldani nomine Si-

ciliam administrabat, ad Rogerium in Calabriam occultè peruenit, indicauit insulam ad rebellandum promptissimam esse, & vbi cum eo, de huius proditionis præmio conuenisset, rationem atque uiam demonstrauit, qua illa capi posset: quo factò in Siciliam redijt. Robertus igitur hæc à Rogerio accipiēs, & ab eodem adiutus: Maurum cum exercitu insequitur, statimque Messanam occupauit, pulsisque deinde Sarracenis, exiguo temporis spacio totius insulæ imperium acquisiuit: quo bello confecto, Rogerius de hac Sarracenorum præda, quatuor Camelos Alexandro II, pontif. Romano dono misit. Res hæc est sanè, si diligenter perpendatur, summa admiratione dignissima: tantum successum & tot victorias Roberto Guiscardo contigisse, vt minus duodecim annis, vnà cum fratribus, omnes, quas commemorauimus Italiæ prouincias ipsamque Siciliam in suam potestatem redegerit.

Non longo tempore post, euectus est ad pontificatū Gregorius VII, qui Robertum cum tota Normānorum gente, cum ob Ricardi excursions, tum quod vrbes quædam in Piceno, quæ ad Ecclesiam pertinebant, & ipsi occupassent, anathemate feriijt, in publico solenni que concilio Romæ habito, cui interfuere etiam Mathelda comitissa, & Gisulfus Salerni princeps, Gigligardæ Roberti uxoris patruus. Ex qua re sumptæ occasione Robertus, anno Salutis MLXXX, cum Pontifex bellis, quæ ei Henricus III imperator faciebat, impeditus esset: Salernū proficiscitur, quo per septem menses grauissimè obfesso, Gisulfum ad illius, arcisque deditioem coegit: quo factò Beneuentum subitò contendit, ac prælio quater commisso, id quoque facillè occupasset, nisi Pontificis preces intercedentes, vt illud institutum omitteret, effecissent: quod etsi ita accidisset, tamen ne frustra id opus suscepisse videretur, Vicum castellum occupauit, & sibi deinceps

Sicilia à Normannis capta.

Guiscardi felicitas.

Normanni excommunicati.

MLXXX. Salernum occupatum.

Vicum castrū.

recti-

retinuit. Eodem hoc anno Michael Diocrysius Constantopolitanus imperator, cum tribus filijs Michaele, Andronico & Constantino imperio pulsus fuit à Nicephoro Buchamero: ex quibus turbis occasione sumpta Robertus, Græcos Spinacorba, Hydrunto atque Tarento expulit, easque vrbes, in quibus solis adhuc Græcorum reliquæ quædam supererant, sibi subiecit. Dum autē ad Tarentum castra haberet, venit ad eum implorandi auxiliij causa Diocrysius vili habitu vt nō cognosceretur: quem benignè audiuit, consolatusque est, suavitque vt idem à pontifice peteret: quod proinde eo consilio fecit, quod hac ratione speraret, se ei reconciliari posse. Neque verò illum spes ista fefellit: nam & ipse Pontifex reconciliatū sibi Robertum cupiebat: quare cum statim Ceperanum in colloquium euocauit: quo in eum modum compositæ fuere illorum controuersia. vt Robertus iterum Pontificis feudalis esset, ei que omnia quæ in Piceno ad Ecclesiam pertinentia tenebat, restitueret: sicque vbi anathemate solutus fuisset, de restituendo Diocrysius deliberarunt. Atque vt hæc expeditio maiori autoritate susciperetur, donauit pontifex Robertum signo S. Petri, & Nicephoro sacris interdixit. Quibus ita constitutis, Robertus Ceperano discedens, Hydruntum venit: ibique Rogerio natu minore filio Italicis rebus præfecto, & Boemundò maiori pedestrium copiarum ductore ad hanc expeditionem constituto, ipse conscensā naui prætoria cum Michaele Diocryso, primus vela ventis dedit, & Veloniam in litore Macedonico sitam appulit: atque hinc Dyrrhachium profectus, id terra marique grauissimè obsedit. Nicephorus ergo, qui benè diu iam imperium administrauerat, cum non aliunde tunc auxilium posset habere, ad Venetos confugit, qui ei, vt aliàs solebant Græcorum imperatorum partes tueri, Dominicum Syluium ducem suum, cum magnis copijs subitò miserunt. Hic verò cum

Diocrysius imperio pulsus.

Græcorum reliquæ Italia pulsa.

Robertus pontifici reconciliatur.

Dyrrhachij obsidio.

Dominicus Syluius cum Normanis pugnat.

m

cō venisset, navali praelio cum Roberto commisso, non
 sine magna suorum clade, cruētam victoriam obtinuit:
 quamobrem, Boemundo filio obsidionem in terra con-
 tinuante, Robertus in Italiam reuersus est, & relicto in A-
 pulia Diocrisio, ipse classe reparata ad Dyrrhachij obsi-
 dionem iterū est reuersus. Interea Nicephorus, qui Dyrrhachio suppetias ferri cupiebat, Alexio Comino mili-
 tiæ duci, cui plurimum confidebat, dederat mandatum,
 vt ex Græcis, Thracibus, Sarracenis atque Turcis, Adria-
 nopoli quàm posset maximum exercitum conscriberet,
 eoque Dyrrhachinis opem ferret. Sed Alexius perfidus,
 exercitu comparato operam dedit, vt eum sibi maximè
 conciliaret, cum alijs modis, tam etiam militibus Con-
 stantinopolitanæ vrbis prædam promittens: qua ratione
 ab Arfione quodam Alemanno Nicephori copiarū du-
 ctore, proditione vnā vrbis portam Biugaram nomine
 obtinuit, & in vrbem ingressus, eam diripuit, assumpsitq;
 Imperatoris titulum: Nicephorum verò, qui se ad S. So-
 phiam reducerat, in vita conseruatum, totondit, rasis &
 in monachum transformauit. Hisce peractis, Alexius sibi
 in imperij administratione, Michaelē Diocrisij filium
 iuuenem participem fecit, vt scilicet populum sibi con-
 ciliaret, seque id non tam sua ambitione, quàm ob Nice-
 phori auaritiam fecisse persuaderet: quamobrem eum
 præmittens, & ipse postea sequutus, versus Dyrrhachium
 ei suppetias laturus, cum septuaginta hominum millib.
 cōtendebat. Robertus autem atque Boemundus cogni-
 to Græcorum aduentu, ijs obuiam terra marique pro-
 gressi sunt: instructaque acie, & acri praelio commisso, vi-
 ctōres euaserunt. Nam Michael in eo conflictu interiit,
 Alexius verò cum reliquo exercitu fractus, & in fugam
 Dyrrhachium cōiectus est: ac Dyrrhachium (cum nulla amplius auxilij
 spes superesset) Roberto se dedit: cuius exemplum plu-
 rimæ illius prouinciæ ciuitates deinde sequutæ sunt.

Dum

Dum hæc à Roberto in Dalmatia geruntur, Ro-
 gerius eius filius, qui res Italicas interim administra-
 bat, cum Asculum Apuliæ vrbem rebellare velle au-
 diret, illam obsedit, captamque diripuit, exussit & solo
 æquauit. Henricus III. autem imperator, qui Gregoriū
 VII. pontificem bellō persequebatur; Romam ex Ger-
 mania profectus, ex S. Petri palatio omnia ædificia de-
 struebat atque vastabat, vrbeq; à sese ita obsessam, cō-
 rederat, vt maxima annonæ caritate laboraret. Qua
 re, per literas atque internuncios pontificis, cognita, Ro-
 bertus, Boemundo in Dalmatia conficiendum bellum
 relicto, ipse cum vxore in Italiam reuertitur: atq; hinc ma-
 gno exercitu comparato, per Latinam viam versus Ro-
 mam contendit: & vbi iam Ceperanū peruenisset, Hen-
 rico mandat, vt sub vitæ ac fortunarum suarum pœna,
 Roma totaq; eius ditione quàm celerrimè discedat. Hen-
 ricus igitur hoc nuncio perterritus, vrbe civibus, qui
 de Roberti aduentu nihil adhuc acceperant, commen-
 dat, exustoq; Capitolio, illinc cum suis Germanis soluit:
 quæ res tanta celeritate ac propè furijs acta est, vt eodē
 die ipse Senas, & Robertus ad Latinam Romanæ vrbis
 portā peruenerit. Cum autem Romani coram eo illam
 clausissent, per portam Flaminiam in vrbe à pontificis
 amicis introductus est: Quamobrem campum Martiū
 primū combussit, ac Romanos deinde à se multis præ-
 lijs in diuersis vrbis locis superatos, expugnato Capito-
 lio, in quod sese tandem receperant, ad deditioem coe-
 git. Hoc factō, cum vniuerso exercitu armato atque vi-
 ctore, Adriani molem ingressus est, deiectisq; omnibus
 munitionibus, quas Romani obsidendi Pontificis causa
 fecerant, eum eduxit in templum Lateranense, & in sedē
 Pontificiam reposuit: sed cum metueret tamen ne post
 suum discessum Romani deficerent, ac perfidē cum eo
 agerent, Gregorium secum Salernū vsque deduxit. Iam

m 2

*Robertus niti-
tur: Græcorum
imperium oc-
cupare.*

*Veneti mittunt
auxilia Alexio*

*Prælium inter
Robertum &
Alexium.*

*Sylvius digni-
tate spoliatur.
Gregorius VII.
moritur.*

*Victor III pō-
tif. brcui tem-
pore.*

verò reuersus in regnum Neapolitanū Robertus, de con-
ficiendo bello Dalmatico, occupandoq; imperio Con-
stantinopolitano deliberabat: cumq; Boemundum ter-
restribus copijs satis esse instructū cognosceret, classē
ipse maximā instruxit. Intellexerat id statim à principio
Alexius, quare exercitum ipse quodque comparabat, si-
mulque Venetorum implorabat auxilium: qui metuen-
tes ne aucta nimium Roberti potentia, aliquando liber-
tati eorum minus prodesset, ei maximas copias Domini
co Syluio ductore subsidio miserunt: quæ illinc soluen-
tes, in Corcyram primū delatæ, postea se Græcis statim
coniunxerunt. Vix iam coniuncti erant bini exercitus,
cum Robertum è portu soluisse, & versus Macedoniam
vela dare intellexerunt. Quamobrem summa celeritate
Dyrrhachium contendunt, vt Normannos ibi, quo mi-
nus ad portum appellere possent, impedirēt. Verūm Ro-
bertus eorum multitudine nequaquā perterritus, exer-
citus suum in illos conuertit, & viam armis sibi sterne-
re constituit: committitur prælium acre atq; anceps pri-
mū: sed Robertus tamen, partim sua virtute, partim
Boemundi, qui instructa acie pugnanti ei ad littus assi-
stebat, auxilio victor euasit, duplo plures hostium naues
perdidit, quàm amississet: atque Alexio quidem, ad fini-
stram, versus Peloponnesum, & Syluio ad dexterā, Vene-
tias versus fugiētibus, ipse cum suo exercitu ex ea pugna
fatis fatigato, Dyrrhachium saluus peruenit. Veneti au-
tem Syluium ob infelix hoc præliū, ducis dignitate pri-
uarunt. Cumq; per eos dies Gregorius VII. Salerni è vi-
ta decessisset, successit ei in Pontificatū victor III, quem
non nisi quinque mensibus administravit. Robertus au-
tem dirrachij, cum noua hac victoria lætus, aliquot men-
ses de conficiendo bello & imperio Constantinopolita-
no occupando deliberaret: fortè intelligit Alexium atq;
Venetos denuo nouis maioribusq; quàm antè habuif-
sent,

sent, copijs instructos esse, iamq; ex Peloponneso soluisse,
& Dalmatiam versus iter tenere. Quamobrem Dyrrha-
chio soluens in altum tendit, eisq; magno animo ob-
uiam progreditur, commissoq; ad Sessonā insulam præ-
lio, illos vicit, & maiorem stragem quàm prius edidit:
Quo factum est vt Alexium atque Phalierum Venetorū
ducem magna cum ignominia, fuga suæ saluti consule-
re oportuerit. Robertus autem tanta victoria auctus, ver-
sus Græciam, vt ei fatale erat, progressus est. Cumq; an-
no salutis MLXXXII. Cassiopolin ad Corcyræ promō-
torium mense Iulio peruenisset, febris acuta correptus,
ex hac vita migravit, quum iam magna cum laude atq;
gloria ex tot victorijs comparata, annum ætatis sexage-
simū ageret. Hæc de Roberto Guiscardo: in cuius rebus
gestis explicandis, longius fortè sumus cōmorati, quàm
compendio scribentibus facere cōueniat: sed nō uisum
est tamen, tanti viri facta leuiter tantū esse contingen-
da, quod virtus, præter hanc æternæ gloriæ atque laudis,
nullam mercedem aut præmium habeat. Huc accedit,
quòd res Neapolitanas dilucidè scripturo, necessum
omnino est isthæc ita cōmemorare, quòd historia Nor-
mannorū ita sit apud diuersos autores intricata, vt no-
bis quoque eam in vnum corpus certamq; seriem redu-
cere, perdifficile fuerit.

Roberto defuncto successit in Apuliæ imperium Ro-
gerius II. filius, eiq; parere omnes promiserunt, quicun-
que patris imperio subiecti fuerāt, solis Siculis exceptis.
Quapropter indignatus Boemūsus, quod sibi natu ma-
iori, de paterno imperio nihil in Italia relinqueretur, ma-
gno cum exercitu Hydruntum traiecit: post cuius discef-
sum mox defecerunt omnia, quæ in Macedonia Dalma-
tiaq; tenebat, & Græcorum imperatori sese dedidēre. In-
terea Romæ Urbano II. qui Victori III, successerat, Ponti-
ficatum administrante, omnia rumoribus ac bellicis tu-

*Robertus & Ale-
xij noua pu-
gna.*

*Anno Domini
MLXXXII
Robertus mori-
tur.*

*Normannorum
historia.*

*Urbanus II.
Rogentij aduer-
sus Ecclesiam
progressus.*

multibus agitabant: qua occasione sumpta Rogerius, ubi Capuam iam expugnasset, ulterius versus Romam progressus, omnia quæ ecclesiæ erant, Velitras atque Tybur tum usque occupauit: idque eò facilius effecit, quòd multæ ciuitates eius imperium sponte subirent, & existimarent non posse se à Romanis rectè gubernari, qui sibi ipsi prospicere nescirent. Atque hæc ipsa causa fuit etiam, cur pontifex, Romanorum perfidia motus, cum cardinalibus atque sacerdotibus ex vrbe discedens, Melphim in Apuliam sese receperit. Sed Boemundus ubi exercitum refecisset, cæteraque omnia quæ ad hoc bellum necessaria esse videbantur, comparasset, Hydrunto solus aduersus fratrem contendit: is autem huius rei certior, itidem paratus illum ad Farnellum in Beneuentano imperio expectabat: ubi manus conferentes, acre prælium, sed non ita cruentum tamen commiserunt: nam copiarum ductores qui utrinque erant, Roberti communis patris stipendia meruerant, cumque; utrunque fratrem amarent, in id incumbabant, quoad eius fieri poterat, ne multo sanguine pugnaretur: adeoque; in ipso pugnae vigore pacem inter eos, ea conditione impetrarunt, ut Rogerius quidem ducis Apuliæ titulum reseruaret, sed Boemundus nihilominus mediam eius imperij partem possideret. Hac pace inter ipsos conciliata, Rogerius Melphim proficiscitur, & ab Urbano confirmatur Apuliæ dux atque verus parentis successor pronūciatur. Quo facto, cum magnis copijs in Siciliam trañciens, Syracusas occupauit, ibique Halam Roberti Frisonis Flandriæ comitis filiam, in uxorem duxit, è qua postea Gulielmum filium suscepit. Interea Boemundus, qui non contentus erat ea Apuliæ parte, quæ attributa ipsi fuerat, dolo Melphim occupauerat, nec poterat à paternis amicis ad illius restitutionem compositionemque; impelli. Quamobrem id ægre ferens Rogerius, viginti Sarracenorum millibus ad sua

Pax inter Boemundum & Rogerium, quæ non durat multum.

Rogerus ducit uxorem.

Rogeri et Boemundi nouum bellum.

stipen-

stipendia in Sicilia conductis, cum ijs multisque; præterea Calabris, Salentinis, Lucanis & Apulis subditis suis, in Italiam ad obsidendam Melphim peruenit. Nec minus suarum rerum Boemundus satagebat: habebat enim decem millia veteranorum, qui à teneris cum eo educati fuerant, & foedus inierat cum Ricardo Beneuenti & Capue principe, fratris sui hoste, quique; ex hac inter eos discordia, imperium suum recuperauerat: sicque; comparatis ijs quæ necessaria esse viderentur, ad se contra fratrem defendendum magno animo omnia præparabat. Sed meliores euentus habuere tam hostiles fratrum apparatus, quam minari viderentur, cum ob diuinam prouidentiam, tum ob generosum Boemundi animum. Urbanus enim pontifex eius nominis II. anno M V I C. Claromonti apud Aruernos Galliæ populos, in concilio decreuerat magnam illam expeditionem, in regiones trans mare positas: quò proficiscebantur recuperandæ terræ sanctæ causa multi Christiani principes cum infinito propè hominum numero: iamque; episcopus Pictauiensis Gallicarum copiarum ductor, Raimundus comes S. Aegidij, Hugo magnus Gallie regis frater, Robertus Flandriæ comes, & Stephanus comes Ciarensis in Italiam cum maximis copijs venerant, & partim Barolum ad conscendendas ibi naues & in Græciam trañciendi, partim Brundisium atque Hydruntum contendebant: tanta modestia, ut nemini nocerent, nec opus esset vlllo modo Boemundum & Roge-

Expeditio in terram Sanctam M V I C.

Causa pacis inter Boemundum atque Rogerium.

rium eorum causa ab armis discedere. Quamobrem Boemundus ut generoso magnoque; animo erat, sumpta hinc occasione, tot principum atque nobilium virorum, qui ad hoc sacrum bellum proficiscebantur, gloriam coepit æmulari, simulque; etiam magno desiderio cum ijs proficiscendi flagrare: quo factum est, ut cum multis eorum consilium communicaret, & ab hisdem ut vnà fortunam experiretur persuasus fuerit. Itaque Melphim pri-

*Expeditionis
huius signum
militare.*

Tancredus.

*Boemundi in
terram Sanctā
expeditio.*

*Robertus
Monachus.
Gulielmus
Gallicus.*

*Rogerus I.
Siciliae rex
Normannus.*

mum Rogerio restituit, simulq; reliquum quod in Apulia tenebat commisit, vt totam eam pro animi arbitrio administraret: deinde, prout ab Urbano fuerat in concilio decretum, rubrae crucis signo ornatus est, dissectisq; binis purpureis vestibus suis in partes tenuissimas, eadē cruce duodecim millia hominū, quos secum ducebat, signauit. Rogerius etiam suis militibus cōcessit, vt si qui ex ijs Boemundū sequi vellent, illis liceret. Hic ergo belli inter binos fratres finis fuit, quo Rogerius totius Apuliae atque Calabriae imperium obtinuit. Boemundus autem vnā cum nepote Tancredo Rogerij filio, qui etiam ad hanc expeditionem gloriae stimulis excitatus proficisci voluit, alijsq; nobilibus atque strenuis militibus in Graeciam traiecit: atque illinc deinde per Bulgariā Thraciamq; in Asiam Syriamq; ad bellum Hierosolymitanū peruenit: quibus omnibus locis ita se gessit, ut uirtutis suae admiranda specimina ediderit, cuiuscunq; tandem generis in summo imperatore requiras: quemadmodū illa à Roberto monacho & Gulielmo Gallico, qui res hac expeditione gestas describunt, enarrantur. Atq; hac sua virtute principatū Antiochiaē meruit: sed tamen, vt varia esse consuevit belli fortuna, anno seruatoris MCI. à Turcis captus fuit, nec ante tertium annum, promissa certa pecuniae summa liberatus: pro qua cum obsides dedisset, & Tancredum nepotem Antiochiaē administrationi reliquisset, in Apuliam illius cogendae causa reuersus est, atque hic ad componendas suorum Normannorum res annum consumpsit. Nam Rogerius Bossus eius patruus, Roberti Guiscardi frater, rex Siciliae, in Apuliam traiciens Canosam occupauerat: ibiq; paulò post defunctus, successorem eiusdem nominis filiū reliquerat: qui vt tertius in ordine Rogerius erat, ita primus regio titulo insignitus fuit, eiusq; coniunx, illo mortuo, Balduino primo Hierosolymorum regi nupsit, hac conditione, vt si

si ex ipsis proles non superesset, in id regnum succederet Rogerius quartus suus filius, qui tunc erat comes Siciliae. Hisce ita confectis, Boemundus cum Galliae rege Philippo amicitiam contrahere decreuit: quamobrem in Franciam profectus, duxit in uxorem Constantiam eius maximā natu filiam, & Ceciliam minorem Tancredo tradi curauit, easq; postquam annum ibi peregisset, duxit in Apuliam quadringentis equitum millibus, & totidem peditibus, rubra cruce signatis comitatus: iamq; ulterius progredi easq; in Syriā abducere volebat, cum intelligit Alexium Graecorum imperatorem, maritimis urbibus ad suum Antiochiaē imperium pertinētibus infestum esse, & Christianos per ea loca transeuntes vexare. Itaque non modò defendere sese, verum etiam illum imperio pellere decreuit: maioribusq; adhuc copijs in Apulia comparatis, Dyrrachium traiecit, idq; cum vniuersa Macedonia atque Dalmatia facile occupasset, nisi Ordelaphus Falierius Venetorū, qui cum Alexio foedere tenebatur, dux, ex sinu Dyrrhachino, quod illic secū manus conferere nō auderet, profectus, reliquas earum regionum vrbes praesidijs munisset, & inde ad Apuliae loca maritima deuaftanda contendisset. Quod etiam si ita fecisset, tamen Alexius perterritus erat, & pacem à Boemundo petijt, eamq; impetrāuit, sed ijs quas ille voluit cōditionibus. Rebus ita confectis, redijt Boemundus Antiochiam, vbi cum è vita migrasset, successorem reliquit Boemundum filium, quem è Constantia susceperat, paruum adhuc, & sub Tancredi nepotis tutela agentem.

Iisdem temporibus, circa annum partae Salutis MCI. accepimus Columannum Hungariae regē cum Michaele Vitali duce Venetorum foedus aduersus Normannos pepigisse, eorumque copias in Apuliam ingressas Monopolim atque Brundisium occupasse, totamque regionē trium mensium spacio diripiisse, deinde Hungaros iterū

*Boemundus ducit uxorem si-
bi & Tancre-
do.*

*Boemundi bel-
lum cum Grae-
corum impera-
tore.*

Ordelaphus.

*Boemundi mors
& successor.*

Anno MCI.

in patriam rediisse. Neque verò diu postea pacem coluit Brundusium: nam cum quarto deinde anno Genuenses Pisanorum opera adiuti, ad eum Adriatici maris sinum peruenissent in quo sita est vrbs Venetorum, ijs que navigationem in Orientem impedire conarentur, Brudusini eos copijs atque comœatu iuuerunt. Sed Veneti Henrico Dandalo duce, illinc potenti manu eos expulerunt, & Ioannem Basilium ac Thomam Falierium copiarum ductores, Brundusium vsq; excurrere iusserunt: qui postquam Brundusinos multis rapinis incendijsque vexassent, eos ad colendam cum Venetis amicitiam, & denegandum deinceps eorum hostibus auxilium, coegerunt.

Rogerus I. & II.

Sed redeamus nunc ad propositam nobis Historiam. Defuncto, vti diximus, Roberto Guiscardo, vniuersum Calabriae atque Apuliae imperium Rogerio cessit, quod XXV. annos administravit, & respectu Rogerij patris sui secundus fuit: iamque quinquaginta annos natus, obiit Salerni, ibique in summo templo, quod pater construxerat, conditus est. Successorem autem reliquit Gulielmum filium ex Hala coniuge, Roberti Frisonis Flandriae comitis filia susceptum: qui respectu Gulielmi Ferrabrachij II. eius nominis, aut tertius etiam esse potest, si Gulielmi Ricardi filij ratio habeatur. Hic ergo in Rogerij patris imperium succedens, vna cum Iordano Capuae, & Iordano Arriani principibus, atque Roberto Lauratelli comite, qui filius erat Gotfredi secundi Guiscardi fratris, ad Cali-

Calistus I. pontifex.

sum pontificem, qui tunc Beneuentum uenerat, profectus est: cumque ei fidem atque obedientiam singuli promississent, omnes suorum imperiorum iusti possessores esse pronuntiatum sunt & confirmati. In Apuliam autem vbi redisset, constituit vxorem ducere Alexij Graecorum imperatoris, qui iam defunctus erat filiam, iam antea sibi oblatam: nec tamen audebat Constantinopolim ad illam desponsandam proficisci, quod sibi metueret ab ambitione

bitione Rogerij iuuenis Siciliae comitis (is autem illic patri eiusdem nominis, Roberti Guiscardi fratri successerat) quamobrem ante discessum effecit, vt pontifex totius imperij sui tutelam, vsque ad Messanae fretum susciperet. Sed vix ingressus iter fuerat; cum Rogerius pontificis tutelam parui faciens, Calabriam inuaderet, dimidiamque eius partem prius occuparet; quam ille vilo modo succurrere posset. Verum cum vellet tamen Calistus remedium huiusce rebus adhibere, Beneuentum peruenit: quo loco cum in morbum grauissimum incidisset, vt oporteret postea in lectica illum Romam iterum deportare, & ex amicis charissimis multos amisisset: aliter Gulielmi rebus succurrere non potuit, quam quod Vgonem Cardinalem ad dehortandum a tali instituto Rogerium misit: qui cum illum ad Nicephori castrum inuenisset, & multa cum precibus tum minis tentasset, tamen efficere non potuit, quin ille ex hoc pontificis morbo occasione sumpta, vniuersam Calabriam atque Apuliam sibi subijceret. Interca verò, Gulielmus a Graecis Promissa vxore defraudatur, & in Italiam reuersus, imperium suum a Rogerio occupatum inuenit: quamobrem sese recepit ad Salerni principem cognatum suum, nec multò post sine liberis illic à vita migravit, anno Seruatoris MCXXV. postquam Apuliae imperium, partim re ipsa, partimque nomine tenus octodecim annos possedisset. Rogerius autem secundus dux, sed in Rogeriorum serie tertius, cum ad Siciliae ditionem quam prius possidebat, totius quoque Calabriae atque Apuliae imperium adiecisset, superbire coepit: nec iam amplius Apuliae ducem sed Italiae regem sese appellare. Quod etiam si Calistus pontifex prohibere nequiuisset, & Honorius eius successor dissimulasset, Innocentius II. tamen, qui huic in pontificatum successit, indignatus, exercitum subito ex multuarijs comparauit, parum videlicet perpendens

Rogerus III. Calabriam occupat.

Vgo Cardinalis.

Gulielmus duplici calamitate percussus.

MCXXV.

Rogerus III. superbit.

Innocentij II. cum Rogero III. bellum.

suas vires, & aduersus Rogerium tanta celeritate cōtendit, vt eum prius ad Sangermanum inuaderet, quàm de pontificis aduentu quicquam ille cognouisset. Quo factum est, vt ex hīs omnibus locis pulsus, in Galluzij castris, quo sese ex fuga receperat, obsederit. Quod cum intelligeret Gulielmus eius filius Calabriae dux, statim cū potenti manu patri subsidio venit, comissoque pralio accerrimo, pontificis exercitum profligauit, eoque cum omnibus cardinalibus capto, patrem obsessum liberauit. Rogerius autem victor in hunc modum, pontificem omni modestia tractari voluit, eumque cum suis omnibus liberauit, concessis omnibus quae petebat, solo regio titulo excepto: cumque tunc inter caetera Neapolis, quae prius Graecorum imperio paruerat, reliquis regni Neapolitani urbibus ei accessisset, in eam cum pontifice magna pompa magnoque ciuium applausu ingressus est, creatisque ex primarijs ciuibus, CL. aurei velleris equitibus, & caeteris quoque multis officijs humanitatis donatis, binos menses festos atque hisce solennitatibus sacros esse voluit: deinde verò peracto ibi biennio, Panhormū in Siciliam traiecit, Pontifex autem liberatus Romā redijt, & Anacletum quendam Petri Leonis filium, aduersus sese dum abfuerat, in pontificatum esse surrogatum deprehendit: conscensaque Pisano nauis, in Galliam implorandi auxiliij causa proficiscitur. Rogerius verò interea adulterinum hunc pontificem adorauit, & ab illo, qui itidem fauorem ambiebat, Siciliae regis nomen atque coronam impetrauit: ac primus fuit eorum, qui, absurdo titulo, vtriusque Siciliae vltra & cis fretum, reges postea dicti fuerunt. Quamobrem tertio anno post reuersus ex Gallijs Innocentius, cum Lothario III Saxoniae duce, eū imperatorem pronunciauit, & vbi Anacletum expulissent, & Romanos rebelles debellassent, coniunctis viribus aduersus Rogerium expeditionem suscipiunt, missisque Pisano nauis, in Galliam implorandi auxiliij causa proficiscitur. Rogerius verò interea adulterinum hunc pontificem adorauit, & ab illo, qui itidem fauorem ambiebat, Siciliae regis nomen atque coronam impetrauit: ac primus fuit eorum, qui, absurdo titulo, vtriusque Siciliae vltra & cis fretum, reges postea dicti fuerunt. Quamobrem tertio anno post reuersus ex Gallijs Innocentius, cum Lothario III Saxoniae duce, eū imperatorem pronunciauit, & vbi Anacletum expulissent, & Romanos rebelles debellassent, coniunctis viribus aduersus Rogerium expeditionem suscipiunt, missisque Pi-

fanorum

Neapolis regni ciuitatibus coniugitur.

Roge. III. primus vtriusque Siciliae rex.

Lotharij et Innocentij bellū contra Roger.

fanorum copijs per mare, quae in itinere Amalphim atque Riuellum occuparunt, ipsi summi Christiani orbis principes, terrestri itinere sine vlllo impedimento Barolum vsque progressi sunt. Nam Rogerius cum non tanto furori posse resistere speraret, in Siciliam se recepit, & totum id quod in Italia acquisiuerat, vsque ad Messanae fretum, amisit: ad cuius gubernationem Lotharius re confecta discedens, Rainonem comitem ex suis familiaribus reliquit, ei que totum ducatum attribuit. Sed non multo post tamen, cum anno Salutis MCVL. defuncto Innocentio II. terni pontifices ordine successissent, Caestinus, Lucius & Eugenius secundi, qui partim ignauia sua, partim impediti alijs negotijs, Neapolitani regni parua curam habuissent, Rogerius in Italiam reuersus, totum id iterum recuperauit, quod Lotharij atque Innocentij bello amiserat: pulsoque in Romanorum ditionem (vbi postea Tusculanorum praefectus fuit) Rainone, à Lucio, aut, vt quidam scriptores asserunt, à Caestino pontifice vtriusque Siciliae regni diploma denuò consequutus est. Quo tempore etiam cum maximis copijs in Africā profectus, Sarracenos vehementissimè profligauit, & in eas angustias reduxit, vt Tuneti regem tributarium sibi fecerit: fuitque id tributum deinceps triginta circiter annos Siciliae regibus persolutum.

Postea verò, cum Lodouicus Pius Galliae rex ab Eugenio III pont. & Bernardo Claræuallis abbate, qui deinde in Diuorum numerum relatus fuit, persuasus, expeditionem in terrā sanctam, ei suppetias laturus, suscepisset, & cum eo ac reliquis Christianis se perfidè gessisset Emanuel imperator Constantinopolitanus, prout consueta erat Graecorum perfidia: decreuit Rogerius vlcisci, profectusque in Corcyram, cum copijs quas nuper ex Africa victor adduxerat, eiusdem nominis urbem in insula expugnauit: tum vltèrius progressus Corinthum in

MCVL. Rogerius recuperat imperiū in Italia.

Roge. expeditio in Africam.

Lodouicus Pius Rex Gall. in terram Sanctā proficiscitur.

Peloponneso, Thebas in Boetia, & Nigropontem in Euboea diripuit. Jamq; Constantinopolim contendere decreuerat, sed cum intelligeret Venetos classem sexaginta magnarum nauium in sinu Adriatico paratas habere, quas Petro Polano duce, Emanueli auxilio mittere vellent, sese ad dextram conuertit, & Asiae loca maritima peragrans, infideles quantum poterat vexabat, & Christianis in Syria degentibus suppetias ferebat. Quibus locis deprehendit, Ludouicū Pium, cum ex Antiochiae portu soluens in terrā Sanctam nauigaret, à Sarracenis fuisse captum. Itaque illos fortiter adortus est, vicit, & Ludouicum liberatū Ioppen incolumē duxit. Hic verò cum intelligeret Venetorum copias, loca ab sese occupata, & absq; praesidijs relicta, infestare, relicto Ludouico, exercitum suum Byzantium versus conuertit, idq; occupauit: & spectante Emanuele, eius vicos exussit: deinde ipsius quoque imperatorij palatij opugnationem tentauit: & cum id non capi posse videret, eò vsque tamen progressi voluit, vt suis manibus ex eius horto poma legisse posset gloriari. Tandem verò cum earum rerum satur, in suum regnum reuerteretur, incidit in Venetorū Graecorumq; cōiunctos exercitus, & cum ijs manus cōserens, nouendecim onerarias eorum naues cepit: sicq; in Italiam saluus & incolumis reuersus est: nec multò post in Siciliam transiens, Panhormi obiit, ætatis suæ LIX. regni verò vicesimo quarto anno, atque illic in summo templo magnificè cōditus, anno salutis MCIL. Vir fuit pro cetero pinguiq; corpore, vultu Leonino, voce rauca: in publicis rebus seuerus, in priuatis humanissimus: ingenio magno, & praesertim incogenda pecunia industrius: Sarracenis formidabilis: regnum bene gubernauit, templa, palatia, hortos atque alia eius generis multa magnificè construxit: & quoniam Apuliae, Calabriae, Siciliaeque imperauerat, & Tuneteum in Africa regem tributarium sibi fecerat,

Roger. Sarracenos vincit: et Gallum liberat

Constantinopolis occupata.

Rogerij III. mors.

fecerat, hunc versus gladio suo inscultum ferebat.

APVLVS ET CALABER, SICVLVS MIHI
SERVIT ET AFER.

Successit autem illi in regnum Gulielmus, maximus natus filius, qui vt secundus rex Siciliae erat, ita inter Gulielmos quartum locū sibi vendicabat: ac principio quidem in Pontificis ditionem excurrens, Beneuentum, Cerperanum & Baucium in Latio vi occupauit: quam obrē statim ei sacris interdicatur ab Adriano II. qui tunc pontificatum administrabat, & ijs vrbibus iuramentum, quo se illi obstrinxerant, remittitur. Sed cum nec hisce poenis moueretur, aut mores suos emendaret, accidit aliquot annos post, vt Federico Barbarossa primum Roma discedente, Robertus Capuae princeps, Robertus ab alta Villa, Andoinus Capuanus, alijque Apuliae atque Calabriae viri illustres, missis ad Adrianum pont. legatis, rogarent eū ad se vsque proficisci ipsemet dignaretur, & eorum vrbes Gulielmo tyranno illinc pulso, occupare: inuenturū enim populum erga se optimè affectum. Qua occasione sumpta Adrianus, statim altero mense collecto tumultuario exercitu, in Montem Cassinum ad Sangermanum profectus est: vbi cum multos regni nobiles inuenisset, qui ad eum excipiendum magnis copijs obuiam progressi fuerant, statim eos iureiurando sibi deuinxit: & Roberto Capuae principe cum Andoino comite Capuam versus praemisso, ipse Beneuentum peruenit, vt reliquos regni incolas atque illustres viros, ex Salentinis, Calabriae, atque Apulis, qui ad Sangermanum non fuerant, in suā fidem reciperet & iureiurando obstringeret. Cæterum cum de suscipienda hac expeditione Pontifex cogitaret, statim ab initio ab vtriusque imperatoris Federici Barbarossae Germani, & Emanuelis Graeci singillatim auxilia contra Gulielmum implorauerat: ac Federicus quidem eius rei causa, Anconam vsque in Picenum peruenerat,

Roger. gladius

Gulielmus III. rex Siciliae cognomine malus.

Adriani III. pontif. aduersus Gulielmū bellum.

Federicus Barbarossa. Emanuel.

sed peste sæuius in suo exercitu grassante, ei necessum fuit Pisaurum, & postmodum etiam in Longobardiam reuerti. Emanuel verò dum Adrianus Beneuenti morabatur, copias quasdam in Apuliam miserat, fractoque fœdere quod cum Venetis habebat, Anconitanis sese coniunxerat, & apud illos oratorem suum Paleologum quendam habebat: ac per eum pontifici in hoc bellū, quo maioribus copijs Gulielmum ex tota Italia pellere possent, quinque millia auri pondo offerebat, si modò ei tres Apulię vrbes maritimas tradere vellet. Qua re cognita Gulielmus, Cataneum episcopum ad Pontificem ablegauit, multis illustribus viris comitatum, per quem, sollicitus iam de sua re, veniam peccati, & in sanctę Ecclesię gremium denuò recipi singularibus verbis postulabat: vtq; melius se ei posset insinuare, offerebat, si vtriusq; Sicilię regno iterum ab eo restitueretur & confirmaretur, se nō modò restitutum Ecclesię, quę ei per vim prius occupasset, verum etiam Bauchum, Montefoscolum & Morionem, vrbes Beneuento finitimas traditurum, copijs suis ei aduersus rebelles adfuturum, & auri tantundem ac Paleologus promitteret, soluturum, si modò aliquid tēporis ad solutionem concederetur. Quibus eius petitionibus pontifex aures præbebat, vt qui de Græcorum perfidia nunquam nō suspicaretur, sed cum res in concilio cardinaliū tractaretur, noluere ñ assentiri, imperitia quadam aut etiam auaritia persuasi. Sed ecce cum repulsam passi legati, vix Beneuento discessissent, certiores fiūt, Gulielmum cum potenti manu in Apuliam esse ingressum, omnia deuastare, & prælio cum Apulis Cræcisq; ad Brūdusium commisso, eos iam profligasse: ad cuius victorię famam, omnes ñ barones ac nobiles, qui se ad Sangermanum pontifici obstrinxerant, ad Gulielmum iterum defecerunt. Itaq; pontifex hac Cardinaliū imprudentia, nobilium regni perfidia, & Gulielmi victoria motus, sese cū illo

Paleologus.

*Gulielmus pō-
tifici se cupit
insinuare.*

*Fortuna muta-
bilis.*

illo coniungere decreuit: Quod cum ei occultè significasset, reditum Romam simulans, Cardinales ad Maros præmisit: ipse verò in S. Martini templo, quod Beneuentanę ditionis est, Gulielmum expectauit: quò cum peruenisset, & ad eius pedes prostratus delicti veniam esset deprecatus, restitutus in integrum fuit, & regni vtriusq; Sicilię diploma obtinuit. Quo facto ad componendas Apulię res redijt, & inde in Siciliam iterum est profectus: pōtifex verò ob tot Romanorum rebelliones Oruicti confedit. Ipsi autem regni barones interim, qui prius rebellauerant, cognita compositione inter pontificem & Gulielmum, vtq; huius foelices progressus essent, fuga sibi cōsuluerunt: & maior quidem eorum pars in Longobardiam, Robertusq; ab Altauilla in Germaniam peruenit: sed Robertus Capuę princeps, mediocri comitatu fugiens, ad Garilianum venit, quem cum vado transmittere cogeretur, & maior pars suorum comitum eum iam superasset, à paucis illis qui nondum transierant, perfidè captus, vincus, & ad Gulielmum ductus est: atque ab eo oculis captus, vitam magno cum cruciatu in carceribus finiuit. Ipse verò Gulielmus, deinceps semper Pōtificum amicitiam coluit, & anno à nato seruatore MCLV. magnis copijs in Aegyptum expeditionem aduersus infideles suscepit, Tunetumq; urbem diripuit: cumq; illinc rediens, in Græci imperatoris hostis sui exercitum incidisset, eum magno animo aggressus est: & quamuis nauium multitudine impar esset, de illius tamen nauibus centū circiter atq; quinquaginta cepit, aut in fugam coniecit. Postea verò cum orta esset inter Alexandrum III. pont. & Barbarossam discordia, nauibus suis Terracinam missis, pontificem in Galliam deueniendum curauit: & cum inde reuertēs Messanam appulisset, saluum & incolumē Romam vsq; deportari iterum voluit. Et quamuis interea temporis semper regium animum fortibus rebus ge

*Gulielmus pō-
tifici Adriano
reconciliatur.*

*Rebelles regni
fugiunt.*

*Roberti Capuę
infelix fuga.*

*Gulielmi infor-
tunium.*

ftis declararet, nihilominus à subditis odio habebat, qui cum tyrannicè dominari, & per Marinum suum, rerum maritimarum in Sicilia præfectum, cogendæ pecuniæ nimis attentum auarumq; esse querebantur: quo factum est tandem, vt nobilitas omnesq; primarij rebellarint, occupatoq; palatio quod Panhormi habebat, & ipso Gulielmo in vincula coniecto, omnia illius bona atq; thesauros diripuerint: ac cum eius rei honestam aliquam defensionem prætexere cuperent, Rogerium maximum natu filium in eius locum substituerunt, atque equo positum per urbem duxerunt magno populi applausu, qui alta voce acclamabant: Viuat Rogerius rex: moriatur autè Gulielmus qui regnum perturbauit: & deinde in domum regiam collocarunt. Rogerius ergo quartus, hoc modo ad regnum euectus fuit: sed nō diu ei fortuna fauit: nam populus, vt varius & inconstans esse solet, errorem suum agnoscens, meruebat ne fortè patri illatam iniuriam esset vindicaturus, & de eo deponēdo deliberabat. Quamobrem concitato tumultu, factus est impetus in palatium: cumq; firmatæ portæ essent, coeptum est oppugnari. Rogerius verò tumultu audito, cum ad fenestram turris cuiusdam in Palatio Piscinæ nomine accederet, telo iuxta oculum ictus & caput transfixus, vitam finiuit. Quem casum miserati ipsimet qui tumultum concitauerant, ipsiusq; Gulielmi, qui hunc filij interitum è carcere spectauerat miserti, eum è vinculis solutum, in regnum restituerunt. Hoc facto, viri principes totius regni, moti conscientia sceleris in regem suum admissi, metuere vindictam coeperunt: cuius rei causâ se in suas quisque villas atque arces recipientes, eas quoad fieri poterat muniebant: quo factum est, vt quandiu deinceps Gulielmus imperauit, regnum nunquam sine rebellionibus, contentionibus, cædibusq; fuerit. punitusq; est etiam inter cæteros Mathæus Nouellus, qui Siciliæ admirallium, ex intimis

Rogerus III. rex vtriusq; Siciliae creatur.

Populus inconstans.

Rogerus III. moritur, et Gulielmus restituitur.

Regnum tumultibus plenum.

timis primarijsq; regis cōsiliarijs vnum, manu sua necauerat. Isdem illis calamitosis temporibus conditæ Neapoli fuere Capuana atque Oui arces, quarum illa postea à Carolo I. Andiouino duce est restaurata, & quoniam à Normannis ambæ essent extructæ, longo tempore Normandicæ dictæ fuerunt. Tandem verò Gulielmus è vitamigrans, sinem ijs turbis imposuit, postquam anno ætatis suæ IIII. regnum vnum & viginti annos administrasset: vir sanè ingenij & corporis viribus excellens, atq; in rebus gerendis felix: quod etsi ita esset, tamen infelix videri potuit, quod à suis odio haberetur, ex quo etiam cognomentum Mali obtinuit, veluti qui cum sequutus, Bonus, vti mox dicemus, fuit nuncupatus: conditus autem Panhormi est in summo templo iuxta maiores suos.

Ei igitur defuncto successit eiusdem nominis secundus filius, qui in Guliermorū serie quintum locum tenebat, & cognomento Bonus dictus est. hic ad vtriusq; Siciliæ regnum XI. ætatis anno euectus, permultis animi, corporis atque fortunæ dotibus excelluit: nam erat pulcher, conspectu iucundus, eloquens, moderatus, castus, liberalissimus, clementissimus, & in deliberando multorum consilia audiebat: semperq; eam amplictabatur sententiam, quam à pluribus communiter probari videret: virtute præditos viros muneribus, & literatos præsertim honoribus afficiebat. Regnum cum iusticia magnaq; tranquillitate gubernauit, condonatoq; omnibus rebellibus errore, illos exulantes in regnum reduxit, & in integrum restituit, tanta scilicet eius erat benignitas: præ cæteris autem Neapolitanos plurimum amauit, & cum ibi tum alibi magnam curam gessit earum rerum quæ ad religionem spectabant, & communè Ecclesiæ vtilitatem, etiam vbi non esset rogatus. Etenim cum postea Roma à Federico Barbarossa obsideretur, magnam pecuniæ vim vnâ cum tribus magnis nauibus Alexandro III. pont. subfi-

Capuana & Oui arx.

Gulielmus nominatur.

Gulielmus VII. eius dotes.

Gulielmi studio erga Ecclesiam.

Frangipanonū
familia.

dio misit, quibus defensionem aut etiam, si opus esset, suam adiunxerat: quam pecuniam Alexander in Frangipanonum familiā ac Petri Leonis filios diuisit, sicq; portarum atque totius vr̄bis custodiam, cui illi pr̄erant, roborauit: in binis autem nauibus duos Cardinales ad Gulielmum ablegauit, qui de suis rebus cum eo consilium quotidie caperent. Quamobrem etiam Gulielmi consilio pontifex Roma relicta sese Beneuentum postea contulit, & in viginti annos foedus cum Venetis pepigit: nec postea vnquam de pace tractatum fuit, quin ea Gulielmus comprehenderetur. Nam cum deinde pontifex Venetias, ad pacem cum Barbarossa cōcludendam proficisceretur: Gulielmus ei cum vniuersa nobilitate obuiam processit, & Vestias vsque, Gargani montis vr̄bem deductum, permultis equis albis donauit, eiq; tredecim naues instructissimas tradidit: quibus illinc soluens ad Pelagosam insulam peruenit: atque hinc iterum ad Laseenam, & Zaram atque Venetias appulit: ibiq; eadem cum Federico pace, Gulielmum ad quindecim annos inclusit: quod proinde illi pr̄ ceteris Barbarossę hostibus contigit, quibus non nisi inducias ad annos sex concessit, quibus rebus confectis, eodem honore exceptus est etiam à Gulielmo Alexander, cum illinc Sipontum rediisset, & inde per Troiam, Beneuentum & Sangermanum sese in Anagninā reciperet. Postea verò cum Andronicus Græcus Hemanuelis II. paruuli tutor, imperium pupillo perfidè abstulisset, omnesq; Italos aut qui Latini essent, ob suspicionem quandam, Constantinopoli expulisset, Gulielmus, vt erat animo generoso, indignatus, vindicare hanc eius crudelitatem decreuit, & maximis naualibus terrestribusq; copijs eò profectus, Thessaloniam multasq; alias Græciæ atque Thraciæ vr̄bes occupauit, vastauit, & quasdam etiam destruxit. Andronicus verò ex vr̄be aduersus Gulielmum cum progredi nō

auderet,

auderet, quod sibi metueret à populi rebellionē, à quo odio habebatur, tandem à ciuibus Byzantinis captus, & in frustra dissectus fuit: cui Isaacus quidam substitutus pacem cum Gulielmo foedusq; iniit tam arctū, vt nisi Lucij III. pontificis mors interuenisset, ambo coniunctis viribus, expeditionem Hierosolymitanam fuissent suscepturi. Sed non defuit tamen Gulielmi erga Christianos bonitas, eo maximè tempore, quo à Saladino vexabatur. Cum enim inter Guidonem Lusignanum Hierosolymorum regem, & Bertrandum Tripolis comitē graues discordias esse cognouisset, & Christianis maximè periculosas, ipsi auxilio misit quadraginta naues onerarias Margarito Siculo, insigni virtute viro, ductore: quæ classis vsque ad eò instructa, eò perueniens, cum Saladinus recuperata Hierosolyma Tyrum obsideret, vix credebatur esse Gulielmi, donec Margaritus ipse appulisset: ac tantum auxilijs præstitit Conrado Montisferrati marchioni, qui illum defendebat, vt Saladinus ab obsidione discedere cogeretur. Et cum postea Christiani Hierosolymis cum Heraclio patriarcha omnibusq; sacerdotibus ita eiectione essent, vt non nisi ea licuisset auferre quæ secū portare possent: iamq; nonnulli eorū Antiochiam, nonnulli Tyrum atque Alexandriam peruenissent, Margaritus eos sua classe exceptos, in Siciliā saluos deuexit. Nec minora hisce humanitatis officia præstitit etiam postea Gulielmus Christianis, cum sub Clemente III. pontifice, alteram in terram sanctam expeditionem suscepissent, Federico Barbarossa imperatore, Philippo Galliarum, & Riccardo Angliarum rege, arque Otthone Burgundo ducibus: nam toto eo tempore, mare à pyratis tutum copijs suis conseruauit, & comeatum eorum exercitibus ex Sicilia sufficientem adduxit. Ac cum demum, ob ducum discordiam, Christiani magnum damnum accepissent, & exercitum amisissent: non inter leuia detrimenta nume-

Gulielmi im-
matura 1105.

rarunt, id quod ijs ex Gulielmi morte prouenisset. Dum enim ij Acros oblideret anno parte salutis MCLXXXVI. obiit ille Pahormi, non modò suorum subditorū, verum etiam vniuersi Christiani orbis summo dolore: erat autem annos natus XXXVII. & regnū per vigintifex iam administrauerat, nullis post se relictis liberis, sepultusq; est Panhormi in templo, eiusq; monumento hæc verba insculpta fuerunt: HIC IACET BONVS REX GVLIELMVS.

Iam verò quoniam Gulielmus sine liberis defunctus erat, videbatur Clementi III. pontifici, regni hæreditatē ad Ecclesiam pertinere, iamq; de eo Apostolicæ sedis nomine occupando deliberabat: sed cum id intelligerent in regno viri principes atque nobiles, siue ob amorem quo erga defunctum Gulielmum totamq; Normandicam familiam erant affecti, siue quod non sub Pontificibus esse vellent, quod eos non veros dominos esse, paruamq; subditorum curam habere putarent, siue denique vt possent deinceps liberiores atque potentiores esse: subito regem sibi elegerunt Tancredum quendam, qui Rogerij III. filius spurius esse putabatur, & à Gulielmo, ceu ex domestica familia natus, ex Græcia reuocat⁹, in aula iam ante honestissimo loco habebatur: cum autem is filium haberet paruulum Rogerium nomine, voluit eum vnà secum in regem inaugurari. Hoc ipso autē factum est, vt Apulia atque Calabria totæ tumultibus agitata fuerint: nam Clemens eò suas copias miserat ad eas prouincias occupandas, dumq;ue eis Tancredus sese opponebat, rapinis atque incendijs omnia deuastabatur. Neque verò hisce turbis finem imposuere maiora negotia, atque ipse Clementis obitus interueniens: nam cum ei Cœlestinus III. successisset, statim postquam fuisset inauguratus, anno Salutis MCIXC. Henricum sextum Federici Barbarossæ filium, ab electoribus Cæsare pronunciatum,

Tancredus spu-
rius Neapol.
rex.
et Rogerius V.

Clementi III.
succedit.
Cœlestinus III
in pont.
MCIXC.
Henricus VI.
imperator eli-
gitur.

ciatum, imperatorem declarauit hisce conditionibus, vt Ecclesiæ restitueret quæ ad illam pertinebant: deinde vtriusque Siciliae regnum suis sumptibus, sed ceu feudum Ecclesiæ occuparet. Atque istud quidem, vt meliori occasione facere posset, Panhormitani archiepiscopi opera, Constantiam filiam Rogerij III, qui ex Rogerio III. Gulielmi Boni auo natus erat, clanculum ex monasterio S. Mariæ Panhormitana, vbi abbatissa erat & annos iam L. nata ad liberos procreandos propè inepta habebatur, euocandam curauit, & Romam deductam, Henrico eodē tempore desponsauit: totum id condonans, quod à religione, quam diu fuisset professa, discedens, peccaret: in eum scilicet finem omnia isthæc faciens, vt Hæricus ceu verus successor vxoris nomine, honestiorem occupandi eius regni causam haberet. Sed vt isthæc melius intelligantur, atq; lectori exemplo esse possint, quanta sit in rebus humanis varietas, atq; fortunæ inconstantia, repetendum nobis paulò altius fuerit Tancredi huius atq; Constantiæ genus. Rogerius III. qui primus rex Siciliae fuit, filium natu maximum eiusdem nominis habuit, quem vt literis atque moribus melius erudiret, ab aula suæ delitijs remotum, apud Robertum Leuccij comitem cognatum suum educari curabat. Hic cum iam adoleuisset formosusq; atq; alacris esset, comitis filiam iuuenulā pulcherrimam, eiusdem propè ætatis, mirum in modum deperibat: cumq; tandem concupito amore potiretur, ex ea binos liberos Tancredum atque Constantiam suscepit, eosq; clanculum educandos curabat. Ac cum in eum modum totus Veneri deditus esset, nimiumq; amori indulgeret, incidit tandem in morbum grauissimum: quo factum est, vt cum Rogerius pater rex in Siciliam ad sese reuocarit: vbi cum magnoperè extenuatus atque phtificus, moriendum sibi esse videret, parenti non sine gemitu ac lacrymis errorem suum ac tanti morbi causam cō-

Constantiæ &
Tancredi ortus
& educatio.

Rogerij III.
furtiuus amor.

memorat. Quamobrem indignatus rex, vlturum se hoc, & comitem cum vniuersa familia deleturū minabatur, quòd illius opera id factum esse existimaret: sed miser adolescens Rogerius contrà, precibus apud patrem instabat, quibus effecit, vt ceu vnicum suę mortis solatium, pater ei ante obitum, amicam suam comitis filiam desponsare permitteret, ne bini liberi spurij forent, ipsiq; Roberto delicti veniam daret. Qua re confecta mox ex hac vita migravit. Sed non seruauit pater ea quę filio promiserat: nam eo defuncto, statim Robertum comitem bello est persequutus, vt illi cum Vniuersa familia atque etiã Tancredo nepote in Græciam fugere, & illic vitam finire necessarium fuerit: Constantia verò tunc à rege in S. Marię Panhormitanę collegium missa fuit. Postea autem cum defuncto Rogerio II, regnum tandem ad Gulielmū Bonum, vti diximus, peruenisset, duxit is in vxorem Anglię regis filiam: ex qua cum nullos liberos suscepisset, & cuperet tamen ex domestica familia successorem relinquere, quæsivit per Græciam hunc Tancredum, & ad sese in Siciliam vocatum, honesto loco habuit, Leuccijq; comitem fecit: atque hic is Tancredus est, quem nobilitas regni, post Gulielmi mortem regem sibi delegit, eaq; Constantia, quam ex monasterio pōtifex eduxit. Iam ad propositum redeamus: Henricus statim postquam imperij coronam accepisset Tusculum primū, ceu urbem quę ad Romanam curiam pertineret, reddidit: quod Romani mox ex fundamentis euerterunt, ex eiusq; lapidibus Capitolium Romę instaurarunt, veluti id etiamnum apparet: Tusculani verò hinc inde dispersi, partim Romã, Tybur Velitrasq; ad habitandum concesserunt, partim verò in locis Tusculo vicinis sedes posuerunt, atq; illic arces quasdam & villas extruxere, e quarum munerò etiamnum extant Mulara, Rocca Papia, Rocca Priora, Burgum & S. Cæsarium, quę omnes ex Tusculi ruina conditæ

Tusculum dirutum.

Arces ex Tusculi ruina.

tæ fuerunt. Deinde in regnum Neapolitanum profectus, illinc Constantiam misit in Siciliam, & ipse ad Neapolitanę vrbis obsidionē sese accinxit: uerum cum aeris intemperie quadam pestis in illius exercitu grassari coepisset, soluit illinc & in Germaniam reuersus est. Constantiã verò dederat quoq; mandatum vt eum sequeretur: sed cum audiret Neapoli iam quosdam tumultus excitari, satius visum est, vt in regni finibus maneret: quamobrem Caietam reuersa est. In Apulia autem reliquit etiam Theobaldum, vnum è suis militiæ ducibus, qui accepta ab eo pecunia, & magno exercitu comparato, Salernum expugnauit, & sic totam Apuliam gubernauit. Sed recuperauit tamen regnum Neapolitanum denuò Tancredus, anno Seruatoris MCVIC. postquam Henricus in Germaniam discessisset, & Constantiam, quę vix manus proditorum quorundam Cumis euaserat, Salerni cepit, captiuamq; in arce quadam ita clanculum seruauit, vt per totam Italiam mortua iam esse putaretur. Quę dum ita geritur, migravit ex hac vita Rogerius V. Tancredi maximus natu filius, quem vnã secum ad regnum euehi voluerat, & cui Hirenem Isaci Græcorū imperatoris filiam desponsauerat: qua ex re tantum sensit dolorem bonus pater, vt ipse quoque mox vitam cum morte cōmutarit, cum vix IX. annos regnasset: reliquit autem ternas filias, & vnum Gulielmū nomine filium, quem mater Sibylla mox Sicilia regni habenas capere & regem denūciari curauit, fuitq; inter Gulielmos, qui à primo Tancredo originem duxerat, in ordine VI. Verum Henricus imperator interim, qui sibi huius regni iura vendicabat, cum maximis copijs ex Germania anno MCV. reuersus, id vniuersum sine labore denuò occupauit, & Constantiam coniugem, quę obiisse putabatur, recuperauit. Quamobrem Sibylla Tancredi defuncti vxor, cum se imperatori resistere non posse videret.

Henricus VI. Neapoli discedit.

Theobaldus Henrici nomine in Apulia.

MCVIC.

Rogerus atq; Tancredus moriuntur.

Gulielmus VI.

MCV.

*Pax infauſta Si
bylle cum Hen
rico VI.*

ret, ſeſe cum Gulielmo filio atq; binis filiabus, in muni-
tiſſimā quandam arcem recepit: cumq; Henricus de pa-
ce cum ea ageret, neceſſitate coacta illam hiſce modo
conditionibus ab imperatore iureiurando confirmatis
admilit: vt Gulielmo videlicet eiusque poſteris Leuccij
comitatus in Iapygia, & Tarenti principatus attribuerē

*Henricus perſi
de agit.*

tur, ſicq; in Henrici poteſtate fidemq; ſe dedit. Verum
ille iurifiurandi oblitus, datam fidem non ſeruauit: nam
illam cum Tancredo filio binisq; filiabus (quamuis te-
ſtentur aliqui, filias ab eo liberatas fuiſſe dimiſſas, id quod
magis eſt veritati conſentaneum) captiuam miſit in Ger-
maniam vnā cum alijs quibuſdam nobilibus, quibus mi-
nus fideret: inter quos fuisse archiepiſcopus Salernita-
nus eiusque fratres, & is de quo ſuprà diximus. Margari-
tus rerum naualium inſigniter peritus: cumq; eò perue-
niſſent, Archiepiſcopum perpetuis carceribus addixit: e-
ius fratribus oculos effodere curauit: Gulielmum, ne vl-
lam de ſe prolem producere poſſet, caſtrauit: de Margari-
to quod ſumpſerit ſupplicium non conſtat, ſed Hirenā
Iſaci Græci imperatoris filiam, quæ à Rogerio maximo
Tancredi filio vidua relicta fuerat, Philippo Sueuo fra-
tri vxorem dedit. Atq; ita quidem tractatis Normanno-
rum reliquijs, Henricus theſauros quoq; eorū aurumq;
ſumma diligentia conquiſiuit, & ſubditos tot exactioni-
bus grauauit, vt eas prouincias auro argentoq; ſpoliārit.

*Hirene Philip-
po Sueuo elo
cata.*

*Henricus au-
rus.*

*Normandica
familia finis.*

Talem tamq; miſerum finem in Sicilia & Neapolita-
no regno habuit nobiliſſima Normannorum familia, in
maſculino ſaltem genere: ex qua magnanimi duces, prin-
cipes atque reges, veluti ex ſuperioribus apparet, prodie-
re. Nec melior fortuna iam antea, ei in Oriente contige-
rat: Boemundus enim Roberti Guiscardi filius, poſtquā
in Syria multas res, ea expeditione, quæ in terram Sanctā
ſuſcepta fuit, præclare geſſiſſet, communi Chriſtianorū
conſenſu, magnæ Antiochiæ princeps creatus fuerat, &
foeliciter

foeliciter moriens, eiusdem nominis filium, ex Conſtan-
tia Philippi Gallia regis filia ſuſceptum reliquerat: quē,
paruum adhuc, Rogerio fratri, quo nomine ei fidebat, e-
ducandum dederat, imperiumque commiſerat Tancre-
do nepoti, eiusdem Rogerij filio, qui cum ex Italia in Sy-
riam ſequutus fuerat: vt id tandiu adminiſtraret, donec
Boemundus Iunior, per ætatem ei muneri aptus fieret.
Tancredus igitur etiamſi in ea expeditione inſignia ſuæ
virtutis ſpecimina multa edidiſſet, tamen in reſtituendo
Antiochiæ imperio non admodum properabat: ſed cum
non multo poſt in acri quodam prælio cum Turcis co-
miſſo, interimeretur, vocatus fuit Boemundus ad Pater-
num imperium, à Balduino II. tertio Hieroſolymorū re-
ge: quare eò decem onerarijs nauibus magnis comitatus
venit, XVIII annos natus, formoſus, conſpectu iocun-
dus, humanus, familiaris, fortis, magnanimus, multisq; ali-
is virtutibus ſingulariter ornatus. Quamobrem dedit ei
in vxorem Balduinus Ailiſam filiam ſuam natu maximā:
Verum & ipſe tandem, cum in Ciliciæ quadam planitie,
nil mali ſuſpicans quieſceret, ab Rhodoano Turco Alepi
regulo perfidē adortus atque interfectus fuit: reliquit au-
tem vnica filiam ex Ailiſa ſuſceptam, Conſtantiam no-
mine: quam poſtmodum duxit in vxorem Raimundus
Ponticure comes, & matrimonij eius ratione, Antiochiæ
quoque principatum obtinuit: cumque ex illa filium ſu-
ſcepiſſet, Boemundum cum aui materni nomine appel-
lauit: qui cum ad idem Antiochiæ imperium perueniſ-
ſet, Boemundus III. nuncupatus fuit. Præter hoſce, nul-
los mares legitimus ex Normandica familia principibus,
qui communiter Guſcardi vocabantur, in Italia aut Sy-
ria remanſiſſe: quamuis non deſſent adhuc in regno, ex
Normannorum gente, multi nobiles, qui ducatus quorū-
dam atque comitatus poſſiderent. Itaque ſicuti in alijs
rebus humanis cernimus euenire, ita hic quoque finem

*Boemundus
Iunior.*

*Tancredus II.
occiſus.*

*Boemundus
moritur.
Rhodoanus
Turca.*

Boemundus III.

*Interitus fami-
liae Normandi-
ca vnde.*

habuit vetustissima illa atque nobilissima familia: non sine culpa Romanę curiæ profectò, quæ sicuti aliàs quoque cum in hoc regno tum alijs fecit: ita hîc, imperium aliorum laboribus partum, in Germanos transferte voluit: quamobrem non sine prouidentia iustoq; Dei iudicio, postea meritas pœnas dedit.

LIBRI TERTII FINIS.

PANDVLPHI COLLENVTII

PISAVRENSIS IVRISCONSULTI HISTORIAE NEAPOLITANAE AD HERCVLEM I. Ferrarię ducem, Liber IIII.

Ioan. Nicol. Stupano Rheto interprete.

ARGVMENTVM.

Quarto hoc libro, primum Henrici VI. imperatoris res gesta narratur: deinde Marquardi de occupando regno Neapolitano proditoria cogitationes: res gesta Gualtheri Brēnensis, captiuitas atq; mors: Othonis IIII. aduentus atque obitus: Friderici in regno progressus: expeditio in trans mare positas regiones: filij rebellio: bellum aduersus Romanam curiam, ab eoq; Genuensibus atq; Pisani exercitus fracti, vt in Parmę obsidione superatus interierit: postea sequuntur Manfredi filij eius progressus: Conradi Manfrediq; in regnum Neapolitanum aduentus, vtrq; eodem perueniens Andriuinus dux, illos superarit, regnumq; occuparit, & quomodo deniq; Conradinus etiam in regnum profectus, fractus atque necatus fuerit.

Suevica domus

B Henrico VI. imperatore, quarti huius nostri libri exordiū sumemus, q̄ ab eodē originem duxerint, qui ex Suevica familia in regno Neapolitano regnarūt. Quāuis autem superiori quoque libro de illo quædam dixerimus, prout necessum esse

esse videbatur, in demonstrando Normandię familię sine, tamē hîc iterum breuiter eorum aliqua repetemus, vt historię ordinem progressumq; conseruare possimus. Henricus Friderici primi imperatoris, qui Barbarossa ^{Barbarossa} dictus est, maximus natus filius, patre adhuc viuo eodemq; ita ordinante, Aquisgrani Romanorum rex creatus est: postquam verò idem illius pater, infortunio quodam in Fretto Armeniæ minoris fluuio submersus fuisset, vt ab orientalis historię scriptoribus accepimus, renunciatus est Imperator anno Domini MCXC. & à Cælestino tertio pontifice, aduersus Normannos vocatus, Romę Constantiam ex monasterio tractam (vti suprā diximus) vxorem duxit: acceptaq; ibi vnā cum coniuge imperij corona, anno MCIX. ad Neapolim obsidendā profectus est, atque illinc Constantiam in Siciliam misit. Verū cum obsidionem soluere cogeretur ob grassantem pestilentiam, mandauit Constantiæ, vt sese in Germaniam sequeretur, anno salutis MCVII. Ad Aemilię autem Flamminięq; gubernationem reliquit Marquardum quendam Hanenfederium baronem, quem earundem prouinciarum, Rauennęque ducem, & Piceni comitem fecit: Leboriorum administrationē Theobaldo, qui in Arceo castro confidebat, dedit: Conradum Spoleti ducem atque Federicum Lanceā Calabrię præfecit, & Philippo fratri denique Sueuię duci, Tuscię imperium cum Mathildæ comitissæ diplomate tradidit. Constantia igitur grauida, Henricum in Germaniam sequutura, in Picenum vsque peruenerat, vbi cum à marito mandatum accepisset ne vltius progrediretur, sed ad regni Neapolitani fines rediret, ob quosdam tumultus, qui ibi concitati esse dicebantur, esset que iam partui vicina, in Esiorum vrbe, in qua tunc erat, filium peperit, anno MCVIC. eumque paterni aui nomine Federicū appellauit. Et quoniam ætate prouecta, iam annum quinquagesimum su-

Barbarossa
mors.

Anno MC
XC.

Marquardus
Hanefederius

MCVIC.
De Constantiæ
partu dubita-
tur.

*Ioachimus Ab-
bas propheta.*

*Cōstantia pru-
dens consilium*

*Richardī An-
glie regis infor-
tunium.*

perabat, vix credebatur verè concepiſſe: qua de re Hen-
ricus ipſe primum omnium ſuſpicatus fuerat: nam ſta-
tim poſtquam id intellexiſſet, vt certam rei cognitionē
haberet, conſuluit Ioachimum Abbatem, qui tunc flore-
bat, & prophetici ſpiritus fama celebris erat: à quo reſpō-
ſum accepit, quòd ab ſeſe reuera concepiſſet, & filium ef-
ſet paritura. Idem Abbas multa alia tunc imperatori præ-
dixit, de ſucceſſibus quos in Vita vnà cum coniuge eſſet
habiturus, & morte quam non multò poſt, ad Malazziū
Meſſanæ vicinum ſubiturus eſſet: & quædam denique E-
rithræa Sibyllæ, & Merlini oracula declarauit. Itaque Cō-
ſtantia (vt erat prudentiſſima mulier) cum partus horam
vicinam eſſe cognoſceret, expandere in Eſſorum vrbis
foro tentorium curauit, & illic pariens, poteſtatem fecit
omnibus nobiles viris atque matronis ad ſeſe venien-
di, & partum hunc conſpiciendi, ne deinceps quiſquam
ſuppoſitium eum fuiſſe ſuſpicaretur: finitoque puerpe-
rio, Caietam ſe cōtulit, Federico apud Spoleti duciſſam,
vt ibi nutrireſſet, relicto. Dum hæc ita geruntur, Richar-
dus Angliæ rex, qui vnà cum alijs, magnam illam in terrā
Sanctam expeditionem, vt dictum eſt, ſuſceperat, ob pri-
uatas quaſdam cum Philippo Galliæ rege cōtrouerſias,
conſcendiſſis nauibus ex Syria verſus Angham vela dabat:
quo in itinere, nō ſine diuina, vt putatur, vltione, naufra-
gium paſſus, cum paucis quibuſdam vix euasiſſet, & per Ger-
maniam cum ijs, patriam verſus clanculum iter faciens,
à Leopoldo Auſtriæ duce captus fuit, & Henrico impera-
tori miſſus: apud quem ſeſquiannum in vinculis deten-
tus, nō niſi perſolatis centum millibus argenti marchis
ſeſe redemit. Nec deſunt ſcriptores, vt Archiepiſcopus
Florentinus, & Dandalus, qui ducenta millia eum nume-
raſſe aſſerant: Vt vt ſit, in hoc fanè conueniunt omnes, quod
ingenti pecuniæ vi ab Henrico ſeſe Richardus redeme-
rit: cuius partem, cum ſuis ducibus in Italiam Henricus
miſiſſet,

miſiſſet, multas ij regiones ſubiugarunt, cum cæteri tum
maximè Theobaldus, qui inter cætera Salernum quoq; *Salernum ex-
pugnatum à
Theobaldo.*
expugnauit, magnaque præda illinc comparata, exercitū
opulentum reddidit. Sequutus deinde eſt annus ſerua-
toris MCVC. quo Henricus Angliæ pecunia inſtructus
in Italiam redijt: vbi cum Federicum Germaniæ regem,
principum opera creaffet, Neapolitanum regnū ingreſ-
ſus, id vniuerſum vnà cum Sicilia, abſque vlllo labore aut
ſubiectorum deſenſione ſubitò occupauit, Sibylla; Gu- *Sibylla capta.*
lielmi VI. matre, quam in Sicilia obſederat, deditioe ca-
pta, atque in Germaniam, vt ſuprà dictum eſt, miſſa, ade-
ptus eſt vtriuſque Siciliæ regnum. Quo modo cum dele-
uiſſet Normannorum familiam: collectis raptisque co-
rum regnorum opibus Meſſanam ſe contulit: vbi, cum
nouam quædam rebellionem quæ tentabatur acerrimè
puniſſet, ſcripſit in Germaniam, quid de obſidibus, nobi- *Henricus obſi-
des malè tra-
ctat.*
libusque Siculis, quos eò miſerat captiuos fieri vellet: &
imperauit, vt iam ante memorauimus, fratribus Saler-
nitani archiepiſcopi, effoderentur oculi, Gulielmus verò
caſtraretur. Tandem eadem in vrbe incidit in morbum,
anno partæ ſalutis MCVIIC. & aſtante ei Conſtantia cō- *MCVIIC.*
iuge mortuus eſt, atque ab illa Panhormi magnificè ſe-
pultus: non ſine ſuſpicionem Veneni à Conſtantia procu- *Henrici obitu.*
rati, propterea quòd Gulielmum nepotem cæterosque
obſides captiuos, cognatos ſuos ita malè tractaſſet: quā-
vis ipſa hac in parte, etiam à Germanis ſcriptoribus excu-
ſetur. Itaque deſunctus eſt Henricus, vbi poſt parentis o-
bitum VII. annos imperaſſet, & quatuor Neapolis Sici-
liæque regnum cum magna tranquillitate poſſediſſet:
Iamque moriens regnum Federico paruulo legauit, eū-
que vnà cum Conſtantia matre, Pontifici, Philippo fratri
tutori, cæteriſque totius regni nobiles ac ducibus, plu-
rimum commendauit. Fuit autem Henricus ingenio at- *Henrici condi-
tio vite.*
que eloquentia præſtans, ſtatura & forma mediocri, cor-

pore imbecillo, sed animo magno: quo fiebat vt semper hostibus suis terrori esset: Venationibus plurimum deditus erat, atque aucupijs, cum cæteris, tum verò ijs maxime, quæ falconibus alijsque carniuoris auibus fiunt, quæ aucupandi modum, à Federico illius patre, primum in Italia vsurpatum fuisse accepimus.

Federicus II. Defuncto igitur Henrico, Federicus II. eius nominis, si eiusque prima regni administratio. lius adhuc paruulus in Neapolis atque Sicilia regnū successit, Constantiæque matris cura gubernabatur: hæc enim exequijs mariti celebratis, Panhormum ad sese adduci eum (cum prius apud Spoletani ducis coniugem educaretur) & vtriusque Sicilia regem denunciari curauit, puerum adhuc, vt qui nondum tertiū annum expleuisset, atque vnā cum illo eiusque nomine regnum cœpit administrare. Nec defuere ijs in hac tenera ætate, regni que gubernatione calamitates atque tumultus: nam

Marquardus Federici hostis vix annus ab obitu Henrici erat elapsus, cum Marquardus Anconæ marchio, ab Innocentio III. pontifice pulsus, sese Federici tutorem vendicare cœpit, eoq; prætextu in regnum ingressus, ipsum occupare, imperioque suo subijcere conatus est: iamque verborum hisce illecebris atque fraude multos sibi in Apulia subiugauerat: Sed cognita ea re Constantia, hostem esse illum atque rebellem declarauit, simulq; omnibus subditis mandauit, vt eum pro hoste haberent. Nec dum sedata erat hæc regni perurbatio, cum in morbum incidens Constantia, ex hac vita migravit, Federico Innocentij pontificis atque apostolicæ sedis fidei commissio. Innocentius ergo, qui hanc curam libenter suscepit, primum, missis eò legatis, qui Federici regnum suo nomine administrarent, Gerardo Dracano. S. Hadriani, & Gregorio Galgano S. Mariæ in porticu Cardinalibus, boni tutoris officium functus est: nam & Marquardus eum pecunia corrumpere, & ad suas partes pertrahere conatus est, offerens ei vicies mille auri uncias

Innocentius III. pontif.

fi

si pateretur vt Pahormum occuparet. Atque vt id à pontifice honestiori prætextu fieri posset, qui iam regis atq; regni ipsius tutelam susceperat, testibus probaturum se pollicebatur, quòd Federicus nequaquam ex Henrico atq; Cōstantia, sed supposititio quodam partu natus esset. At non successit ei tamen institutum, quòd Pontifex, re intellecta, illius dolos sapienter reiecerit, armorumque viribus ex regno pellendum profligandumque curauit, vt deinceps nihil amplius de eo fuerit auditum. Interea verò Philippus Sueuiæ atque Tusciæ dux, & ipsius Federici patruus ac tutor, nepotis sui regni administrationi, vacare non poterat, quòd grauioribus curis impeditus esset: nam post obitum Henrici, bini fuerant ab electoribus electi imperatores, Otho III. videlicet, Saxoniæ dux, cuius partes fouebant Pontifex atque Angliæ rex, & idem hic Philippus, cui Gallus fauebat. Hic ergo quoniam multis bellis distrahebatur, & tandem etiam multas passus calamitates, ab Othone Vuitilbachio comite Palatino Rheni in conclauis quodam nefariè occisus est, regni nepotis sui curam gerere non poterat: quamobrem à legatis Pontificijs, solius Apostolicæ sedis nomine gubernabatur, Marquardo totis eius finibus pulso. Ex qua occasione, noua quædam maximeque memorabilis perturbatio atq; tumultus, in regno Neapolitano sequutus est, eo vt nunc dicemus modo. Sibylla, quæ Tancredi Normanni vxor fuerat, & ab Henrico in Germaniam, vti supra memorauimus, cum Gulielmo VI. filio castrato missa, cum regni atque imperij res eò modo turbatas cerneret, ex Germania cautè Romam ad pontificem cum filiabus suis proficiscitur, & ostendit regnum filia suæ natu maximæ debere, quòd optimo iure in Gulielmi fratris, & Tancredi parentis locum succedat: quamobrem petere sese ab eo auxilium filia elocandæ, & in regnum restituendæ. Pontifex verò etsi diceret se tanto oneri parem non esse, tamē

Otho Vuitilbach latro.

Sibylla Normanna perturbat regnum.

9

Sibylla benè rē agit.
Philip. Gal. rex eam consolatus, suavit, vt idem à Gallix rege postularet: se enim in ijs quæ posset, promptum fore. Quamobrem ad Philippum Gallix regem profecta, causam sui aduentus & consilium pontificis ei declarat: rexque conuocata totius regni nobilitate Melloduni ad Sequanā, illius causam proponit, simulque ei qui id negotium susciperet, iustum auxilium pollicetur. Erat inter cæteros viros principes tunc comes quidam Campanus, è nobilissimo genere natus, fortis atque magnanimus, sed minimè diues, Gualtherus Brenneus, quæ in Barro comitatu vrbs est ad Ariam fluuium sita, Gerardi Brenneus comitis filius, frater verò Ioannis Brenneus, qui postea Hierosolymorum rex fuit, de quo deinceps quoque mentionē fortè faciemus. Hic tandem suscepta conditione, Sybillę maximam filiam duxit, acceptisque ab rege auxiliij loco, viginti Parisiensium librarum millibus, in Italiam cum sexaginta cataphractis, & quadraginta propè alijs equitibus & seruis profectus est, pontificemque de fauore & auxilijs regni occupandi, vti focruī promiserat, sollicitauit. In interrogabat autem cum pontifex, quas secum copias duceret, cumque is non nisi centum equites diceret se habere: asserebat pontifex nimis tenuem exercitū esse, quē oporteret cum tribus cataphractorum millibus atque alijs viris bellicosis pugnare: sed ille è contrā, aiebat, se magis diuinis auxilijs & causę bonitati, quàm magno viro- rum numero confidere. Itaque Pontifex, qui non libèter Germanos in regno ferebat, hortatus est vt pgeret: quoniam enim ita deo consideret, non defutura auxilia diuina simulque legatos atque literas misit subito ad omnes totius regni principes, mandauitque vt hunc Gualtherū Brenneus comitem, ceu verum dominum susciperent. Quamobrem, postquam dimissi essent hi pontificis legati, negotium forti animo suscepit, & in regnum ingressus, absque impedimento Capuam vsque peruenit: eoque itinere

Gualtherus Brenneus. Ioannes Brenneus.

Gualtheri tenuis apparatus

Itinere vrbes quasdam atque arces, quæ illum sponte susceperunt, occupauit. Sed alij, qui ei parere recusabant, coniuncti ad tria circiter millia, illum Capuæ obsedere. Gualtherus verò, etiam si non plusquam ducentos cataphractos, & centum equites secum haberet, quod suorum partem, in nuper acquisitis vrribus præsidio reliquisset, tamē exijt forti animo aduersus hostes, eosque fregit multis occisis, multisque etiam è prima nobilitate captis: inter quos fuere comites Caserte, Sore, Celani, Aquini, Cera, S. Seuerini, alijque multi præpotentes in regno viri. Hac victoria moti deinde alij multi principes in regno viri, sese cum Gualthero coniunxerunt: & ipse maioris securitatis causa, Margaritam neptem suam, Berardo Petri Cellani comitis filio elocauit. Deinde in Apulix planitię ingressus, multas vrbes deditione obtinuit, & quosdam præpotentes, ad Barolum aduersus se coniunctos superauit, & eò adegit, vt maior illorum pars secum pacisci cogeretur: veluti Ioannes Tricarici comes, cui sororem vnam coniugis suæ in vxorem dedit, & alteram elocauit Petro Ziano duci Venetorum, qui, mortua vxore sterili, illam liberorum cupiditate motus iam grauis annis duxit, ex eaque deinde filium vnum vnamque filiam suscepit. Itaque Gualtherus occupata iam maiori Apulix atque Leboriorum parte, autoritate simul atque viribus crescebat: decreuitque tandem progrediendum esse ad delendū Theobaldum Germanum, qui prælio ad Capuam commisso interfuerat, & ad Arceam Leboriosque gubernandos vti supra docuimus, relictus fuerat. Ille verò, cum apertis campis Gualthero resistere non posse cognosceret, sese in Sarni arcem cum Godfredo comite recepit, eamque optimè muniuit. Qua re cognita Gualtherus, eò profectus est cum exercitu, illumque grauissimè obsedit: cumque in eo instituto diutius perseveraret, eiusque potentia indies augetur, Theobaldus ad quas angustias redax.

Gualtheri victoria.

Theobaldus Sarni obsessus.

Theobaldus angustias.

Etus esset secum reputans ac propè desperans; ceu vltimum remedium, fortunam experiri decreuit: Quamobrem ex sua arce mane quodam egressus, cum centum pedibus & totidem equitibus in hostium castra impetū magna cum violentia fecit, & versus Gualtheri tentoriū progrediens, deprehendit eum ex hoc rumore excitatū, tunc demum arma induere: iamque cum Lorica capiti, vt eam indueret, applicuisset, abscinduntur ei tentorij Chordæ, vt supra illum caderet: quo factum est, vt lorica dimidia parte indutus, tentorio implicitus multisque vulneribus cæsus, captiuus ibi remanserit, eiusque exercitus, qui mortuum eum putabat, fuga sibi consuluerit. Itaque Theobaldus aperto tentorio, Gualtherum vnà cum alijs quibusdam captiuis, in arcem Sarnensem introduxit, ibique adiectis custodijs, vnà cum Ranaldo de Salsenna biculario suo, qui vnà captus fuerat, asseruari, & vocatis Salerno medicis, magno studio curari imperauit. Quæ dum ita peragerentur, accidit, vt cum Theobaldus Gualtherum fortè visitasset, multaque cum eo esset colloquutus, se dimissurum quoque illum promiserit, & regnum traditurum, si se ceu feudalem, in ijs quæ iam teneret, confirmare vellet. Cui Gualtherus, maiori audacia præditus quàm eo tempore opus esset, nihil in hoc terrarum orbe tam magnum honestumque esse, respondit, quod huiusmodi vilissimi hominis opera sibi cōtingere optaret. Quibus verbis Theobaldus vehementer indignatus, vix abstinere potuit, quin ei in vultum insiliret cum cultello scriptorio, quo tunc sibi vngues amputabat, & austero vultu illum inspiciens, nequissime homo, inquit, senties hanc tuam rabiem atque superbiam summum tibi detrimentum ignominiamque parituram: ita ne aduersus me insurgere audes, cum in mea potestate sis? sed experieris te id in tuam fecisse perniciem. Quamobrè Gualtherus maiorem in modum furere cœpit, vestimenta lacerare, fascias

*Gualtherus
capitur.
Ranaldus de Sa
senna.*

*Audacia & su
ror Gallicus.*

fascias vulneribus applicatas discerpere, atque propria denique intestina, quæ per vulnera dependebant, vulnerare, assereratque vitam in tanta miseria se amplius tollere non velle: cumque ita obstinatus, non amplius medicos admittere, necque cibum potumque capere vellet, quarto deinde die vitam finiuit. Hic fuit Gualtheri Brēnensis comitis finis, qui stultitia atque superbia sua regnum, corpus atque itidem fortassis animam perdidit, nec quicquā post se aliud reliquit, quàm vxorem atque filiolum, qui postmodum ei in Brenensem comitatum successit. Theobaldus autem confecta hac re imperium obtinuit, ac regnum Neapolitanum eò vsque administravit, donec Federicus per ætatem, ad capeffendas illius habenas, aptus esset.

Neque verò diu pacem deinde habuit regnum, post Gualtheri interitum: nam cum Philippi morte tollerentur controuersia quæ in imperio fuerant, & Otho id solus obtinuisset, Romam vt ab Innocentio III. illius coronam acciperet, peruenit, anno Domini MCC XIX. vtque facilius id posset à pontifice impetrare, promisit, ei se restitutum quæcunque de bonis Ecclesiæ teneret, nec fore deinceps illius ditioni vnquam molestum. Verum postero die quàm esset coronatus, statim cœpit perfidus contra pacta agere: nam in Ecclesiæ vrbes ingrediens, eas sibi iuramento deuinxit, & contra pontificis voluntatem Flaminiam, Matheldæ Salinguerræ comitissæ Ferrariensis ditionem, atque Picenum Azzo Estensi marchioni tradidit, & Spoleti ducatum Bertoldo cuidam suo militiæ duci. Deinde in regnum Neapolitanum progressus multas illius vrbes & inter cæteras Capuam occupauit, vbi cum esset in hybernis, multa per Apuliam loca in Calabria vsque obtinuit. Quamobrè Innocentius, vbi illum frustra monuisset, tandem anathemate ferijt, & omnibus iusiurandū remisit, qui ei essent obstricti: Land-

*Gualtheri furi
bunda mors.*

*Otho III. co-
ronatur, et per
fidie accusatur*

*Azzo dux Fer-
raria.*

*Bertoldus dux
Spoleti.*

*Otho excom-
municatus.*

grauius igitur Thuringiæ, dux Saxoniam, Rex Boemiam & Moguntinus atque Treuirensis archiepiscopi, qui cum illo erant, statim ea re cognita discesserunt, & trans alpes rediêre: quo factum est, vt ijs viribus destitutus. Otho quoque à suscepta prouincia desistere, & in Germaniam reuerti cogere-
 tur.

Federicus II. imperator eligitur contra Othonem.

Dum hæc ita geruntur, & Otho in eadem contra Pontificem contumacia persistit, à sacris prohibitus: principes Germaniæ, qui Federico in cunis adhuc existenti fidem iureiurando dederant, cum imperatorem cum regis Gallie consilio elegerunt, viginti annorum Iuuenem, quod optimæ indolis esset, & vultu insignes quasdam virtutes, & magnam de se expectationem innueret: Quamobrem misere ad eum pro solenni consuetudine legatos, ijsque in mandatis dederunt, vt Roma iter facientes, cum Pontifice agerent, vt hanc suam electionem ratam haberet, & Federicum ad iter in Germaniam suscipiendum aduersus Othonem, imperiumque occupandum confirma-

Constantia vxor Federici.

ret. Habebat tunc Federicus in vxorem Constantiam Castellie regis sororem, quæ vnâ cum alijs nobilibus, quibus Federici salus magnopere curæ erat, multa tentauit, vt ab hac in Germaniam expeditione, quæ à legatis procurabatur, eum auerteret. Sed Federicus tamen, pro animi sui magnitudine, contemptis periculis, & coniuge cum filio lo Henrico nomine, in Sicilia relictis, itinere se fortiter ac cinxit: ac primum terrestri itinere Romam venit, & cum Pontifice de eo quod factum opus esset, consultauit: tunc illinc Genuam uentus, ab illius urbis incolis magnifice exceptus, & Papiam usque tuto itinere deductus est: à Mediolano enim uoluit iter deflectere, quod Sueuicæ domui esset inimicum. Illinc deinde Tridentum usque à Papiensibus atque Cremonensibus bona fide comitatus fuit: atque hinc denique per montes atque asperas uias difficili itinere, quod eam regiones ab hostibus tenerentur, in

Germa-

Germaniam transiit, & Rhenum sequutus, omnes imperij urbes occupauit, Philippique Gallie regis fauore adiutus, Othonem debellauit, & in eas coniecit difficultates, vt in Saxoniam patriam suam sese recipere cogere-
 tur, ubi tandem absque vlla gloria mortuus est. Compositis deinde Germaniæ rebus, rediit iterum in Italiam Federicus, & ab Honorio III. pontifice, anno Domini MCC. XX. die S. Gæcilie festo, cum incredibili pompa & fauore, imperij corona exornatus est. Quamobrem hanc Pontificis in se coronando promptitudinem, multis donis est remuneratus: & inter cætera Fundi ducatum sponte sua Ecclesie in perpetuum donauit, quodque Aquisgrani, dum prius coronaretur, promiserat se ad recuperandam terram Sanctam profecturum, hic iterum confirmauit. Quibus ita peractis, Henricum filium in Germaniam misit, & VIII. annos natum, Aquisgrani Germaniæ regem denunciari curauit, & tertio deinde anno post, dedit ei in vxorem Agnetem Leopoldi Austriæ ducis filiam. Ipse uero in regnum reuersus, deprehendit Richardum & Thomam Ananiæ comites, qui Innocentij tertij pontificis fratres fuerant, & loca quædam in suo regno tenebant, occulta cum Othone consilia tractasse de regno ei eripiendo, ignorante fortassis Innocentio, & nihil tale moliente. Itaque decreuit eos punire. & Sora Arceoque castro subitò occupatis, Richardum comitem pulsum, Capuæ in uinculis diu conseruauit, & postea in Siciliam misit. Deinde Cellanum solo æquauit, unde fugiens Thomas, à Pontifice Romæ exceptus fuit: & cum eum postea poeniteret illius ruinæ, incolas omnes Cellani in Siciliam, vt illic habitarent, misit. Atque uniuerso regno Neapolitano deinde perlustrato, Apulie Calabriaque urbes quasdam, ad agnoscendos suos fasces coegit: sicque compositis ibi rebus, in Siciliam traiecit, vt pulsus omnino Sarracenis, eam uniuersam sibi subijceret: factoque in Marabethum eorum

Otho superatus.

Federicus II. coronatur.

Fundi comitatus ecclesie donatur.

Henricus Federici filius in Germania.

Richardus & Thomas comites puniti.

Cellanum dirutum.

Sarraceni ex Sicilia pulsi.

principem impetu, illum superauit, Gulam ei laqueo fregit, cæterosq; planè extirpauit, vt illinc pulsi, non nisi in montanis desertisque locis, & quidam etiam per Neapolitanum regnum dispersi viuerent: quibus ita confectis Siciliaeque rebus compositis in Apuliam redijt. Interea verò dum ita Federicus in suo regno ageret, ab Honorio pontifice anathemate feritur, & ab imperio dèponitur: cuius rei causa, non sanè à bonis autoribus est explicata: neque enim in suis historijs Blondus atque Platina certi quicquam pronunciat, sed asserunt tantum generaliter, Honorium id ob eius flagitia, rebellionem atq; perfidiã fecisse. Episcopus Augustanus in historia Sueuica, asserit id leuibus friuolisque de causis Federico contigisse, idemq; testantur omnes Germani scriptores, qui eo tempore vixere. Nos sanè manifestam huius rei causam, nõdum apud quemquam deprehedimus: quamuis hoc certum sit, quod Federicus, cum sibi à Pontifice iniuriam factam esse putaret, deinceps Romanę curiæ amicitiam fidemq; parui fecerit: ac cum incolas sui regni, ad rerum nouarum cogitationem rebellionemque natura procliuēs esse sciret, voluisse eum sibi imposterum prouidere, & omnes Sarracenorum reliquias, quas per montana Siciliae montisque Gargani deferta disperferat, collegisse, eisq; Luceriam Apuliæ urbem dirutam tribuisse vt eam restaurarent, atq; incolerent: conuenisseq; eò tãtam multitudinem Sarracenorum, vt viginti millia essent eorum, qui arma ferre possent: quibus deinde Federicus in omnibus suis bellis vsus est. Luceria autem ab eo tempore, L. litera in N. mutata Nuceria Sarracenorum appellata est, ad discrimen scilicet Nuceriæ illius, quæ in Leborijs iuxta Sarnum fluiuium iacet, & Nuceria Paganorũ dicitur. Interea verò dum hæc ita gerũtur, recuperauerat Sol danus in Aegypto Damiatam, urbemq; Hierosolymitanam in terra sancta, & Christiani per Syriam, vt earũ rerũ

historiæ

*Federicus excõ
municatur.*

*Sarraceni à Fe
derico colligũ
tur.*

*Nuceria Sarra
cenorum.*

*Hierusalem a
missa.*

historiæ testantur, magnopere affligebantur: quamobrè Romam ad Pontificem implorandi auxiliij causa, peruenit ipsemet rex Hierosolymorum Ioannes Brënenfis anno MCCXXII. Et quoniam Federici potentia, eo tempore per orbem terræ notissima erat, cupiebat eum summopere, vnà secum hanc expeditionem in Syriam suscipere: itaque tantum egit apud Pontificem, vt illum ei reconciliãrit: vtq; maius inter eos amicitiae vinculũ foret. dedit Ioannes Federico in vxorem filiam suam vnicã Iolantam nomine, eiq; nuptijs Romæ celebratis, dotis nomine tradidit omnia sua iura, quæ in regnum Hierosolymorum haberet: quofactum est (vti quidam testantur) vt deinceps omnes Neapolitani reges, se Hierosolymorum quoq; reges nuncupauerint: sed nos postea, aliam quoq; huius rei tituliq; rationem afferemus. Promisit igitur Federicus suscepturum sese in terram sanctam expeditionem: & quamuis eam, aduersa valetudine alijsque negotijs in Sicilia impeditus, per annũ ferè suspendisset: tamẽ deinde anno Salutis MCCXXVII. magno exercitu comparato, Brũdusio soluit, & versus Solis ortum vela dedit. Ac cum nondum procul à suo regno discessisset, exercitũ ijs qui digni esse videbantur tradidit, vt progredierentur, & ipse in Apuliam redijt: quamcunque tandem ob causam, (de eo enim diuersæ sunt historicorum sententiæ) spem tamen & suis qui iam in Syriam peruenerant, & alijs qui ex diuersis prouincijs eodem contendebant, sui aduentus faciebat, & iustam sui reditus causam prætendebat. Cæterum obierat iam Honorius antequam Brudusio Federicus soluisset, atq; in pontificatum substitutus Gregorius IX. illum itidem monuerat, vt expeditionem eam, veluti promisisset, susciperet: quod etsi ita sit, tamẽ (vti Ricobaldus scribit) summopere conatus erat cum Federico amicitiam sanguinis affinitate contrahere, sed liberos ad consentiendum impellere non potuit: eaq; res

*MCCXXII.
Ioan. Brennen
fis rex Hiero
sol.*

*Iolanta secund
Federici vxor.*

*Neapolitani re
ges, etiam Hiero
solymitani.*

MCCXXVII.

*Honorio Gre
gorius IX. suc
cedit.*

*in Federicum
censiones.*

*Iolanta mori-
tur.*

MCCXXVIII

MCCXXIX

*Federicus rex
Hierosolymo-
rum.*

*Gregorius Fe-
dericū nō vult
absoluere.*

*Militia Chri-
sti aduersus Fe-
dericum.*

prima discordijs inter Federicum atque Gregorium oc-
casionem dedit, & forsā vna quoq; fuit è causis, propter
quas Federicus metuens ne Pontifex eius regnum inua-
deret, mox iterum à suscepta expeditione & clanculum
quidem redierit: qua re cognita Gregorius, Honorij in eū
censiones confirmavit & auxit: nam anathematis fulmi-
ne ictum, regno mouit: eoq; tempore ei è vita quoq; mi-
grauit Iolanta vxor, relicto Conrado filiolo. Sed altero de-
inde anno, qui fuit à nato seruatore MCCXXVIII. Fede-
ricus postquam regni sui res composuisset, comparasset-
que illa quæ necessaria essent huic expeditioni, Gregorio
minimè consulto, vt promissioni suæ satisfaceret, ex Ita-
lia cum maximis copijs soluit: atque hinc in Cyprum at-
que Iudæam perueniens, ita rem ibi autoritate atque po-
tentia sua gessit, vt Soldanum ad inducias secum pacifcē
das, & totius regni Hierosolymitani restitutionem, pau-
cis quibusdam arcibus exceptis, coegerit. Quamobrem
anno sequenti, vbi Hierosolymis in quadragesima coro-
nam regni illius accepisset, Ioppē, quæ nostra ætate Zaf-
fus dicitur, restaurandam curauit: eoq; facto, per legatos
ac literas omnibus qui ad Occidentem degunt, significa-
uit, quemadmodum terram Sanctam recuperasset: pon-
tifici verò imprimis supplicauit, vt quoniam feliciter, id
quod promiserat, esset exequutus, inflictam sibi anathe-
matis pœnam remitteret. Verùm Gregorius, cui tãta Fe-
derici p̄speritas fortè minus grata erat, id facere noluit:
asserebat enim ei, non ob communem Christianorū vti-
litatem, sed proprij emolumenti causa cum Soldano cō-
uenire, & in pacis conditionibus templum illi concessis-
se, vt in eo, Sarraceni suo Machometo sacra facere pos-
sent. Itaq; non modò absoluere eum noluit, verum etiam
magno exercitu qui Christianæ militiæ nomen gerebat,
ex Longobardia Aemilia atq; Flamminia, Thoma Cellani
comite, cuius supra facta est mentio, & Pandulpho Sa-
uello

uello cubiculario suo ducibus, congregato: illum vnà cū
Ioannis Brennenfis copijs, qui iam ex Gallia vt in Iudæā
proficisceretur reuersus erat, in regnum Neapolitanum
misit, cum mandatis vt id coniunctis viribus omnia Ec-
clesiæ nomine occuparent. Ac Pandulphus quidem in i-
pso regni aditu Insulæ castrum cepit, & Ioannes, abbatis
cuiusdam opera, montis Cassini turrim obtinuit: vnde
in regnum ingressi, plurimas vrbes deditioe acceperūt
adeoq; vniuersam illam regionem, quæ inter Latium at-
que Capuam interiacet, vnà cum vrbe Capuana, in Ec-
clesiæ potestatem magna cum Pontificis lætitia redege-
runt. Ipsi autem Cellani comitis exercitui, opposuere
se in Piceno ad Maceratam Transonamq; ripam Ranal-
dus Germanus, quem Federicus ad regni gubernationē
reliquerat, & Anselmus Iustinus præfectus, nec illum vl-
terius progredi permiserunt. Quas res cum Federicus in-
telligeret, & iniuriam sibi fieri existimaret, vrbis Hieroso-
lymitanæ atq; Iudææ administrationem Vicario suo cō-
mendauit, ipse verò cum binis tantum magnis nauibus
onerarijs illinc soluens, summa cum celeritate in Italiam
contendit: cumq; Brūdusum sub finem Maij, anno Chri-
sti MCCXXIX. appulisset, & tribus deinde septimanis ad
Barolum quiesceret, ac sese reficeret, venit eò obuiam il-
li Conradus Guiscardus Spoleti dux: coniunctisq; virib.
ambo, Ioannem Brennensem, qui Caiazzam obsidebat,
in fugam coniecerunt. Iam antea verò, ex Germania Con-
radum filium & Leopoldum Austriæ ducem, in auxiliū si-
bi vocauerat, ijq; ad eum cum maximis copijs in Apuliā
venere: quamobrem recuperarunt tunc quindecim die-
rum spacio omnia, præter Caietam, S. Agæ, Soræ atq; S.
Benedicti arces, quas aliquot diebus post tamē obtinue-
re. Quam fortunæ prosperitatem sequutus Federicus, ad-
uersus pontificem vlterius in iuriæ causa, vlterius ad-
huc cum Germanorum & Sarracenorum, quos Luceria

*Federicus in I-
taliā redit ex
terra sancta.*

*Federicus re-
gnum recupe-
rat & pont. ad
pacem cogit.
Henricum po-
tius legerem.*

accerſuerat, copijs progressus eſt, & Beneuentum occupa-
uit, omnesq; vicinas regiones Romam uſq; Spoletanũ
ducatum atq; Picenum. Et tamen interea ad pontificem
legatos miſit Meſſanenſem archiepiſcopum, & Germa-
norum equitum præfectum Boruſſum, qui de pace & ab-
ſolutione agerent: idq; per illos effecit: nam ubi ad pedes
eius procubiſſet, anathematis pœnæ remiſſionem im-
petrauit, reconciliatus eſt, & eadem cum pontifice men-
ſa prandium ſumpſit. Cæterum geſtæ ſunt iſtæ res, anno
Seruatoris milleſimo ducentefimo, triceſimo & triceſi-
mo primo. Sequenti verò anno Rauennæ comitia indi-
xit, & Henrico filio cæterisq; Germaniæ principibus vo-
catis, venit eò ipſe quoq; Federicus menſe Decembri, ma-
gnifica cum pompa: nam inter cætera, ſecum ducebat ani-
mantia quædam diuerſi generis in Italia rariffima, ea-
que multa munero, Elephantos, Dromadas, Camelos, Pã-
theras, Gerfalcos, Leones, Leopardos, Falcones albos, Alo-
chos barbatoſ, & alia ei⁹ generis admiratione digniffima.
Verum cum totam ferè hyemem ibi fruſtra tranſegiffet,
ob Mediolanenſium rebellionem, & occulta Pontificio-
rum conſilia, nec eò pontifex, vti conuenerat, acceſſiſſet:
diſceſſit, & per nobilem celebremq; Comachij urbem (i-
ta enim à quodam hiſtorico nominatur) perq; Gori Lo-
reti⁹; promontoria, Chioggiam atq; Venetias peruenit:
ubi cum magnificè exceptus fuiſſet, perrexit & per loca
paluſoſa Aquileciam ſeſe recepit, ibiq; obuiam ei vene-
runt Henricus filius, Auſtriæ Saxoniamq; duces, ac cæteri
Germaniæ principes, qui ad indiſta Rauennæ comitia cõ-
tendebant. Quamobrem celebrarunt in ea vrbe comitia
ſolenni conſuetudine, anno MCCXXXIII. eoq; factò, Fe-
dericus iterum in regnum Neapolitanum nauigauit: at-
que hinc in Siciliam tranſciens, eam vniuerſam perlustra-
uit, multoſq; Seditioſoſ atq; rebelles caſtigauit, cum ali-
bi, tum verò Meſſanæ magna edita ſtrage. Deinde anno

MCC-

MCCXXXIIII iterum in Italiam ad Picentinos ſeſe rece-
pit, & hinc, deliberatis quibuſdam rebus, Reate peruenit:
ibiq; poſt multa cum pontifice, de rebus ad terram fan-
ctam pertinentibus conſilia, promiſit iterum ſe expedi-
tionem in Syriam ſuſcepturum, ubi induciæ cum Solda-
no pactæ finem haberent. Interea autem dum hæc ita ge-
runtur, certior fit Federicus. Henricum filium Germaniæ
regem, occulta cum Longobardis contra ſeſe cõſilia tra-
ctare: itaq; anno ſequenti cum legato apoſtolico multif-
que alijs, per Picenum iter faciens, Ariminum uſq; perue-
nit, & dimiſſis illic omnibus, conſenſaq; nauis oneraria
magna per Forum Iulij in Germaniam tranſijt. illic verò
comitia frequentiffima habuit, & pontificis ope atq; li-
teris apud Germaniæ principes effecit, vt Henricus capti-
uus in Apuliam mitteretur: quò cum perueniſſet in S. Fe-
lice Lucaniæ vrbe aliquandiu detentus eſt, poſtea verò
Coſentia ex hac vita migravit. Eodem hoc anno duxit
Federicus tertiam vxorem Iſabellam Angliæ regis ſoro-
rem, Pontifice videlicet ob ſanguinis propinquitatem di-
ſpenſante, atq; ex illa Rauennæ filium Iordanum nomi-
ne ſuſcepit. Quibus rebus ita conſectis, per Veronam in
Longobardiam ingreſſus eſt, anno Salutis MCCXXXVI
ubi, præter cæteras res præclare geſtas atq; vrbes ab ſeſe
occupatas, domatoſq; rebelles, urbem quoq; Ferrarien-
ſem, Salinguerræ potentiffimi viri gratia in ſuam poteſta-
tem redegit. Quæ ſicuti durante Salinguerra multis in
rebus ei fuit utilis, quòd per illam aditus Mediolanũ pa-
tuerit omnibus copijs, quas ad eius expugnationem ex
Sicilia, regno Neapolitano, Aemilia atq; Flamminia euo-
cauerat, ita quoq; poſtquam expulſus mortuoſq; fuiſſet,
magnum ciuium illi fauentium numerum præbuit: nã
omnes qui Salinguerram in exilium ſequuti fuerant, ac
ſeſe tandem Mutinam Rauennamq; reduxerant, poſtea
Federici ſtipendia meruerunt: cuius rei teſtimoniũ mul-

MCCXXX-
XIIII.Henrici contra
federicum pa-
trem cõiuratio
MCCXXXVIſabella Federi-
ci coniunx.

MCCXXXVI

Ferraria in Fe-
derici poteſtate

MCCXXXVII.

Mediolanenses praelio victi

Petrus & Iacobus Tiepoli.

Triumphus Federici.

Carruca quid? Carroccio.

tis suis epistolis ipse perhibet. Sequutus deinde est annus Domini MCCXXXVII. quo, sub mense Nouembri, Federicus ad Nouā aulā (ita enim locus ille dicitur) Mediolanenses ingenti praelio superauit. Cum enim in eum locū ipsi cum suis confederatis Longobardis cōuenissent, Brianis scilicet, Placentinis atq; alijs, ipsoq; etiam apostolico legato, insigne fortitudinis suæ specimen edidit, superauit illos, fœdus inter eos iētum fregit, & Mediolanensibus cepit Carocciū, cum Petro Tiepolo vrbis eius prefecto, patritio Veneto, & Iacobi Tiepoli Venetorum ducis filio, huius expeditionis primario duce: quem postea captiuum in Apuliam misit. Hanc victoriam maximam sanè, vbi fuisset consequutus, Cremonam triumphantis modò ingressus est: eum enim præcedebat Carroccium ab Elephanto tractū, cui impositus erat Prefectus Mediolanensis altero brachio ad erectum palum alligatus, & laqueo collum redimitus: deinde supra illius arce ex lignis concinnè fabrefacta, stabant ordine tibicines & imperatoris signa ad significandam victoriam erecta tenebant: Longobardorum autem signa quæ ceperant, inuersa cū captiuis proximè, & hæc omnia Federicus cum exercitu sequebatur. Fuit autem hæc victoria admodum memorabilis: ita quidem, vt in quadam epistola, tunc temporis de eo praelio exarata, scripta hæc verba deprehenderim.

„ Hæc occisis non sufficiunt sepulturæ, nec Cremonæ palatia multitudinem capiunt captiuorum. Federicus tamē ipse, non nisi decem millia occisa captaq; fuisse significat ijs literis, quas ad collegium Cardinalium de eadem victoria tunc dedit. Sed non fuerit hîc silentio prætereundum, Carrucam, quæ tunc in Italia vsui erat, & Caroccio vocabatur, magnum quendam currum fuisse, qui multis bobus iunctis trahebatur, quiq; gradatim in altum ascendens triënalis forma in summo, pulpito insigni artificio fabrefacto adornatus, multisq; ornamentis tectus erat.

erat. In eo autem signa militaria vehebatur, & gentis eius atq; confœderatorum insignia, ad quos exercitus pertineret: eratq; veluti prætorium, ad quod milites ceu ad tribunal sese recipiebant, quod illic magistratus & maxima exercitus vis esse soleret: & tunc reuera superatus fractusque exercitus putabatur, cum Carrocciū amisisset. Cæterum à Mediolanensibus maximè, Bononiensibus, Parmensibus atq; Cremonensibus vsurpatum eum fuisse accepimus, in arctissimi federis signum, & vt minus ad fugā milites prompti forent, cum ex illius mole constaret, summam exercitus vim atq; signa, difficulter moueri, nec in fuga posse conseruari: Talis igitur Carruca fuit, quā Cremonam ingrediens Federicus, secum triumphantis modo duxit. Sed Gregorius pontifex tantæ illius in Italia potentia impatiens erat, quamuis se promptissimum offerret, ad emendandum quicquid sibi iure obijci posset, veluti id apparet ex multis eius epistolis ad Christianos principes, atque ipsum Cardinalium collegium datis: quamobrem Venetos primū ad pacem cum Genuensibus, à quibus propter res maritimas dissidebant, faciendam impulit: deinde fœdus cum ijs inijt ea conditione, vt instructa communibus sumptibus classe viginti quinq; nauium triremium, regnum Neapolitanum sub Ecclesiæ potestatem reducere conarentur, & die palmarum Federico sacris interdixit. Quod vbi ille intellexisset, cōposuit res Longobardiæ, & postea Pisas se contulit anno seruatoris MCCXXXIX. Eo autem qui proximè sequutus est anno, misere Veneti in Apuliam pactam pontifici classem, qua duodecim Federici naues triremes in fugam ibi coniecerunt, & Thermocleam, Campomarimum, Rhodum, Bestias atq; Pischieccias occuparunt, diripuerunt & flammis consumpserunt: expugnarūt quoq; vnam è magnis Federici nauibus, quæ mille homines gerebat, & tempestatis violentia in Sipontinum sinum sub Gargano mon-

Amisæ victoria signum.

Gregorius Federicum iterū excommunicat

Apuliæ vrbes à Venetis captæ.

*Petrus Tiepo-
lus suspensus.*

te acta fuerat: eodemque tempore suspensus fuit Tranij, Petrus Tiepolus Venetus Mediolanensium, ut dictum est, prefectus, de turri supra mare, ut illac transiens Venetorum classis, eum cernere potuerit.

*Ferraria à pon-
tificijs capitur.*

Hoc eodem anno, dum Federicus per Tusciam, regno suo suppetias laturus iter faceret, & aliquandiu circa Romam esset occupatus: legimus Gregorium Montelengum Apostolicum legatum, cum maximo exercitu Ferrariam Pontificis nomine obsedisse per quinque menses, & in ea obsidione præter Ecclesiæ copias, auxilia quoque habuisse Mediolanensium, Venetorum, Brixienfium, Placentinorum atque Mantuanorum vna cum omnibus eorum ducebibus atque prefectis: nam & Venetorum dux illic interfuit, & Azzus Estensis marchio, & Sancti Bonifacii comes, & Albericus de Romano, & Paulus Trauerfarus Rauennensis cum omnibus viribus. Quo factum est, ut cum obsedis nullæ suppetiæ ferrentur, anno Domini MCCXL. deditioem tractare ceperint: cuius rei causa Salinguerra, qui urbem imperij nomine gubernabat, cum accepta fide publica egressus esset ad colloquium cum Legato, Gugonis Ramberti Ferrariensis opera proditus captusque est, & Venetias, nulla datæ fidei aut honoris Ecclesiæ habita ratione, in vincula missus, vbi tandem melancholia quadam vitam finijt, annos octuaginta natus, & in templo Sancti Nicolai Liei sepultus est, in quo etiam nunc extat eius monumentum. Ferraria autem capta eo modo, Azzi Estensis marchionis administrationi tradita fuit, eiusque prefectus factus est Iacobus aut Stephanus Baduarus paritius Venetus: atque hæc prima fuit origo felicis sanctique domini, quod in vrbe Ferrariensi incluta ac vetustissima Estensis familia habuit. Sed nunc ad propositam historiam redeamus. Federicus vehementer iratus è Tuscia in regnum rediens Viterbium peruenit: ibique magno favore contra Romanos exceptus est. Itaque Pontifi-

*Salinguerra
proditur.*

*Estensis fami-
liæ origo Fer-
rariæ.*

Pontifex perterritus, post multas conciones atque processiones, crucis signo plenam omnium delictorum remissionem ijs concedi voluit, qui arma contra Federicum sumerent: & quo maiori efficacia populum ad hanc expeditionem hortaretur, D. Petri atque Pauli capita publice per urbem gestauit: quo factum est, ut multi ante urbis portas manum cum Federico conseruerint, sed ab illo, magna edita strage, fusi, magnaque sauitia tractati fuerunt, cum ceteri, tum non præsertim qui aduersus eum se crucis simbolo munissent: nonnullis enim eorum inflictis quatuor vulneribus, crucis figuram imprimebat, alijs caput in quatuor partes crucis modo diffindebat, ac sacrificulis rasam capitis cutem eadem ratione modoque secabat, multaque eius generis præterea poenas illis, non sine maximo Pontificis dolore, infligebat. Quibus ita confectis, in Apuliam profectus est, & postquam Foggiae magnam pecuniæ vim ex Sicilia Italiaque coegisset, Luceriam peruenit, atque hinc exercitum misit ad diripiendas, exurendas, destruendasque Beneuentum, Montem Cassinum atque Soram, vrbes, quæ aduersus sese arma sumpsissent. Eodem tempore dispersi erant per Aprutium montana Amiterni Furconisque, urbium antiquarum atque destructarum, incolæ: quamobrem iussit ut collecti, simul conderent urbem, loco quodam in ea regione ad regni defensionem opportuno, qui Aquila dicebatur: sed hoc nomen in Aquilam commutari propter imperij honorem voluit, sicuti ex multis eius epistolis constat: fuitque illa prima Aquilæ origo, quæ paruo temporis spacio magnopere aucta est, & nostra ætate vna censetur ex potentissimis totius regni urbibus. Illinc deinde discedens Federicus, Capuam peruenit, atque hinc iterum per Picenum iter faciens, Asculum diripuit, rectaque Rauennam contendens, constituit Aemiliam atque Flamminiam subiugare: quapropter sub finem Augusti anno MCCXL. cum maximas copias haberet,

*Pontifex suos
contra Federi-
cum irritat.*

*Pontificij ma-
le à Federico
tractantur.
Cruciata ponti-
ficis, puniuntur.*

*Pontificia vr-
bes diruta à Fe-
derico.*

*Aquila extrui-
tur.*

*Asculum dire-
ptum.*

Fauntia ob-
sess.

castra ad Fauntiam posuit. Erat autem ea vrbs tunc tē-
poris magna, vt quæ in ambitu quinque millia passuum
contineret, & inter Aemilia Flaminiaq; vrbes potentissi-
ma: cumq; à Michael Morefino Patritio Veneto vr-
bis præfecto strenuè defenderetur, durauit illa obsidio,
obstinatis vtrinq; animis magnopere totam hyemē, ad
septimum vsque mensem: quamuis enim maxima aqua-
rum niuiumq; vis esset, tamen constructis casis, domi-
cilijs atq; pontibus, effecerat vt exercitus, ceu in alia vr-
be foris tegetetur, atque quiesceret: tandem verò eā cer-
tis conditionibus obtinuit. In hac autem obsidione, me-
morabile quiddam à Federico patratum fuisse accepi-
mus, quod nequaquam fuerit hoc loco omittendū. Re-
fert enim beatus Antoninus Archiepiscopus in suis Chro-
nicis, eum consumpsisse tunc, ob multas difficultates, v-
niuersam quam secum haberet pecuniam, cæteraq; res
prætiostas: itaq; cum præsentī necessitati succurrere vel-
let, monetam ex corio formasse, cui vna in parte sua ima-
go, in altera aquila imperij signum impressum erat, eam-
que nummo aureo Augustano æstimasse, & mandatum
dedisse omnibus, vt durante eo bello, ab omnibus emen-
do vendendoq; tanti acciperetur: nam eo confecto solu-
tos iri ex fisco imperij, pro singulis coreaceis, totidem au-
reos nummos, omnibus qui illos eò attulissent, atq; hæc
omnia ita obseruata riteq; peracta fuisse. Ex quo exēplo
manifestum esse potest, metalla signata non natura sua,
sed lege, consuetudine, atq; hominum opinione valere.
Dum autem hæc ita geruntur, indixerat Romæ Gregori-
us Pontifex Vniuersale contra Federicum concilium: cu-
ius rei causā tres legatos elegerat, qui Occidentales præ-
latos conuocarent, Iacobum Cardinalem Prænestinum
videlicet per Galliam, Odonem Sancti Nicolai in carce-
re Tulliano Cardinalem per Angliam, & Gregoriū Mon-
telengum ad Genuenses. Iamq; peregerant illi quod in
manda-

Moneta ex
Coreo.

Concilium Ro-
me indicitur.

mandatis habebant, & Nicæam in Prouinciam redierāt:
inde cum terrestri itinere Romam tutò venire non pos-
sent, à Federici exercitu impediti, Pontifex effecit, vt Ge-
nuenses eò ad illos excipiendos & Romam deuen-
dos, quadraginta naues magnas atque triremes Gu-
lielmo Brachio duce mitterent. Cuius rei certior factus
Federicus, aliquot suarum triremium, Entio filio Sar-
dinia rege ductore, Pisas misit, Pisanisq; simul man-
dauit, vt vnà profecti, Genuensium classem iuaderēt, &
prælatos illos omnes capere omnibus modis conaren-
tur. Pisani igitur instruxere classem, & Hugolino duce v-
nà cum Entio Sardinia rege, cum quadraginta instructis
triemibus subitò ex portu prodiere: cumq; eis obuiā Ge-
nuenses inter Giglium & Montechristum, infulas inter
portum Pisanum atque Corsicam sitas, facti essent, inua-
sere illos tertia die Maij, anno MCCIXL. Et quamuis Pre-
lati Gulielmum summopere rogassent, vt actis in altum
nauibus, ijs cederet, neq; prælium comitteret, ille tamen
nescio quo furore percitus obedire noluit, quòd ignomi-
niæ sibi duceret, si Pisanorum audaciam tanti faceret:
quamobrem comiserunt prælium acre atque crudele, in
eoque Pisani victores, tres Genuensium triremes cum
omnibus hominibus armisque submerserunt: & vigin-
tiduas cum tribus legatis & prælatis ferè omnibus trans-
alpinis, & aliquot Latinis etiam ceperunt: ac bini quidē
legati Amalphim in vincula missi fuerunt, prælati verò cæ-
teri per regni carceres distributi: soli Galli eorum regis
precibus dimissi fuerunt. Nec mihi videntur hoc loco o-
mittendi duo festiui admodum versus, quibus Federicus
Sardinia regi, quid fieri vellet cum captiuis prælatis, re-
spondit, sicuti à Ioanne Andrea summo Iuriconsulto cō-
memorantur.

Omnes Prælati, Papa mandante, vocati.

Et tres Legati veniant huc vsque ligati.

Gulielmus Brachius.

Hugolinus Pisanus.

*MCCIXL.
Genuenses à Pisanis superati.*

*Prælati capti-
ui multi.*

*Pont. istutia
deprehensa.*

Maxima igitur fuit illa Pontificiorū iactura: nam præter tantam prælatorum qui capti fuerunt copiam, magnam quoque prædam atque omnia scripta amiserunt; quibus suæ in Federicum machinationes continebātur, quæ deprehensa, illius causæ plurimum fauoris conciliarunt. Misit autem pontifex ad Fœdericum postea, priorē quendam è Sancti Dominici societate, vt captiuos liberaret, sed ille respondit, se id facere non velle, neque sapiētis viri esse hostem suum exaudire: & quoniam à pontifice hisce reb. temporaneis & fortunæ ludibrio obnoxijis vexaretur, se quoque talem erga ipsum futurum, nec cessaturum vnquam eum persequi: sicque Priorem re infecta dimisit. Deinde vbi res per Aemiliam atque Flamminiam composuisset, iter per Picenum arripuit, captoque certis conditionibus Pisauo, Fanum obsedit atque diripuit: hincque in ducatum progrediens Tudertū deditio ne accepit, & postquam Sāngeminianum Narniamque diripuisset, peruenit Reate, vbi certior factus est Tybur in suam potestatem venisse: quamobrē illac cum toto exercitu in regnum redijt. Pontifex autem tantam sui imperij ruinam conspiciens, Augusto mense, qui hanc eius cladem proximè sequutus est, atate atque curis confectus, ex hac vita migravit. Cui substitutus Cœlestinus III Mediolanensis, tantum octodecim dies regnavit: quamobrem vnum & viginti menses postea caruit Apostolica sedes moderatore: & Federicus interea arrepta hac occasione ex regno suo, in quod iam redierat, cum maximis copijs, Aquæductuum vias sequutus, Romam vsque peruenit, vt Rebelles Romanos puniret: cumque ijs plurimum detrimenti attulisset, & vsque ad portas vrbs peruenisset, permotus Cardinalium precibus, qui negabant legitimam fore electionem, quandiu circa Romam esset in armis, & binos Cardinales Melphi captiuos detineret: scripsit eò, vt ij cæteri que captiui dimitterentur, & ipse

*Federicus pro-
greditur versus
regnum.*

*Gregorius mo-
ritur.*

*Celestinus III.
pontifex.*

*Federicus pacē
cardinalib. cō-
cedit.*

in

in regnum pacificus redijt. Collegium verò Cardinaliū Romæ, cognito binorum captiuorum aduentu, ijs obuiam progredi voluit Anagniam vsque: vbi cum in conclaue, mense Iulio anno seruatoris MCCVIII. conuenissent, 1243. elegerunt in pontificem Sinibaldum Fiescum Genuensem summum Iurisperitum, ac sacerdotem Sācti Laurentij in Lucina Cardinalem, eumque Innocentium III. vocarunt. Is antea Federico amicissimus fuerat: quamobrem contendebant plurimi ad eum subito, vt de tali pontifice gratularentur. Iamque omnes illius intimi quoque propterea gaudebant: sed ipse solus, eius rei certior factus, doluit, & veluti præfagiens, assererat, se bonum amicū Cardinalem amisisse, qui pontifex creatus ei aduersarius esset futurus. Neque verò præfagium istud Federicum fefellit: nam cum ad eum Thaddeum Sesseum atque Petrum Vigneum, primarios in sua aula viros, ablegasset sperabat vniuersus orbis Christianus, firmam tandē pacem inter imperatores atque Ecclesiasticos compositam iri. Verū Innocentius, dum hæc ita agerentur, clanculum misit Rainerum quendam Cardinalem cum milite armato vt Viterbium occuparet, quod prius imperatori parebat. Quamobrem eodem Federicus cum exercitu peruenit, vt id recuperaret: sed cum quibusdam Cardinalibus tamen ita egit, vt eo relicto, Faliscam coloniam munierit: vnde postea Aquilam profectus, misit illinc ad Pontificem Balduinum Constantinopolitanum imperatorē quem tunc secum habebat: itemque Tolosanum Sancti Aegidij comitem, cum binis prioribus legatis, vt de pace cum eo agerēt. Hic verò quid secretè inter se mutuo tractarint, minimè literis mandatum deprehendimus: sed hoc certè constat, Tholosanum comitem binosque legatos, cum authentico Federici mandato, quod in facello lectum fuit, iurasse ea septimana quæ paschatis festū præcedit, Federicum Pontifici in omnibus pariturum:

*Innocentius
quartus pont.
à Federici am-
icitia discedit.*

*Federici verū
præfagium.*

*Viterbium oc-
cupatum.*

*Novalegatio
Federici ad pō-
tif.*

quámobrem deinde statim fuit ille in cōcione, princeps catholicus pronunciatus, & fama vndequaue sparsa erat, Federico iam cum pontifice conuenire: & transitus vbique liberè concedebatur omnibus qui Romam contenderent. Sed videntur hæc (si rem benè consideres) sacris illis & poenitentiaë destinatis diebus, cum pacis atq; concordiaë opinione fuisse tractata, & multa tamen adhuc superfuisse, de quibus nihil esset conclusum: quapropter sapius postea Romam reuersi sunt terni illi legati, vt perficerēt id quod cœpissent: Et cum persuasum esset, pacem confirmari non posse, dum pontifex Romæ hæret, impetratum fuit, vt Tifernum veniret, & Imperatore foris in eius territorio degente, singulis diebus ab vnius principis aula ad alterum internuncij mitterent. Quæ dum ita agerentur, Pontifex die quadam clanculum cū Genuensibus legatis, qui ad illum adorandum eò peruenierant, Sutrium proficiscitur, ibique mandat vt eorum naues, quæ Ostiaë substituerant, Centumcellas adducantur, quo facto clanculum, ea nocte quæ Sancti Petri diem festum præcedit, anno salutis MCCVII. vnà cum septem Cardinalibus & alijs quibusdam episcopis atq; prælatis, depositis sacerdotalibus vestibus sumptisque armis, magno silentio discedit, & Centumcellas perueniens, naues eas conscendit & Genuam versus vela dat. Itaque Federicus, cum se hoc modo à pontifice deludi videret, omnes in Latio, & quas circa Romam tenebat vrbes præsidijs muniuit: deinde Pisas perueniens, Petrum Vigneum Parmam misit, vt res ibi in tuto forent: nam ob magnos ac præpotentes Innocentij in ea vrbe amicos, metuebat ne aliquis tumultus fieret. Postea verò compositis Tusciaë rebus Pisavorum classem conscendit, & in regnum Neapolitanum nauigauit. Innocentius autē Genua Lugdunum in Galliam se recepit, & indicto ibi Vniuersali concilio, singulis diebus, Federicum pro concione alta voce,

vt

Pontifex fugit.

1244.

*Federicus à pontif. delusus.**Concilium Lugduni.*

vt compareret & se coram concilio defenderet, vocabat. Sed ille celebrato Paschatis festo Capuæ, anno Domini MCCVL. è regno discedit, Traniumq; peruenit, missisque illinc ad denastandum Viterbium copijs, ipse quoque Ameriam proficiscitur, hincq; iterum Aquilam, Senas, Pisam, & deinde per Lunigianam ad Pontemremulum Parmam, atque Brixillum, traiectoq; illic Pado, Casale maius ac denique Veronam. Verum Parma antequam discederet, misit in Galliam ad concilium Patriarcham Antiochenum, qui nuper ex Syria venerat, & vnà cum illo Archiepiscopum Panormitanum, Thaddeum Sesseū consiliarium, binosque præterea Cremonenses doctores, vt de pace inter sacerdotes imperiumque agerent: nihilominus tamen interea Entio quoque Sardiniaë regi & Federico Antiochiaë principi filijs suis mandauerat, vt Placentiam copijs suis infestarent. Veronæ verò comitia solennia habuit, quibus interfuerunt Conradus filius Germaniæ rex, cæteri Germaniæ principes atque Balduinus etiam Constantinopolitanus imperator. qui ad concilium vocatus, per regnum Neapolitanum Picenumque Veronam, vt cum Federico loqueretur, venerat, & Federicus cum eum dimitteret, sedulo hortatus est, vt concordiam inter se atque pontificem promoueret. Hisce rebus confectis Cremonam, eo animo vt Lugdunū proficisceretur, peruenit, vbi Federicum filium equitem auratum: solenni consuetudine creauit, & proprijs manibus illum gladio accinxit, deinde honesto comitatu Lugdunū versus iter suscepit. Iamque Taurinum vsq; peruenerat: eiusque oratores vehementer apud Pontificem instabant, ne in ferenda sententia properaret, sed expectaret illius aduentum. Verum id frustra fuit: ille enim qui iam antea secum, quid facere vellet, constituerat, vt suorum pericula præcaueret, ijs quos Parmæ habebat, amicis plurimis atq; nobilissimis clanculum per literas significat, vt ex ea

*Federici ad concilium legati.**Comitia Veronæ.**Taurinum. Federici oratores parum proficiunt.*

Artes pontificie. *Artes pontificie.* vrbe, assumpta optima quam haberent supellectile discederent, & quidem citissimè, quamuis nudos exire oporteret: atque id vbi factum ab ijs esse intellexisset, nulla interiecta mora, fulmen in Federicum eiaculatus est, eumque regno deposuit: nullo modo auditis admissisq; penitentia alijs que rebus, quas per suos legatos offerebat. Cæterùm qui tunc Parma discesserunt & ab imperio defecerunt, fuere inter cæteros Girardus Correggius cum filijs, totaque Corregiorum familia: itemque Bernardus Rossius. Federicus igitur, cognita hac Pontificis obstinatione atq; furore, & frustranea sua Lugdunum suscepta profectio: omnes imperij copias per Pedemontanam regionem coniunxit, & excursionibus Mediolanenses magnopere infestauit: deinde Lodium, quæ olim Laus Pompeia erat, reuersus, sexaginta Genuensibus sagittarijs, qui in excursionibus Mediolanensibus capti fuerant, singulos oculos effodiendos curauit: & tunc in Tusciam discessit anno salutis MCCIIIIL. Erat eo tempore Florentia ob partium discordias tumultibus agitata: quamobrem profectæ sunt Federico obuiam tunc, componendarum suarum rerum causa, ambæ partes: urbemque in eius potestatem tradiderunt: cuius rei causa, ille eodè misit Pandulphum comitem, qui Tusciam imperij nomine gubernabat, Thaddeumque Sesseum qui iam Lugduno redierat, à quibus compositæ sunt eorum res, & relictus ibi præfectus Federicus imperatoris filius: qui proinde, postquam urbem eiusque ditionem iurciurando sibi obstrinxisset, & aliquandiu ibi commoratus fuisset, itidem discessit, & suo loco imperij nomine alium quendam Genuensẽ præfectum reliquit. Interea temporis Federicus falconibus atque aucupijs, sese Grosseti in Aurelia via reficiebat, statueratque aliquandiu se illic recreare: sed fortè illi patefit, quorundam sui regni nobilium aduersus sese coniuratio, cuius duces erant Pandulphus Fafanel-

lus,

lus, & Iacobus Morra, socij verò Theobaldus, Gulielmus atque Franciscus Sanseuerinates, Ricciardus Robertusque; Fafanelli, Gotfredus Morra, & Gifulphus Maimus. Qui sibi etiam adiunxerant Andream quendam Cigalam militiæ ducem, quem Federicus plurimum amabat, & imperatorem è medio tollere constituerant. Res autem Casertæ comitis opera Federico innotuit, qui id ei per Ioannẽ Præfenzanum occultè significauit. Quamobrem Pandulphus quidem atque Iacobus qui apud imperatorem erant, aufugerunt, cæteri verò omnes cum clientibus suis coniuncti, binas in Lucania arces Schalam atque Capaccium occuparunt, in ijsque se munierunt. Verùm qui in Federici fide ijs locis permanserant milites, statim coniunctis viribus, proditores bello persequuti sunt: ac Schalam paucos post dies occuparunt, sed Capaccium à principio veris ad Iulium mensẽ usque obsessum, tandem expugnarunt direptumque incenderunt, incolas omnes necarunt, & proditores, qui se in summam arcem receperant, captos ea pœna affecerunt, quæ in parricidas iure ciuili constituta est: nam singuli in coriaco sacco inuoluti vnà cum singulis canibus, simijs, gallinaceis gallis atque viperis, in mare proiecti fuerunt: vt omnium elementorum usu priuati, & viui ab hisce animantibus inimicissimis, famis rabie concitatis, dilaniarentur. Federicus quoque, vbi coniurationis huius certior factus fuisset, in regnum, vt eas turbas componeret rediit. Ac præter Capaccium destruxerunt quoque tunc Altauillam, & omnibus qui coniuratis aliqua sanguinis affinitate iuncti essent, usque ad quartum & quintum gradum, oculos effoderunt, eosque cõbuserunt: vt Vniuersum propè regnum vindictæ huius seueritatem senserit. Innocentius autem pronunciata aduersus Federicum sententia, eoque deposito, curauerat in illius locum eligi Imperatorem, Thuringiæ Landgrauium: sed Conradus ita cum continuit, vt in Germaniã

Proditorum Federici fuga & pœna.

Schala & Capaccium.

Parricidarum pœna.

Altauilla destructa.

Federico viuo substituantur alij imperatores infelices.

non modò prodire nequiverit, verùm etiam, mox ex hac vita commigrans, ei quorundam suorum bonorum possessionem, quæ centum millia ferè argenti marcharum valebant, relinquere coactus fuerit. Landgravius substitutus est ab Electoribus, ex Pontificis mandato, Gulielmus Holandiæ comes: verùm & ipse brevi tēporis spacio deinde vitam finiit, vt nemo Federico viuo imperare poterit. Interea temporis verò ille, deleta funditus coniuratione, in loca campestria cum maximo exercitu prodijt, simulque imperavit omnibus subditis, vt sibi præstò essent, ad redeundum in Longobardiam domandosque ibi rebelles. Intelligebat enim pontificem parare reditum cum nouo Imperatore Genuam atque Mediolanum, vt Longobardiam, Aemiliam Flaminiamque recuperaret: quibus in locis rumorem sparserant ecclesiastici, illum iam ita esse clausum in suo regno, vt nusquã prodire posset. Quamobrem conuocatis in campestri loco omnibus militiae ducibus, nobilibus & ciuitatum legatis comitia habuit, & denunciata in Longobardiam expeditione, p. regem in regno constituit Henricum filium paruum ad huc, quem ex Angliæ regis sorore susceperat, ei que magnum nobilium virorum numerum adiunxit, vt eorum consilijs vteretur. Federicum verò nepotem, ex Henrico maximo natu filio, qui in carcere obierat genitum, copiarum quæ ad regni defensionem relinquerentur, ducem creauit, & mille grauis armaturæ viros cum totidem sagittarijs equitibus illi attribuit: mandauitque vt in bellis gerendis, consilio vteretur nobilium, quos regni gubernationi præfecisset. Et Federicum filium Antiochiæ principem, præfecit Tusciæ, Aureliæ viæ, Piceno, Aemiliæ atque Flaminiæ: atque Entium Sardinia regem, totius Italiæ legatum pronunciauit, quo munere prius etiam functus fuerat: & Richardum denique filium Ciuitatis Chietæ comitem, summum militiae ducem per Picenum & Romãdiolam

Federici noua in Longobardiam expeditio.

Varia munera varijs attributa, à Federico.

diolam esse voluit. Cumque hæc munera ita distribuisset, & singulis certum militum numerum destinasset, iururando sibi omnes deuinxit, & subditis imperavit, vt illis in omnibus parerent: dimissisque comitijs, eadē via qua prius vsus esset, ingressus est, & si quæ vrbes indigebant, eorum res in itinere componens, Senas, Pisas Cremonamque peruenit. Atque hinc vbi aliquandiu substitisset, decreuit iterum Lugdunum vsque transire, vt res cum pontifice componeret. Quamobrem tantum litteratorum, togatorum ac rei militaris peritissimorum hominum comitatum comparauit, quantum nullum adhuc imperatorem, cum ex antiquis tum ex recentioribus habuisse legimus: & cum ijs Taurinum vsque profectus, anno salutis humanæ MCCIII. ex communi eorum consilio illinc legatos misit ad Gallia regem, vt eum de aduentu suo eiusque causa certiore facerent. Iamque impedimenta versus montes præmiserat, quæ duorum dierum iter confecerant, cum certior sit Brixianos Placentinosque, cum alijs imperij rebellibus, & Apostolico legato Parmam, postquam illinc discessisset, mense Iunio occupasse, & Henricum Testam, vrbis imperij nomine præfectum, interemisse. Quapropter hanc Pontificis machinam esse cognoscens, institutum iter indignatione quadam motus reuocauit, & cum omnibus legatis, exercitu atque comitatu vniuerso Parmam reuersus est, eamque cum sexaginta hominum millibus obsedit. Atque vt maiori comitate in coepta obsidione persistere posset, breui tēporis spacio ex aduerso aliam ligneam urbem condidit, Victoriam nomine, & templum quoque sub Sancti Victoris titulo in ea construxit, ac si is patronus esset futurus, & monetam denique cudere in eadem curauit, quam Victorinam appellauit. Erat autem vrbs huius longitudo 7200. & latitudo 5400. cubitorum: portas octo habebat, & fossas latas atque profundas, in quas illas aquas im-

Federicus iter Lugdunum de nouo frustra constituit.

Parma deficit & iterum obsidetur.

Victoria vrbs lignea.

misit quæ prius Parmam influebant, & loca ad inhabitandum commoda, aulam, palatia, officinas & alias eius generis res, veluti in ciuitate veteri, fabrefieri curauit. Hæc autem dum ita gerit Federicus, & Victoriæ consistens Parmensem obsidionem vrget, binarum rerum à suis feliciter gestarum certior fit: Robertum scilicet Castilionem, suum per Picenum Vicarium, dum Macerata cōsideret, Pontificiorum exercitum ad Auximum flumen fudisse, eorumque ducem Marcellinum Episcopum Aretinum captum, vnà cum multis alijs ad quatuor circiter millia interemisse, plurimos cepisse, plurimaque ciuitatum, quæ rebellauerant, signa obtinuisse, & inter cætera illud Anconitanorum, quod ab Hemanuele Constantinopolitano imperatore dono accepissent, cum à Federico Barbarossa, illius mandato, deficerent. Et Guelphos atque Gibellinos Florentiæ arma aduersus se mutuò sumpsisse (quod proinde factum est anno seruatoris MCCIII. mense Ianuario) incendijsque ita se infestare cœpisse, vt mille circiter domus essent exustæ: quapropter Gibellinos implorasse opem Federici Antiochiæ principis, qui Tusciæ præfectus, tunc nō plus duobus passuum millibus illinc distans, in vrbe ingressus, eam patris imperatoris nomine occupauit: Guelphos autem ea re perterrefactos, cū bonis atque liberis Bononiam concessisse: cumque redire & iureiurando Federico se obstringere noluisset, interdictum ijs vrbe, eorumque bona imperij ærario addicta fuisse. Florentiam autem in Imperij potestate permansisse. Sed non diuturnū fuit istud, ob res feliciter gestas, gaudium: nam vix duos annos in hac obsidione compleuerat, cum ex morbo, quo aliquot diebus laborauerat, conualecens, quinquaginta propè equitibus comitatus, Victoria exierat, vt falconibus aucupijsque se recrearet, vltima februarij die eodem anno: & reliquis exercitus cū ob absentiam imperatoris, tum nimia confidentia, hostiumque

*Bina victoria
federici militū.
Prælium ad Auximum flumiū.*

*Guelphi & Gibellini in armis
1248.*

Federici infortunium.

stiumque contemptum, ociosus vagabatur. Qua re cognita, Parmenses, cum Legato Apostolico præsentem arripere occasionem, & cum omnibus viribus egressi in castra, non ea parte qua Parmam spectabāt, quod hinc melius essent munita, sed supra Victoriam impetum fecerunt. Federicus ergo intellecto campanæ in turri, qua vigiliæ habebantur, collocatæ sonitu, subito suis auxilio aduolauit: cumque deprehendisset Parmenses cum Malespinæ Marchione, qui in prima acie erat, seque strenuè defendebat, acerrimè pugnare, in auxilium illi contendit: sed cum eo cognito, in illum magno numero irruissent, & esset iam longè ipsis inferior, sese ad munitiones intra Victoriam recepit, & nihil eorum quæ in tanto tumultu, à strenuo imperatore fieri possunt, omittebat: Verum Parmenses dirutis, destructisque munitionibus ac vallibus, magna multitudine, magnoque cum impetu, ipsi quoque Victoriam ingressi, omnes qui obuiam fierent sine ordine trucidabant, & inter alios interemerunt etiam Thaddeum Sesseum consiliarium, & Iudicem in aula, cuius antea quoque mentionē fecimus. Federicus igitur, cum paulò post cerneret, nullum amplius superesse remedium, nec plures iam apud se, quàm quatuordecim grauis armaturæ equites haberet, cum ijs Victoria egressus, versus Sancti Donnini Vicum contendit. Sed Parmenses pugnam continuantes magnam stragem ediderunt: & non sine maximo labore ac cæde suorum, Cremonensium Carrucam strenuè à suis defensam ceperunt: Victoriam denique viccerunt, Imperatoris domum scepra, coronam, omniaque preciosa ornamenta obtinuerunt: vrbe incendierunt, repleuerunt fossas, & in editum quendam atque conspicuum locum binos hos versus affixerunt.

Per te, rex alme, cessit Victoria Parma,

Antiphrasi dicta cessit Victoria victa.

Carrucæ autem Cremonensium, quam in eorum cō-

Victoria expugnata.

Carruca Cremonensium captiur.

temptum, a sinis per urbem trahendam curarunt, hos ite-
dem versus apposuerunt.

*Carrocij flet damna sui miseranda Cremona
Imperij Federice tui fugis absque Corona.*

Imperator autem accepta tanta clade, animum nequa-
quam abiecit: sed Cremonam primum peruenit, vbi cum
obuiam illi processissent foeminae cum puerulis vniuersus-
que populus, atque ei non sine lacrymis gratularerentur,
quod ex tanto periculo diuino auxilio euasisset, consola-
tus est illos vicissim, & deinde Guastallam, atque hinc ad
Brixilli pontem contendit. Hic autem comperit regem
Sardiniae filium suum, vna cum exulibus Ferrariensibus
qui illum sequebantur, Mantuanos, qui Parmensibus sup-
petias ferebant, magno praelio superasse, usque quinquaginta
minores naues cepisse, & simul cum illis trecentos
viros, quos ad ripam fluminis postea suspenderint. Qua
re cognita relictoque; ad pontis custodiam iusto numero,
misit eundem Sardiniae regem in Lunigianam, vt per eam
tutum iter conseruaret, quod res illic ad rebellionem qua-
dam tendere viderentur: ipse vero ad Sancti Donini Vi-
cum reuersus est, eo animo, vt collectis exercitus reliqui-
is, sese iterum paulatim ad Parmensem obsidionem com-
pararet. Ibi vero cum Paschatis festum celebraret, magna
argenti vim a Caloranne Battaccio genero suo, eo Lunae
die qui proximè praecedit pascha, accepit: simulque; certior
factus est, Richardum comitem filium, eos qui ad Ci-
uitatem nouam in Piceno degebant, magno praelio supe-
rasse, & duo circiter millia illorum occidisse aut cepisse,
atque inter caeteros Hugolinum Nouellum, apud quem
fuerant Pandulphus Fasanelia, & Iacobus Morra prodito-
res Federici (vti supra diximus) vna cum Mazzeo Fasanel-
la Pandulphi fratre, illic quoque occubuisse. Quibus ita
cognitis è Sancti Donini Vico discedens, Cremonam ve-
nit anno a salutifero partu MCCIL totus in eò fixus, vt
repa-

*Mantuanum
praelio victi.*

*Ciuitas noua
in Piceno victa*

reparando exercitui operam daret. Cognouit autem hinc,
Sardiniae regem Arolam Regij arcem expugnasse, & no-
naginta septem rebelles ibi deprehensos, ante portas su-
spendisse. Quod etsi ita esset, tamen multas per Longo-
bardiam difficultates, totamque eam ad defectionem spe-
ctare animaduertebat. & inter suos quoque intimos non-
nullos intelligebat esse, qui de sese prodendo cogitarerent:
è quorum numero erat Petrus Vineus Iudex aulicus, & Petrus de Vi-
primarius apud ipsum secretarius. Quamobrè eo in Vin-
cula coniecto, mense aprili ex Longobardia soluens, iter
versus Apuliam, vt reparatis viribus sequenti deinde Au-
gusto reuerteretur, arripuit: ac per Tusciam transiens, in
uenit Antiochiae principem filium, vna cum Florentinis
Capraram obsidentem, in quam se receperant Guelphi
rebelles, & Tusciam vniuersam, maximè verò S. Miniati
castrum ad rebellionem sollicitauerant. Quapropter ex-
pugnari eam voluit, & Guelphos, qui illic fuissent, in re-
gnum Neapolitanum captiuos duci curauit. Nec multum
iam quoque fidere poterat. S. Miniati ciuibus, qui defe-
ctionis venenum a Guelphis hauserant: itaque cum non
multum temporis tamen in eo expugnando libenter im-
penderet, astutia quadam id occupare decreuit: ac dissi-
mulata eorum perfidia, magnum optimorum militum
numerum, fictis catenis vinciuit, ac si captiui Longobar-
dici forent, atque aliquot milibus omni armorum genere
onustis, tectisque; tapetibus, in eum modum, quo praeciosa
Imperatoris supellex inuolui in capsis solebat: misit ea o-
mnia ad S. Miniatum vna cum Petro Vineo verè captiuo,
adiunctisque legatis significare ciuibus iussit, Imperato-
rem in regnum Neapolitanum quamcelerrimè posset
contendere, quod vt facilius posset efficere, velle apud
eos, quos sibi per Tusciam fidissimos esse sciret, hanc pra-
ciosissimam suam supellectilem atque captiuos, quorum
permultum interesset, ceu impedimenta deponere: ac ro-

*neis perditor
Federici.*

*Caprara
Guelphi expu-
gnati.*

*S. Miniatum
astutia captum*

gare eos summopere, vt illa, donec breui tempore reuerteretur, quam diligentissimè cōseruarent. Illi igitur cum & armatum Imperatorem propè adesse scirent, & se non ita multum hinc detrimenti accepturos sperarent, si ita statim discederet, ipsæque eam suppellectilem cum captiuis relinqueret, dissimularunt & ipsi perfidiam, quamuis aliquid suspicarentur, fictoq; erga Imperatorem studio, illa omnia hilari vultu intra mœnia acceptarunt. Sed milites nocta temporis lociq; oportunitate, prout inter eos conuenerat, subitò catenas abiecerunt (erant enim ita fabrefactæ, vt vno quasi momento remoueri possent) sumptisq; armis forti animo Imperij nomen inclamarunt, & quibusdam enecatis, occupatisq; portis, reliquū exercitum intromiserunt: occuparūt arcem, proditores trucidarunt, eorum domos destruxerunt, & oppidum in Imperij potestatem reduxerunt. Quibus confectis, Petro

Petri de Vineis mors. Vineo in eadem S. Miniati arce oculos effodiendos curauit: qui postea, quoniam vnus ex primarijs in Federici aula clarissimusq; fuisset, non amplius vitam sine visu tolerare potuit, sed ipsa sceleris in dominum commissi cōscientia agitatus, seipsum in conspectu omnium interemit: ac talis quidem fuit vitæ terminus Petro Vineo summa eruditionis iuriconsulto, cui paucos similes eo tempore fuisse legimus, ob insignem rerum experientiam.

Federicus in regnum redit. Hinc verò discedens deinde Federicus, relictis Florentinis, reuertitur ad Senas, atque illinc Foggiam in Apuliam peruenit, anno à Virginis partu M C C L. Illic verò certior factus est, Sardinia regem filium à Mutinensibus cōtra Bononienses auxilio vocatum, fortiterq; pugnantem captū, & Maio mense Bononiam fuisse adductum: eoq; fieri vt Apostolicus Legat⁹ cū reliquis pontificijs & Guelphis, hac occasione arrepta Longobardiam, Aemiliam, Flaminiam atq; Tusciam excursionibus deuastēt, multasq; imperij vrbes partim pditione, partim alijs modis & conditionibus

ditionibus in suam reducant potestatem. Quamobrem maiori, quàm vnquam prius fecisset, studio, cogendæ pecuniæ atq; militibus comparandis operam dabat, vt cū potentissima manu in Longobardiam propediem reuerteretur. Nec dubium est, quin maximas res fuisset gesturus, nisi id quod fato omnibus hominibus semel est succundum, infelici eo infaustoq; anno obstitisset, contra tamen quàm ipse putarat. Erat enim etiamnum integris viribus, & ætate satis viridi, nec sibi moriendum alibi putabat, quàm Florentiæ, aut in illius territorio: qua de causa etiam proximè ex Tuscia in Apuliam rediens, per Florentinorum ditionem transire noluerat, quod præmonitus fuisset à quodam, qui colloquium & conuersationem cū spiritu quodam habere putabatur, sibi in Florentino esse obeundum. Sed vbi forte in Apuliæ quadam arce, sex circiter passuum millibus à Luceria distāte, quæ etiam Florentinum dicebatur, vehementer febricitare cœpisset: præfagium illud in memoriam reuocauit, & pro eo quod erat ingenij acumine, statim animaduertit, hunc esse vitæ suæ terminum. Itaque primum omnium errores suos Archiepiscopo Panormitano confessus est, eiusdemq; atque aliorum etiam religiosorum hominum consilio, sese in Sanctæ Ecclesiæ gremium commisit, iurauitq; se ratum habiturum quicquid illa imperaret: tantaq; fuit ea, quam in delictorum confessione Christianorum more edidit, pœnitentiæ significatio, vt Mainardinus Imolensis Episcopus, qui multas res à Federico gestas literarum monumentis commendauit, asserere ausit, quod vel ex sola ea conijci possit, illum singulare electionis vas fuisse. Gulielmus Podius quoque in Chronicis suis, (vti Dandalus in historia refert) scribit Federicum morti proximū suorum errorum tantopere pœnituisse, vt vetuerit, sibi post obitum exequias cum ea pompa celebrari, quæ Imperatoribus in vsu esse consuevit. Testamentum condi-

Prognosticū de morte Federici fallax.

Florentinum in Apulia.

Felix vitæ terminus Federici.

Testamentū Federici.

dit deinde, quo primum Hierosolymitanis equitibus & Ioannitarum Xenodochijs, multa vnciarum auri millia legauit, pro eo quod redivit, qui illis ex regno suo debebantur, tempore belli exigere nequiuissent. Magnā præterea vim pecuniæ decreuit ad recuperandam terrā sanctam, voluitq; vt pro eorundem equitum consilio impēderetur: eadem animi propensione condonauit omnib; qui in se deliquissent, aut ab Imperio defecissent, solosq; regni incolas, qui ingrati proditoresq; sui fuissent, pœnam quæ iure decerneretur, subire voluit, cæteros verò captiuos à filijs dimitti voluit, vbiunque terrarum suo nomine detinerentur: & omnia denique oppida quæ Ecclesiæ iure spectarent, eidem restituenda curauit. Hæredē regni Vniuersi atque Imperij Romani reliquit Conradū filium Germaniæ regem: Henrico legitimo itidem filio minori, Siciliae insulæ possessionem dedit, vt eam tamen cum Conradi fratris cōsensu gubernaret, & præterea centum vnciarum auri millia. Federico nepoti, qui ex Henrico maximo natu filio in vinculis mortuo genitus fuerat, Austriæ ducatum cum decem vnciarum auri millib; tradidit. Manfredum illegitimo thoro natum Tarenti principem, imperium Conradi nomine à Papia in Apuliam vsq; decem annos administrare voluit, ni fortè Cōradus ipse in regno foret: omnibus deniq; cæteris filijs hoc vnicē mandauit, vt Conrado ceu vero regi atque imperatori fidem præstarent. Atque hoc quidem modo, postquā hominibus atque etiam Deo satisfecisset, & quæ Cæsaris essent Cæsari, deoq; illa dedisset quæ Dei sunt, animam quoque illi commendauit, annos quinquaginta quatuor natus: iamque triginta tres annos imperauerat. Minimè autem credibile est, quod quidam scribunt, rumorē de Manfredo sparsum fuisse, ac si puluino ori admoto orbitum illi accelerārit: id enim nec verisimile est, neq; ab eo fieri potuisset: & longè aliter scripsere qui eo tempore

Hæredes Federici.

Federici mors.

reuiuabant Ecclesiastici autores. Obijt igitur Federicus anno seruatoris M C C L. decima tertia decembris die, qui Diuæ Luciæ festus fuit, in Florentino Apuliæ castro, non in Florentino Latij, aut Florentinorum ditone: Vnde manifestum, non nouum tamen exemplum apparet fallaciæ dæmoniorum fatalisq; necessitatis: neque enim Florentinum agrum deuittans mortem potuit effugere, sed tantum eius nominis ambiguitate delusus est. Manfredus verò corpus demortui magna cum pompa atque honore in Siciliam deuehendum curauit, idque ad Monreale supra Panhormum magnificè condidit: monumēto inscripti fuere terni versiculi, in virtutis potentiæque suæ testimonium, à quodam Aretino sacerdote conscripti, qui tunc temporis à viris eruditissimis, multis diuersorum epitaphijs prælati fuerunt: ita autem habent:

Si probitas, census, virtutis gloria, sensus,

Nobilitas orti possent resistere morti:

Non foret extinctus Federicus qui iacet intus.

Atque hætenus quidem eas res, ab hoc inclito rege *Vitæ Federici gestas commemorauimus, quæ ad nostrum propositum compendium.* de Neapolitano regno facere videbantur: quare non ab re quoque fore existimo, si tantum suæ virtuti honoris præterea exhibeamus, vt summam illius vitæ hîc indicemus: nam etsi excellens admodum vir fuerit, tamen varia de illo ab alijs atque alijs scripta leguntur, & à scriptoribus Pontificijs Ecclesiæ deuastator appellatur. Quod etiamsi ita se habeat, non desunt tamē etiam probati auctores sanctiq; viri, qui de illo ista commemorant: pulchrū scilicet cum & iusta corporis magnitudine fuisse, membris quadratis, pilo subrubeo, vultu hilari, sensibus maximè vegetis, prudentissimum & omnium ferè artium mechanicarum, cæterarumque rerum, quibus adijceret animum, insignem artificem: eruditum linguarum, Italicæ, Latinæ, Germanicæ, Gallicæ, Græcæ, atque Sarracenicæ

Federici sepultura.

Peritia.

Aedificia.

peritum, magnificum, liberalem, magnanimum, in fideles, & à quibus beneficia accepisset munificum, & seuerū perfidiæ vindicem. Nam & celebriores Apuliæ Siciliæq; vrbes, omnes magnificis ædificijs exornare curauit, quæ omnia hîc commemorare nimis longum foret: sed inter cætera, præcipua illa fuerunt, quòd in Aprutijs Aquilam, Neapoli arcem Capuanam, eiusdemq; nominis turrim, pontemque atque Traniam arcem condidit: in Tuscia castrum Pratense, & Sanminiati arcem: in Aemilia Flaminiaque arcem Cesenæ, Bertinori, Fauentia atque Ceruiæ, & alijs denique pluribus locis alia quoq; palatia atq; templa magnifica. Multas leges tulit de fide Christiana & Ecclesiæ libertate conseruanda, de Italia tutanda, fouendis agricolis, nautis atq; literarum studijs, quibus singulari studio semper fuit: sunt que omnes hæc leges Iustiniani Codici nuncupato insertæ, atque approbatæ: librum de vsu feudorum, optimam & in scholis vsitatum conficere curauit, itemque alium de regni statutis: transferri quoq; fecit ex Aristotele illa quæ vsque in hunc diem publice in scholis leguntur: & Medicinam vniuersam ex Græco atque Arabico sermone, eaque opera Bononiensi Academia, veluti ex multis eius epistolis constat, dono dedit. Neapoli Academiam instituit permultis priuilegijs dotatam, quæ nos quoque vidimus & legimus, eoq; viros omni literarum genere peritos aduocauit: semperque etiam apud se eruditos habuit, & inter cæteros primarium in aula iudicem Rosfredum Beneuentanum iurisconsultum, cuius opera adhuc nostro tempore leguntur. Armis præpotens, & inuictò animo fuit: sed hoc illi maximè vitio vertitur, quòd nimius fuerit amator mulierum: habebat enim plurimas concubinas secumq; magnum pulcherrimarum luvècularum gregem ducebat: falconibus quoque plurimum delectatus est. Vxores habuit Constantiam Castellæ regis sororem, Iolantam Hierosolymorum regis filiam, & Isabellam sororem regis Angliæ: ex omnibus autem liberos suscepit, vt diximus, habuitq; prolem masculam, copiosam & pulchrâ cum ex legitimo tum illegitimo thoro natam. Constantia enim illi Henricum primogenitum peperit, patris hostis, in vinculis mortuus vt suprâ, qui fuit rex Germaniæ: Iolanta Conradum qui illi in regnum successit: Isabella Henricum Siciliæ insulæ regem, sed qui iuuenis admodum obiit. Ex illegitimo verò thoro suscepit Entium Sardinia regem, Manfredum regem vtriusque Sicilia, Federicum Antiochia principem, multosq; præterea alios, quos suo loco in typo describemus. Opibus admodum potens fuit: nam præter Imperij regiones quas tenebat, vtriusq; Sicilia regnum ex materna hæreditate possedit, regnum Hierosolymitanum ratione vxoris, Germaniæ regnum ratione electionis, & paterna denique maiorum successione Sueuiæ ducatum habuit. Sed etsi tot ingenij, corporis, fortunæque dotibus esset ornatus, tamen Ecclesiæ hostis iudicatus fuit: ac videtur quidem aliquid tale fuisse, postquam lata esset aduersus eum ab Innocentio III. sententia, quæ sexto Decretalium libro postea inserta fuit, nec proinde hanc rem esse amplius fortè in dubium vocandâ. Quod etiam si ita sit, tamen si ea quæ gesta ab illo suprâ commemorauimus, aut quæ à diuersis scriptoribus literarum monumentis tradita sunt considero, aut etiam epistolas eius scriptaq; perpèdo: nescio sanè an illum Ecclesiæ hostem declarârint, quòd de Pontificijs nimis vera prædicatione, multaq; in eorum moribus totaq; illa Apostolica vitia desiderârint, aut quòd Imperij iura acrius defenderit, aut denique quòd nimis in Italia potens, contra quâ voluissent, fuerit. Iudicium huius rei relinquam equidem æquo rerum à Federico gestarum lectori: sed interim dū cogito Christum, quem Vicarij sui Pontifices, sicuti præcepit, imitari, ei que ceu ministri parere debet, mandasse

rotoly.

rotoly. rosolymorum regis filiam, & Isabellam sororem regis Angliæ: ex omnibus autem liberos suscepit, vt diximus, habuitq; prolem masculam, copiosam & pulchrâ cum ex legitimo tum illegitimo thoro natam. Constantia enim illi Henricum primogenitum peperit, patris hostis, in vinculis mortuus vt suprâ, qui fuit rex Germaniæ: Iolanta Conradum qui illi in regnum successit: Isabella Henricum Siciliæ insulæ regem, sed qui iuuenis admodum obiit. Ex illegitimo verò thoro suscepit Entium Sardinia regem, Manfredum regem vtriusque Sicilia, Federicum Antiochia principem, multosq; præterea alios, quos suo loco in typo describemus. Opibus admodum potens fuit: nam præter Imperij regiones quas tenebat, vtriusq; Sicilia regnum ex materna hæreditate possedit, regnum Hierosolymitanum ratione vxoris, Germaniæ regnum ratione electionis, & paterna denique maiorum successione Sueuiæ ducatum habuit. Sed etsi tot ingenij, corporis, fortunæque dotibus esset ornatus, tamen Ecclesiæ hostis iudicatus fuit: ac videtur quidem aliquid tale fuisse, postquam lata esset aduersus eum ab Innocentio III. sententia, quæ sexto Decretalium libro postea inserta fuit, nec proinde hanc rem esse amplius fortè in dubium vocandâ. Quod etiam si ita sit, tamen si ea quæ gesta ab illo suprâ commemorauimus, aut quæ à diuersis scriptoribus literarum monumentis tradita sunt considero, aut etiam epistolas eius scriptaq; perpèdo: nescio sanè an illum Ecclesiæ hostem declarârint, quòd de Pontificijs nimis vera prædicatione, multaq; in eorum moribus totaq; illa Apostolica vitia desiderârint, aut quòd Imperij iura acrius defenderit, aut denique quòd nimis in Italia potens, contra quâ voluissent, fuerit. Iudicium huius rei relinquam equidem æquo rerum à Federico gestarum lectori: sed interim dū cogito Christum, quem Vicarij sui Pontifices, sicuti præcepit, imitari, ei que ceu ministri parere debet, mandasse

*Opes Federici.**Quo modo fuerit Ecclesiæ hostis?**Hæ sanè sunt causa, cur Federicus hostis fuerit iudicatus.*

Federici Epi-
stole.

vt gladium in vaginam recondamus, nec septies tantum, sed septuagies septies delinquenti condonemus: & ex altera parte video tot insidias atq; proditiones aduersus Federicum institutas, tot legatos Ecclesiasticos, qui pastores appellantur, contra eundem in regnum, Picenū, Longobardiam, Aemiliam, Flaminiamq; missos, tot vrbes atque regiones ob eandem causam deuastatas, tantū Christiani sanguinis effusum: & illum tamen victorem semper euasisse, Pontificios verò, qui aduersus eum se cōiunxerant, infortunatos semper succubuisse: non possum nō approbare, quod Pius pontifex in historia Australi scripsit, nihil videlicet excellenter malum in Ecclesia catholica patrari, cuius prima origo à sacerdotibus non dependeat, ni fortè occulto quodam Dei consilio fiat. Ego sanè multas Federici epistolas quæ extant, vidi atq; legi, cum ad Pontifices & Cardinales, tum alios Christiani orbis principes, priuatasque etiam personas exaratas: sed nihil in eis deprehendi contra fidei nostræ regulam, nihil hæreticum, nihil denique quod aliquam Ecclesiæ oppressionem aut contumaciam redoleat: sunt quidem in ijs multæ querelæ, lamentationes, admonitiones de auaritia & ambitione sacerdotum, de pōtificis pertinacia, qui suas excusationes & imperij defensionem audire nolit, deque insidijs quæ sibi struerentur. Et qui harum rerum veritatem & magnam principum virtutem cognoscere desiderat, is legere poterit inter cætera, vnam ex eius epistolis ad omnes Christianos principes scriptā, cuius exordium ita habet: Collegerunt principes, pontifices, & Pharisæi concilium in vnum & aduersum principem, Christum Dei, conuenerunt. Et aliam item, quam scripsit ad Collegium Cardinalium, vt dissuaderent Pontifici ne discordias inter ipsos & imperium aleret, quæ ita incipit: In exordio nascentis mundi: & eam item cuius principium est: Infallibilis veritatis testem, & supremum Iustitiæ

Iudi-

Judicem obtestamur. In hisce inter cætera scribit alicubi hoc modo: Nos cū sacrosancta Romana Ecclesia discor-
dias nullas habemus, sed iniuriam atq; impetum huius
Romani pōtificis propulsamus, & imperij nostri iura de-
fendimus: & tamen cum eo semper pacem habere desi-
derauimus, & etiamnum cupimus. Alia quoque eius ex-
tat epistola ad principes itidem Christianos conscripta,
in cuius fine alia quædam ait, quæ non tam ob elegantiam,
quàm ob veritatem ipsam huic nostro compendio inferenda
putaui: nam cum nostris temporibus perportunè conueniant,
fortè poterint bonum aliquem hominem ad veram viam
reducere. Scribit autem in hanc ferè sententiam. Quod
vobis legati nostri retulerunt, credite
cecu rem verissimam, nō aliter ac si eam Diuus Petrus iu-
re iurando confirmasset: an non videtur vobis lata aduer-
sus nos de depositione sententia, Imperij maiestatem læ-
sam esse? sumus enim puritatis nostræ conscij, & Deum
nobiscum habemus, quem obtestamur, nos semper eò
spectasse, vt sacerdotes adduceremus ad perseuerandum
in vera fide, cuiusmodi in primitiua Ecclesia fuerat, dum
vitam Apostolicam & Christi humilitatem imitabātur.
Solebant enim tunc clerici angelos sæpe videre, miracu-
lis fulgere, curare infirmos, suscitare mortuos, nec armis
sed sanctitate sua principes subingare: qui verò hoc secu-
lo viuunt, mundo dediti sunt, & delitijs inebriati Deum
humeris induunt, & diuitiarum suarum superfluitate re-
ligionem nostram suffocant. Subtrahere igitur talibus
opes superfluas quæ ipsis nocent, eosq; magno cum de-
trimento aggrauant, est ne à charitate alienum? Itaq; ad
hoc opus vnā nobiscum peragendum, omnes principes
inuitamus: qui deponunt enim superflua, deo melius in-
seruiunt, & vos operam dare debetis vt Deo benè serui-
tur. Hæc fortè sunt illa, propter quæ eo tempore, Federi-
cum hostis Ecclesiæ nomen mereri censuerunt: cuius rei

Verba Federi
in Epistola.

Manfredus regni gubernator.

Vrbes Manfredi de rebelles.

1251.

Ciarlottus rex Neapolitanus.

Conradus in regnum iter suscipit.

iudicium, vt ante monuimus, alijs relinquimus, atq; hinc rerum eius finem faciemus. Sed Manfredus patre sepulto, & exequijs ritè celebratis, tanquam regni gubernator atque Conradi fratris, qui in Germania erat, Vicarius, totum regnum in suam potestatem sine difficultate reduxit: solaque Neapolis, Capua & Aquinum rebellarunt Casertæ comitis opera, qui & ipse prius defecerat, quamuis Manfredus affinitate iunctus esset, & vnam è filiabus Federici in vxorem haberet. Dedere autem sese tres illæ vrbes rebelles in Ecclesiæ potestatem, Pontifice nõ eas modo acceptante, verum etiam magna quædam auxilia promittente: & quamuis Manfredus Neapolin sæpius infestasset, nunquam tamen eam potuit occupare. Innocentius verò interea, regni occupandi spe Lugduno discendens, Genuam appulit anno seruatoris MCCL I ibique postquam multa minatus esset, multosq; apparatus fecisset, regni iura Ciarloto Angliæ regis fratri tradidit, isque illa acceptauit, seque in literis Siciliæ regem nunciabat, verum in Italiam nunquam venit, nec quicquam illi hæc fura profuerunt Pontifex quoq; ipse nullas in regnum copias misit. Conradus autem de parentis obitu certior factus, mouit ex Germania cum maximo exercitu, & in Marcam Taruissianam ac Longobardiam perueniens, deprehendit ibi omnes ad rebellionem spectare, præter Cremonenses cum suis subditis, qui fidissimi fuerant: quare aliquandiu apud eos commoratus, ad componendas res eorum qui in fide permanerant, per forum Iulium ad Portum Naonem redijt, Ezellini à Romano, qui illa loca imperij nomine gubernabat, consilio: atq; hinc Venetorum auxilio, & ratibus, per Adriaticum sinum regnum ingressus, in Capitiniatæ portu, quo postea Manfredonia condita fuit, à Manfredus magna læticia magnoque honore acceptus est. Deinde regionem perlustrans magno cum impetu atque furore propè, Cerræ comitè,

suos

suos fascès agnoscere coegit, & Sangermanum ditione accepit, itemque vniuersam Casertæ comitis ditionem: qui postquam ex fuga Capuam se recepisset, eò ipse quoque peruenit: & vbi amœnissima quæq; circa urbem deuastasset, ipsam etiam occupauit, & moenia destruxit: capto autem comite, Aquinum, quæ tunc celebris vrbs erat, profectus est, & id quoque vi expugnatum diripuit, & combussit. Quibus ita confectis Neapolim aggressus est, eamq; terra mariq; grauissimè obsedit, vt in eam nemo ingredi aut egredi posset. Neapolitani verò Pontificis auxilia, qui tamen illos tantum vana spe verbisq; sustentabat, propediem ad futura sperantes, se strenuè defendebant, vsque adeò, vt Conradus de soluenda obsidione quandoque cogitaret: sed hortabatur tamen eum ad vrgendam eam quidam fidelis cliës, qui in vrbe latebat, & ciues iam fessos esse sciebat: id verò literulis quibusdam efficiebat, quas telis alligatas, aut etiam inscriptas in Germanorum castra emittebat, è quarum numero memorabiles fuere semel, hæc Latinis versiculis in hunc modum scriptæ:

*Mutus regalis latitans in Parthenopeo,
Vera referre studet, auxiliante Deo.
Parthenope se fessa dabit tibi qui dominaris,
Si bene claudantur ostia clausa maris.
Persta, & infesta, funda, que marmora iacit,
Nam mora Victorem continuata facit.*

Cum enim Conradus, hisce versib. Neapolitanos fessos esse cognouisset, & fundam qua saxa in urbem conijciebantur ciuibus admodum esse perniciosam, spemque esse breui tempore ditionis, si loca maritima bene custodirentur: perseuerauit ibi vsque ad octauum mensē & tunc tandem, anno MCCLIII. urbem obtinuit, ea conditione, vt hominibus & ædificijs parceretur. Sed vbi tamen in eam ingressus fuisset, moenia, turres, multaq; no-

X

bilum magna aedificia destruxit: magnam ciuum atque nobilissimorum hominum copiam in exilium misit, inter quos fuerunt Richardus Philingerus cum tota familia, vniuersa Griffinorum domus, & Gulielmus de Palma, quod ij autores fuissent causaque, propter quam se ciues aduersus eum defendissent. Ingressus deinde est in summum templum, ac deprehendit ibi in media area equum ex orichalco fabrefactum sine freno, rem antiquam, & ornamenti causa, aut fortè etiam pro vrbis insignibus illic conseruatam: quare eius habenis hosce binos versiculos insculpendos curauit.

*Hactenus effrenis domini nunc paret habenis,
Rex domat hunc equus Parthenopensis, equum.*

Atque hoc quidem modo Conradus occupata Neapoli, totius regni dominium nemine sese opponente obtinuit: quare prouinciam corrigendi, si quid in eo minus benè haberet, Hérico Ruelli comiti seni tradidit, & Neapolitanæ vrbis administratione Brancaleni cuidam commissa: ocio ipse atque voluptatibus se dedit. Henricus verò frater puer adhuc, ex Isabella regina natus, interim ex Sicilia, quam Federicus pater ei testamento legauerat, discedit, vt ad fratrem regem excipiendum, eiq; gratulandum proficisceretur: secum autem in comitatu habebat Ioannem Morum quendam Sarracenum militiæ ducem, qui postquam ad Sanfelicem Lucaniæ arcem peruenissent, Henricum in conclaue elanculū adduxit, & ex Conradi mandato trucidauit. Quæ res sanè ab omnibus regni incolis, ceu maximè impia, summopere vituperata fuit: erat enim is adolescens cum forma corporis, tum indole ipsa cæteris Federici liberis multò præstantior. Neque verò procul abfuit vltio diuina: nam vix quinque menses post eius mortem fuerant elapsi, cum ipse quoque Conradus veneno à Manfredo, vt putatur, sublatus est, & Ioanni Moro atque Bertoldo marchioni ob eodè

Manfre-

Manfredo caput amputatum: ac iure quidè hisce, quòd non modò Henrici cæde sese polluisent, verùm etià Federicum minorem, Federici imperatoris nepotem sustulissent. Cum enim illi Imperator Austriam testamèto legasset, vnà cum decem vnciarum auri millibus, vt dictū est antea, & misellus adolescens eò venisset, vt accepto auro in Austriam contenderet: data prouincia fuit à Manfredo Ioanni Moro, vt id ei post obitum parētis numeraret: sed ille eum ad cœnam Melphim inuitauit, aurū sese illic numeraturum fingens, & oblato pisce venenato, Ber Federici nepotoldi marchionis consilio enecauit: atque hic quidè fuit miserandus admodum vitæ terminus binis Federici II. Imperatoris filijs, vni nepoti & duobus ministris, qui eorum mortem procurauerant. Fuerat autem Conradus vir inhumanus, crudelis, prudentia cæterisque virtutibus patri longè inferior: adeoq; nihil laude dignum de eo literarum monumētis traditum inuenimus: Riccobaldus hoc vnum de illo commemorat, quod formæ præstantia alter Absalon videri potuerit. Cæterum vna quadam re utilissimus fuit eius in Italiam aduentus, quæ tamen non ex eius instituto, sed accidenti quodam euenit: cum enim Aquini comites desolata patria, diuersas in partes Conradi sæuitiam fugerent: reliquit eorum vnus filiolū quem habebat Thomam nomine, in Mōtis Cassinis monasterio, conseruandi eius causa, monachisq; illis commendauit: qui vita illa religiosa literisq; delectatus, in Sæctum illum Thomam Aquinatem euasit, qui pietate atque eruditione lucem non modò in suam prædicatorū ordinis, quos vocant, familiam intulit, verum etiam vniuersæ philosophiæ, theologiæ, totiq; Christianæ fidei atque religioni. Sed Innocētius III. pontifex, accepto nūcio Perusiæ de obitu Conradi, non modò natura sua, & iure quod iam Ecclesiam in regnum Neapolitanum habere prætendebat, verùm etiam multorum Neapolita-

*Henrici mini-
mi Federici fi-
lij obitus.*

*Innocētius III.
regnum tentat
occupare.*

norum nobilium, qui apud illum exulabant, importunis adhortationibus, valde excitabatur ad illud occupandū. Quamobrem statim ex Longobardia, Tuscia, Latioque quam potuit maximas copias conscripsit, & ipsemet in regnum suscepta expeditione, Neapolitanam urbem ingressus est cum omnibus regni exulibus, postquam iam eius moenia restaurata fuissent. Et quoniam tunc quidā in regno erant, affinitate iuncti matri Conradini, qui ex Henrico primogenito Federici II filio & in vinculis mortuo, uti dicemus, natus erat, & veluti tutores, regnū eius nomine administrare volebant, Manfredus ut facilius illos excluderet, Pontificis partes astute sequebatur: iamque cum illo composuerat. Itaque venerat ipse quoque Neapolim, ceu Tarenti princeps, vna cum multis nobilibus ad Pontificem adorandum, ut magna regni pars tunc sese pontifici tradiderit, nec dubium est, quin facile vniuersum id occupaturus fuisset, nisi eodem anno MCCLIII. dum Neapoli esset, mors interueniens, eius consilia institutumque fregisset. Nam etsi collegium Cardinalium eodem loco in conclauē ingressum, Alexandrum III pontificem elegisset magna cum festinatione: quoniam Bartholinus Tauernarus, ab Innocētio, cui cognatus erat, Urbis praefectus creatus, & iam conclauis custodiae praeses, cibum illis subtraxerat, ne dum diutius moram traherēt, Manfredus aliquid noui conaretur: Manfredus tamē callidus, statim ubi aegrotare pontificem intellexisset, clanculum Tarentum atque inde Luceriam profectus erat, assumptisque ibi omnibus Sarracenis, Foggiam, quae olim Ecana fuit, contenderat. Innocētius enim ibi omnes ferē copias reliquerat, quas secum adduxisset, ne videlicet Neapolitanos, ubi ipsius opus non erat, aggrauaret: quare illos ex improviso adortus superauit, necauit, & cepit tantam illorum copiam quantam voluit: deinde viribus auctus regnum perstrauit sub titulo tutoris Conradini

Manfredus nequam.

1254.

Pontificis mors.

Alexander III pontifex.

Manfredus a pontificis desistit.

ni nepotis absentis, & omnia loca ad quae peruenit occupauit. Alexander autem nouus pontifex, relicto Octauiano Hubaldino Cardinali, ut suo nomine aduersus Manfredi impetum se opponeret, Anagninam versus contendit: & postquam eō peruenisset, Manfredo sacris interdixit, & in conscribendo nouo exercitu sollicitē laborabat. Sed Octavianus interea hoste longē inferior, ac veluti obfessus & ociosus, Neapoli se continebat: Manfredus verō qui regnum occupare decreuerat, magnamque illius partem iam, ceu tutor, in suam potestatem reducerat, nouā artem excogitauit: subornauit enim quosdā Germanos, ut Lugubri vestitu ad sese venirent, & simulatam Conradini mortē sibi denunciarent: quo facto prodijt ipse quoque in publicum lugens, magnumque dolorē simulans, viuo Conradino exequias funebres per totum regnum, magna cum pompa celebrari curauit. Nec longo temporis interuallo post, regio vestitu indutus est, seque regem iam salutari, & regali corona solenni consuetudine decorari voluit. Fama quoque fuit, eum in Germaniam quosdam ex familiaribus suis misisse, qui ad Conradinū, ceu salutandi inuisendi que eius causa accedentes, ei bellaria quaedam praeciosa saccharo condita offererēt, quod sperarēt adolescentulum illa appetiturum ac cupidē voraturum, sicque eorum veneno interfectum iri: sed matrem de filij salute sollicitam, non Conradinum legatis, sed alium quendam domesticum eiusdem aetatis prudenter ostendisse, qui proinde venenatis donis deceptus, interierit. Ut autem res habuerit, fama certē, quae de Conradini obitu eo modo diuulgata fuit, falsa extitit. Manfredus autem ea ratione rex factus, thesauros quoque suorum maiorum atque pecuniam, quae in Panhormitana arce conseruabantur, obtinuit: deinde muniendi sui causa, Sarracenos ex Africa stipendijs suis conduxit: quauis Apostolicus legatus parum iam ei obesse posset, quod pra-

Manfredo sacris interdictum.

Manfredi astutia.

Conradini mors veneno tetata.

Apostolicus legatus perfidus.

cipui quiq; illius duces pecunia à Manfredo corrupti, ab illo defecissent. Ac creditum fuit etiam tum temporis, quoniam Manfredus Gibellinæ factionis fautor esset, Legatum Cardinalem ex Hubaldina familia, quæ Gibellinis addictissima esset, natum, lentè admodū res in ea legatione administrasse, vt eum suæ factionis amicum retineret. Itaque comparato regio nomine, augebatur magis magisque ipsius Manfredi existimatio: cumq; nemo illi iam amplius resisteret, amicos quoq; sibi extra regnum conciliare decreuit, eiusq; rei causa cum Senensibus, tum ceteris qui per Tusciam erant Gibellinis, auxiliares copias misit, ac foedus cum Venetis iniit, sed ea cōditione, vt ijs non nisi aduersus Genuenses auxilia mittere cogeretur. Quibus accidit, vt Octavianus Legatus, re parum feliciter gesta, cum urbem Neapolitanam reliquerit, tum omnem curam de regni ipsius rebus reiecerit, anno salutis partæ MCCLX. quo etiam, defuncto Alexandro III. substitutus in pontificatū fuit Anagninæ Urbanus itidē quartus eius nominis. Sed Manfredus augere imperium, & illatam sibi à pontificibus iniuriam vindicare non cessabat: quamobrem Sarracenos quos ex Africa euocarat, vna cum ijs qui Luceriæ essent, in Latium misit, idq; totū ad Frosolonem vsq; perlustratum diripuit. Prenderat autem hoc Urbanus, iamq; in Galliam legatos miserat, vt crucis signo delictorum remissionem ijs annuntiarent, qui sibi aduersus Sarracenos Manfredumq; auxilio forent: sicq; magnum crucigerorum exercitum comparauerat, Guidone Antifiodorensi episcopo, Richardo Vindozzij comite, & Roberto Elādno Caroli Adiouini, & Narbonensis prouinciæ comitis genero, ducibus: qui, coniūctis viribus, Albæ apud Taurinos, per Longobardiam in Latium itidem peruenierunt, & Sarracenos illinc absq; vlla difficultate ac sanguine expulerunt. Ijs enim statim crucigerorum exercitu aduentante, se illinc receperunt & G

riliano

*Manfredus
Lotius regni
dominus.*

1270.

*Crucigerorum
exercitus contra
Manfredum.*

riliano traiccto, ita sese muniuerunt, vt à crucigeris minime expugnari possent. Quamobrem necessum fuit Urbanum, qui omnib. modis Manfredū pellere decreuerat, ad alia consilia sese conuertere: & cum haberet tunc Ludouicus sanctus Gallix rex tres fratres, & inter eos Carolū Andiouinum ducem, & Narbonensis prouinciæ comitē, fortitudine virtuteq; sua admodū celebrem, qui in vxorē habebat Beatricem, è Ramondo Belingero prouinciæ Narbonensis comite, natam, cuius causa sibi illius comitatus titulum assumebat: deliberauit pontifex illi vtriusq; Sicilia regnum tradere, ea conditione, vt id suis sumptib. armisq; comparatū, agnosceret tamē se ab Ecclesia habere, & honestū quendā tributum illi quotannis persolueret. Quare ita cōstitutā, ei in Galliā misit regni diploma, & nunciū huius electionis, per p̄priū legatum Cardinalem anno seruatoris MCCLXII. Carolus igit capto cum Ludouico rege, Roberto Arthesiæ, & Arnolfo Piterfi comitibus, fratrib. suis cōsilio, itemq; etiā cum Beatrice cōiuge, quæ ob id qd tres sorores reginas haberet, ipsa verò comitis tantūmodo vxor esset, cum, vt conditionē susciperet regij tituli cupida magnopere hortabatur, prouinciā suscepit, & sese ad eam expeditionē parare cœpit, cū Ludouici regis tum aliorū fratrum, nobilium, amicorū atq; etiā coniugis auxilio: quæ vt negotiū pmoueret, omnes suas gēmas ac præciosa ornāmēta oppignerauit. Manfredus autē ea re cognita, cū in regno sese cōmunire, tū apud Genuenses atq; Pisanos triginta circiter triremes instrueret, & in Longobardia Marchionis Palauicini cognati, qui admodum illi similis erat, opera exercitū conscribere curauit, vt terra mariq; Gallos transitu in regnū Neapolitanum prohiberet. Atq; hæc dum ita gerunt, migrat ex hac vita Urbanus: quare ab omnibus ferè iam putabatur impeditum iri Caroli institutum. Sed statim electus est iterum Viterbij Clemens III. è Narbonēsi prouincia natus:

*Carolus Andio
uinus dux.*

1262.

*Beatrix Caroli
Andiouini con
iunx.*

*Urbanus IIII.
moritur: Cle-
mens IIII. sub-
stituitur in pō-
tificatum.*

Cometa tempo
re Urbani 4.

qui intellecta ea re in Gallijs, vbi legatione ad Carolum fungebatur, statim in Italiam redijt, & quidem habitum mercatoris Perusiam vsque, quod Manfredi insidias pertimesceret: illinc verò, cum se patefecisset, à Cardinalib. solenni pompa Viterbium deductus est. & nihil æquè curæ habebat iam, quàm institutam Caroli contra Manfredum expeditionem promouere. Apparuit eo tempore cometa vsque ad eò magnus, vt post hominum memoriam nunquam tantus visus fuerit: vesperi in orientali plaga supra horizontem, cum incredibili splendore ascendebat, & vsque ad lineam meridianam perueniens, versus occasum declinabat, & magnam lucidam que caudam se cum trahebat: durauit circiter tres menses: eademq; nocte tandem desinere cœpit, qua Urbanus ex hac vita migravit. Carolus autem iam Massilia soluerat, & cum triginta magnis triremibus versus Romam vela dabat: & copias quidem reliquas Gallorum, Guidone à mōte forti duce, iusserat itinere terrestri progredi, ipse verò post pascatum festum cum classe ad Tybridis ostia appulit, mēse Maio, anno salutis MCCLXIII. atque hinc Romam vsque profectus, à pontificè summo honore acceptus est, & à populo in senatorium ordinem cooptatus: Hic copias pedestres expectauit, quæ per Longobardiam optima custodia iter facientes, Romam sub mense Decembri eiusdem anni peruenerunt, & vnà cum ijs quadringenti Guelfæ factionis Florentini, Guidone Guerra duce, qui patria à Manfredi Gibellinorum patrono expulsi fuerāt armis equisque optimè instructi erant, & Carolo à Clemente commendati. Cum igitur vniuersus eius exercitus Romæ iam magno cum ciuium applausu conuenisset: ipso Epiphanijs die anno sequenti, declarauit pontifex Carolum & Beatricem coniugem in templo Lateranensi vtriusque Siciliæ reges, coronamque eius regni illis imposuit, idq; cum illis tum posteris eorum masculis

Caroli Andio.
uini Romæ ad-
uentus.

1264.

Carolus coro-
natur.

&

& foeminis concessit: duabus scilicet conditionibus, quibus obligabatur, singulis annis quadraginta octo aureorum nummum millia Romanæ curiæ persoluere, & cauebatur, ne ipse, aut suorum posterorum quisquam imperator fieri posset, quamuis fortè ab Electoribus ad id munus deligeretur. Hisce ita confectis Carolus sine vlla mora iter versus regnum arripit, & Campaniam quidem vel sine armis occupauit: ibiq; venere ad eum legati Manfredi, vt de pace, aut saltem inducijs paciscendis agerent: verum ille breuiter id eis responsi dedit, vt redirent ad suum dominum. se enim non nisi bella velle, & operam daturum, vt vel Manfredus sese in Paradisum, aut ipse illum ad inferos detrudat. Deinde progrediens vltius, Ceperani pontem transiuit, quamuis multis copijs, nouisque præsidijs, ac Sarracenis munitus esset, & insuper custodire: cur à Iordano comite Agnani, & Casertæ comite Rinaldo ex Aquinatum familia nato: cuius proditione proinde factum fuisse putatur, vt vel sine vllò conflictu Gal- Casertæ comes
li tunc pontem pertransierint. Cum enim Iordanus ar- proditor.
mis resistere vellet, noluit ille assentiri, suasisq; vt vni parti liber transitus concederetur, nam sic cum reliquis deinde facilius posse pugnari: verum cum id accidisset, iterum pugnam detrectauit, asseribatq; nimiam esse hostium multitudinem, nec oportere tanto cum periculo dimicare, & arrepto versus suam ditionem itinere Iordanum illic delusum reliquit, ac dominum suum prodidit. Non desunt autem qui illum excusent: nam asserunt quidam, hoc modo voluisse eum vlcisci adulterium, quod Manfredus cum sua vxore cōmiserat: sed id parum verisimile alijs è contrà videtur, quòd eius vxor Manfredi soror fuerit: quare veram fuisse proditionem, rem eius regni incolis minimè nouam. Itaq; occupato Ceperano, hac ratione, perrexere Galli, & Aquinum nemine resistēte cœperunt, deinde Arceum castrum expugnauerunt: tum Arceum castrum

Y

Sangermanūq; ad Sangermanum castrā posuerunt: & quamuis id millē equitibus, sex peditum millibus ac multis præterea Sarracenis Lucerianis munitum esset, tamen siue casu quodam, siue diuino fortē consilio, subito captū fuit. Cum enim Gallorum stabularij, qui equos ad potum deducebant, cum vrbānis contenderent, & manus confererent: Galli existimantes aliud quiddam esse, sumptis armis accurrunt, & inter illos primi Comes Vadamonius cum fratre Ioanne, qui stabularios pulsos persequentes vnā cum ijs vrbem ingrediuntur: moxque Guidone Guerra cum suis Guelfis etiam subsequente, fortiter pugnant, & vnum ē suis signis supra muros erigunt. Quare cognita, cæteri quoque omnes succurrunt, & vrbem magno cum impetu pluribus locis appugnant, tanta ferocia, vt qui galeas non haberent ad oppugnationem de equis descenderēt, sumptisque in caput ephippijs muros fortiter inuaderent. Accedebat autem eō quoque aliud infortunium Manfredi, quod Sarraceni videlicet lenti admodum essent in vrbe defendenda, ob seditionem ac cōtrouersiam quam superiori die cum Italis habuissent, & in qua iniquius tractati fuissent: quibus omnibus de causis, vrbs vno quasi momento expugnata fuit, plurimi eorum capti, & plurimi item interempti. Re igitur bene confecta, decreuit Carolus illic subsistere aliquandiu, vt que Manfredi consilia essent, cognosceret: ille verò cum captum esse Sangermanum intellexisset, prudenter Beneuentum sese recepit, vt & Carolum transitu prohiberet, quem omninō illac Neapolim atq; in Apuliā iter facere oporteret, & pro suo arbitrio posset cum illo præliū committere, aut à prælio abstinere, ob munitissimā vrbis præsidium: vnde sibi quoq; licebat in Apuliam quam docunq; vellet redire. Cuius rei certior factus Carolus Sangermano discessit, & cum per Leborios campos ob Capuanas turres atq; Yulturni fluminis magnitudinem

non

non posset per Alifeam viam, loca montosa, aspera, & ad comeatum comparandum difficilia; iter ipse quoque Beneuentum versus arripit, ac sexto Idus Februarij, anno seruatoris MCCLXV. circa tertiam horam in eius vallē peruenit, ibiq; substitit duobus ferè passuum milibus à Calore flumine. Manfredus verò statim vbi hostes cōspexisset, existimauit fatius esse cum ijs fessis pugnare, quàm tempus ad recreationem concedere: sed id tunc minus sanè prudenter: si enim aliquandiu à pugna abstinuisset, facile vicisset, quòd neq; ipsis comeatus, neque equis vllō modo suppetebat, & licuisset interea illi copias suas per regnum diuersis locis distributas cogere. Verum enim uerò quoniam fatalis ei iam hora instabat, non amplius consilijs locus erat: quare Caloris pontem transiens, prodijt in Sanctæ Mariæ Gradellæ planitiē, & ad Rosetum locum subsistens, exercitum in tria agmina diuisit, quorum primum ex Longobardis, Tuscis atque Germanis mille grauis armaturæ viris constabat, ei que præerat Iohannis Aghasi comes: secundum mille ducentos grauis armaturæ viros ex solis Germanis habebat, & à Caluano Lancea comite ducebatur: in tertio erant mille & quadringenti eiusdem armaturæ viri ex Sarracenis Lucerianis, Apulis alijs regni incolis collecti, quibus ipse met Manfredus imperare voluit: præter hosce autem aderant etiam pedites atque sagittarij Sarraceni plurimi. Sed neque Carolo pugnandi desiderium deerat: quare acciem instructurus, in totidem agmina ipse quoq; copias suas distribuit, ita tamē, vt ex ijs vnum in binas partes posita diuiserit: ac primum quidem ex mille grauis armaturæ Gallis constitutum, à Philippo de Monteforte equitatus in exercitu præfecto, ducebatur: alterum mille nongentis eiusdem armaturæ viris constabat, ex nobilib; scilicet strenuisq; equitibus reginæ in prouincia attributis, Romanis atque campanis, eoq; in binas partes distribu-

Acies à Manfredo instructas

Carolus aciem instruit contra Manfredum.

to, vnam ipse ducere voluit, & habere eo die signiferum regium Gulielmum Stendardum insigni virtute virum, alteram Guidonem à Monte forti decreuit: tertium denique agmen mille ducentos eiusdem farinae viros comprehendebat, ex Gallis, Burgundis, Flandris, Piccardisq; collectos, quos Caroli gener, Aegidij Bruni Gallie Constablii magistri sui opera atq; consilio ducebat. Aderant illi præterea Guidone Guerra duce, quadringenti Florentini, à Clemente pontifice signo militari donati, in quo rubra Aquila in albo plano ita erat depicta, vt in capite exiguum quoddam liliū rubrum haberet, & vnguibus comprehensum serpentem viridem, apprimè fabrefactū teneret. Postquam autem instructæ binæ acies in hunc modum fuissent, dicitur Manfredus hostes intuitus, rogasse, ecquinam ij essent, qui in armis ita fulgerent: cumque respōsum accepisset, Guelfos ex Thuticia esse, quæsiuissè vbinam essent itidem sibi auxilio Gibellini, quorū causam tanto fauore, atque sumptibus hætenus defendisset, & cum nulli demonstrari possent, dixisse, Guelfos eo die non nisi vincere posse: quo significabat, si victor euaderet, velle se relictis Gibellinis, Guelforum partes tueri: quo facto, tesseram suis dedit, vt Sueuiam inlarent. In Caroli autem exercitu erat episcopus Constantiensis legatus Apostolicus, qui plenam delictorum remissionem omnibus qui pro Carolo pugnarent, concessit, ceu ijs qui pro Sancta Ecclesia dimicarent, & vniuerso exercitui benedixit. Quibus vtrinq; confectis, congregati cœperunt iam bina Germanorum atq; Gallorum agmina: primusque fuit ad pugnam Iordanus comes, qui tantum cum Germanis imperum in Gallos fecit, vt ij iam cederent: quamobrem necessum fuit Carolum cum suo agmine atque Guelfis, qui ab illo nunquam recesserūt, eos restaurare: & tamen adhuc superiores erant Germani, qui corporis sui robore, grandes quosdam gladios insigniter

Gulielmus Stendardus.

Guelfi laudantur.

Bina acies congregiuntur.

signiter vibrabant, eoq; in tumultu deijcitur etiā ad terram Carolus, & rumor iam spargebatur, interfectū eum esse. Sed ille tamen celeriter subleuatus, atque equo impositus, suos ad fortiter pugnandum horratur, & prodicens ipse cum suis, & Flandriæ etiam comes, atque Aegidius, Iordano occurrūt: pugnatur acerrimè, & præsertim qua parte Piccardi constituti erant. Ii enim & maximam stragem edebant, & singulos enecatos spoliabant: nec minori furore ex altera parte aduersus comitem Iordanum dimicabant, Iacobus Cantelanus, Iordanus Lilleus, & bini Federici proditores, qui in exilium pulsi fuerant, Pandulphus Fasanelus & Rogerius Sanseuerinus, vsq; adeo, vt Germani iam cedere conarentur. Qua re cognita Manfredus, ipse cum suo agmine ijs auxilio prodire voluit, sed ecce iam maior pars nobilitatis Apulæ, cæteri que regni plerique incolæ illum dereliquerant, inter quos primarij fuere Cerræ, Casertæ, & Caluani comites: homines, vti dictum est, perfidi, & nouorum dominorū semper cupidissimi, qui partim Beneuentum, partim in Aprutium cum suis fuga se receperunt. Manfredus tamen, qua erat animi fortitudine, moriendum citius sibi esse putauit, quā turpiter fugiens suos derelinquere, & cum paucis quos adhuc habebat succurrere decreuit: iamq; sibi galeam eius rei causa imponebat: quod dum agit, fortè cadit illi in anteriorem ephippij partem Aquila quædam argentea, qua proprijs manibus apprimè fabrefacta, pro insignibus in summa galea utebatur: ex qua re malè ominatus est, statimque dixit: Hoc est signum Dei. Nihilominus tamen perrexit, in eamque partem se coniecit, qua à Piccardis maxima strages edebatur: quo loco cum acerrimè pugnans insignia suæ virtutis specimina ederet, ac hostes plurimos interimeret, tandem à Piccardo quodam, equo cui insidebat alter oculus lancea effossus est, & equus ob doloris magnitudinem, priorib. pedibus vsque adeo sese

Proditores Manfredi.

Augurium.

Manfredi mors. sustulit, vt in posteriorem partem supra Manfredum ca-
deret: ac Piccardi itidem in eum subito irruentes, il-
lum multis vulneribus cæsum interemerunt, & spolia-
rum planè nudarunt. Iamque cœpit victoria in Caro-
li partes manifestè inclinare: cruentissima pugna fuit,
& omnes ferè primarij qui circa Manfredum esse sole-
bant, capti sunt: inter quos fuere præcipui bonus ille
comes Iordanus cum Manfredo fratre suo, Comes Bar-
tholomeus, Simplicius itidem cum fratre. Comes Bo-
nifacius Marletta, Petrus de Asinis Florentinus vir for-
tissimus, Gulielmus Grossus prouincialis, Albertacius,
Stephanus Tartarus, Martinus & Iacobus Capeccij Nea-
politani cum multis alijs, qui postea in Narbonensem
prouinciam missi, vitam in vinculis finierunt. Decem-
quoque fuerant Manfredi equites maximè strenui, ple-
rique Neapolitani, qui in Caroli necem iurauerant, & ita
vrserant illum, vt vix sese summa virtute maximoque
labore, ab eorum impetu defendere potuerit: sed eo-
rum nouem occubuerunt, solus Conradus Capeccius
tandem gladio viam sibi sternens, in Siciliam fuga se
contulit. Deleto igitur iam planè Manfredi exercitu,
Carolus sub vesperam Beneuentum ingressus est: &
quamuis ipsèmet episcopus Beneuentanus cum reli-
quis sacerdotibus, cruce, Diæorumque reliquijs obuiam
illi processisset, & vnà etiam seniõres quique viri atque
matronæ veniam postulantes: tamen direpta fuit vrbs,
& episcopus ipse ante alios cæsus ac spoliatus vnà cum
reliquis sacerdotibus: omnia denique fuerunt igni ra-
pinisque deuastata, virgines publicè violatæ, mœnia di-
ruta, totaque ciuitas miserimè tractata. Sed de Man-
fredi obitu nihil adhuc certi constabat, quamuis de illi
lo. diligenter quæsitum esset: tertio verò die tandem, vt
ti quidam asserunt, inuentum illius corpus fuit à rusti-
co, qui id a sino transversum impositum, vehabat cla-
mans:

*Conradus Ca-
peccius.*

*Beneuenti no-
uæ clades.*

*Corpus Man-
fredi vt fuerit
inuentum.*

mans: Ecce ecce Manfredum regem: eiusque rei causa
à Gallo quodam viro nobili insigniter cæsus est. Verùm
magis verisimile mihi videtur, quod alij scriptores asse-
runt, Piccardum quendam, cum equum Manfredi ge-
nerosum ac pulchrum, quamuis altero oculo carene-
tem, manu duceret, isque à multis cognitus esset: inter-
rogatum à Carolo vbi illum acquisiisset. Et cum ille re-
spondisset locumque demonstrasset: misisse illum eò
quosdam captiuos, qui inter reliqua cadauera, eò loco
Manfredum inuenerint, quem Piccardus designasset: &
quoniam sanguine ac luto fœdatus erat, vino ablui & in
nobiliū captiuorum, qui maiorem eius notitiam ha-
bere possent, conspectum, afferri curasse, & interrogas-
se, nunquid illud esset Manfredi corpus? cumque cæteri
timidi vix respondere auderent, Iordanum comitem
(quidam Bartholomeo Simplicio id tribuunt) statim
eum agnouisse, ac cum magno ciulatu se in illum con-
iecisse, & eum arctissimè complexum exosculatumque
hæc verba inter cætera, magno cum gemitu effudis-
se: Væ mihi domine mi, domine bone, domine sapiens,
ecquis tibi vitam tam crudeliter eripuit? tu summus e-
ras Philosophus, tu militiæ ornamentum, tu cæterorum
regum gloria: quamobrem mihi nunc cultellus denega-
tur, quo vitam finire & te concomitari ad mortem pos-
sim? Multa præterea huius generis effudisse eum tunc,
non sine lacrymis multorum, scribit Venusinus quidam
historicus, vixque potuisse ab huiusmodi cadaueris com-
plexu gemituque abstrahi, & vehementer hanc suam er-
ga dominum fidem, à Gallis fuisse laudatam: Cæterùm
quoniam Manfredus antea anathemate ictus à pontifi-
ce, nondum fuerat reconciliatus, non videbatur Caro-
lo, regio apparatu pompaque sepeliendus: quamobrem
eum in fossam iuxta Beneuenti pontem condidit,
quem in locum singuli ferè milites saxum conieci-
bant.

*Iordanus comi-
tis planctus.*

*Manfredi se-
pulchrum.*

Sed episcopus Cosentinus à pontifice iussus, illinc auferri eum curauit, & iuxta fluuium Viridem in Campaniæ, regni que ipsius finibus condendum curauit, vt ne mortuus quidem Beneuenti, quæ Ecclesiæ vrbs est, locum haberet: ac monumento tale fuit Epitaphium insculptum.

Hic iaceo Caroli Manfredus Marte subactus:

Cæsaris heredi non fuit vrbe locus.

Sum patris ex odijs ausus conflagere Petro.

Mars dedit hic mortem: mors mihi cuncta tulit.

*Vxor & liberi
Manfredi.*

Atque hic quidem Manfredi finis fuit, postquam decem annos iam regnasset: cõiunx autem atq; liberi quos reliquit, Luceriæ conseruati sunt, donec illa quoque vrbs postrema omnium à Carolo capta fuisset: tunc enim ei traditi & in vinculis interfecti sunt. Fuerat autem Manfredus corporis habitu pulcherrimus, in bonis literis, ipsaq; Philosophia eruditissimus, Aristoteli addictissimus, humanus, magnanimus, fortis atque prudens: liberalitate tanta, vt omnibus regibus superior videri posset: nam, vt Riccobaldus scribit, ingenio, liberalitate, atque beneficentia talis erat, vt Tito Imperatori Vespasiani filio, qui singulare quiddam in humano genere extitit, meritò posset conferri. Construxit etiam in Sipontino sinu vrbcem, quam ab sese Manfredoniam appellauit: ac dignus sanè prosperiori fortuna fuisset, nisi fatum, ac diuina prouidentia ita de illo cõstituisset. Sed Carolus Andiuinus dux, Narbonensis prouinciæ comes, & iam Neapolitanus rex eius nominis primus, cum hac ratione victor euasisset, paucis diebus vniuersum regnum, atque etiam insulam Siciliam occupauit, anno à seruatoris natali MCCLXV. Solaque Luceria, quam Sarraceni tenebant, adhuc non in eius venerat potestatem: quam obrem illam expugnare conatus est: sed cum id effici non posset, construxit circa illam multos aggeres, atque munitiones, & grauius obsessam reliquit: nec eam prius habere potuit, quàm bellum

*Manfredus
qualis fuerit.*

Manfredonia

1169

lum cum Conradino, de quo postea dicemus, confecisset: tunc enim demum ea conditione illam obtinuit, vt Sarracenis illic liberè habitare concederetur, ceteri verò qui præterea illic forent, omnes captiui sibi traderentur, & vnà cum illis vxor etiam atque filius Manfredi, qui postea in arce Ovi detentus & obcæcatus, tandem vitam miserè finiuit. Ingressus est autem postea Neapolim Carolus, & regio apparatu in Capuanam arcem exceptus, deprehendit ibi Manfredi aurum: idque cum afferri & in tapetibus exponi sibi, Reginæ, & Beltramo Balzio, qui tunc soli apud eum erant, curauisset, statim proposita mandauit Beltramo, vt diuideret: sed ille non statim hinc opus est, inquit: & accedens, pedibus aurum in tres partes distribuit, atque vnā regni, alteram reginæ, ac strenuis nobilibus tertiam pertinere dixit: quæ proinde diuisio rata fuit, & Beltramus ob id ipsum à Carolo Auellini comes pronunciatum est. Hisce confectis, curauit etiam omnes per Apuliam captiuos atq; nobiles dimitti, & in suas possessiones, quas in Italia aut Sicilia haberent, restitui. Nec iam amplius in Capuana arce, quoniam à Germanis condita esset, agere volebat: quare mandauit Nouam arcem construi: & duos ferè annos in componendis Tusciæ, Romæ, cæterorumq; amicorum rebus consumpsit. Cumq; iam antea Romanæ vrbs senator esset, electus est etiam à pontifice Imperatoris in Italia vicarius. Qua de causa sæpius extra regnum quoque profectus est, Florentiam scilicet, Viterbium, & Romam. Sed quoniam ea quæ in his profectionibus gessit, ad institutum nostrum non faciunt, illa omitemus. Neque verò admodum diu tranquillum regnum fuit, postquam id Carolus occupasset: nam vix ibi binos annos pacificè regnauerat, cū Conradinus Sueuus valde iuuenis adhuc, ex Henrico Federici II. imperatoris maximo filio natus, ipse quoque in Italiam peruenit, occupandi Neapolitani atque Sicilia regni causa, qd'

Manfredi filij mors.

Carolus Neapolim ingreditur.

Nouus motus in regno à Conradino.

sibi aui atque patruorum successione deberi afferebat. Et quoniam tunc Carolus amittendi regni periculo nõ caruit, eam expeditionem, sicuti ex literarum monumentis accepimus, iam manifestè enarrare incipiemus. Ferdinandus III. eius nominis Castellæ rex plures liberos habuit, & inter cæteros hosce tres: Federicum, Henricũ, atq; Constantiam. Hæc autem, defuncto Fernando patre, ab Alfonso X. Castellæ rege fratre suo, Federico II. Imperatori elocata fuit, ex qua ille Henricum, qui in carceribus obijt, primogenitum filium suscepit. Atque hic Henricus binos filios post se reliquit, Federicum scilicet, cui auius Austriæ ducatum legauerat, & cui Melphi, vti prius docuimus, mors Veneno fuerat procurata, atque Conradinum hunc, de quo deinceps nobis sermo erit. Sed Henricus atque Federicus Castellani Constantiæ fratres, cũ parenti minus grati essent, iuuenes admodum, ex Hispania migrarunt, & Federicus quidem in Galliam, Hæricus verò in Africam transijt, & longo tempore Tuneti regis stipendia sequutus, ditissimus euasit. Hic igitur, quoniã frater erat Alfonso X. regis Castellæ, qui Alfonso octauo (ex quo genita erat Blanca Caroli Andriouini huius mater) cognatione iunctus fuit, etiam Carolo cognatus erat: nec minus arcto cognationis vinculo iungebat Conradino, quòd Constantiæ auiæ ipsius frater fuisset. Cum ergo certior factus esset, quemadmodum Carolus cognatus suus victrici manu vtriusque Siciliae regnum occupasset, discessit ex Africa benè comitatus atque opulentus, & visitandi eius causa in Italiam peruenit. Ac gratissimus quidem ei aliquandiu fuit. Et quoniam propter bellum Carolus fuerat exhaustus pecunia, dedit ei mutuo etiam quadraginta millia duplicum nummũm aureorum: sed cum eam pecuniam suo tempore non potuisset habere, iurauit se hanc iniuriam vlcisci velle: quam obrẽ primum quidem, indignationem hanc atq; odium dissimulans,

Henricus atq;
Federicus Castellani.

Henricus Castellanus Carolo insidiatur.

mulans, cum Caroli ipsius fauore, tum Clementis pontificis amicitia tantum effecit, vt regis loco Romæ senator crearetur: deinde postquam Romanorum gratiã atque benevolentiam paulatim sibi comparasset, per occultos internuncios non desinebat Conradinum hortari, vt implorato Germaniæ principum auxilio, in Italiam expeditionem susciperet, ac Neapolitanum regnum quod aui, patruorumque nomine sibi deberetur, occuparet. Quibus Henrici verbis excitatus Conradinus, consilium de ea re cum suis cepit, assumptoque sibi Austriæ duce, eiusdem secum ætatis iuvene cognato, in Italiam ingressus est: & Veronam primũ perueniens, ibi expectauit omnes bellicos apparatus, quos terra mariq; præparasset. Deinde verò discedens hinc, Veronensium ac Papiensium fauore, se ad Genuensium littus in Carettorum nobilium ditionem recepit: atque hinc Pisanis nauibus Pisas vectus, & aliquandiu ibi commoratus, multis Gibelinorum, Longobardorum, Aemilianorumque copijs auctus est: inter quas fuit etiam Guido ipse Monseltrius comes, qui ob eam causam Urbino discesserat. Interea verò naualibus prælijs decertari cœptum est. Federicus enim Hispanus Henrici senatoris Romani frater, cum magnis Sarracenorum copijs in Siciliam profectus, eam vniuersam, Messana, Panhormo atque Syracusis exceptis, in Conradini potestatem reduxit: & Pisanorum classis ex altera parte quadraginta ferè magnis triremibus constans, Conrado Trincio, Marino Capeccio, & Mattheo Vallo ne ducibus, maritima regni loca perlustrauit, & Ischiam, quæ olim Aenaria erat, in suam potestatem redegit, Surrhenti, Passetaniq; arces occupauit, omnemque maritimam oram deuasans, Caroli quoque naues adorta est, easq; Messanam vsque persequuta, illie syluas quasdam exussit, & Melazzium diripuit. Carolus verò sub Conradini aduentu Bonitij in Tuscia erat: vnde Neapolim re-

Conradinus scilicet expeditionem in Italiam.

Federicus Castellanus Conradinum adiuvat.

Caroli contra Conradinum apparatus.

uerfus, quas potuit copias subito coniunxit, & iterū ver-
sus regni fines, vt Conradinum transitu prohiberet pro-
fectus est. Sed ille Pisis soluens, in Cardinalem quendam
equitatus præfectum, qui se ei ad Arctium, cum Guelforū
copijs ex Tufcia collectis opponere conabatur, incidit, &
congregiens eum superauit, & interfecit: deinde cum Se-
nas peruenisset, mandatum à pontifice accepit, ne cōtra
Carolū quicquam tentaret, aut de regno Neapolita-
no, quod ad Ecclesiam spectet, vllō modo amplius decer-
taret: si secus fecerit, sacram censuram incursum. Verū
Conradinus isthac eius monita, minasque parui faciēs,
à Senatore hortatus, nihilominus progreditur, & quarto
die in Viterbij planiciem peruenit. Iamque Apulia quo-
que, sua natura inconstans, & rerum nouarum cupida, co-
gnito Conradini aduentu, deficere ad illum cœpit, tum
quod à Gulielmo quodam Lando Parisiensi, qui ei Caro-
li nomine præerat, acerbius tractaretur, tum quod præ-
sidijs minimè esset munita: ac Luceria quidem prima fu-
it, eamque sequutę sunt Adria, Potentia, Venosa, Matera,
tota Iapigia, cæteręque; ferè omnes vrbes, quæ arcibus at-
que Gallorum præsidijs non custoditæ essent. Fuereque; e-
ius rebellionis autores præcipui, Robertus de Sancta So-
phia, qui primus omnium explicauit signum militare cū
Aquila, Ramundusque illius frater, Petrus atque Guliel-
mus Potentię comites itidem fratres, Henricus Riuel-
li comes senior, & alius quidam Henricus Petrapalum-
bus Germanus: ac multæ præterea nobiles regni familię,
vt Castanea, Scornauaccia, Philangeria & Lottheria: quæ
omnes coniunctis viribus per totam Apuliam Lucaniã-
que excurrentes, ad defectionem vniuersas eas impule-
runt: & si quę loca resisterent, ea diruebant, atque diripie-
bant, quod proinde Spinaciolæ accidit, Auellino, Mintur-
nio, Montemilonio, Guaragnonio, alijsque pluribus lo-
cis. Solęque; istæ vrbes, quod Gallorum præsidijs arcibusque
munitæ

*Apulia deficit
ad Conradinū.*

*Rebellionis in
Apulia autores*

*Vrbes in Apu-
lia dirute.*

munitæ essent, in Caroli fide permanserunt: Mons pilo-
sus, Melphis, Troia, Barletta, Tranium, Melfetta, Barium
atque Bittonta. Foggia verò iam iam rebellatura, a Guliel-
mo Parisiensi diruta direptaque; fuit: id quod & alijs qui-
busdam locis per Apuliam planā euenit. Sed Conradinus
iam castra ex Viterbij planicie soluens, cum magno atque
optimè instructo exercitu Romam versus proficiscebatur.
Pontifex autem qui Viterbij tunc erat, cum eum iuxta
mœnia transeuntem è sua domo videret, Prophetico
quodam instinctu, ad illos qui sibi tunc aderant conuer-
sus, Videtisne, inquit, hunc exercitum tam splendidum?
& Adolescentem tanta suarum virium fiducia ingrediē-
tem? Miseret me illius sanè, quod videam illi pœnas dan-
das esse, pro maiorum suorum peccatis, & duci non ali-
ter atque ovis ad macellum: mirabantur autem qui-
dam ex astantibus, quod ita pontifex, de tantis appari-
tibus tantoque exercitu præfagiret: ille verò eadem repe-
tens, asseruit omnes eas vires, non aliter atque solet ven-
to fumus quidam, dissipatas iri. Progrediebatur tamen
Conradinus, & Romam perueniens cum ab ipso senato-
re, tum cæteris Romanis in Capitolium eo honore pon-
paque exceptus est, quæ imperatori suffecisset: deinde re-
liquit in eodem Capitolio ad vrbis Custodiam senatoris
loco, Guidonem Montefeltrium comitem, ipse verò vnà
cum Henrico, qui mediocres quoque copias ex Hispanis
secum habebat, versus regnum contendit. Intelligebat
autem ipsummet Carolū Montiscassini viam custodi-
re: quamobrem Romanis indicibus vsus, & Tyburtinam
viam sequutus, in Taliaquotij comitatū peruenit: iamque;
in Marsorum planiciem ad Fucinum Cellanumque lacū
descenderat, cum certior factus est, Carolū sibi obuiā
progredi, nec ita procul illinc abesse: itaque; instructa acie,
& militari ordine obseruato iam progredi cœpit, relictis
que ad dextram Aquæductibus murisque, quibus ex eo

*Vrbes quæ in
Caroli fide per-
manserunt.*

*Pontificis pro-
pheticum de
Conradino.*

*Conradinus ve-
gnum ingreditur.*

Palentina planicie.

lacu aqua Romam deriuabatur, in Palentinam planiciem supra lacum, eo animo vt illic cum illo dimicaret, peruenit. Hæc à dextra lacum habet, à sinistra Marforum montes altissimos, & à fronte itidem colle clauditur: cuius initium ab vrbe Alba est, à qua mille trecentos circiter passus exporrigitur. Intra collem eum vallis est quædam, mille circiter passus exporrecta, & Palentinæ planicie respectu ita sita, vt ex illa eorum quæ in valle sunt nihil cõspici possit. Sed Carolus rex, qui suarum copiarum partem vnã Messanæ contra Federicum habebat, & vnã ad locorum maritimorum defensionem Apuliamq; recuperandam reliquerat, & Aretinam partem quandam amiserat: se Conradino viribus nequaquam parem esse cognoscebat, & magnopere de eo quod fieri oporteret, dubitabat. Ecce autem dum ita animi dubius est, fortè certior fit, Alardum seniorem Gallum, hominem in re militari longè peritissimum, qui à Sacri sepulchri visitatione veniebat, Neapolim appulisse, & illinc Romam, ex eo quod vouisset, & deinde in Galliam contendere. Quamobrem accersitum eum ad se, rogauit, vt salubre aliquod consilium sibi in præsens institutum daret: ille verò primùm negat se quicquam consulere posse in rem præsentem, propter suum votum: postea tamen exoratus, & Galliæ regis amore adductus assensit, ea conditione, vt Carolus quicquid esset daturus consilij, sequeretur. Itaque quinto Calend. Septembris, qui dies Diuo Augustino sacer est, anno seruatoris MCCLXVIII. vniuersum Caroli exercitum in tria agmina diuisit: ac prima quidem duo præmisit, mille circiter passus, in planiciem Palentinam Philippo de Monte forti duce, quem in secundo agmine consistere iussit, ornariq; vestibus atq; insignibus regijs, vt per omnia Carolo similis videretur: tertium verò ex optimis quibusq; atq; fidissimis militibus constitutum, vnã cum rege Carolo in valle ea, de qua diximus, latere voluit clam hostibus:

Alardus senior

1268.

Acies ab Alardo cautè instituta.

bus: & ipse deniq; Alardus in summo colle, inter vallem atque planiem, constitit, vt cernens vtrinq;, in omnem euentum paratus esset. Conradinus autem copias suas itidem in bina agmina distribuit, & primò quidem Romanos, Italos omnes atq; Hispanos collocauit: in secundo autem ipsemet & Austriæ dux Iuuenis coetaneus cum signis militaribus ac tribus millibus grauis armaturæ virorum, quibus corporis sui custodia demandata erat, constituerunt: Henricus senator neutri agmini addici voluit, sed liber esse, & quid in vtroq; facto opus foret prouidere.

Conradini acies

Itaq; cum in Caroli acie, Philippus cerneret iam tempus esse congregandi, dato signo primùm agmen ad impetum faciendum hortatur: nec minori virtute hostes resistunt, qui Gallos excipientes, vehementer eos affligunt, vt iam inferiores facti segnius pugnarent. Qua re cognita, Philippus accedit cum suo agmine ipsemet propius, & non minus à suis quàm hostibus iam Carolus esse putatur. Cumq; non minori virtute quàm fide excelleret, acerrimè pugnat, & magna strage edita, ad tertiam vsq; horam hostem sustinet, vt nondum certò cognosci posset, quàm in partem Victoria inclinaret. Tãdem verò ab Italis quibusdam atq; Hispanis, qui agglomerati impetum in eum magna cum violentia fecerant, iectus, in terramq; deiectus, & enacatus fuit: qua ex re perturbati illius milites, in fugam se coniecerunt, quòd putaretur Carolus ipse interiisse. Qui autem ex altera parte Conradino militabant, certa victoria se potitos existimantes, prædæ sese dederunt, & nõ sine magna læticia victoriæ fructu fruebantur: tantaq; erat iam eorum securitas, vt ipsi quoque aulici, & ij quibus Conradino atque Austriæ ducis custodia demandata esset, in diuersas illius planicie partes prædandi causa excurrerent, relictis apud binos principes tantum vilissimis quibusque seruis: Alardus verò, qui hæc omnia in summo colle diligenter animaduertebat, tẽpus

Congressus & prælium.

Philippus de Monte forti occiditur.

Principium in fortunij Conradini.

Alardus arripit occasione.

quæsitamq; rei feliciter gerendę occasionem iam adesse cognouit, & Carolū ex ea valle, qua latebat, mouere iussit. Vt instructa acie de colle cautissimè descēdens, in hostes hinc inde dispersos, præda onustos & plerosq; inertes, quam fieri posset maxima violentia impetum faceret. Quod consilium sequutus ille, magno animo, hostes absque vlla difficultate fregit, & vniuersos interemit, cepit, aut in fugam coniecit, Victoriãq; potitus, in planicie illa permanſit: & extat etiamnum eo loco, in monumentum illius rei, templum tunc temporis conditum, quod Sancta Maria Victoriæ nuncupatur. Hac re confecta, Carolus nihil æquè cordi habebat, quàm vt Conradinū inuestigaret: quærebatq; iam vbique illum, præcipuosq; socios, inter viuos atque mortuos: & quos captiuos haberet, magna crudelitate partim cruci affigebat, partim æternis carceribus mancipabat. Ac Henricus Castellanus quidem senator, Reate se ex fuga in monasterium receperat: verum ab abbate comprehensus, Pontifici traditus est: & ab eo postea vnà cum Girardo comite Pisano, qui Romam confugerat, Carolo traditus, & in Narbonē provinciam ad æternos carceres missus fuit. Conradinus autem & Austriæ dux miselli Iuuenes Caluano Lancea, Galeotto eius filio, & alio insuper stabulario seruo comitati, agasonum habitu induti, tres dies iam per saltus hinc inde oberrauerant. Cumq; nescirent in quam partem cōtendendum esset, fortè non procul à Romano littore in syluam supra Asturam urbem peruenientes, inuenère ibi nauiculam cum piscatore quodam, eumq; rogarūt multa quidem promittentes, vt ipsos ad Senensium vsq; aut Pisanorum littora deueheret. Piscator conditionem suscepit: cumq; pane indigerent, & illorum nemo pecuniã haberet, anulum piscatori tradiderunt, vt eo oppignurato emere posset panem qui in naui necessarius foret. Ille igitur in Urbem Asturam ingressus, de anuli precio

pecu-

pecuniam, pro eo accepturus, sciscitatur, & inter cætera (vt fieri solet) narrat etiam quemadmodum bini adolescentes egregio aspectu, sed turpi admodum vestitu ad sese venerint, & nauim conduxerint: deinde accepto pane ad nauiculam reuertitur, assumptisq; r̄s institutum iter ingreditur. Sed fama de binis adolescentibus à piscatore sparsa per urbem, ad Ioannis Frangipani nobilis Romani, qui Asturæ imperabat, aures peruenit: qui statim conſciens vnum ex illis esse Conradinum, à Carolo tanto studio quæsitum, magnam triremem instruxit, eamq; piscatoris nauiculam persequi iussit, ac sine vlllo labore miseros principes statim cepit, Asturamq; pertraxit. Carolus verò de Conradini captiuitate subito certior factus, Asturam magna cum celeritate terra mariq; obsedit. Siue autem id in eum finem fecerit, vt Ioannes Frangipanius veluti coactus excusari posset, vti quidam asserunt: siue quòd re vera tanto desiderio capiendi Cōradini teneretur, simulq; metueret, ne ille aliqua ratione euaderet: tantum certè effecit, vt mox illum in sua potestate, vnà cum omnibus comitibus, habuerit: eosq; captiuos deinde secum ducens, Romam profectus est, ad componendas illius urbis res, vbi suo loco reliquit Iacobum Cantelanum senatorem. Ac reuersus postea Ginatianū Caluano, atque Galeotto capita amputauit, vt eo modo Philippi Montefortis comitis mortem vindicaret: Conradinum autem atque Austriæ ducem Neapolim vsque deduxit, & integrum annum in vinculis custodiri curauit, dum deliberaret quid cum illis agere vellet. Tandem verò, conuocatis Neapolim præcipuis quibusque totius regni iuris interpretibus, quæsiuit ex singulis quid de Cōradino faciendū esse videretur: qui omnes & præsertim Neapolitani, Capuani, atq; Salernitani, morte esse multandum responderunt: quamuis non desint hac in parte etiam, qui scribant, talem ab r̄s latam sententiam fuisse.

A

*Maria Victo-
ria.*

*Henricus Ca-
stellanus.*

Astura.

*Frangipani
impietas.*

*Conradinus ca-
pius.*

*Iacobus Cante-
lanus senator
Rom.*

se, qualem ipsis Carolus præscripserit. Henricus Guldelfingius Constantiensis quoq; in sua Austriaca Historia, narrat, Carolum de hac re consuluisse ipsum pontificem, etiam Clementem, eumq; his verbis respondiisse: **VITA CONRADINI MORS CAROLI, MORS CONRADINI VITA CAROLI.** Sed qui aderant illic viri strenuè à Gallica nobilitate, huic sententiæ nequaquã assentiri voluerunt: eiq; repugnabat etiam præ cæteris plurimum Flandriæ comes Caroli gener, assereratq; Iuuenem è tanta, tamq; illustri familia natum minimè esse morte mulctandum, sed liberandum potius, & cognatione aut affinitate quapiam deuinciendum. Cui etiãsi multi generosi viri, quorum animi à prauis affectibus vacui erant, consentirent, tamẽ ex altera parte obtinuit ea sententia, quæ illum mortis supplicio addicebat. Itaq; VII Calend. Nouemb. posteaquam annum iam in vinculis egisset, instratus est locus Neapoli sericeis tapetijs rubeis, in eo foro, vbi colūna deinde, ante Carmelitarũ templũ, erecta fuit à matre Conradini, in illius rei memoriam: atque in eum adducti Conradinus, Austriæ dux, Girardus comes Pisanus, qui in prælio Tuscorum dux fuerat, Hurnefus Germanus, itidem in prælio captus, & Henricus Castellanus: quibus alij præterea quatuor adiuncti fuerunt: Richardus Reburfa, Ioannes Grutta, Marinus Capeccius & Rogerius Bussus: ac cõfluxerat eò maxima hominum multitudo, non modò ex Gallis atq; Neapolitanis, verũ etiam ex omnibus vicinis vrbibus, vt crudele illud spectaculum cernerent: aderatq; etiam Carolus ipse, & ex vicina turri omnia quæ gerebantur spectabat. Hoc facto, conscendit Cathedram, obeã causam fabrefactã, Robertus Barius Caroli protonotarius, & sententiam aduersus hosce nouem captiuos latam, ex scripto pronunciauit, quæ omnes eos morti addixit, præter vnum Henricũ Castellatum, quem perpetuis emancipauit carceribus,

vt

vt abbati satisfaceret, cui fidem dederat, non fore, vt de illo & altero quodam, quos ceperat, mortis supplicium sumeretur. Capita sententiæ præcipua fuere hæc: Conradinum, quoniam Ecclesiæ pacem perturbasset, regium nomen falsò sibi assumpsisset, & regi ipsi mortem intenteret, morte damnari. Pronunciata iam sententia, Conradinus, vti Neapolitanus quidam Iuriconsultus testatur, ad prothonotarium conuersus: Serue nequissime, inquit, serue nequissime: ita ne regis filium damnasti? an nescis neminem in eum qui sibi par est, imperium habere? Deinde negauit se vllam Ecclesiæ iniuriam vnquam inferre voluisse: sed regnum id tantum occupare, quod sibi deberetur, & iniquissimè fuisset denegatũ: ac sperare mortẽ suam à matris familia, suis Germanis, Bauariæ ducibus, cæterisq; cognatis minimè latam iri inultam: quibus dictis, chirothecam ex altera manu tractam, veluti signum legationis, versus populum proiecit, & asseruit hæredem se instituere Federicum Castellatum Amitæ suæ filium: atq; hæc Chirotheca, vti testatur Pius pontifex, excepta, ac Petro Arragonico postea allata fuit. Quibus peractis amputatum caput est, primum quidem Austriæ duci: Cõradinus verò id, quod etiam amputatum, bis Mariæ nomen inclamasse dicitur, complectens exosculatus est, & pectori suo admouens infortunium deplorabat, ac seipsum accusabat, quòd illum ex materno complexu quodammodo abstractum in tantas angustias secum adduxisset, & illius interitus causa extitisset. Tum flexis genibus, dum delictorum remissionem à Deo peteret, ei colulum percutitur: ac post illum etiam Girardo Nurmaisi comiti: sed ministro, qui Conradino caput amputarat, aliter statim pparatus fuit, qui ei ceruicem itidem feriret, ne vnquam posset gloriari, se illius sanguinem fudisse, qui è tanta familia natus fuisset. Cæteri quatuor magnates regni indigenæ, furcis suspensi fuerunt: horum autẽ

Capita sententia.

Conradini ad latam ieiunctam responsio.

Testamentum Conradini.

Carnifex super plicio affectus.

trium corpora truncata, & eo loco in terram prostrata nemo attingere ausus fuit, donec Carolus ipse mandasset, ut sepelirentur. ubi autem condita fuissent, tale impostum est Conradino epitaphium.

*Asturis ungue Leo pullum rapiens Aquilinum,
Hic deplumavit acephalumq; dedit.*

Suevicæ domus finis.

Ac talis quidem exitus Conradini adolescentis fuit, miserandus sanè, & non sine omnium astantium lacrymis conspectus: cum quo simul etiam finem habuit nobilissima Sueuorum familia, quæ paterno maternoq; genere, iam inde à Clodoveis Carolisq; Galliæ regibus, & imperatoribus Bauaris, cum in Gallia, tum in Germania multos imperatores, reges, duces, aliosque innumeros principes pduxerat, & proinde alias Germaniæ familias quascunq; nobilitate facillè superabat. Quamobrem damnata fuit etiam tunc, à multis scriptoribus, hæc Caroli crudelitas, quod regem Christianum minimè deceret, in eius ætatis atq; nobilitatis principem vsque ad eò seuerè atque crudeliter animaduertere: & quoniam literarum monumentis non minus illi celebrentur qui principes conseruarunt, quàm qui eos superarunt, & Victoria comparata gladium deponere, nec amplius eum Victorum, ac maximè Christianorum sanguine cõmaculare oporteat. Atq; eo maius crudeliusq; videbatur hoc Caroli facinus, quod præter alia exempla principum, non longo tempore ante captorum & à Victoribus conseruatorũ, quæ imitari debuit, ipsemet sibi documento etiam esse poterat, vnà cum fratre Galliæ rege, qui maiorem clemẽtiam, non à Christianis, sed infidelibus, ipsum tantum naturæ ius sequentibus experti fuissent. Etenim Ludouicus Galliæ rex, qui postea Damiatæ in Aegypto in Diuorum numerum exceptus fuit, cum in expeditione aduersus Sarracenos hunc ipsum carolum regem secum habuisset, & ambo ab ijs in prælio capti fuissent, |regiè tractati,
atq;

Caroli iudiciũ damnatum.

Carolus crudelior Sarracenis

atq; etiam dimissi fuerunt. Quare non immeritò Petrus Arragonicus rex, cum in quadam Epistola Carolo hanc iniquitatem, & quod ipse Conradino ea non præstitisset, quæ sibi à Sarracenis præstita fuissent, exprobraret, inter cætera hiic quoq; verbis in eum inuehitur. TV NE-
RONE NERONIOR, ET SARRACENIS CRV-
DELIOR. Ac magnopere etiam errarunt eius ætatis Iurisconsulto-
rum eorum et
Doctoris sententia, qui in Decretis inquit, Victorem cr-
ror.
gavictum misericordia moueri debere, & maximè si nul-
la suspicio sit, pacem ex ea re turbatam iri. Hugolinus e-
nim interpres, sic illam sententiam exposuit, ut assereret
illis solis esse parcendum, à quibus nullam pacis perturba-
tionum suspicari possimus: cæteris verò nequaquã. Pro-
pter quam interpretationem inhumanam, & contra Latinæ linguæ communem significationem, detortam, Ca-
rolus (vti testatur Ioannes Lignanus in iure Canonico
excellenter peritus) Conradino caput amputare curauit:
eaq; res vsque ad eò displicuit etiam ipsis Caroli amicis,
ut acceperimus, Robertum Flandriæ comitem eius gene-
rum, quadam indignatione motum, cõfodisse illum qui
sententiam pronunciauerat: quòd is illi vita indignus vi-
deretur, qui tenuissimæ cõditionis homo, aduersus prin-
cipem ex tanta familia natum, sententiam talem legere
ausus fuisset, qua is mortis supplicio damnaretur. Atque
hæc quidem illa sunt, quæ de Germanorum ac Suevicæ
domus in Neapolitano regno imperio inuenimus:
quibus huic quarto libro finem impo-
nemus.

LIBRI QVARTI FINIS.

A 3

PANDVLPHI COLLENTII
PISAVRENSIS IVRIS CONSVLTI HI-
STORIAE NEAPOLITANAE AD HERCVLEM I.
Ferrariae ducem, Liber V.

Ioan. Nicol. Stupano Rheto interprete.

ARGVMENTVM.

Quinto hoc libro, ea quae porrò à Carolo gesta fuerunt, commemorantur: narratur quae ijs temporibus fuerit Apulia calamitas, utq; Carolus Tuneti regem subegerit. Deinde subsequitur Sicilia à rege defectio: bellum Caroli cum Petro Aragoniae rege: Caroli filij captiuitas: Philippi Galliae regis in Aragoniam expeditio: Aragonica domus cum Neapolitanis regibus bellum: Ruberti Neapolitani regis res gesta: Henrici imperatoris expeditio: res gesta Ioanna regina I. Ludouici Hungariae regis, & Andiouini ducis in regnum expeditiones: Ladulai Neapolitani regis gesta: ut Ludouicus II. Andiouinus dux bellum regno intulerit, eiq; Ioanna II. resisterit: quemadmodum contra illum Alfonso Aragonicus in regnū aduocatus fuerit, et Sfortiae deniq; res explicantur.

Arolus ea victoria totius regni imperiū iam occupauerat, nec quicquam esse videbatur amplius, vnde periculum immineret. Quam obrem vindictę cupidus cū Conradino Neapolim reuertitur, eo quae in itinere Pandulphum Fasanellū ad Capuam gubernandam relinquit, & Auerfam urbem, ex fundamentis euertit, propter Reburfae familiae rebellionem, quam totam extirpauit. Eò autem ubi peruenisset, Alardum Malphi, Surrentoq; donauit, consilij illius remunerandi gratia, simulq; vehementer instabat, ut secum porrò manere vellet. Ille verò nec permanere, nec oblatum donum acceptare voluit, & gratias agens, dicebat se Carolo, in dando consilio, non ob alicuius praemij spem, verum

Auerfa euersa.

Alardus.

rūm ob solam Gallie regis beneuolentiam, morem gessisset: quare assumptis tantummodo armis suis cum suppellectili atq; comitibus in Galliam contendit. Sed ipsa nobilitas cæteraq; Apuliae ciuitates, quae ad famam aduentus Conradini rebellauerant, cum intellexissent eius stragem ruinam, nesciebant quo pacto Carolo reconciliari possent: ac semetipfos venia indignos arbitrati, tumultuari, & alij alijs locis sese munire cœperunt. Verum qui à Carolo illic praefecti fuerant gubernatores, armis eos persequuti, & in vitam fortunatq; eorum saeuientes, miseram Apuliam caedibus & rapinis repleuerunt: tantaq; fuit illa calamitas, ut per totam eam regionem atq; Lucaniam, nulla ferè vrbs aut castrum esset, quod à suis praefectis caede aut rapina vexatum non esset: nec illae quidem paucae ciuitates, quas supra in fide Caroli permansisse diximus, hanc cladem omnes euaserunt: quonia viros quosdam nobiles ex alijs locis fugientes receperant. Et quoniam nimis laboriosum foret, singulas omnium miserias commemorare, cæteris omissis, binas tantum scelere vel imprimis memorabiles recensebo. Potentia prima fuit Lucaniae ciuitas, quae perfidiam suam nouo scelere expiare se posse existimans, arma aduersus suos primates nobilesq; sumpsit, eos interfecit, binas Grasinellorum Turacchorumq; familias praecipuas extirpauit, & plurimos, qui illis suppetias tulerant, captos regi Carolo tradidit, quod gratiam eo modo se consequi posse speraret: nec tamen hoc illi quicquam profuit: nam perinde ut caetera direpta, & moenium ruina deuastata fuit. Cornetum verò & ipsum

Apuliae calamitas.

Potentia.

Cornetum.

.n. tunc Ascoli in Apulia Petrus Bellimontis, & Rogerius

Sancti Seuerini comites eò missi à Carolo, vt rebelles punirent: cernebantq; iam Cornetani sibi quoq; ab ijs periculum imminere: quamobrem implorarunt auxiliũ eorum nobilium qui rebellionis principes fuissent: simulq; etiam oppidum ijs comiteatu instructissimum, & suam operam fidemq; ad defensionem obtulerunt. Illi igitur oppidum ad suam defensionem opportunum esse rati, conditionem susceperunt, & optimi ac strenuissimi quique, inter quos erant etiam Robertus de Sancta Sophia, & Petrus Palumba Germanus, cõiuncti Cornetum ingrediuntur, vt ijs quæ ad defensionem facerent præparãdis, operam darent: sed ecce sub vesperam, cum iam cœnaturi mensis assiderent, Cornetani, vt inter eos conuenerat, sumptis armis illos inuadunt & præter paucos quosdam qui aufugerunt, omnes captos vinctosq; ad Caroli præfectos adduxerunt: Ac fuere eorum centum atq; sex, ex quibus centum & tres furcis suspensi, reliqui tres Melphim tracti & illic ex altissimo loco præcipites dati sunt. Atq; huiusmodi quidem crudelitatis sæuitiæque exempla per Apuliam atq; Lucaniam, eo anno, quo Conradinus post amissam victoriam in vinculis tenebatur, multa præterea edita fuerunt: ita quidem vt per paucas familias fuisse accepterimus, quæ fortunas, aut cædem suorum non deplorauerint. Nec minor fuit in Sicilia calamitas ob incædia, rapinas atq; cædes, iisdem causis ortas: donec tandem vtraque regio datis pœnis arma deposuit, & imperium pacificum reliquit. Hisce rebus confectis, Carolus sæpe extra regni fines in Tusciam, Viterbium atque Romã profectus est, cum vt Ecclesiæ, tum vt cæterorum amicorũ res cõponeret: & cum Ludouicus frater Gallia rex Tunetum obsideret, in Africam quoque ei suppetias laturus, expeditionem suscepit: ac quo die eò appulit, migrauerat ex hac vita Ludouicus. Itaq; cum mortuum eum deprehendisset, quem se ægrotum adhuc inuenturum putabat,

Cornetani pro
ditores.

Crudelitas sup-
plicij.

Caroli expedi-
tio in Africam.

rabat, primum quidem prostratus in terram, Deo paucis supplicauit: deinde surgens, omnemq; mœstitiã dissimulans, exercitum vt bono animo esset confirmauit, & fratris bellum continuare cœpit. Bis autem cum Sarracenis prælium commisit, quorum primò tria eorum milia occidit, secundò eos omnino superauit, castraq; eorũ militibus prædæ concessit. Et cum denique pestis in vrbe Tuneto ac foris in castris etiam grassaretur, inducias per decem annos cum ijs pactus est, sed honestis conditionibus, inter quas fuere etiam hæ: Vt Sarraceni sumptus eo bello factos soluerent, & tributum quod Sicilia regibus pendere soliti fuerant, ipsi deinceps quotannis numerarent. Deinde verò in regnum suum reuersus, anno salutis MCLXXVII. à Maria virgine Antiochiæ principis filia, omnibus Hierosolymitani regni iuribus donatus, & Hierosolymorum rex pronuntiatus est: quare misit tunc in Syriam ad regni administrationem Rogerium Sanseueri natem: qui eò perueniens, ceu Prorex, Caroli nomine nobilitatem prouinciæ iureiurando sibi deuinxit, idq; opera Albertini Moresini, qui Venetorum nomine Acrensibus imperabat. Atq; hæc ipsa causa putanda est, propter quam reliqui etiam omnes Neapolitani reges, qui deinceps sequuti sunt, vsque ad tempora Ioannæ II. Hierosolymorum quoque reges nuncupari voluerint. Sed nondum tamen deprehendi, quisnam Mariæ huius pater fuerit, cuius nomine iura Hierosolymitani regni, ipsa ad se pertinere prætenderet: quare humanitatis officium nobis certè præstabit ille, qui id cognoscens, nostræ huic historiae adiunxerit. Iam verò Carolus in hac regni pace atque quiete, Neapoli agens, non contentus erat suis regnis, quæ haberet: sed de Constantinopolitano quoque imperio occupando, & Michæle Palæologo, qui eo tempore ibi imperabat, expellendo cogitabat: idq; facilius se cõsequi posse putabat, vrbum quarundam opera atq; fide,

Sarraceni vi-
cti.

Carolus rex
Hierusalem.
1277.

Neapol. reges
etiam Hieroso-
lymitani.

filiam, condonans videlicet, si quid in arctiori cognationis vinculo prohibitoq; gradu esset peccatum: eaque re confecta, crucis symbolo omnibus qui aduersus Petrum arma sumerent, plenam delictorum veniam cōdonauit:

Carolus Salernitanus.

Fuit autē Carolus hic Salerni princeps, is qui paulò post rex Neapolitanus factus, Carolus II. vti docebim⁹, appellabatur. Interea verò, dum Carolus in Aquitania certaminis causa erat: prodijt aduersus Picentinos cum quadraginta quinque triremibus, alijsq; pluribus ratibus Rogerius Loria Calaber, rerum maritimarū Petri regis nomine præfectus, vir prudens, fortis, & tanta rei naualis experientia, vt omnes reliquos eius temporis duces superaret: ac perlustratis, deuastatisq; eorum locis maritimis, versus Neapolim contendebat: iamq; tela quoq; in urbem immittens, ignauiam ijs exprobrabat, eosq; vt perdirent laceſſebat. Quamobrē Carolus Salerni princeps, vnicus regis filius, contra Legati Apostolici paternamq; admonitionem (qui discedens præceperat, ne vnquā extra urbem prodiret manusq; cum hostibus confereret, sed solis rebus Neapolitanis esset intentus) indignatione ambitioneq; permotus, ex portu cum triginta sex triremibus, alijsq; pluribus ratibus prodiens, supra Neapolim illum adoritur: pugnat acriter: sed ab eo superatus, capitur cum nouem triremibus, ac maximo nobilium virorum numero: ijque omnes à Rogerio, præter solos nouem quos cum Carolo sibi referuauit, in Siciliam mittuntur captiui, ducentisq; eorum nobilissimis capita statim Messanæ amputantur, vt eo modo Conradini mors, inulta non esse videretur. Ea re confecta, Carolus rex ex Aquitania rediens, sequenti die Caietam cum sexaginta triremibus appulit, ex quibus tres maiores milite armato, pedestribus copijs. atque equitatu onustæ erant. Hic verò cum de filij captiuitate certior factus esset, simulq; Neapol. leuitas intelligeret Neapolitanos tumultuari, ac Rogerio vitam atq;

Carolus filius capitur.

Vltio Cōradini

Neapol. leuitas

atq; scelicitatē, sibi verò mortē infaustaq; omnia imprecari, indignatus est vehementer ob tantam eorum leuitatem atq; perfidiam: & eò contendens non ad portum appellere, sed supra Carmelitarū templū ingredi in urbē voluit, quod illam exurere planè decreuisset. Qua in sententia cum benè diu fuisset, tamen cum ipsius Apostolici legati, tum amicorum quorundam precibus motus, tandē pepercit: sed ex nocentissimis quibusque ciuibus, centū & quinquaginta suspendio addixit. Ijs ita expeditis Neapolim ipsam atque Brundusium munire, nouamq; in Siciliam expeditionem parare cœpit: iamque in Autumno Crotonē cum centū ac decem triremibus, alijsq; minoribus nauigijs multis peruenerat, sed cum imminentē sibi hyemem iam cerneret, & pecunia atq; comœtu se minus instructum esse cognosceret, Brundusij subsistere decreuit, vt comparato per eam hyemem comœtu, pecunia cæterisque rebus ad bellum necessarijs, sequenti vere cum potentissima manu prodiret. Itaque eò sese conuertens, comparandis rebus necessarijs operam dabat: cumque postea Foggiam peruenisset, curis atq; melancholia quadam vexatus in morbum incidit, sacrisq; symbolis munitus, ex hac vita migravit, septimo Februarij die, anno seruatoris MCCLXXXIII. ætatis verò suæ quinquagesimo sexto, cum iam annos nouendecim imperasset: corpus verò Neapolim deportatum, ibiq; regia pompa sepultum fuit. Interea verò dum hæc ita gerunt, missi erant à Martino pontifice bini in Siciliam Cardinales, vt Petrum ad pacem & concordiam traherent: sed cum illum adducere non possent, vt vllas, quas ipsi voluissent, condiciones susciperet, Sacram pontificis in eum censuram auxerunt, & ipsi quoque Siculis interdixere sacris. Siculis interdictum sacris. Quam rem illi iniquissimo animo ferētes, ira omnes accessi sunt: cognitaque interim Caroli morte, in Carceres, quibus Galli à Rogerio capti detinebantur, impetum exuisti.

Caroli in suos indignatio.

Caroli morte.
1284.

Galli captiui

fecerunt, vt omnes enecarent: sed cum illi fortiter resistērent, igne in carceres coniecto omnes sine labore atque periculo vllō exusserunt. Dein conuocarunt ex omnibus Siciliae vrbibus, præcipuos quosque iuris interpretes, vt de Carolo captiuo sententiam ferrent: eodem videlicet modo, quo Carolus huius pater cum Cōradino egisset: atque illi vno consensu iudicarunt, Carolo principi captiuo eodem modo amputandum esse caput, quo pater illius Conradino fecisset. Itaq; Cōstantia regina die quodam Veneris benè manè, principi moriendum esse denūciat, vt animæ scilicet prouideret, quod corpus, vti Conradino contigisset, morti esset tradendum. Respōdet princeps, contentum esse se mortem oppetere, eo die præsertim, quo seruator noster Iesus Christus itidem pro nobis obiisset. Quo responso cognito, regina religiosa atq; prudens: si princeps, inquit, propter hunc diem æquo animo mortem obire paratus est: ego quoq; propter illum qui eo die est passus, illius misereri volo: quæ vbi dixisset, imperauit vt conseruaretur, nec illi quicquam mali fieret. Populo verò, qui instabat vt morti traderetur, ostendit eam rem tanti esse momenti, & ex qua tot mala oriri possent, vt Petro rege incerto nequaquam esset perficienda: quare velle se illum in Cathaloniam mittere, vt ibi regis mariti sui iudicium expectaret. Atq; hæc res tantam laudem prudentissimæ mulieri peperit, quantam infamiã Carolo pepererat id, quod iræ atq; cupiditatib. indulgēs, maluisset in regium puerilemque sanguinem sentire, quã clementer agendo, æternam gloriam cōparare. Fuit autem Carolus longo erectoq; corpore, facie rubicunda, naso magno, aspectu feroci, animosus, seuerus atque asper in puniendis delictis: re militari multò magis quàm ciuilibus pacisque negotijs excellebat: cibo, potu Venerisque rebus modestè utebatur, non aliter ac si religiosam vitam ageret: breui somno contentus erat, parumq;

Conradini alia
vltio.

Constantiæ re-
ginæ pietas.

Caroli condi-
tiones.

etiam

etiam loquebatur, sed multò plura agebat. Erga milites liberalis, & constans in seruanda fide erat, sed ambitiosus interim atque imperij aurique cupidissimus: parumpensi habens vnde illud fumeretur, dummodo suppeteret, & expedire posset quod institueret. Morionibus atque adulatoribus aulicis minimè delectabatur, sed fortibus maximè militibus. Pro Insignibus utebatur *Insignia.* lilijs Gallicis in plano cæruleo, & supra illa arcem rubeam habebat, qua à Gallicis distinguerentur. Victoriarum eius gloriæ, multum semper detraxit nimia militum licentia, quam eis pacis tempore etiam, non sine magno subditorum detrimento, concedebat. *Aedificia.* Cæterum templa, monasteria multaque alia eius generis magnifica ædificia condidit, & inter cætera Neapoli Arcem nouam, eo loco quo etiam nunc est: erat autem prius ibi collegium fratrum minorum, quod cum arcis construendæ causa destruxisset, alio monasterio compensauit, quod Maria naualis appellatur. Vnicum filium reliquit Carolum Salerni principem, tunc temporis captiuum, ei que iam longo tempore ante in vxorem dederat Mariam Stephani Hungariæ regis filiam, ex qua cum prius etiam postea multos suscepit liberos. Sed pontifex cognita Caroli morte, statim Neapolim misit Gerardum *Vicarij Caroli in regno Neapolit.* Parmensem Cardinalem: Philippus verò Galliarum rex Robertum filium comitem Atrebatensem cum magno strenuorum virorum comitatu: eodemque venit etiam Maria Salernitani principis captiui vxor, vnà cum Carolo Martello tredecim annos nato filio, vt simul cum alijs Mariti regnum administraret. Quæ dum ita geruntur, Philippus Galliarum rex cum magnis copijs terrestri itinere: eius verò filius Carolus Valesius mari cum centum & viginti triremibus eodem anno Cathaloniam inuadunt, vt Petri Aragonici regnum, cuius iura in Valesium collata à pontifice fuerant, occuparent:

Petrus Aragonicus moritur.

Alfonso

Bina Rogerij victoria.

1185.

Odoardus de pace agit.

Arasseus comes et legatus Apost. nouos motus cient.

Ranaldus Balzium.

moxque Gironam expugnarunt: vbi Petrus propter istum quem accepisset, vitam finiuit, & Aragoniæ quidem regnum *Anfusio* primogenito, Siciliae autem imperium Iacobo alteri filio in testamento legauit. Interea autem soluerat è Sicilia Rogerius Loria, & Petro regi suo suppetias laturus, versus Cathaloniam vela dabat: cumque intelligeret Gallicæ classis partem vnā in Rhodæ Hispaniæ portu relictam, alteram verò Narbonam commeatus comparandi causa rediisse, inuasit statim eam quæ Rhodæ erat, & partim combussit, partim vnā cum Entio Admiralio Galliæ cœpit: deinde ad eam, quæ in Narbonensi portu ociosa erat, cōuersus, eandem fœlicitatē expertus est. Cuius rei certior factus Philippus Galliæ rex, qui iam Perpignani ægrotabat, ex hac vita migravit, morbo scilicet aucto ex tristiori nuncio. Iisdemque ferè diebus obiit etiam Romæ Martinus III. Pontifex: vt hinc appareat anni vnus spacio, qui fuit ex MCCCLXXXIII. & MCCCLXXXV. constitutus, Pontificem, ac tres reges, Carolum Neapolitanum scilicet, Petrum Aragonicum, & Philippum Gallicum occubuisse. Dum autem propter tot principum virorum interitum, res aliquantò pacatiores essent, venit in Aquitaniam Odoardus Angliæ comes, vt pacem inter binos reges iuuenes conciliaret, Iacobum videlicet & Carolum II. qui in Cathalonia captiuus detinebatur: vtque hunc liberatum, ad regni Neapolitani gubernationem mitteret. Iamque id propè effecerat, pacemque Carolo honestis conditionibus impetrauerat: sed Atrebatensis comes, & legatus Cardinalis, qui regnum Neapolitanum gubernabant, Siciliae recuperationem tentantes, institutum impediuerunt: cōductis enim quibusdam Venetorum triremibus, & alijs quibusdā ad quinquaginta ferè comparatis, ac cum ex Tuscia, tum ex indigenis regni magno exercitu conscripto, eoque, Ranaldo Balzio comite Auellino ductore, in Siciliam trā-

missio.

missio, Cataniam paucis diebus occuparunt, præsidijsque munierunt. Dumque reliquam exercitus partem, Neapoli in Siciliam deuchendam iisdem ferè diebus curarent, ad iunxere se illis etiam cum magnis copijs, Guido comes de Monteforti, qui Tusciam gubernabat, & reliqui Atrebatensis comitis socij, Bononiensis scilicet & Flādriæ comitis filius Philippus: qui itidem ex Aurelia via propè Senas discedentes in Siciliam contendebant, & Genuensem quendam Arriginum rebus suis naualibus præfecerant. Sed Rogerius Loria superata Gallorum classe ad Narbonam, & cognitis ijs quæ Auellinus comes aduersus Cataniam in Sicilia tentasset, contendebat ipse quoque eò, in sulæ rebus suppetias laturus: quo in itinere dum properaret, conspexit è longinquo eam Auellini classem, quæ Neapolim transportandi reliqui exercitus causa, redibat: quamobrem eam insequutus atque aggressus, nemine quasi repugnante superauit cepitque. Deinde in eā quoque irruens, quæ Guidone Monteforte duce, ex Tuscia recenter in Siciliam vela dabat, acre prælium comisit, fregit ac tres illius primarios duces cepit: quorū Bononiensis quidem comes atque Flander pecunia se redemerunt, sed Guido Montfortius retentus, in vinculis deinde vitā finijt. Qua re factum est, vt qui Cataniam erāt in præsidijs, ab Aragonicis obsessi de auxilijs desperantes, sese ea conditione dederunt, vt ipsis & Auellino cum socijs discessus sine periculo concederetur eoque impetrato Neapolim in Italiam sese receperunt. Atque hæc quidem causa fuit, cur pax ab Odoardo primum tractata perfici non potuerit: sed cum iam essent in feliciore statu res Aragoniorum, defunctoque pontifici substitutus fuisset Nicolaus III. nec cessaret Odoardus eadem pacis consilia tractare, impetrauit ille quidem eam, sed longè iniquioribus conditionibus, quàm prius fuisset habiturus. Carolus II. enim obligabatur, apud Valesium comitem efficere, vt is

Loria classis Gallorum de- nud superat.

Pax inter Iacobum Siciliae & Carolum Neapol. reges.

C

iura sua, quæ à Martino III. in Aragoniæ regnum accepisset, renunciaret, & suis sumptibus à Pōtifice impetraret, vt ille in Iacobum Siciliæ regni iura conferret: quibus rebus expediendis tres anni illi concedebantur: quibus nisi effecisset, iureiurando promittebat se in eisdem carceres reuersurum. In cuius rei testimonium, Iacobo regi ob fides dedit tres filios: Ludouicum nempe, qui postea episcopus Tolosanus factus, in Diuorum numerū receptus fuit, Robertum, qui Neapoli postea regnavit, & Ioannem Moreę in Achaia principem, qui admodum iuuenis mortuus est. Ac præter hosce obsides reliquit etiam pignori quinquaginta ex nobilissimis, maximeque strenuis, ac generosis militibus suis: & triginta millia argenti marcharum persoluit. Quibus conditionibus tandem liberatus Carolus, anno salutis MCCLXXXVIII. postquam captiuus quartum iam annum in vinculis egisset: in Galliam peruenit, vt comiti Valesio, sui in regnum Aragonicum iuris renunciationem persuaderet: sed id obtinere non potuit. Quamobrem è Gallia decedens, binis Gallorum agminibus & Amerigo Narbonensi comitatus, in Italiã contendit, & per mediam Longobardiam, Florentiam, atque hinc, vt Aretium Gibellinæ factionis causa deuiaret, per Clusentinos Poppium profectus est: atque per Appennini iuga Tiphernum & Perusiam denique, vbi tunc erat Nicolaus III. pontifex, peruenit: eoque loco postquam cum illo egisset de regni sui confirmatione, renunciatus est iterum vtriusque Siciliæ, citra & vltra fretum, rex: anno à partu Virginis MCCLXXXIX. siue id ipsius pontificis errore, siue malitia contigerit: nam vtriusque sententiæ scriptores inueniuntur. Itaque rebus ita cōfectis, iam Neapolim reuertitur, eoque anno regnum suum administrare incipit: sed gliscere iterum inter illum & Iacobū odia atque inimicitia cœperūt: propterea quod se vtriusque Siciliæ regem pronounciari à pontifice passus fuisset.

Iamq;

Iamque tumultibus incipientibus, defecit quoque ab illo Cathenzanum in Calabria, & Iacobo regi se dedit: *Cathenzanum* quamobrem misit eò comitem Atrebatensem, vt id recuperaret. Dumque in illius obsidione essent, profectus quoque est eò, vrbi suppetias laturus, rex Iacobus vnà cū Rogerio Loria admirallio suo, quinquaginta triremes quingentosque grauis armaturæ viros ducēs: sed vbi expositis in terrā copijs pugnasset, pulsus est, & in triremes se recipere, easque in altum agere coactus: eaque prima pugna fuit, qua Rogerius Loria superatus vnquam fuerit. *Rogerus Loria inuictissimus.* Quamobrem pulsus Cathenzano Iacobus rex, vt Carolum tamen ab instituto auerteret, Caietam contēdit, & exposito in continentem milite, & montem supra urbem occupato, eam obsedit ac strenuè oppugnauit. Sed oppidani se fortiter defendentes, restiterunt, donec Atrebatensis comes, relictis ad Cathenzani obsidionem idoneis copijs, ijs auxilio venisset, itemque etiam Carolus ipse cum recentibus ex Latio subsidijs: quo factum est vt Iacobus eò redactus, inducias postularit: atque eas proinde in biennium impetrauit à Carolo, sed repugnante ei rei magnopere comite Atrebatensi, qui regem victoriam certam hoc modo amittere assererat, & indignatus ob id ipsum, ex Italia cum omnibus suis copijs in Galliam reuersus est. Atque hac quidem ratione, vbi Iacobus in Siciliam rediisset, remunerauit Carolus fidem Caietanorū, *Caietani remunerati.* quam sibi aduersus hostem seruassent, eosque per decennium ab omnibus oneribus, atque vestigalibus liberos esse voluit. Deinde Neapolim reuersus magna pompa atque solemnitate, Carolum Martellum filium natu maximum equestri dignitate donauit, & per Legatum Apostolicum Hungariæ regem pronounciari curauit: quoniã eo anno illius rex Stephanus, ex hac vita commigrans, nullos alios reliquerat liberos, quam vxorem suam Mariam huius Caroli Martelli matrem: cuius ratione eum

C 2

Carolus liberatus.

1288.

Amerigo Narbonensis.

Rogerus Loria inuictissimus.

Caietani remunerati.

Carol. Martellus rex Hung.

Andreas

in regnum surrogare volebat, quāuis iam tūm alius quidam Andreas, e stirpe regia, non nisi transfusa lineæ ratione natus, id ingressus esset, cuiusque partem aliquam occupasset. Interea temporis autē obierat Nicolaus III. & Apostolica sedes propter Cardinalium discordias binos annos cum tribus mensibus præside vacabat: donec anno salutis MCCVIC. heremita quidam Carolo vrgente, Perusiæ ad Pontificatum eueheretur. Hic patriam habebat Aeserniam in Samnitibus, iamque in solitudine, duobus propè passuum millibus à Sulmone, sanctissimè viuebat, & Petrus Murroneus dicebatur: susceptoque Caroli præcibus Pontificatu Cœlestinus V. nuncupatus fuit. Cæterum Perusiam, à Cardinalibus vocatus, venire noluit, sed Aquilæ subsistens collegium ad se venire, & ibi Pontificatus corona exornari voluit: quæ res tanta celebritate peracta est, vt acceperimus eò ducenta hominū millia confluisse: quod p̄inde ob eam causam haud dubiè accidit, quòd Apostolica sedes vsque ad eò diu vacasset, tantaque esset viri illius sanctitatis fama, & quòd novum planè esset, hominem solitarium & cum collegio Cardinalium nihil commertij habentem, ad summam Pontificatus dignitatem euehi. Creauit autem Cœlestinus in ea celebritate Aquilæ, duodecim Cardinales: nec multò post renunciare pontificatui cogitabat, siue quòd se ineptum ad illius administrationem æstimaret, siue quod re vera de animæ suæ salute metueret, in tam graui atque periculis pleno munere obeundo, aut fortassis etiam, quod à malignis quibusdam hominibus, vt id faceret sollicitaretur. Cuius rei certior factus Carolus, voluit vt sedē Neapolim transferret: & cum eò commigrasset, omni studio conabatur hoc renunciandi cōsiliū ei dissuadere, & cū ipsemet cum eo collocutus, tum etiā per Neapolitanum Archiepiscopum, nihil non faciebat vt eas cogitationes illi eriperet. Ille tamē nihilominus Benedicti Caietani Ananienensis

Cœlestinus suæ
stulticiæ poenitentem
dat.

nanienſis Cardinalis sollicitatus, sexto mēse postquam fuisse electus, vbi solennitate quadam populo benè precatus esset, pontificatum resignat, & collegio liberam potestatem eligendi nouum Pontificem facit. Quāobrem substituitur illi Neapoli idem Benedictus, qui se Bonifacium octauum postea voluit appellari: & vbi per annum Neapoli degisset, Romam concessit, & ibi magna crudelitate, Petrum Cœlestinum in vincula conijci necarique curauit, metuens ne ob singularem pietatē ad Pontificatum denuò reuocaretur. Anno deinde sequenti defunctus est Anſus Aragoniæ rex, Iacobo & Federico fratribus relictis: quamobrem Iacobus, cum se iam Aragoniæ regnum habere cerneret, constituit pacem cum Carolo facere, & in Ecclesiæ gratiam redire: idque Bonifacij Pontificis opera obtinuit: ea conditione vt Insulam Carolo relinqueret, filiosque eius qui in Cathalonia obsides vincti tenerentur, dimitteret, & Caroli filiam duceret. Carolus quoque atque Pontifex eò contrā promiserunt, se effecturos apud Valesium comitem, vt iura quæ in Aragoniæ regnum à Martino III. pont. habuisset, illi renunciaret. Quibus ita cōstitutis, profectus est ipsemet Carolus in Galliam, confirmandæ huius pacis causa: ibique etiam instinctu Pontificis pacē inter Angliæ Gallique reges constituit: quo facto redijt iterum in Italiam, cum filijs & per Florentiam iter faciens, deprehendit ibi Carolum Martellum filium, qui ei, honoris gratia, cum ducentis nobilissimis viris obuiam prodierat: quare simul illinc Romam Neapolimque magna cum pompa cōtenderunt. Atque huc quidem vbi Carolus peruenisset, contrā quam speraret, cognouit Federicum Iacobi Aragonici fratrem, Siciliam denuò occupasse: quamobrem prouocauit ad Pontificem, vt illic de causa cognoscere-

Bonifacius
VIII. nequam.

1295.

Pax inter Iacobum
et Carolū

Sicilia iterum
ab Aragonicis
capta.

ria Admirallio, magnoque honore exceptus: sese coram Carolo excusauit, iureiurando confirmans, Federicum fratrem id totum se in scio patrasse: vt que verbis suis amplior fides adhiberetur, Carolo operam suam ad recuperandam insulam offerebat. Qua re cum esset Carolo satisfactum, condonauit etiam Rogerio, à quo captus fuisset, eumque suis stipendijs conduxit. Sed Pontifex Iacobum Ecclesiæ signiferum declarauit, in quacunque tandem expeditione, quæ aduersus Sarracenos, aut in terram sanctam susciperetur: & Sardinia regni iura etiam in eum contulit, potestatem faciens illud Pisani, aut alijs quibuscunque eripiendi: eoque factum est, vt paulò post, Alfonso Iacobi maximus natus filius, cum septuaginta triremibus alijsque pluribus eò contendens, Vniuersam Insulam occuparit. Federicus autem ubi intellexisset Rogerium ad Caroli stipendia transiisse, illum proscripsit, eiusque nepoti, quem in Sicilia habebat, proditionis insimulato caput amputari curauit. Sequenti anno deinde, qui à nato seruatore erat MCCII. Carolus instructis quadraginta triremibus Rogerio duce, Iacobum monuit, vt quemadmodum Romæ promississet, sibi aduersus Siciliam & Federicum auxilio esset: atque ille sine cunctatione cum triginta triremibus Neapolim aduolauit: cõiunctisque viribus in Siciliam contenderunt. Quibus obnians progressus Federicus Aragonicus, vnà cum suo admirallio Federico Auria, & sexaginta triremibus, acre prelium comittit, sed superatur amittitque inter ceteros, sex millia hominum, qui cum viginti & duabus triremibus capti fuerunt: & ipse quoque facile comprehendi potuisset, ni Cathalani cedentes, liberam fugam illi concessissent: eoque factum est, vt Carolus ob editam hanc stragem, tamen Siciliam tunc non occupare potuerit. Sed proximo anno Robertus tertius Caroli filius, dux Calabriae, ex patris mandato, in Siciliam traiecit, Cataniamque occupauit.

Iacobus rex
Sardinia.

1298.

Federicus Aragonicus prelio superatur.

1299.

pauit. Quem Philippus frater Tarenti princeps cum insequeretur, sexaginta triremium classem ducens, eiq; Roberti classis, quæ Cathaniae ociosa erat, obuiam honoris causa progrediretur: Siculi occasione illinc arrepta, eam inuasunt, ceperunt atque planè fuderunt spectate Philippo, vt per pauci admodum Cathaniam inde incolumes fuga se recipere potuerint: deinde in Philippum quoque impetum fecerunt, & acerrimè pugnantes, eum superarunt, captumque Panormum in vincula miserunt. Quare cognita Robertus, existimauit se non amplius in Sicilia tutum fore: præsertim quod Federicus à Siculis vocatus è Cathalonia, cum magnis copijs aduentare diceretur: quare relicta Cathania, cum reliquis nauibus quæ ad huc supererant, in Italiã reuersus est. Federicus verò cum in itinere certior factus esset, Siculos suos binas Gallorum classes vicisse, rectà versus Messanam iter tenet, atque ubi peruenisset eò, coniunxit omnes totius insulae vires, & Calabriam terra marique adortus, illam vniuersam paucis diebus in suam potestatem redegit. Non desunt autem, qui secundo huic prælio Siculorum, cum Gallis commisso interfuisse Federicum scribunt, & in Insula obfessum ab sese Philippum cepisse: sed vt ut res habeat, hoc sane constat, binas classes fusas fuisse, Philippum captum & Robertum ob eam causam in Italiam rediisse. Dum hæc in Sicilia ita geruntur, decreuit Carolus Sarracenos Luceria pellere, quos tamen & ipse prius & pater Carolus I. quinquaginta circiter annos tulerant, certum vestigal soluentes. Quamobrem legem tulit, qua licebat omnes Sarracenos ubicunque inuenirentur sine periculo necare, nisi qui Christianam religionem amplecterentur: hisce enim & opes & habitatio tuta concedebatur. Quare cognita, illi omnes ferè ex Italia discesserunt, & non nisi pauci quidam tantum, sacra latione religioni Christianæ initiati, remanserunt: qui

Galli à Siculis
fusi.

Calabria à Federico occupata.

Sarraceni pauci
Luceria.

*Marrani.**1302.
Pax inter Ca-
rolum & Fede-
ricum.*

tamen animo totaque vita atque moribus Sarra-
enicam quandam perfidiam declarant, usque in hodiernum
diem, quando per varia Apuliae loca dispersi Marrani ap-
pellantur. Sed anno deinde, post natum seruatorem, M-
CCCII. Carolus Valesius qui tunc, Pontificis & regis
Galliae mandato, Florētinis in Tusciam auxilio venerat:
in regnum Neapolitanum transijt, vt Cognato suo Ca-
rolo II. suppetias ferret: coniunctisque regis copijs cum
suis, & Calabriam inuadens, magnam praedam inde com-
parauit, quod nemo se illi opponere auderet. Federicus
enim non modò praelium detrectabat, sed pacem etiam
statim postulauit: eaque hac conditione tunc constituta
fuit, vt Federicus omnes quas in Italia haberet vrbes re-
linqueret: & Carolus è contrà cum filijs atque Valesio co-
mite iuramento obligaretur, se ei Siciliae possessionem per
suam vitam concessurum, nec vnquam molestum fu-
turum.

*Ischia mons i-
gnem vomit.*

Hoc eodem anno copiosissimos ignes euomuit. Sul-
phurarius Ischiae insulae Neapoli proximè mons, tanto cum
impetu, vt flammæ in extremas usque oras insulae conij-
cerentur: quo factum est, vt multi homines aliaque ani-
malia, ea clade interierint, & plurimi cognita periculi ma-
gnitudine, nauibus conscensis in vicina loca aufuge-
re relicta insula, cogerentur, in Procidas nempe, Capra-
riam, Baias, Puteolos atque Neapolim: durauitque illud
incendium binos dies continuos.

Hac pace cum Federico constituta, vixit deinde Caro-
lus pacificè, magnaque cum autoritate in Italia: Robertum
filium Calabriae principem, à Florentinis rogatus, in Tu-
sciam misit, qui eam prouinciam ceu propriam, magna
cum laude fideque gubernauit. Deinde ablegauit eundem
Aunionem ad Clementem V. nouum pontificem ado-
randum. Beatricem quoque filiam, anno seruatoris M-
CCCV. dedit in Vxorem Azzio Estensi marchioni, qui
Ferrariam

Ferrariam possidebat. Et anno denique MCCCIX. cum
iam sexagesimum ætatis annum superasset, Maio mense
Neapoli diem fatalem obiit: iamque quatuor & vigin-
ti annos regnauerat. Conditus fuit ibi primum in Diui
Dominici templo: sed postmodum in Narbonensem prou-
inciam delatus, & Arelati in Sanctæ Mariæ Nazaretæ tem-
plo sepultus. Cæterum fuit hic Carolus II. homo beni-
gnus, iocundus, iustus, & admodum liberalis: ita quidem,
vt ea re, secundus Alexander videri potuerit, vti quidam
testantur. Ciuilibus pacisque negocijs celebris princeps
fuit: sed rebus bellicis neque fortunatus, neque peritus.
Corpore minus recto, & aliquantulum claudus erat: du-
xitque vxorem, viuente adhuc patre, Mariam Stephani
Hungariæ regis filiam: ex qua nouem masculos & quin-
que feminas suscepit. Mares fuere hi, Carolus Martellus
nati maximus, qui matris ratione in Hungariæ regnum
succesit. Ludouicus in ordine alter, episcopus Tolosa-
nus & à Ioanne XXII. pont. in Diuorum numerum rela-
tus Robertus qui postea Neapolit. regnum possedit. Phi-
lippus Tarenti princeps, qui Panhormi in vinculis fuit.
Ioannes Achaiae princeps Tristanus natus eo tempore,
quo pater in Cathalonia detinebatur captiuus Ramun-
dus Vicariæ gubernator. Ludouicus II. Dyrrhachij dux.
& Petrus Grauinæ comes. Filiae autem fuerunt. Clemen-
tia, quæ Carolo Philippi Pulchri Galliae regis filio natu
maximo nupsit: Blanca Iacobi Aragonici coniunx, Helio-
nora vxor Federici in Sicilia. Maria coniunx regis Maio-
ricæ, & Beatrix denique Azzio Estensi marchioni Ferrar-
iaeque domino elocata: quo mortuo Beltramo Balzio,
& deinde, hoc etiam breui tempore sublato Roberto Del-
phino Viennensi nupsit. Condidit quoque Carolus mul-
ta magnifica ædificia cum in Prouincia Narbonensi, tum
in Italia: monasteria videlicet atque templa, eaque am-
plis opibus donauit. Neapoli quoque portus munitioem

1309.

*Caroli obitus.**Caroli vita
studia.**Filij Caroli II.**Filia.**Ædificia Caro-
li.*

construxit, & ciuibus tributum remisit. Viros strenuos magni fecit, adeoq; optimus & pacis amantissimus princeps habitus fuit: hoc solum à quibusdam illi obijcitur, quod in senectute lasciuior esset, quam oporteret.

Robertus rex Neapolitanus.

Robertus igitur tertius in ordine Caroli II. filius, patre mortuo Auinione erat, ibique pronüciatur illius successor, & antequam ex Prouincia discederet, à Clemente V. confirmatur. Sed non sine contentione cum nepote Carolo Numberto Hungariæ rege: is enim è Carolo Martello Roberti fratre maximo, & Clementia Rodolphi imperatoris filia natus, regnum Neapolitanum patris successione, qui tamen ante auum obierat, ad se pertinere asserbat. Itaque disputata tunc à iuriconsultis fuit cū suis appendicibus illa sententia, qua quæritur: Vtrum in feuda & regna simpliciter concessa, frater an filius regis succedere debeat. Verùm Pontifex tandem pro Roberto pronüciavit, idque, sicuti Baldus Perusinus celebris iuriscōsultus testatur, propter regni ipsius utilitatem: erat enim vsque adeo sapiēs Robertus, vt alter Salomon videri posset: deinde quod poterat etiam Hungariæ regnum nepoti sufficere. Non fuerit autem hoc loco prætereundum, euitandæ confusionis causa, hunc Roberti nepotem in sacra lotione Carobertum fuisse appellatum, nomine scilicet ex Carolo Robertoque composito: sed ab Hungaris quidem dum Carolus tantum, & ab Italis Caronubertus diceretur, postea Caroli Numberti nomē obtinuisse. Robertus igitur rex ex prouincia Neapolim reuersus, regnū post leuem controuersiam armis occupauit. Dum verò è Gallia rediens Bononia iter faceret, reperit ibi Aegidiū Pelaguram Apostolicum legatum per Italiam: à quo cū sibi Ferrariensis vrbis custodia Ecclesiæ nomine demanda effect, misit eò Diegum Hispanum, qui in Beneuenti imperio comitatum habebat, cum aliquot Catalanorū copijs, & vrbis eius præsidem illum constituit. Confir-

Ferraria sub Roberti gubernatione.

mauit

mauit quoque Florentinos eo itinere, qui propter Henrici VII. imperatoris in Italiam aduentum, sibi vehemēter metuebant, eisque auxilia contra illum promisit: cuius rei causa, coniunxit omnes Guelforum copias ex Tuscia atque Longobardia, cognitoque quod Henricus iam Braxiam oppugnaret, tanquam eorum dux, illos per Tusciā Aemiliam, Flaminiamque distribuit, vt qui partes suas sequerentur protegerent, & Bononię, Ferrarię, Florentięq;, si opus esset, suppetias ferrent. Cuius rei certior factus Henricus Genuę, promisit Federici Siciliae regis legato foedus aduersus Robertum inire: quod etiam si Robertus cognouisset, dissimulauit tamen, & Ioannem Morcæ in Achaia principem fratrem suum, dum Romę imperij corona ornaretur, honoris causa interesse voluit. Verū Henricus nihilominus vbi Tybur peruenisset, foedus cum Federici legatis inijt, & regi eorum, contrahendæ amicitia arduioris causa, vxorem obtulit, simulque mandauit vt armata manu Calabriam inuaderet, se enim adiuncturum illi Genuensium Pisanorumque classem. Atque hæc quidem ita fuere perfecta: eoque accidit, vt cum postea Florentini ab Henrico obsessi, Roberti auxilia implorarent, ei que vrbs integrum imperium traderēt, illis suppetias nullas tulerit: asserbat enim se nimium in Calabria defendenda occupatum esse, quæ à Federico cum maximis copijs infestaretur. Verùm discessit postea Henricus Florentia, quod illius vrbs expugnatio ardua nimis illi videretur: & Pisas perueniens, vocauit eò Robertum, vt causam diceret: cumque non compareret, regno Neapolitano illum deposuit: sed ea sententia tamen deinde à Clemente V. Auenione reuocata est, sicuti etiamnum ex Clementinarum volumine apparet. Nec longo temporis intervallo post, in morbum incidit Henricus Bonconuenti in Senensi agro, ibique venenum cum pane Euchari- stia, à monacho quodam ex Sancti Dominici familia, su-

Henricus VII.

Robertus Guelforum protector

Henricus VII. contra Robertum foedus cū Federico inijt.

Calabria infestatur. Florentia Roberto oblata.

Henricus VII. moritur.

mens, ex hisce corporis vinculis solutus est: testantur autem plerique scriptores, venenum id Apostolici legati in finctu fuisse procuratum, quamuis Musatus Patauinus, diligens alioquin rerum Henrici scriptor, de tali illius vitæ fine, eiusq; per venenum procuratione, nihil sanè scribat. Sed Federicus cognito Henrici obitu exercitum ex Calabria in Siciliam reduxit. Robertus verò eo periculo, quod sibi ab hoste imminebat, liberatus, misit in Tusciã Petrum Tempeſtam Grauinæ comitem fratrem suũ minimum cum aliquot copijs, vt aduersus Huguectionẽ Fasolam celebrem eo tempore militiae ducem, Luccensibus cæterisque Guelfis auxilio esset. Nec multò post alterum fratrem etiam, Philippum Tarenti principem quartum inter Caroli II. liberos, vnà cū Carolo filio nouisq; copijs eodem ablegauit: qui tamen minus prosperos successus habuerunt: nam in acerrimo eo prælio, q̄ deinde in monte Catino pridie Calend. Septembris, anno MCCCXV. commissum est, superior euasit Huguecio cum Castrucio quodam Castracane, qui sua stipēdia merebat: & Grauinæ quidē comes fugiens, hæsit in quibusdã paludibus, ijsq; suffocatus est: Carolus verò Philippi filius in prælio succubuit, & Philippus ipse Tarenti princeps captus, & in vincula coniectus fuit. Deinde sequutus est annus à nato seruatore MCCCXIX. quo Genuenses ab suis Gibellinis oppressi, vrbem Roberto donarunt, ea conditione, vt ipsis subsidio adesset: quamobrem misit eò statim militem omnem, quem per Tusciã hinc inde habebat, & ipse cum Philippo & Ioanne fratribus, ac mille ducentisq; strenuissimis militibus, naualiter itinere sequutus, magno honore exceptus est, & vrbis Genuensis imperium tuo atq; Pontificis nomine obtinuit. Gibellini autem primũ quidem sese cum familiaribus suis Saonam receperunt, deinde inito foedere cum Federico Siciliae rege, & Marco Vicecomite Mediolani, Genuã reuerſi

Prælium in Catino monte.

1315.

1318.
Genua Roberto tradita.

reuerſi sunt, eamq; tam acriter oppugnarunt, vt Robertus in ea sex menses obsessus, ipsemet nocte dieq; cum præstantissimis quos secum ex nobilitate haberet, moenia armatus defendere, hostiumq; impetum non sine magno periculo repellere cogeretur, necessumq; ei fuerit Bononiensium atque Florentinorum auxilia implorare. Cumq; ab ijs magnas equitum peditumq; copias accepisset, inuitatus est à Marco Vicecomite, vt secũ duello decertaret. Sed Robertus, quòd minimè tanto corporis robore esset, id negauit. Egressus autem est postea Genuensi portu cum quadraginta triremibus, & milite ad Sesuam in cõinentem exposito, hostes ibi superauit: deinde Auinionem contendit ad Ioannem XXII. nouũ pontificem adorandum: cumq; pluribus diebus ibi cõmoraretur, patefactæ sunt & punitæ ab eò insidiæ, quæ Castrucij opera aduersus eius vitam, aut vbi id non successisset, ita struebantur, vt in reditu nauis qua ipse esset exureretur. Sui interim, quos Genuæ reliquerat, obsidionem magno labore biennium sustinuere, & victores tandem anno Domini MCCCXX. euaserunt. Verũ Gibellini eo quoque qui proximè sequutus est anno, non desierunt vniuersam Longobardiam Genuamq; infestare: quamobrem inducias pacisci in triennium cupiebant cum Federico Siculo Ioannes Pontifex atque Robertus, vt Genuensibus rebus interea prospicere possent. Sed Federicus eas potius in decennium pacisci maluisset, simulq; etiam Regium & alia quædam Calabriae loca, quæ Pontifex depositi loco tenebat, restitui sibi petebat. Id verò cum non potuisset impetrare, bellum Roberto indixit. Pontifex verò indignatus sacris illum interdixit. Ac sequenti anno, qui fuit à partu virginis MCCCXXII. misit Carolus Senzaterreus Roberti filius, aduersus Federicum in Siciliã septendecim triremes & Lipparim exulſit. Quibus obuiam progrediens Federicus, eum viginti

Federico Siculo sacris interdicitur.

1322.

Carolus Senzaterreus.

sex triremibus & alijs multis nauibus minoribus, nō mō dō illam classem in fugam coniecit, verū etiam in Calabriam ingressus est, & inde maximam prædam, nullis tamen captis vr̄bibus, deportauit. Neque verò interim Castrucius Gibellinæ factionis primarius dux, Florentinos infestare cessabat: ex quo illi, cum tanta admodū essent Roberti auxilia, rogarunt illum, vt sibi Carolum Senzaterreum filium auxilio mitteret, se enim vr̄bis imperiū illi tradituros. Itaque peruenit cō Carolus is, & primū quidem aliquot arces Lucensium occupauit: sed certius factus deinde quod Castrucius Ludouico Bauaro, qui se in imperium intruserat, obuiam profectus esset, & venire eos per Lunigianam versus Pisas, vt contra Robertum patrem in regnum Neapolitanum contenderent, recepit intra vr̄bis mœnia omnes copias suas, & paulō post discessit, relicto ibi Philippo Ciare. Ac parum sanē Florentinis profuit: eoquē factum est, vt cum Neapolim reuersus moreretur, ipsi magnopere gauderent, nec parum felices se esse putarent, quōd ab illius seruitute liberati essent. Deinceps verò etiam nullo singulari fauore à Roberto adiuti sunt: quamobrem semper conquerebantur de vtriusque avaritia, quōd magna auri vi accepta, perparum illis profuissent: nec satis mirari poterant, suā vr̄bem tot sumptibus sufficere potuisse, quos in Gallos à tempore Caroli primi, vsque ad eum qui iam mortuus erat, fecissent. Hoc autem etiam si ita esset, tamen à fœdere quod cum Roberto haberent, etiam mortuo Carolo filio, nequaquam discesserūt: cum enim & Pisanos & Lucenses atque Gibellinos infestos haberent, Roberti amicitiam minimē deferendam putabant, quamuis ille parū eis prodesset. Atque id quidem vt facerent illos cogebat etiam timor Ioannis Boemiæ regis filij Henrici VII. & Caroli III. imperatoris patris: is enim anno salutis MCCC. XXIX. in Italiam ingressus, Parmam, Regium, Mutinam multasq;

Carolus Senza terreus.

Ludouicus Bauarus.

Florentinorū in Andioninos sumptus.

Ioan. rex Bohemiarum.

1319.

multasque alias vr̄bes occupauerat, & ipsis Florentinis nequaquam fauere videbatur. Deinde verò postquā Ioannes, nulla re admodum memorabili gesta, ex Italia discessisset, & Florentini varijs casibus acti Lucam occupassent, eaquē iterum amissa, à Pisanis anno MCCCXL. prælio superati fuissent: Robertus illis nullo modo auxilio esse voluit, quamuis illum summo opere obtestarētur: & paulō post Neapoli degēs, anno Domini MCCCXLII. obiit: nullis filijs, sed tantum tribus neptibus post se relictis, quæ ex Carolo filio, de quo modō diximus, natæ erāt Ioanna natu maxima scilicet, Maria atq; Margareta: quarum primæ regnum testamento legauit, ea conditione tamen, vt Andreaſso Caroli Numberti filio, Caroli verò Martelli fratris sui nepoti, nuberet, & paribus auspicijs cum eo regnum gubernaret. Putatur autem Robertus vnus fuisse ex prudentissimis sapientissimisque principibus: quōd esset eruditus, religiosus, liberalis, doctorum virorum ipsiusque virtutis amantissimus: nec quisquā est inter bonos scriptores, qui non illius honestam mentionem faciat. Habuit autem vxorem Sanciam Maioricæ reginam, Aragonici regis filiam, mulierem sanctissimā, ex qua Carolū, de quo diximus, suscepit, & cuius gratia multa monasteria templaque condidit: vtpote Neapoli templum sanctæ Mariæ crucis, quo regina condita iacet, & Sanctæ Claræ Monasterium. Construxit quoque templa quædam in prouincia Narbonensi, & Hierosolymis id quod in monte Sione S. Mariæ dicatum est, atque aliud quoddam sacellum præciosissimū in defuncti Caroli filij beatam memoriam. Auxit nouæ arcis ædificia, sanctique Herennij arcem extruxit, & multis præterea rebus præclare gestis, iocundissimam sui memoriam reliquit, vt etiam à Francisco Petrarca ac Ioanē Boccatio Certaldesi, quos familiarissimos habuit, vehementer fuerit celebratus: & merito sanē: nam vnus ex illis erat q̄ inter optimos prin-

Florentini à Pisanis victi.

1340.

Caroli Senza terreus filie. Roberti mors.

Sancia maioris regina.

Ædificia Roberti.

cipes commemorari debuit.

Ioanna I. regina Neapolit. et Andreaffus.

Sed iam ad propositam historiam reuertamur: Ioanna Roberti neptis, quæ prima huius nominis regina fuit, Neapolitanum regnum eo quem diximus modo consequuta, Andreaffo ex patris sui patrucele genito nupsit, quemadmodum ab auo in testamento constitutum fuerat. Atq; ille quidem eo matrimonio in Italiam accitus, vbi tres annos cum regina vixisset, & ambo iam fortè Auerfæ essent: nocte quadam ad reginam subito vocatur, ceu propter quippiam quod ei ex improviso acciderit: cumque accurrens ille ad angiportum quendam peruenisset, comprehensus ibi & iniecto in collum laqueo reginæ iussu suspensus est. Cuius rei causa narratur fuisse, quòd Andreaffus, etiamsi iuuenis admodum esset, tamè vsu Veneris infrænate reginæ libidini minimè sufficeret. Fertur autem etiamnum publicè Neapoli, Andreaffum aliquando, cum reginam cerneret bene crassam chordâ aureis filis texere & adornare, quæsiuisse ex illa, vt fieri solet familiariter à maritis, in quos vsus tam crassam chordam pararet: & respondisse illam subridendo, vt ipsum suspenderet. Vsque ad eò scilicet parui eum pendeat: atque ille homo simplex, non multum ista curauit: sequutus tamen est euentus: nam ea ipsa chorda strangulatus fuisse dicitur. Andreaffo enecato statim alteri eadem sanguinis affinitate ferè cognato, Ludouico Tarentino iuueni formosissimo nupsit: erat enim ille ex Philippo Tarenti principe, & Roberti aui fratre natus. Atque hæc res tam turpis atque scelerata omnibus visa est, vt etiam Roberti aui nomini odium maximum pareret. Et Ludouicus Hungariæ rex Andreaffi frater, ea ipsa re multisque Italorum hortationibus, ad vindictam permotus, cū potentissimo exercitu, anno salutis nostræ MCC CIII. expeditionem in regnum Neapolitanum suscepit. Multa autem ei scribebat regina excusandi sui causa: sed ille fa-

cile

cile demonstrauit, quanti omnes eius excusationes essent faciendæ, vnica breuique epistola, cuius hæc verba fuerunt. Inordinata vita præcedens, retentio potestatis in regno, neglecta vindicta, vir alter susceptus, & excusatio subsequens, necis viri tui te probant esse participem & consortem. Itaque in regnum perueniens Sulmonem expugnauit, quæ vna vrbs ei resistere ausa fuit: sed vbi illam occupasset, totum regnum sese ad eum conuertit. Quare perterrita regina in Prouinciam Narbonensem aufugit, Nec multò post eam sequutus est Ludouicus nouus maritus, relicto ibi, vt suas vices ageret, Carolo Dyrrhachino, qui ex Ludouico Dyrrhachino Roberti fratre natus erat. Tanto autem hominum odio iam grauati erant, regina atque Tarentinus maritus, vt cum Florentinos summo opere rogassent, tamen illi neque antiqua cum Galliæ regibus amicitia, neque eam quam cum Andriouina familia habuissent, vilo modo permoueri potuerint, ad auxilium aliquod ferendum: & Hungari metu, ne voluere quidem ipsi transitum per urbem suam concedere. Ludouicus autem Hungarus rex, cum Neapolim appulisset, deprehendit ibi Carolum Dyrrhachinum cum reginæ copiisque in Andreaffi mortem cõsenserat, & dicebatur etiam rem Veneream cum regina habuisse: quam obrem cum eò congressus, quoniam resistere decreuerat, illum superauit, & propter causas iam commemoratas capite plectendum curauit: reliquit autem ille post se filium eiusdem nominis admodum paruum. Atque hoc modo totius regni imperium obtinuerat iam Ludouicus: sed sequuta est mox grauissima illa pestilentia, quæ per totam Italiam grassata, abiit in prouerbiū, vt etiamnū pestis illius nomine, quæ anno MCCCIII. fuit horrendas quadam res significemus: veluti eam etiam Boccatus in Decameronis sui initio enarrauit: quam obrem in Hungariam reuertus est, cum vix tres menses regnum tenuisset. Ne-

Ludouici epistola ad Ioannam

Ioanna I. fugit. Carolus Dyrrhachinus.

Pestilentia anno 1348.

E

poli tamen, haud mediocres suorum Hungarorū copias reliquit. Eam ob causam Clemens V. pontifex, qui tunc Auenione erat, & reginæ quoque præcibus fortè permotus, regni curam suscepit, & in Italiam misit Guidonem Lemonicensē, Cardinalem Portuensē, familiarē suū, qui res ita administravit, vt inter Ludouicum Hungarū atque Ioannam reginam pacem conciliarit: ea conditione, vt ipsa in regnum reuerfa, reginæ nomē vsurpare posset, maritus autem non alio titulo, quā Tarenti princeps appellaretur; cætera verò regni iura, postquam ex hac vita regina migrasset, sibi reseruarentur. Itaque reuerfa est eò modo Ioanna iterum Neapolim cum Tarentino, & apud Clementem VI instans, breui effecit vt regni Corona, in maritum etiam conferretur, nempe anno MCCC. LII. & inter ipsos atq; Ludouicum Hungarum noua pax constitueretur. Cuius rei causa donauit deinde Pontifici Auenionem, quam urbem ex patria hereditate possidebat, venditionis tamen specie, ac si præcium vrbis cõpensaret tributum, quem ex regno non persoluerat ab eo tempore, quo regios faeces fuisset consequuta: atque illa ratio est, cur Auenionis vrbs, ab eo tempore vsque ad nostram memoriā, in Ecclesiæ potestate fuerit. Ludouicus autem Tarentinus, vbi tribus ferè annis regnasset, nimio Veneris vsu, quo solo reginæ placere poterat, cõsumptus interiit: nec longo tempore post, regina cum Iacobo Tarhaconēsi tertias nuptias celebrauit: Is Maioricæ infans erat, & ex formosissimis viris, qui tunc temporis essent, vnus: quem regina non regio, sed tantum Calabriae principis nomine obtinuit. Cæterum paucos annos post moritur ille etiam, vt quidam asserunt, morte naturali, sed quidam aiunt reginam illi caput amputasse, quoniam rem Veneriam, cum alia muliere habuisset. Vt res habeat, ille sanè obiit: & regina nupsit quarto marito, Ottoni Brunsvicensi ex nobilissima Saxonum familia nato, qui

CO

eo tempore in Italia Ecclesiæ stipendijs conductus, Ferraria erat, anno salutis humanæ MCCCLXXVI. Dum autem cum hoc pacificè viueret, fortè migrat ex hac vita biennio post Gregorius XI. pontifex, qui Apostolicam sedem ex Gallia, vbi magno cum Itatorum damno, à Clementis V. tempore, septuaginta quatuor fere annos fuerat, Romam transferri denuò curauerat. Eaque causa fuit maximi illius schismatis inter Pontificios, quod quadraginta annos durauit, & tandem in concilio Constantien-
 te, vti suo loco dicemus, compositum fuit. Id autem hoc modo euenit: Patricij atque nobiles Romani, defuncto Gregorio apud Cardinalium collegium instabant clanculum, vt Romanum aliquem aut saltem Italum pontificem eligerent, ne Curia denuò fortè in Galliam transferretur: populus autē Romanus etiam publicè per plateas clamabat, velle se Romanum aut saltem Italum pontificem. Quamobrem Cardinales, cum metuerent ne ea res tumultus aliquos pareret, decreuerunt in aliquot dies fictum aliquem ex Italis pontificem eligere, donec sedatis tumultibus, verum aliquem possent creare: & ingressi in conclaue, cum non modò non cessarent tumultus, verū etiam percurrere portas tentarent, pontificem pronunciarunt Bartholomeum Neapolitanū Bariensem archiepiscopum decima die Aprilis, eodem anno quo Gregorius obierat, eumque Urbanum VI. appellarunt: sed, vt quidam scribunt, expressa conditione, eaque iureiurando illius confirmata, vt suo loco atque tempore Pontificatui renunciaret. Hoc factò dedere Cardinales literas ad Principes Christianos de nouo pontifice, non secus ac si legitime electione fuisset creatus, & ipsi quoque illum per aliquot mentes eum verum Pontificem adorarunt. Deinde verò Iulio mense, ceu aerem mutaturi propter æstiuum calorem, veniam ex curia discedendi impetrarunt quatordecim eorum, aut octo saltem, vti quidam sen-

1376.

Schisma Ecclesia.

Urbanus VI. Pont. fictitius.

perperam

E 2

14. *Cardinales
creant nouum
pontificem.*

tiunt, plerique transalpini: relictoque pontifice Tyburti, ipsi diuersis itineribus Anagniam atq; illinc Fundū omnes sese receperunt Ioanna regina minimè inscia: illa enim, quoniam sibi ab Hungariæ rege metuebat, Gallum aliquem pontificem creari cupiebat, & ijs Cardinalibus tutum hospitium in suo regno promiserat. Itaque ij postquam multa ibi cum Urbano frustra tractassent, illū solenni consuetudine, vt eò coram sese compareret, vocauerunt, atque eam causam totam secundum iuris formā tractarunt: vti potissimum in ea re opera atque Consilio Nicolai Neapolitani, inter eius temporis iurisperitos clarissimi, Ioannæ consiliarij & Urbani inimicissimi. Verum Urbanus è contrà, vt ipsi ad se comparerent imperauit, & anathemate illos ferijt. Cumque neutra pars alteram curaret, Cardinales, qui vacare sedem Apostolicam asserabant, proximo Septembri illic solennibus cæremōnijs Geneuensem Cardinalem, qui Clemens VII fuit appellatus, pontificem pronunciarunt: deinde literis ad singulos Christianos principes datis, significarunt non Urbanum, sed Clementem verum pontificem esse. Atque Urbanus quidem Romæ permansit, eique Italia Germania atque Hungaria adhæserunt: Clemens verò Auenionem concessit, Galliamque atque Hispaniam, quæ suas partes sequerentur, habuit: Hoc modo Schisma illud natum est, cui vnica reginā Ioanna fauerat: quo loco mihi nequaquam silentio prætereunda videtur causa illius odij, quòd inter Nicolāum iurisperitum atque Urbanū fuisse diximus, vt ea res posteris quoque exēplo esse queat. Erat Nicolaus iuris Peritissimus, & in multis causis quas in Curia Romana egerat Urbanum, antequam illud fastigium honoris ascendisset aduersariū, vt fieri solet in forensibus negotijs, habuerat. Sed cū ille iam pontifex creatus esset, mittebant ad illum adorandum Christiani principes suos legatos: & ob eandem causam Romam ablegati

*Odiū inter
Urbanū pōt.
& Nicolāum
iurisperit.*

gati erant etiam ab Ioanna, Otho Brunsvicēsis maritus, atque Nicolaus iurisperitus. Ac cum magna principū atque Legatorum copia ibi iam esset, pontifex publico atque magnifico conuiuio eos omnes excepit: & Nicolaus quidem ceu vir doctissimus & reginæ orator honestissimo loco primū collocatus fuit: sed vbi omnes iā confedisent, dedit pontifex mandatum magistro conuiuij, vt illum surgere ex eò loco & alio inferiori acumbe re iuberet. Atque id quidem ita, vt imperauerat pōtifex, factum est: Nicolaus verò etiam si vehementer offensus esset, rem tamen in conuiuio dissimulauit: cum verò finito conuiuio discederet, conquestus est de ea re cum quodam Cardinali, & expectandam occasionem esse dicebat, quod binas animas in vno corpore haberet, vnam quidem Deo dicatam, alteram verò cuicunque alio qui illam vellet. Atque deinceps reginam vt Urbanum odio haberet perpetuò stimulauit, & primarius autor atque consiliarius fuit in Clemente nouo pontifice eligendo. Urbanus autem Romæ subsistens, viginti & octo Cardinales ex diuersis nationibus creauit, ac pace cum Florentinis, Perusinis, cæterisque, qui viuente Gregorio XI ab Ecclesia defecerant, omnibus constituta: animum ad vindicandam hanc iniuriam totum conuertit: idque in Ioanna primū tentauit quam regno deposuit, eiusque iura contulit in Carolum Dyrrhachinum, qui apud Hungariæ regem erat: & illū, vt ad se veniret, & regni corona insigniretur, per literas vocauit. Id verò cum alias ob causas atque scelera reginæ facere sese asserbat, tum vel ob id imprimis, q̄ ei schismati ipsa fauisset & Clementi VII paruisset. E contrà verò Clemens Anagninæ agebat, & Monzoia nepote suo ex Gallia euocato, atque in ducem primarium suarū ciuitatium electo, vrbes quæ ad Ecclesiam pertinerent, recuperare tentabat, eiq; mandatum dederat vt Romā quoque expugnaret, & Urbanum sibi subijceret. Atq; ille ani-

*Vt se gerant
ni pontifices.*

*Ioanna regno
priuata.
Carolus Dyrrhachinus.*

*Monzoia pōt.
tif. dux.*

mo intucto suscipiens expeditionem Romam versus contendit, & Marianū perueniens, quod duodecim ferē passuum millibus ab Vrbe distat, id expugnare conatus est. Sed Vrbanum Romani confirmabant, & Alberici comitis Barbiani copiarum suarum ducis virtus: qui accepta pontificis benedictione, cum ijs copijs quæ tunc essent ad manus, vicesima octaua Aprilis die, sub vesperam Roma egreditur, anno salutis MCCCLXXIX. & castra ea nocte non procul ab hostibus metatur: Summo manē dein de exercitu in bina agmina diuiso, quorū vni Galeatius Pepolus, alteri ipsemet præesset, classicum canit, & aduersus hostem infestis signis progreditur. Nec defuit officio suo Mōzoia, sed copijs in tria agmina distributis, quarum vni ipsemet, secundo Berardus Saleus, & Petrus Sogrus tertio imperaret, Albericum fortiter excepit. Itaque committitur hīc prælium acre atq; anceps, & Galeatij Pepoli agmen primo congressu frangitur: sed Albericus ei suppetias ferens tanto cum impetu irruit, vt Berardi Salei agmen superit, ipsumque ceperit: deinde vnā cum Galeatio iam confirmato, per secundum agmen penetrās tertium, quo ipsemet Monzoia cum signis militariis primarijs erat, adortus est, eoq; superato & Monzoia capto, paucis horis victoriam obtinuit: eodemque die Romam iterum triumphantis modo, cum toto exercitu, ipsisque etiam captiuis hostium ducibus ingressus magna lætia totius populi Romani exceptus est: & maximē Vrbanus ipsius: qui ob eam causam illum atque Galeatiū Pepolum, antequam aduersa sceret equestri dignitate donauit. Ea celebritate, quam propter tantam victoriā instituerant, finita, auxit exercitum suum Vrbanus, & Albericum misit ad recuperanda illa loca, quæ ad Clementem defecissent: quo facto ille, postea Venetorum stipendiaria, qui cum rege Hungariæ & Genuensibus bellum gerabant, sequutus est. Quia re perterritus Clemēs, metuebat

Barbanius comes.

1379.

Berardus Saleus.

Petrus Sogrus.

Prælium inter

illos Vicarios

Christi.

Clemens Neapolim conjugit

ne Vrbanus exercitu Anagninæ obsideretur: itaque missis ad reginam nuncijs, petijt vt tantas sibi copias mitteret, quibus Neapolim tuto deduci posset: sed cum ea re impetrata, eō peruenisset, Neapolitani sumptis aduersus illum armis tumultum concitarunt, aiebantque non vellesē binos habere pontifices, neque propter illum belli pericula subire. Quamobrem necessum illi atque reginæ fuit in arcem cedere, & illic sese munire. Paucos autem post dies, ne ibi quidem se tutos esse putarunt: quare instructis tribus triremibus, duabus scilicet pontifici & reginæ vnā, versus Auenionem, vela dederunt, paucisque diebus secundo vento illuc appulerunt: Venerūt autem eō ad illum adorandum totius Galliæ legati: cumque in Parisiensi iudicio, quod Parlamentum vocant, vtriusque causa examinata esset, pronunciatum est, Clementem verum, & Vrbanum falsum atque schismaticum esse pontificem: quare ei sese subiecerunt Galliæ atque Aragoniæ reges. Ipsa quoque Ioanna magno honore excepta fuit, cum ab alijs, tum verò maximē ab Ludouico Ioannis Andiouini secundo filio: cuius rei causa illa, cum se absq; liberis esse cerneret, & sciret Vrbanum magis indies consilia de Carolo Dyrrhachino in regnum accersendo, tractare, adoptauit eum in filium, & Neapolitano Siciliaq; regno donauit: vt id nempe post suum obitum possideret. Atque huius donationis confecta tunc fuere diplomata, eaque Clementis pontificis autoritate, eodem anno confirmata: quæ proinde origo prima fuit iuris illius, quod secunda Andiouinæ domus linea asseruit deinde se in Neapolitanum regnum habere: veluti id copiosius postea ostendemus. Hisce rebus ita confectis, regina Neapolim reuersa est: sed Vrbanus executionem lætæ aduersus illam sententiæ, non desinebat yrgerē, & Ludouicum Hungariæ regem per internuncios, de eadem re vehementer sollicitabat. Erat autem eo tempore Carolus

Clemens & Ioanna in Galliam cedunt.

Andiouinorū in regnū Neapolit. us.

*Carolus Dyr-
rhachinus su-
scipit bellū con-
tra Ioannam.*

Dyrrhachinus, cum maximis Hungarorū copijs in agro Taruisino: quo vnā cum Patauino principe à Ludouico rege, qui fœdus cum Genuensibus inierat, aduersus Venetos missus erat. Quamobrē vbi ex regis sui literis rem omnem cognouisset, atque etiā ex legato pontificio, qui Patauium vsque ab Urbano missus fuerat: prouinciā eam absque multa deliberatione suscepit: nam & vlciscēdæ mortis patris sui Caroli, & Andrea si patruī percupidus erat, quod n̄ propter Ioannam miserè perisissent: nec parum etiam desiderabat regnum Neapolitanum familiaris suæ proprium occupare. Itaque communicato cum Venetis oratoribus, qui tunc apud eum erant, consilio, sub prætextu pacis à rege Ludouico impetrandæ, in Hungariam, vt necessarios ibi apparatus ad eam expeditionē faceret, contendit: tanta celeritate, vt ne posset quidem expectare, donec Plauis Taruisiorum fluuius, qui imbribus creuerat, aliquātum minueretur: sed eo ita traiecto, octuaginta circiter ex suis amiserit. Gianottum autē Salsernitanum, vnum ex primarijs ducibus suis, cum Hungaris quos habebat alijsque copijs, versus Tusciā misit. Et Veneti, quoniam hostis pace facta discesserat, nec externis præsidijs ad Taruisium amplius indigebant: Albericum Barbianum comitem, & Ferrembachium quēdam Germanum cum quadringentis grauis armaturæ viris exautorarūt: n̄q; in Flaminiam profecti, Caroli principis Dyrrhachini stipēdijs, conducti fuerūt à Gianotto. Qui vbi Ariminum peruenisset, Apēnini iuga superauit, & in Senensium fines ingressus est. ibiq; persistens, cum ab ijs tum à Lucensibus atque Pisanis pecuniam exigebat: qui cuiusmodi maioris periculi causa, illius exercitum sustentare iuuabant. Interea verò in Italiam reuertit̄: denudò Carolus Dyrrhachinus, anno MCCCLXXX. Iunio ferè mense: & adiutus à Ludouico Hungarię rege, secum octo millia Hungarorum Ioanne Bano Hungaro ducto-

*Carolus Dyr-
rhach. in Italiā
redit.*

1360.

rc.

re, & mille Italos ducebat. Iamque cum esset Arimini, vocarunt eum Aretini in Tusciā propter ciuiles discordias, ei que vrbs imperium concesserunt. Florentini vero, qui pecuniam antea Gianotto denegauerant, quāuis suis stipendijs Ioannem Aucutum Anglum cōduxissent, multa que eius generis tentassent, ne huic Caroli cum Ioanna bello se immiscere cogerentur, tamen metuebāt ne tantum regem contra se irritarent, ad quem iam omnes eorum exules confugissent, & Staggia castro negocium faceere inciperent: quare dederunt illi quadraginta aureorum nummūm millia, quæ omnia in Banū Hungarorum ductorem collata fuere: & intra trium mensū spacium, promiscere se totidem Romanæ Curia perfoluturos, propter iura regni Neapolitani, quæ in eum pontifex contulisset. Quibus rebus ab eo vtique impetrarunt, ne exules suos foueret, aut ipsismet aliquo modo esset molestus. Carolus igitur pace cum Florentinis constituta, & relicto ad Arctij gubernationem Varadino episcopo Gallo, Romam versus eodem anno contendit: quod cū peruenisset, ab Urbano magnificè exceptus est: & quoniā nondum tempus aptum erat ad bellum gerendum, necdum omnia necessaria comparauerat, cooptauit illum pontifex in senatorium ordinem: ne videlicet sine insigni aliquo dignitatis gradu illic tempus tereret: Cæterū paucis illis mensibus, quibus commorabatur Romæ, nihil eorum omittebat, quæ ad rem facere viderentur: nam & amicos suos, à quibus expectabatur in regno, sollicitabat, & stipendijs suis conduxit Villanucium quēdam cū ducentis grauis armaturæ viris, itemque Ioannem Dantium comitem Hubaldinum cum multis alijs catapeltis, & Albericum comitem cum sua Diui Georgij familia accersit. Quibus ita confectis, cum ab amicis in regno sollicitaretur, Roma egreditur anno sequenti: acceptaque pontificis benedictione, recta cum suis atque Ecclesie si-

*Arctium Caro
lo traditur.*

10. Augusti

Florentia

peruenit

Villanucius.

D. Georgij familia.

Comes Hubaldinus.

1381.

F

gnis militaribus Neapolim vsq; contendit, nemine resistente. Eò verò cum peruenisset, exijt Otho Brunsvicensis Ioannæ maritus per vnam portam, vt cum eo dimicaret: sed Carolus à ciuibus vocatus, per alteram portā statim in vrbem ingressus, maximo populi applausu excipitur: & sine vlla mora Arcem nouā, in quam se regina receperat, obsidet, atq; vrget eam, oppugnatq; vsque adeò strenuè, vt neq; egredi quisquā, nec ingredi amplius posset. Otho verò, cum se à ciuibus proditum esse cerneret, vrbem foris oppugnabat: cumq; die quodam instructo milite vi irrumperere conaretur, Carolus ea re cognita, copias suas in duas partes diuisit, & duabus portis egressus, Othonem duobus locis adoritur: pugnatur acriter: sed Otho tamen, cum prælium virtute sua benè multas horas sustinuisset, & equus generosus ex quo dimicabat læsus in eum cecidisset, superatus, captus & Carolo traditus est. Regina verò etiam, cum se auxiliij spe frustratam esse vidisset, impetrat à Carolo vt sibi in colloquiū cum eo descendere liceret: quam obrem ingressus est Carolus in hortum arcis: & regina, vbi eum honorem, qui regi debetur, illi exhibuisset, sic est alloquuta: Hactenus te filij loco habui, nūc verò, quoniam ita visum est Deo, vt te Dominum agnoscam, me tibi atque maritum meū commendo. Ille verò è contrā: Et ego, inquit, te vt matrē semper hactenus amaui: & deinceps eodem amore te persequar, & tui ipsius honoris, atque Othonis mariti rationem habebō. His dictis dedit se Carolo regina, & ab eo honesto comitatu in alium locum deducta, & custodia tradita est: multi præterea cum illa capti fuerunt, viri nobiles & bini etiam Cardinales, ab Clemente altero pontifice creati. Iam verò regina atque vrbe Neapolitana occupata, omnes quoque reliquæ regni prouinciæ vrbesque se Carolo dederunt. Quo facto dimisit ille Othonem, ea conditione, vt extra regni fines discederet, datifque

Otho Brunsvicensis.

Ioanna Carolo se dedit.

Carolus benedicui, at non seruauit.

que ad Ludouicum Hungariæ regem literis, de victoria quam feliciter obtinuisset, consuluit illum, de eo, quòd cum Ioanna regina faciendum esse videretur. Atque ille binos illustres viros in Italiam remisit, qui Carolo ob victoriam gratularentur, & responderent, reginam in eum locum ducendam esse, quo Andreassum suspendisset, & Ioanna regina illi, eodem modo quo ipsa maritum, suspēdendā: Quòd ^{suspensa.} cum ita factum esset, legati ad regem suum in Hungariā reuertuntur: corpus verò reginæ in templū S. Claræ Neapolim deportatum, tertio die postquā ibi iacuisset, sepultum est. Capite etiam plexa fuit Maria illius soror, mulier impudica, quæque putabatur particeps fuisse mortis ^{Maria Ioannæ soror.} Andreassi. Cæterum hæc ipsa Maria illa est, quæ prius Roberto Atrebatum comiti nupserrat, & deinde ab Ioanne Boccatio Certaldo tantopere adamata: is enim florebat nōs temporibus, eiusq; causa binos illos elegantes libros lingua Italica cōposuit, qui Flammetta & Philocolus inscribuntur. Quo modo autem rex alios nobiles, & binos Cardinales captiuos tractauerit, id certè à nullo literarū monumentis traditum esse comperio. Hic Ioannæ finis ^{Ioannæ imperij finis.} fuit: cuius prudentia atq; virtus à multis celebratur scriptoribus: & maximè à Baldo atque Angelo fratribus iuriconsultis clarissimis, in quibusdam scilicet libellis atq; consilijs. Sed alius quidam Neapolitanus eius temporis ^{Lucas Parmensis.} iuriconsultus, illam Ruinam non Reginam appellandā fuisse asserit, & de foeminarum imperio binos hosce versus scribit.

Regna regunt vulua, gens tota clamat simul ob vā.

Interitus regni est à muliere regi.

Carolus igitur compositis pacatisq; regni sui rebus, eodem adhuc anno nobilissimis quibusque suorum, & Carolus pont. ^{visitat.} duobus equitum millibus comitatus, Romā profectus est, vt Vrbanum inuiseret, ei que gratias ageret: atque illic magnificè fuit exceptus, & solenni consuetudine vn-

ctus Apuliæque regni corona donatus: quibus perfectis iterum Neapolim redijt. Sed non defuerunt tamen noui in regno Neapolitano ab Andriouino.

Noui motus in regno Neapolitano ab Andriouino.

Ludouici Andriouino exercitus.

1382.

Bernabus Vicecomes.

Caroli Dyrrhachini auersus Andriouinum apud aratus.

ctus Apuliæque regni corona donatus: quibus perfectis iterum Neapolim redijt. Sed non defuerunt tamen noui in regno Neapolitano tumultus. Ioanna enim regina statim in principio, cum Vrbanus & Carolus Dyrrhachini consilia tractarentur, muniendi sui causa adoptauerat Ludouicum Iuducem Andriouinum, Ioannis Galliarum regis secundum filium, eumque regni heredem, Clementis VII pontificis autoritate instituerat: atque ille à regina aduersus Carolum sollicitatus, iam in procinctu erat, & à Clemente Galliarumque vniuersa adiutus, triginta millia hominum ducebat. Nec defunt qui asserant, habuisse eum: quinquaginta quinq; millia: Quibus anno salutis MCCCXXCII. in Italiam ingressus, bellum continuabat, quamuis Ioanna sublata esset: nec regnum Neapolitanum modò occupare, verum etiam pellere Vrbanum iam decreuerat, & Clementem generalem pontificem constituere. Vidi ego cathologum, & etiamnum habeo apud me, quo Bernabus Vicecomes Ludouico Gonzagæ marchioni significauit, quantam multitudinem Ludouicus Andriouinus duceret: ex quo cernitur illum sexdecim Barones secum habuisse, quorum nomina illic commemorantur: octo milia virorum grauis armaturæ: sagittariorum, qui balista utebantur, duo millia: eorum verò qui arcibus utebantur equis insidentes, & aliorum item militum tantam copiam, vt facile appareat illa plusquam quinquaginta hominum millia fuisse. Carolus autem Ferrebachio & Alberico comite ex Tuscia euocatis, quò illos postquàm regnum occupasset miserat, ad defensionem se preparabant: eique etiam Vrbanus non deerat, qui à Florentinis quadraginta millium aureorum nummum loco, quos illi viti diximus debebant, Ioannem Aucutum cum suo comitatu Caroli defendendi causa sibi tradi maluit: vt ille iam magnis copijs auctus hostem parui faceret: quãuis summo opere moderet ob Ludouici Hungariæ regis mortem

in

in quo permultum spei posuerat: is enim eodem hoc anno vitam cum morte commutauit. Ludouicus igitur I. Andriouinus dux, iter faciens per Longobardiam Aemiliam, Flaminiam atq; Picenum, Nursiam peruenit, hincq; per Marforum regionem Aquilam versus cõtendit. Quò cum peruenisset, illam sub finem Augusti expugnauit, quamuis non exiguam cladem ab Alberico comite accepisset: atque illic quidem dum commoraretur, defecere ad eum, pro more gentis illius, Ramundus Balzius, multique præterea magnates atque ciuitates. Hic autem cùm Leborios magnis præsidijs munitos esse cognouisset, in Apuliam iter suscepit, multisque oppidis per eam occupatis tandem Baroli substitit. Anno autem sequenti venere iterum ex Gallia illi subsidio duodecim equitum millia, Enchirino comite ductore, homine Gallo, qui vulgò Cossus Dominus dicebatur. Is verò cum pecunia esset adiutus à Bernabo Vicecomite, non Ludouici iter sequutus est, sed per agrum Placētinum ingressus, Pisanorumque & Florentinorum ditionem, Aretium in Tusciã peruenit, eaq; vrbe occupata, arcem obsidere cœpit, in qua Caroli regis nomine erat Iacobus quidam Caracciolus Neapolitanus, qui amoto episcopo Varadino successerat. Interea verò dum Cossus Aretinis negocijs occupatus, non multum Ludouico subsidio venire curabat, Albericus illum per Apuliam cum Caroli regis copijs insequutus, vehementer vexabat: nam & vrbes quæ se illi dedidissent plerasque recuperabat, & insigni suorum Italarum virtute, in leuibus prælijs plerumq; superior euadebat, multos illius milites tollebat, & capiebat: adeoq; ipsummet Ludouicum tandē intra Barij moenia pulsus, in eas adduxit angustias, vt illi necessum esset fortunam experiri, aut in illius potestatem magno cum dedecore venire. Sed ille prælium committere decreuit, instructoq; iam exercitu, non ab re tamen esse putauit, si priusquam ad pugnam

Ludouici Andriouini progressus.

Neapolit. per Baroli.

1383.

Noua ex Gallia auxilia Ludouico. Enchirinus comes.

Ludouicus in Angustias adductus.

*Colloquium in
ter binos hostes*

veniret, Albericum promissionibus in suas partes pertra-
here, aut saltem minis deterrere conaretur. Quamobrē
illum rogauit, vt in locum campestrem, solus vellet secū
ad colloquium descendere, nec quicquam metueret in si-
diarum, se enim etiam solum venturum. Albericus id nō
denegauit: quare conuenerunt ambo soli, toto corpore,
præter caput, armati: & Ludouicus quidem Alberico, vt
ad sese transfret, montes aureos pollicebatur: ille tamen
recusauit, suadebatq; è cōtrā, vt ipse relicto eo instituto,
ex regno discederet. Quare cœpit ei Ludouicus Gallica
quadam superbia minari, quod esset nimirum eum præ-
lio victurus, capturus, & neci traditurus: eaque re sciret
se toti regno, rem gratissimam facturum: & maximè no-
bilissimis quibusque, qui illum odio prosequerent: quo-
niam tanta apud Carolum gratia polleret. Albericus è
contrā, cum illius minas audisset, vt erat homo fidelis,
respondit, se potius illum prælio superaturum atque ca-
pturum, idque eadem die declaraturū: nec plura loquu-
tus, ad suos contendit, & classicum canere iussit. Ludoui-
cus quoque, etiam si non putaret eo die commissum iri
prælium, quod maior illius pars iam esset elapsa, tamen
suos etiam ad pugnam instruxit, progressusque hosti ob-
uiam, cum eo decertare cœpit: & concurrentibus vtrin-
que hostibus magno cum impetu, ipse insignia suæ virtu-
tis specimina edebat: nam amissis binis equis, in tertium
insilierat, & cum ipso quoque Alberico nonnunquā con-
gressus, ab eoque pari virtute exceptus fuerat: sed cum
Itali tandem Gallos turmatim inuadentes, vehementer
vrgerent, terga dare cœperunt: qua re cognita Ludoui-
cus, qui iam quinque vulnera acceperat, ipse quoque sa-
lutem sibi fuga quærendam esse, cum nobilibus quibus-
dam putauit, & ijs comitatus intra Barium sese recepit.
Albericus igitur in Campestri loco postquam superior
fuisset, vt edum sibi ea fortunæ prosperitate existimauit:

totaq;

*Mina frustra
nec.*

*Ludouici An-
diouini infœ-
lix prælium.*

totaque ea nocte Gallos cum suis persequutus, necauit
plurimos, plurimosque cœpit, atque miserrimè tracta-
uit: sequenti verò diluculo ad Barium accedens, tam gra-
uiter id obsedit, vt nemo ingredi aut egredi posset. Itaq;
Ludouicus Vigiliis naui se deuchendum curauit: atque
illuc cum ob vulnera, ex quibus, etsi læthalia non essent,
plurimum tamen sanguinis effluerat, tum ob mœrorē
& cladem suorum medicorum opera frustratus, ex hac
vita migravit, anno Christianæ salutis MCCCXXCIII,
vndecimo Calend. Octobris. Huius victoriæ nuncius ma-
gnam vniuerso regno, Urbano item atque populo Ro-
mano læticiā attulit: & Carolus de Ludouici morte cer-
tior factus, nigro habitu per triginta dies continuos, ipse
cum omnibus aulicis vestiri voluit, & honestissimas exe-
quias in Neapoli celebrandas, corpusq; pompa magnifi-
ca sepeliendum curauit. Quibus ita confectis remotoq;
habitu funebri, regnū vniuersum ipsemet perlustrauit,
& oppida quæ prius defecerant, in suam potestatem hu-
maniter, aut vi etiā sicubi opus esset, redegit. Comes En-
chirinus autem, qui Aretinam arcem ad sexagesimum vs-
que diem iam oppugnauerat, certior factus de clade at-
que obitu Ludouici: non vltius versus Apuliam sibi p-
grediendum esse putauit, sed in Galliā potius redeundū:
& pecunia egens, sese statim ad Florentinos conuertit
& que Aretium venale proposuit, quod vicini essent & ad
pecuniam expendendam promptiores quàm cæteri. Illi
igitur nacta illius vrbs acquirēdæ occasione, quadragin-
ta millia aureorum nummūm in exercitum, in comitē
millia quinq; & quindecim circiter millia in alios quos-
dam magnates diuersi generis homines contulerūt: sic-
que urbem à Gallis emere, qui mox accepta pecuniā, ex
Italia domum redierūt. Deerat adhuc arx, quam Iacobus
Caracciolus Caroli nomine tenebat: sed cum illi octode-
cim millia aureorum nummūm donassent, eam quoque

*Ludouici An-
diouini mors.*

1384.

*Enchirinus co-
mes in Gall. re-
dit.*

*Aretium à Flo-
rentinis emitur.*

*Andiouini mi-
lites miserè di-
spersi.*

*Urbanus visi-
tat Carolum.*

1385.

Butillus asinus

*Inimicitia in-
ter Carolum et
Urbanum.*

ipsis reliquit: atque eo modo Florentini Aretium occu-
parunt, quod in hodiernum vsque diem possident. Cæte-
ræ verò Ludouici Andiouini copiæ dispersæ, omnes ex
regno discessere, vsque adeò miserè, vt, sicuti omnes ferè
scriptores vno ore asserunt, nunquam plures quàm bini
terniue ex ijs militibus in reditu conspecti fuerint: ijque
omnes victum ostiatim mendicantes per Italiae vrbes, do-
nec ex ea essent egressi, quærebant. Hoc modo igitur Ca-
rolus Dyrrhachinus, totius regni Neapolitani imperium
obtinet: quod dum esset pacatum, placuit Urbano Nea-
polim proficisci, vt ipse quoque tantæ victoriæ fructuū
particeps esset. Quamobrem transtulit eò suam aulam,
anno Christi MCCXVC. & sicuti erat homo minus
moratus, cum Carolo importunius agere cœpit, vt Bu-
tillum quendam suum nepotem, hominem vilissimum,
& ab omni virtute alienum, Capuæ principem, ac Dyrr-
hachij dominum crearet: idque sibi iam olim ab illo Ro-
mæ, antequam in regnum ingrederetur, promissum esse
asserbat. Quæ res Carolo minimè placebat: quare suspē-
debat negotium prudenter: sed Urbanus minis etiam, id
quod cupiebat, obtinere conabatur: ex quo paulatim ini-
micitiarum inter illos suspensiones oriebantur. Iamq; ope-
ram dederat Carolus, vt occultè Urbanus obseruaretur,
nec ei liberum esset, quò vellet discedere. Quod cum ille
ignoraret, rogat tamen veniam Luceriam vsque disce-
dendi, ac si mutandi aeris causa id ageret: & cum eò per-
uenisset, causam aduersus illum instituit, eoque vocat, vt
regno videlicet deponat. Sed rex vice versa, cum amicis
quibusdam Cardinalibus agit de illo à Pontificatu remo-
uendo: itaque cum exercitu Luceriam profectus, ponti-
ficem ibi obedit: idq; à se fieri dicebat ratione obedi-
entiæ, qua vocatus in iudiciū comparere debuerit: sic enim
non procul illinc abfuturū. Hic verò cum leuib. prælijs
inter pontificios regiosq; sæpi⁹ certaret, superati fuerūt
illi

illi & Butillus captus, Neapolinque in vincula missus, in
Oui arce detinebatur. Ex altera parte autem Urbanus, cū
viribus destitutus, in regem odium exercere non posset:
contra Cardinales quosdam septem numero sauebat:
eos enim dicebat contra sese cum Carolo occulta consi-
lia tractare, & proinde victos tormentis cruciabat. Iam
verò gliscentibus odijs inter pontificem & Carolum, mi-
sere Genuenses Neapolim suos legatos, vt pacem inter
ipso conciliarent: sed cum illi nihil effecissent, Thomas
Sanseuerinas, & Ramundus Vrsinus Nolani comitis fili-
us, qui postea Tarenti princeps fuit, quibus Urbanus ma-
gnam auri vim promiserat, illum quibusdam alijs nobili-
bus adiuti, è Lucerensi obsidione liberarunt, cum omni-
bus suis aulicis, & Beneuentum primū, deinde Barium
deduxerunt: vbi conscensis Genuensium nauibus, que in
eum finem paratæ erant, Genuam versus vela dedit. Iam-
que Carolo sacris interdixerat, multisque præterea alijs:
& ex septem Cardinalibus, quos victos ducebat, eo iti-
nere quinque in saccos immisos ligatosque in mare p-
iecit, reliquos tres Genuæ conuictos in iudicio securi ne-
cauit, eorumque corpora in furno exsiccata in sarcinis in-
de iussit asseruari, & mulis imposita, cum peregrè profi-
ciscebatur, ante sese illa cum pileis purpureis vehebat, vt
omnibus qui aliquid aduersum sese machinarentur, eo
modo terrori esse possent. Interea verò dum hæc ita ge-
runtur, sollicitabatur Carolus vehementer ab Hungariæ
magnatibus, vt eò proficisci, & regni illius corona insi-
gniri vellet. Nam etsi Ludouicus moriens Elizabetham
reginam reliquisset, vnà cum Maria filiola, quã Hun-
gari deinde, ac si mas esset, regem Mariam vocauerunt:
tamen nolebant illi foeminae parere. Quamobrem decre-
uit Carolus illis obsequi, quòd iam pontificis molestijs
liber esset: vtque pecuniam ad necessarios vsus conflare
posset, diripuit omnes Florentinos mercatores, qui Nea-

Butillus captus

*Cardinales 7.
cruciati.*

*Pontifex obsi-
dione libera-
tur.*

*Carolo sacris
interdictum.
Cruelitas po-
tificia.*

*Elizabetham
Elizabetha eius
que filia Ma-
riæ rex.*

*Novus modus
cogenda pecu-
nie.*

poli aut in reliquis regni locis essent, & ex illis quadraginta quinque circiter aureorum nummum millia corrasit: idque Florentinis, qui de ea re conquerebantur, necessitate impulsus se fecisse dicebat: neque enim aliter militibus stipendia soluere potuisset. Caterum habebat Carolus in uxorem Margaretam minimam Ioannæ sororem, Roberti itidem neptim, quam ei Ludouicus Hungariæ rex, rediens ex Apulia in patriam, matrimonio iunxerat: cumque ex illa binos liberos Ladislaum marē & feminam Ioannam suscepisset, reliquit eos cum matre & aliquot magnatibus ad Neapolitani regni gubernationem. Et in Hungariam quidem ubi peruenisset honorifice excipitur, regni que illius coronam Ioannis Bani cuiusdam magnatis opera, in Alba regali accipit: consentientibus in id Elizabetha regina, eiusque filia Maria rege, quæ ei omnia regni iura renunciarunt. Sed Budam à regina postea, humanitate quadam ficta, inuitatus: dum in conuiuio biberet, illius mandato securi in capite percussus, vitam cum morte commutauit, anno nostri seruatoris MCCCXIII. pridie Non. Iunij. Sed alij quidam sunt tamen non contemnendæ autoritatis scriptores, qui paulò aliter de illius morte differunt: aiunt enim illi cum in conclauis tripudia spectaret, regina præsentem atque consentientem, gladio fuisse percussum à quodam Fregnamblo, quod Hungarico idiomate, Blasium à Stella significat: deinde Viggiam deductum, ut ibi curaretur, & vulnere à medicis veneno infecto, obiisse, quarto anno postquam Neapolitanum regnum occupasset: qui si longiori vita usus fuisset, sapientia, & rerum gestarum magnitudine, quoslibet reges superaturus putabatur. Urbanus autem pontif. cognita Caroli morte, magna læticia affectus est: cumque gladius, quo ille percussus fuerat, ei sanguinolentus adhuc esset allatus, magnam cum voluptate illum accepit, atque contemplatus est. Et Neapolitani quoque

Ladislaus.
Ioanna.

Caroli Dyr.
rbacini mors

1326

Misericordia
Vrbani.

Neapolit. per
fidi.

dè regis obitu certiores facti, primi omnium in regno tumultum aduersus Margaritam reginam atque liberos concitarunt: & denegatis sjs quibusdam censibus atque tributis, sex viros elegerunt, penes quos esset summa in re publica potestas. Deinde Urbanum aduocarunt, eique Vrbs imperium obtulerunt: sed ille haudquaquam conditionem suscipere voluit, quòd sibi ab illorum perfidia merueret, simulque etiam sciret, plures in regno esse, qui reginæ quam suas partes essent sequuturi. Quibus rebus permota Margareta regina, sese cum liberis Caietam recepit, ceu in urbem fidissimam: ea enim sola in toto regno Caroli hæredibus fidem inuiolatam seruauit. Sed non inulta tamen fuit Caroli mors: cum enim Elizabetha eiusque filia Maria atque Fregnamblasus, Ioannem Banum è medio itidem tollere conarentur, & eius rei causa sicarios quosdam subornassent: ille, etsi exiguo admodum comitatu tunc esset, cum illum inuaderent, tamen ita strenuè sese defendit, ut incolumis euaserit, multosque eorum vulneraret, atque interemerit: inter quos fuerunt etiam ipse Fregnamblasus. Quo facto comparauit etiam ex amicis atque clientibus suis bonum exercitum, & per totam Hungariam excurrens, multa oppida occupabat, multosque vlciendæ Caroli mortis causa, necabat. Quare necessum fuit Mariæ regi, conscribere militem aduersus illius impetum: cumque iam triginta hominum millia coegisset, profecta est in Agriam planitiem cum matre Elizabetha atque Nicolao Zaræ comite, qui primario apud ipsam loco erat: ibique acri prælio comisso ingentique clade accepta succubuit. Ioannes Banus enim superior, maximam hostium stragem edidit: & Elizabetham atque Nicolaum captos in Mariæ regis conspectu capite multauit, in Caroli scilicet mortis vindictam: eorumque capita Caietam reginæ Margarete atque filijs misit, ut viderent vltam à se esse mariti patrisque sui necem.

Caroli mors
punitur.
Ioannes Banus
bellum facit re
gina.

Regina Han
garica capta.

Mariam verò in Dalmatiam abduci curauit, atque Lauranæ A bati custodiendam tradidit: vbi diutissimè fuit, donec scilicet ab magnatibus quibusdam Hungaris, qui Abbatem obsederant, in alio quodam castro, vi esset libera, & elocata Sigismundo marchioni Brandenburgico, Caroli III Boemi Imperatoris filio, qui & ipse postea imperator fuit, vxorisq; ratione Hungariæ regnum possedit. Caroli igitur morte, vti diximus, defecere à Margareta regina omnes ferè totius regni ciuitates, vna Caieta excepta: ac variæ reipub. formæ alijs atque alijs locis insti tuebantur: varijsque tumultus atq; prælia quoque comitebantur ab illis, qui aut reginæ aut Andiouinæ domus partes sequebantur. Ranaldus enim Vrsinus qui se Talia quotij comitem nuncupabat, Aquilam occupauerat, eaque ceu propriam tenebat. Et Thomas Sanseuerinas atque Otho Brunsvicensis, qui Ioannæ maritus fuerat, per vniuersum regnum excurrentes Neapolim ceperant: ac quamuis Urbanus in eos sacra censura animaduertisset, & crucis symbolum in eos conferret, qui se illis armis opponerent, cum tanta delictorum remissione, quanta ijs conceditur, qui recuperandæ terræ Sanctæ aut fidei causa militant: tamen neque illi Neapolim reliquerunt, nec quisquam eo tempore ipsis bellum mouit. Verùm Otho paucis diebus post obiit, & Foggiæ sepultus fuit, vbi illius corpus etiamnum seruatur, & in singulis pedibus senos digitos habet: veluti nos ab Hercule inclyto Ferrariensi duce, multisq; eius aulicis clarissimis viris, qui id oculis videre, pro re certis accepimus. Hofce tumultus sequutus est Ludouicus Andiouinus II. prioris, qui Vigiljs obierat, filius: ipse enim atq; Galliarum rex missis ad Italiæ principes legatis, significarunt, quoniam illi patris successione regnum Neapolitanum iure deberetur, venturum ipsummet in Italiam ad ipsum occupandum: & rogare se, vt liberum transitu suis concederent, & ei expeditioni fauerent.

Ranaldus Vrsinus
num.

Otho Brunsvi-
censis moritur

Bellum ab Lu-
douico Andio-
uino II.

uerent. Quamobrem Neapolitani primi omnium sese illi dederunt, atq; ab eo, muniendi sui causa, quinque triremes acceperunt: quæ illuc appellentes, in tres alias reginæ, quas ad reprimendam Neapolitanorum perfidiam illic habebat, inciderunt, earumque binas ceperunt, tertia fuga euasit. Nec deerat Ludouico Clemens alter pontifex, qui Auenione erat: is enim Neapolitanis concessit, vt comparandæ pecuniæ causa, qua Ludouici milites aleretur, omnia aurea aut argentea vasa sacris vsibus destinata distraherent: Quæ res, & vniuersum regnum simul tumultibus agitata; Margaretæ miseræ reginæ maximū dolorem curasq; perpetuas pariebant: donec anno Christianæ salutis MCCCXC. Bonifacius IX. Neapoli ex Tomacella familia natus, qui anno superiori Urbano VI. in pontificatum successerat, sententiam contra Carolum à priori pontifice latam rescinderet, & in Ladislaum filiū iura regni Neapolitani tanquam in legitimū patris successorem conferret. Misit enim Caietā Angelum Acciaiolum Florentinum Cardinalem, qui imposita Ladislauro corona, eum Apuliæ, Siciliæ atque Hierosolymorum regem pronunciarer: eo animo, vt omnia loca post patris obitum amissa, ab illo recuperarentur. Qua re ita confecta, vxorem duxit Ladislaus Manfredi Claromontis Siculi filiam: & in dotem accepit ab eo magnam auri atq; gemmarum vim: eaque res illum plurimum iuuat ijs bellis, quæ illi in principio gerenda fuerunt. Eodem hoc anno Ludouicus Andiouinus II. à Clemente Apuliæ, Siciliæ & Hierosolymorum regnorum corona Auenione insignitus, vrgente Galliarum rege, nauali itinere institutam direxerit expeditionem suscepit: duxitq; secū octo naues onerarias magnas, quatuordecim triremes, & octo minores, multis strenuis viris instructas. Cum quibus vbi Neapolim appulisset, à populo cæterisque nobilibus qui suæ factionis essent honorificè exceptus est, & breui tempore Qui fan-

Neapolitani
primi rebellat.

Novus modus
pecuniæ cogendæ.

1390.
Bonifacius IX

Ladislaus
regni Neapol.
coronam capit.

Etq; Hermi arces ac cæteras munitiones omnes occupa-
uit. Quod etsi ita esset, tamen adhuc supererant in regno
multi, qui Ladislai partes sequebantur: eoq; fiebat vt i-
psum vaiuersum varijs tumultibus ageretur. Bonifaci-
enim pontifex Ioānem Barbianum comitem Neapolim
miserat, vt Ladislai factionem foueret: sed ille à Neapoli-
tanis expulsus, consilio pontificis Perusiam reuersus est.

*Ioan. Barbia-
nus.*

*Albericus Bar-
bianus.*

Et Ladislaus ea re cognita Albericum Barbianū magnū
regni Conestabulum creauit, & Caietam accersitum ma-
gna pecuniæ vi, quam à pontifice acceperat, ceterisq; re-
bus ad oppugnationē necessarijs instruxit. Atq; ille Nea-
polim profectus eam tam strenuē oppugnavit, vt paucis
diebus in Ladislai potestatem reduxerit. Qua re ita felici-
ter gesta, totum regnum sese ad illum conuertit: atq; Vr-
bes singulæ certatim suos ad Ladislaum legatos mitte-
bant, vt in eius fidem, iureiurando præstito, reciperentur:
quod proinde eò magis audacter omnes faciebant, quo-
niam Ludouicus vbi Urbē in partes diuisam esse, & mul-
tos præterea motus Ladislai causa excitari cognouisset,
relictis in arcibus bonis præsijs, discesserat, & in Narbo-
nensem Galliam fuerat reuersus.

*Inconstantia
gentis.*

1409.

*Ladislaus in
Hungariā vo-
catus.*

Sequitus est deinde annus Christianæ salutis MCC-
CCIII. quo Hungariæ nobilitas odio habere cœpit Sigis-
mundum Brandenburgicum Boemiæ regem, qui & im-
perator postea fuit. cumque inuito animo ei pareret, per
suos legatos vocauere in regnum Hungariæ Ladislaum,
ad quem id patris ratione pertinere asserebant. Atq; ille,
vt erat iuuenis alacris & promptus, sine alia deliberatio-
ne, magnis copijs instructus, in Schlauniam traiecit: &
Zaræ honorificè susceptus, ab archiepiscopo Strigoniensi
si Hungariæ regni coronam accepit. Deinde Tricum co-
mitem ex Sanseuerina familia natum, virum prudētem,
tanquam proregem cum magnis Hungarorū copijs præ-
misit, eo animo, vt postea ipse sequeretur: sed ille deprehen-
dit,

dit, eos etiam qui suæ factionis fuissent, sententiam mu-
tasse, neq; Ladislaum suscipere amplius velle. Cuius rei
certior factus rex, negligendum sibi esse deinceps existi-
mauit illud institutum de Hungaria occupanda: idq; fa-
nè fecit: nam quinto deinde anno post, Zaram Veneris
centum aureorū millib. vendidit, quamuis illa Vrbs Ve-
netis inimicissima esset, iamq; ab ijs octies defecisset. Ac
de hisce quidē dum Zaræ deliberaret, certior fit, magna-
tes quosdam in regno Neapolitano rebellasse, & Sanseue-
rinis primarijs ducibus Neapolim vsq; excurrere. Itaque
magna celeritate Neapolim reuersus, Sanseuerinos bello
adortus est, proscriptis, & quotquot eorum habere po-
tuit, mille supplicijs affectos perdidit: nam & canibus ali-
quot deuorandos obiecit, vt ex illis nulli euaserint, nisi q
fortè tunc extra regni fines fuissent.

Anno sequenti, qui à nato Messia fuit MCCCIII. ^{1404.}
mortuus deinde est Bonifacius, eiq; in pontificatum sur-
rogatus Innocentius VII. Quamobrem Ladislaus Romā <sup>Ladislaus vrbi
Romæ inhiat.</sup>
profectus, cupiebat populo persuadere, vt sibi Urbis im-
perium concederet. Cuius rei habuit sanè quædam prin-
cipia: sed cum non succederet institutū, morbum simula-
uit, eaq; causa venisse se ad Pontificē adorandū dicebat:
sicq; ab illo impetrauit, vt sibi triennio Latium, Via Au-
relia, & Ascolū in Piceno concederent. Et anno proximo ^{1405.}
à Colūnijs Sabellisq; vocatus, eandem ob causam Romā
venit: sed ne tunc quidem voti copos factus est, propter
seditionem quandam à populo contra suos milites con-
citatam. Quamobrem in regnū reuersus, quod re milita-
ri magnopere delectaret, aduersus Tarentinos expeditio-
nem suscepit, vt eam urbē Mariæ, Ramodelli Balzij quon-
dam vxori eriperet, quæ illam vnā cum filijs Leccij co-
mitibus tenebat. Ac post multam oppugnationem eam
deditione accepit: Mariam verò, etiam si triginta & octo
annos excederet, tamen quoniam formosissima erat,

*Tarentū à La-
dislao capitur.*

Maria regina.
 vxorem duxit, eamq; cum filijs Neapolim secum venire
 voluit. Hæc autem illa est, quæ post Ladislai mortem in
 patriam reuersa, multos adhuc annos vidua transegit, &
 Maria regina communiter dicebatur. Sed augebatur in
 Ladislao quotidie occupandæ Romæ desiderium: quam
 obrem reuersus est eò tertia vice, nempe anno seruato-
 ris MCCCCVII. & gnauiter illam oppugnauit: sed popu-
 lus insurgens illum repulit. Quod etiam si ita esset, tamē
 id certè effecit, vt Pontifex timore percussus ex Vrbe di-
 scesserit. Proximo autem, qui hunc sequutus est, anno, cū
 ei Columnij Sabelliq; fauerent, transigere cœpit cū Pau-
 lo Vrsino, qui ad Urbis custodiam relictus fuerat: iamq;
 etiam in Piceno Cararę comitem cum nouo exercitu ha-
 bebat, qui quotidie bonos progressus faciebat. Itaq; ea
 occasione oblata, ipse quoq; Romam mense Martio, cū
 duodecim millibus equitum, totidemq; peditibus profe-
 ctus est, eaq; obsessa, dispositisq; quatuor triremib. ad o-
 stia Tybridis, ciuibus com meatum impediēbat. Deinde
 parte exercitus ad Ostiam missa, illam occupauit. Dumq;
 hoc fiebat, paciscitur cum Paulo Vrsino, & aliquor copi-
 as in Urbē immittit. Qua re cognita, populus statim ad
 cum suos legatos miserunt, & Urbis imperium illi tradi-
 derunt: quare VII. Calend. Maij cum omnibus copijs, tri-
 umphantis modo ingressus, in S. Petri Palatium exceptus
 est: eodemq; die Capitolium atq; reliquas munitiōes
 vniuersamq; Urbem obtinuit, quam prius ter frustra op-
 pugnauerat. Quibus ita confectis cum toto illo exercitu
 Senensium in Tuscia fines ingressus est, eosq; atq; Flo-
 rentinos ad foedus secum ineundum conabatur impelle-
 re: sed id sanè ab ijs obtinere non potuit, quoniam Bonō-
 niensi legato iam antea cōfoederati essent: quamobrem
 ipsis atque etiam Aretinis excursionibus multum detri-
 menti attulit. Cumq; id ipsum etiam aduersus Cortona
 tentaret, eam à ciuib. certis conditionib. accepit: diuiso-
 que

*Ladislau Ro-
 mam occupat.*

1407.

1408.

que per Tusciam varijs ducibus exercitu, vt progredere-
 tur, & alia loca suo nomine occuparent, ipse Neapolim
 redijt. Interea verò Ludouicus Andiouinus II. cognito q
 Florentini Ladislao infensi essent, misit eò legatos, vt se-
 cum foedus aduersus communem hostem inirent: idque
 ab ijs impetrauit: nam Pisis, vbi tunc erat concilium, ita
 conuentum est, vt ab vna parte Florentini, Pisani, & lega-
 tus Bononiensis mille grauis armaturæ viros sustinerent
 contra Ladislaum, Ludouicus autē ex altera parte quin-
 gentos, & triremes quinquaginta instrueret. Eo foedere
 inito, discessit statim ex Narbonensi prouincia Ludoui-
 cus cum quinq; triremibus, & Liburnum primū, deinde
 Pisas perueniens, Alexand. V. pontificem nuper in cō-
 cilio creatum adorauit, & ab eo impetrauit, vt Apulia, Si-
 cilia, atque Hierosolymorum regni iura, in se prius colla-
 ta, confirmarentur: quod Ladislaus, dum Romam occu-
 pauerat, pontificum gratia excidisset. Coronam tamen
 eorum regnorum noluit illi Alexander imponere, quod
 eam iam antè à Clemente VII. Auenione accepisset: sed
 Ecclesiæ vexillum illi tradidit, & imperauit vt infestis si-
 gnis Ladislaum Ecclesiæ, concilijsq; hostem impeteret:
 nam Gregorium quoque XII. pontificatu ab eo concilio
 remotum fouerat. Tunc autem ad Romam cæterasq; Ec-
 clesiæ vrbes recuperandas; delectus fuit Malatesta Mala-
 testinus, qui Florentinis militabat, vna cum duobus mil-
 libus grauis, & mille quingētis leuis armaturæ equitib,
 quibus Bononiensis legatus cum suis, & qui cum Ludo-
 uico erant sese adiunxerunt. Iis rebus ira constitutis, Lu-
 douicus quidem in Narbonensem prouinciam reuertit-
 ur, vt se in sequens ver, ad illa quæ cum Alexandro con-
 stitisset expedienda, pecunijs cæterisque rebus instrue-
 ret. Sed Ecclesiasticus exercitus Oruletum, Monteflascō-
 nem, atq; Viterbium recuperarunt. Romam verò tūc oc-
 cupare non potuit. Quarum rerum certior factus Perot-
 H

*Ludouici II.
 foedus contra
 Ladislaum.*

*Ludou. II. cum
 pont. agit con-
 tra Ladislaū.*

*Malatesta Ma-
 latestinus.*

Perellus I-
nus.
tus Iyreus Pedemontanus Troiæ comes, qui regis nomi-
ne Romam gubernandam acceperat, & iam cum suis co-
pjis erat Perusia, collecto milite, qui hinc inde fuerat di-
spersus, adiunctisq; duobus equitū millibus, statim Vrbi
Paulus Vrsinus
Romam Ecce-
le
sia reperat.
subsidio venit, eamq; strenuè defendebat. Sed Pauli Vrsi-
ni virtus tamen, qui ad Pontificios transferat, tanta fuit,
vt quodam die cum Troiæ comite trans Tyberim con-
gressus, illum superârit, & in Urbem ingrediens eam Ec-
clesiæ nomine recuperârit, pulso videlicet comite in Nea-
politano regnum. Mortuus deinde est Bononiæ, proxi-
mo anno Alexander V. pontifex: cui successit Balthasar
Cossa Neapolitanus, qui Ioannes XXIII. appellari voluit:
Iudou. II no-
ua in Italiâ ex-
pediio.
& Ludouicus Andiouinus, sicuti cum priori pontifice cõ-
stituerat, in Italiam venit, atque in Latio copias suas, qui-
bus in regnum transiret, expectabat. Interea quoq; Ponti-
fex Romam ingressus est: quamuis ad Urbem veniens be-
nè diu metuerit, ne fortè si intraret, noui tumultus ab ijs
qui Ladislao fauerent, excitarentur: deinde Paulum Vrsi-
num & Sfortiam Cotignolam à Florentinis exautoratos,
& suis stipendijs conductos, Ludouico, vt cum suis cõiun-
gerentur, Ceperanum misit. Cæterùm cognouerat iam
Ludouicus, Ladislaum ad Roccam siccam, Pontemcor-
uinum inter atq; Santangelum & Sangermanum castra
habere: quamobrem deliberabat in consilio suo, quidnã
esset faciendum: ac diuersæ quidem erant sententiæ mul-
torum, sed urgente tamen id maximè Sfortia, placuit La-
dislaum eo loco quo esset, inuadendum. Itaq; Ceperano
VIII. Calend. Iunij discesserunt, Sfortia, qui fluuiū ad Pon-
temcoruinum vado primus traiecit, præcedente: & altero
die Ladislaum, qui illos forti animo expectabat, inue-
nerunt. Habebat secum Ladislaus inter cæteros copiarū
duces Bettum admirallium suum, Brazziū Viterbien.
Polincastrī, Campobassi atq; Oliueti comites, Zaninum
Trezium, Malacarneum atq; Danielem Castellānum. Et
postquam

postquam aciem instruxisset, Ioannem Caracciolum A-
nellini comitem cum sex alijs generosis nobilibus, eque-
stri dignitate donauit, & omnes eodem modo vestiuit,
quo ipse erat indutus, vt eorum singuli regem referrent,
atq; ita singulos singulis agminibus præfecerat, vt cum
prodirent, regem habere secum viderentur. Quibus ita
constitutis, concurritur ad prælium, primū quidem à
militibus Ludouici: inter quos prior fuit Sfortia adhuc,
Prelium ad
Roccam Siccam
& insidens generoso equo, qui Ceruus dicebatur, & à ne-
mine præter vnum stabularium seruum, domari poterat,
certamen magna cum violentia incepit. Quem sequenti
reliqui duces, vtrinq; pugnabant summa virtute: vt pla-
nè dubium esset, in quam partem victoria declinaret: nã
& ipsi bini reges strenuè pugnantes, nihil eorum negligebant,
quæ fortes imperatores decerent. Sed tandem Sfor-
tia ab vno latere & ab altero Paulus Vrsinus vehemen-
tissimè urgentes, Ladislai aciem fregerunt, eumq; supera-
runt. Pauci fuerunt interfecti, sed capti plurimi: nam Sfor-
tia ipse inter cæteros: Campobassi atq; Oliueti comites
cum multis hostium vexillis ceperat; & in suum tento-
rium reducerat. Vbi certamē finem habuisset; Ladislaus
Sangermanum se recepit: Ludouicus autem cum Sfor-
tia & Paulo Vrsino in castra reuersus, sub vesperam om-
nes captos dimisit, nec Ladislaum vltius persequutus
est. Qua re cognita ille cum ijs qui dimittebantur atque
alii, Sangermani sese muniuit: deinde omnes vias atque
aditus in regnum statim hosti præclusit. Non dubium est
autem, quin Ludouicus, si fortunæ benignitate vsus, non
tempus Ladislao ad sese reficiendum concessisset, regnū
vniuersum fuisset occupaturus. Quæ res occasionem La-
dislao dedit, vt cum illius prælij mentio fieret, dicere so-
leret, hostes suos, si fortuna vsi fuissent, primo die & re-
gnum & ipsummet regem capere potuisse, secundo re-
gnum solā modo: sed tertio iam ita fuisse à se prospectū,
Ladislaus præ-
lio superatur,
Ludouicus for-
tunæ prosperi-
tatem negligit,

vt neq; ipsemet capi, neq; regnum amplius occupari potuerit. Ludouicus igitur ea re confecta, in Leborios campos transire cupiebat: & cum Sangermani viam præclusam sibi esse videret, per Casilinum iter facere volebat: sed eo quoq; se prohibitum esse cognouit, & vndequa; magnas imminere difficultates: quamobrem Romam iterum cum omnibus suis copijs redijt. Sfortia verò cateriq; illius duces, cum nullos præterea apparatus ab illo fieri cernerent, in suas quique patrias reuertunt. Vbi aut Romæ aliquandiu mansisset Ludouicus, vnà cum Ioanne pontifice anno sequenti, qui fuit à nato seruatore MCCCCXI. Bononiam versus contendit, à Sfortia & Braccio comitatus, qui singuli ducentos leuis armaturæ equites habebat: & vbi Senas peruenissent Ludouicus in Galliam profectus est, Ioannes verò Bononiam: qua in vrbe Sfortiæ Cotignolam dedit, pro quatuordecim aureorum nummum millibus, quos ei pro stipendijs militarib. soluere debebat, eumq; cum omnibus posteris, comitem illius pronunciauit. Atq; hic quidem finis fuit expeditionis Ludouici Andiouini II. in regnum Neapolitanum: neque enim deinceps vnquam in Italiam amplius redijt: in qua ignorantia atq; ignauia sua fructus neglexerat victoriæ, quam sui milites summa virtute comparauerant. Ladislaus autem pulso hoste imperium suum cum pace gubernabat: ex qua re occasione sumpta, vt erat homo inquietus, & qui re militari magnopere delectabatur, Romam iterum occupare deliberabat. Sed aduertebat simul, non se posse id facile obtinere, priusquam Paulum Vrsinum rebellem in sua potestate haberet: quamobrem Sfortiam illius alioquin hostem instigauit, vt illum bello persequeretur, & ille in Piceno deprehensum Paulum, in Contrada arce, obsedit. Quare cognita Ladislaus, statim cum magnis copijs Romam contendit: atq; exulum caterorumq; quos in vrbe suæ factionis habebat ope, moenia multis

locis

locis insigni quadam industria rupit, & anno salutis MCCCCXIII. in Urbem ingressus, illam imperio suo, vt prius fuerat, subiecit. Florentinos autem mercatores omnes qui ibi essent, bonis spoliauit: deinde, relicto in suum locum prorege Troiæ comite, Neapolim redijt: atq; hic Sfortia vrgente, ad res, quas per Latium gerebat, elegit summum imperatorem Nicolaum marchionem Estensem Ferrariæ dominum, cui scipionem imperatorium, & triginta aureorum nummum millia honorarij causa misit. Hisce rebus confectis, quod esset Ladislaus homo imperij cupidissimus, exercitum in Tusciam conuertit, & Fulginium Tudertumq; obsidens, non occupauit illa quidem, sed Paulum Vrsinum, quem paulò antè sibi reconciliatum, conduxerat suis stipendijs, capiendum curauit. Deinde Perusium reuersus, Florentinis, quorum perpetuus fuerat hostis, vicinitate sua magnum incussit timorè: ex quo illi suos legatos ad eum miserunt, & pacem postularunt quibuscunq; tandem conditionibus. Atq; eam impetrarunt illi quidem, sed Ladislao id non tam benigno animo faciente, quàm (sicuti putabatur) vt meliorem haberet occasionem illos deinceps fallendi: iisdem verò pacis conditionibus illis vendidit Cortonam ingenti pretio, quam Florentini deinceps semper possederunt. Hic verò dum ageret, in febriculam incidit: quamobrem vnà cum Paulo captiuo Romam, & inde Neapolim se contulit: neque febris villo modo mitigabatur, sed per dies aliquot crescebat, ac tandem sexta Augusti luce, eum è medio sustulit, anno salutis Christianæ MCCCCXIII. postquam viginti & nouem annos regnasset. Liberos nullos reliquit, sed regnum Ioannæ sorori, cui à Dyrrhachio nomen erat, testamento legauit: de qua iam tum propheticus quidam versus circumferebatur, hoc modo:

Vltima Dyrrhachi fiet destructio regni.
Cæterum fuit Ladislaus vir forma satis venusta, belli

H 3

Quis fuerit
Ladislaus.

242.

Finis verū Ludouici II. in regno.

Ladislai motus contra Romam.

Paulus Vrsinus obsessus.

1413.

Nicolaus Estensis marchio.

Ladislai bellum in Tuscos.

Cortona Florentinis vendita.

Ladislaus moritur.

1414.

+

cosus, imperandi cupidus, fortis, & in rebus gerendis magnanimus: terrori erat omnibus, & Florentinis maximè, quos veteri quodam odio prosequeretur, vsque adeò, vt illi morte sua iam ab omnibus periculis liberati esse viderentur: quod minimè dubitarent, si Ladislaus diutius vixisset, fore, vt sub illius iugum aliquando reduceretur. Arma atq; militarem rem omnem plurimi faciebat, semperq; volebat ipsemet interesse expeditionibus ac prælijs, nisi magna quæpiam re impediretur. Vigiliæ atq; laboris patientissimus erat, & aliquantulum balbutiebat: sed eius rei causa putabatur fuisse ex Veneno quodam, quod iuueni adhuc ei propinatum fuit: à quo cum magnum periculum ipsi impenderet, suadentibus ita medicis inuolutus fuit sæpius mulorum corporibus recenter diuisis, eoq; calore à veneno liberatus est. Erga omnes liberalis erat, & maximè milites, in quos permultos sumptus faciebat: ipse verò vestitu minimè splendido utebatur, præsertim in castris: cumq; sibi à veneno metueret, ex improvisò quoslibet milites in castris visitabat, & vnà cum illis, absq; vlla pompa regali, quibuslibet cibis vesceretur. Peregrinos qui illum conuenirent, omnes honorifice tractabat: Gregorium verò XII. pontificem, Caietæ plures menses tam amicè tractauit, vt nullum in ea re officij genus prætermiserit: quamuis ille è contrà, vir alioquin integer, sed honoris qui Apostolicæ sedi deberetur cupidissimus, non per omnia Ladislao in ijs rebus satisfecerit, quas ab ipso postularet. Ac fuit sanè Ladislaus, vt rem paucis complectar, ex eorum principum vnus, qui inter bonos potius quàm malos recensentur. Illius autè mortem testantur quidam (& communis quoque fama est) veneno fuisse procuratam, Perusiæ videlicet à muliere, cum qua veneream consuetudinem habere soleret: quæ Florentinorum instinctu pudendum venenato medicamento inungens, illum quoque infecerit, eamq; rem

Venenum ei
propinatum.

rem aiunt in hunc modum accidisse: Erat mulier illa Medici filia, iuuenula, pulcherrima, cuius cõsuetudine rex plurimum delectabatur: ex qua re sumpta occasione, qui negocium hoc tractabant, maximo præmio proposito medicum sollicitarunt, vt filia opera Ladislaum è medio tollendum curaret. Atque ille, hanc ditescendi rationem non negligendam esse ratus, vnguentum venenatum filia tradidit, iussitq; eo inungere pudendum ante coitum: sic enim fore, vt regis amor erga illam, magis magisque augetur, & nunquam deinceps ab illo derelinqui posse. Quamobrem simplex iuuenula, regis amore capta, parenti obtemperauit, & membrum inungens statim interiit: deinde rex eodem, vt diximus, veneno infectus, itidem mortuus est: sed non sine delirijs: In extremo enim vitæ spiritu ferè, vehementer inter cætera inelamabat, vt Florentini Paulum Vrsinum caperent: & alia eius generis item multa repetebat, de quibus valens prius diligenter cogitasset. Dicitur autem venenum id ex succo Napelli compositum fuisse, re alioquin maximè venenata: sed non desunt tamen, qui historiam hanc falsam omninò esse existimant.

Ioanna igitur huius nominis secūda, quæ prius Sterlichio duci nupserat, è Dyrrhachinorum Gallica familia nata, anno Christianæ salutis M C C C X III. regnum à fratre Ladislao pacificum accepit, simulq; etiam magnas strenuorum militum copias. Fuere enim in regno sub obitum regis, inter cætera, sedecim equitum millia, sub optimis ducibus merentia: inter quos primus erat Sfortia, deinde Laurentius, Michael qui & Michelettus postea nuncupatus fuit, Iacobus Caldora, quem etiam Iacopuccium alicubi appellatum deprehendimus, Monderisij item, Troiæ Cararæque comites, Cicholinus Perusinus, Julius Cæsar atque Fabricius fratres Capuani.

Vixq; iam confirmata erat, cum omnem regni atq; aulæ suæ administrationem Pandulfello Alopo comiti Neapolitano comittebat, camerario suo videlicet, iuueni formosissimo, quæm à sese educatum magnopere amabat: atque secum eum duxerat, cum Sterlichio duci nupsisset, ita mortuo duce Neapolim cum illo redierat, & cum publica venereæ consuetudinis infamia, semper apud se habebat. Sed cum animaduerteret tamen regina Pandulfellum eo modo in omnium aulicorum odium incurere, nubere decreuit, quod ea ratione extinctum iri incendium illud speraret: cumq; multi ei mariti proponerentur, vnum præ cæteris elegit Iacobum Narbonensem Picensi comitem, itidem ex regia Gallorum stirpe oriundum, sed reginæ parum admodum cognatum: ea conditione tamen, ne regis, sed Tarenti principis tantum, aut ducis nomen sibi usurparet: & ille sanè comitis nomine cõsueto fuit contentus. Cæterum duces militiæ cæteri que regni magnates, qui Pandulfellum atque Sfortiam, quod nimia essent apud reginam autoritate, oderant: Iacobo comiti significabant, vt bona regij nominis spe veniret: se enim ipsi regnum tradituros. Quamobrem venit ille, sicuti conuenerat, nauali itinere, & Manfredoniam primum in Apulia appulit: deinde Foggiam, Troiam, Casal-dabaram & Beneuentum perueniens, ab omnibus ducibus totaq; nobilitate, quæ obuiam prodierat, tanquã rex salutabatur atque excipiebatur: solus Sfortia eum vti comitem salutauit. Itaq; reliqui duces communi consensu statuerunt vt caperetur: & vbi Iulius Cæsar Capuanus cū eo, coram Iacobo comite, acerrimis verbis benè diu contendisset, Sfortia, ceu dirimendæ litis causa, in conclave adductus Iacobi nomine vincitur, & vniuersi illius comites, qui Beneuenti erant, spoliati sunt. Hisce peractis, Iacobus Neapolim ingreditur, & regia pompa exceptus, patricos post dies Ovi arcem proditione occupauit, & Pandulfellum

Ioanne II. nuptia.
Iacobus Picensi comes.

Iacobus Ioannis maritus Neapolim ingreditur.

dulfellum capite plectendum, Sforriamq; tormētis cruciandum curauit: quo minus enim hunc quoq; è medio tollere auderet, obstabat Michelettus, qui cõiunctis Sfortianis copijs Tricarici sese communicat, & excursionibus eam regionem Neapolim vsq; depopulabat. Et Margareta Sfortiæ soror, Michelini Rauignani strenuissimi militis coniunx, vnà cum aliquot mariti sui granis armaturæ viris prodierat, & quatuor viros nobiles ceperat, qui à Iacobo Tricaricum, vt de pace cum Micheletto agerent, si de publica missi fuerant: seq; eos suspendio mulctari velle minabatur, nisi frater illi restitueretur. Erant autem ij Antonellus, Polderigus, Matthæus & Rossus Caietanus, viri præcipui: quamobrem necessum Iacobo fuit, eorum causa, cum Micheletto, Laurentio atq; Maria ita pacisci, vt Sfortiæ vitæ nulla vis inferretur: quod proinde sicuti iureiurando promisit, ita quoque fuit obseruatum. Iis rebus ita confectis, Iacobus maximos quosque, iam hunc locum illum, loco mouere, dignissima quæque munera per homines Gallos administrare, reginam ab omni administratione remotam & veluti relegatam in conclauis tenere, & ne ad opus quidem venereum admittere cœpit. Ac cæteri quidem duces & aulica nobilitas ob eam causam murmurabant: sola regina foeminea quadam malitia, irâ dissimulabat, & hoc vitæ genere à laboribus atque curis alieno delectari se fingens: choreis tripudijsque, quibus Galli magnopere gaudent, hilarem vitam se ducere monstrabat. Quod etiam si ita esset, tamen fieri non poterat, quin animi dolorem amicis suis quandoq; innueret, & ei morbo tacitè remedium postularet. Quamobrem Iulius Cæsar Capuanus, qui concitato Iacobo comite aduersus Pandulfellum & Sfortiam, in summum reginæ odium inciderat, offensæ causa, quod plerunque iniuriâ inferentibus euenit, oblitus, reginam tentare cœpit, & tandem vsque peruenit, vt operam suam ad Iacobum è medio

Margareta Sfortia.

Iacobus tyrannus est.

Iulij Cæsaris malum consilium.

tollendum, ei obtulerit. Atq; illa, vt erat malitiosa, ratâ hanc esse commodam occasionem, qua & illatam sibi prius à Iulio iniuriam vlcisci, & gratiam maioremque libertatem apud Iacobū posset impetrare, placere sibi consilium simulauit, eumque hortata est, vt diligenter de ratione perficiendi cogitaret, & intra octiduum reuertetur, vt tunc certum aliquid de eo negotio constitueret. Eo dimisso, magnum dolorem præ se ferens, Iacobo marito rem omnem patefacit, tanquam illius salutis studio, quæq; Iulij machinis obsistere nequeat. Et vt rem clarius demonstraret, iubet maritum octaua die cū aliquot fidissimis viris armatis, post lecti stragula clanculum late re: deinde intromisso Iulio, rogauit quid de ea re cogitasset: ille verò vbi modum Iacobi enecandi ostendisset, simulque in ipsum atque Gallos omnes vehementer inuectus fuisset, comprehensus est ab illis qui latebant illic, & secundum iuris statuta capite multatus. Cum igitur Iacobo id magnum amoris atq; fidei erga sese argumentum in regina videretur: breui tempore post concessit illi, vt extra arcem liberè quò vellet prodire, & deambulare posset. Ex qua re, Otho Caracciolus, qui nobiliū, & Anechinus Morinellus qui gregariorū militum duxerat, occasione sumpta reginam semel ad conuiuium, cum aliorum item coniuratorum consensu, inuitarunt in urbem, atque illinc eam in Capuanam arcem introductes, Sfortiam subitò liberarunt, & cæsis confestim spoliatisque Gallorum præsidij, urbem vniuersam in reginæ potestatem reduxerunt. Iacobo autem comiti id solū libertatis reliquerunt, vt si reginam, eius tamen consensu, accederet, gladiolo vnico esset accinctus: & quadraginta solummodo Gallos in Italia, ad corporis sui custodiam alere posset. Nec longo tempore post, Iacobū fraude comprehensum curauerunt in Oui arce detineri: ita iubente regina scilicet, quæ res Urbanas suorumque reddituum

*Proditio Iulij
Cæjaris.*

*Iacobus malè
fidit uxori.*

*Otho Corac-
ciolus Anechi-
nus Morinell.*

*Iacobus capi-
tur.*

dituum administrationem Marino Boffæ iurisperito demandauerat, viro ad huiusmodi munera aptissimo, & optimæ apud ciues existimationis: secum autem habebat Ioannem Caracciolum, cuius amore cum esset capta, magnū regni Siniscalchum eum creauerat. Sed hic Sfortiæ auxilio, quem ille grauiter læserat, Marinum breui tempore à suo munere remouendum pellendumque ab aula curauit. Iamque auctus potentia, Sfortiæ quoque tantam esse apud reginam virtutis nomine autoritatē, grauiter ferebat, ac de illo etiam remouendo tollendoque medio cogitabat, ac si aliquod periculum à Sanseuerinis immineret, iussit illum traiccto Sarno in Dianam vallem aduersus illos prodire: simulque etiam curauit, vt reditu deinde ad Scaffatum pontem prohiberetur, & obsesus illic malè tractaretur. Sfortia vt mandatum accepit, & cum copijs per Scaffatum pontem transiēs, de eo quòd Siniscalchus contra sese machinaretur certior fit: quamobrem paciscitur statim cum Sanseuerinis, deinde solus rustici habitu vnicaque in capite galea, per eundem pontē incognitus redit, copias verò suas in plures partes diuisas, quibuscunque possent vijs sequi se iubet: ijsque iam ita collectis, quodam die summo mane, Othino & Francitico Morbillo fauentibus, Neapolim ingreditur, eamque vniuersam percurrens, reginæ nomen inclamat, seque obtestatur ob eam causam aduenisse, vt illam ex magni Siniscalchi seruitute, & Christophori Caietani Fundi comitis auaritia liberaret. Id populo minimè displicebat, quòd existimarent à Sfortia reginæ urbisque comoda procurari: sed regina è contrà, populo vt in seditionibus fieri solet ad arcem concurrente, clamabat, vt si qui sui & Dyrrhachinæ familiæ amici essent, impetum in Sfortiam facerent, & hostem illum atque proditorem perderent. Qua re concitatus populus, lucrique etiam spermotus, Sfortiā ex improviso inuasit: & ille oppressus

*Marius Boffæ
Iohan. Caracciol.*

Miseria aulica

*Sfortia contra
Siniscalcū Nea-
polim ingredi-
tur.*

ea ratione prælium commisit, amissisque sexcentis circiter equitibus, per Pedegrottae viam fugiens euasit, & Cerrâ sese recepit. Hic verò reparatis copijs, excurrerebat quotidie Neapolim vsq; & regionem populabatur: obtestâs interim paratum se esse reginae summa fide seruire, iteq; regno vniuerso, non secus atque antea fecerit: si modò ñ remouerentur, qui malè rempubl. administrarent. Eam autem ob rem Neapolitani propè coacti, de communi consensu, quòd in ea vrbe rarù alioquin esse solet, quosdam elegerunt, qui ijs rebus prospicerent, & imminetia vrbi pericula auerterent: ijque cum minis, tum precibus eò reginam adduxerunt, vt pacem cum Sfortia fecerit, eoque pristinae dignitati restituto, & literis per Italiã missis, cõtra planè quàm prius scripisset, sese iam sentire de illo significarit. Vtq; firmior ea pax esset, primùm iureiurando sibi mutuò Sfortia & regina promiserunt, se neminem deinceps audituros, qui dissidium inter eos vellet, sed ipsosmet, si quid incideret, apertis verbis significaturos: deinde arcem nouam Francisco Ricardo Ortonensi pignori tradiderunt, viro integerrimo, & vtriusque summo amico, cum mandatis, vt absque discrimine in eam, reginam Sfortiamq; admitteret. Hac inter eos pace constituta, Siniscalchus Romam in exilium relegatur, & Martino pontifice precibus instante, Iacobus quoq; liberatur, ea conditione, vt sicuti prius pactum fuerat, regina fascas regios, ipse non nisi comitis nomen possideret. Atq; ille quidem ea ratione liberatus, nihil æquè cordi habebat, quàm vt Sfortiam tolleret: ei que regina in ea re consentiebat, quòd illius causa se Siniscalchi commercio priuatam esse sciret. Iamque maiorem nobilitatis partem, vt in Sfortiae mortem coniuraret adduxerant: sed ille cognita periculi magnitudine, Ioannis Herculani Fauentini fidis. sui centurionis consilio (qui aiebat tunc demù cessaturum reginae in illum odium, cum illius causa sub-

lata.

Jata esset) prudentissimè se interposuit, causaque fuit vt Siniscalchus reuocaretur: neque enim reginae animum vllò alio officij genere magis sibi deuincire potuisset: vt tamen securior esset, binos illius filios obsides sibi tradidit. Iacobus verò cognito quòd Siniscalchus reuocatus esset, & Sfortia reginae reconciliatus, metuebat sibi, ne fortè quæ de illo egisset aliquando patefierent: quare deambulationis prætextu, ad portum sæpius profectus, Genuesem nauim, quæ illic fortè erat, conduxit. eaq; tacitè conscensa, Tarentum nauigauit: cumque regina missis eò copijs illum obsedisset, vt se defendere non posset, vendidit ille vrbem Ioanni Antonio Vrsino, qui postea à regina princeps illius confirmatus fuit, & in Galliã profectus sese vitæ religiosæ addixit, & deinceps Heremite habitu vixit: is videlicet, qui antea Neapolitanus rex fuerat nuncupatus. Dum hæc ita geruntur, Braccius de Forrebrachijs dux militiæ, Assisium, Tudertù, atq; Perusiã occupauerat, & Ecclesiæ vrbes lustrans Martino pontifici bellum faciebat: quamobrem ille feudatarios suos implorandos esse ratus, anno salutis nostræ MCCCCXIX. 1419. misit Neapolim Franciscũ Montepolitiano oriundũ episcopũ Aretinum, & Angelum Romanum Anagninensem Antistitem, vt Ioannæ Apuliæ, Siciliae, Hierosolymorumque regni coronam conferrent: ea conditione, vt sibi aduersus Braccium tria equitum millia auxilio mitteret. Itaque deligitur ad eam expeditionem Sfortia, non sine magna regine atque Siniscalchi lætitia, qui illum procul à se esse cupiebant: & cum ad Viterbij fines peruenisset, prælium cum Braccio cõmisit, ac Nicolai Vrsini, qui Ecclesiæ stipendijs prælio intererat, proditiõne à Braccio superatus est, & maiorem exercitus partem amisit. Quamobrem regina atq; Siniscalchus, hanc esse occasionem existimantes, qua Sfortiam cõmouissent remouere possent, ei renunciarunt, ademptis quoque illi peris. Donat ex re-

Pax inter reginam atq; Sfortiam.

Iacobus Liberatus.

ditibus quibusdam regni percipiebat, Braccium conduxerunt. Erat autem Martinus pont. per id tempus Florentiæ, & cognita ingratitude reginæ, Sfortiam ad sese vocauit, captoque consilio cum eo, regni iura in Ludouicū Andiouinum III. Secundi filium ex Violante Aragonica natum contulit, cuius oratores tunc ibi aderant, Ioannamque iuribus regni excidisse pronunciauit. Quibus ita confectis mense Ianuario, anno Domini MCCCCXX. Sfortia, hortante Martino, ad Ludouici stipendia oratorum illius opera transijt: & vbi constituissent vt ille proximo Iunio mense ex Gallia in regnum veniret, accepta pecunia à pontifice, sub finem Maij in regnum contendit, maiori celeritate, quam quisquam existimasset, remissoque sceptro atque Vexillo reginæ, se deinceps vt hostē venturum significauit. Deinde prope Neapolim transiens, cum regina, quæ de arcis fenestra prospiciebat, colloquutus est: & multis vtrinque exprobratis, significauit se haud mediocre bellum ei esse facturum: non tam illius, quam suorum consiliatorum perditissimorum hominum causa. Paulò post autē circa Maij initium, ad Casam nouam iuxta portam Capuanam castra posuit, vallisque fossis, atque aggeribus tutissimè munitus, Ludouici aduentum expectabat: dumque illic ageret, non desinebat occulta consilia tractare cum Francisco Gattolo Neapolitano, cui Auerse arcis custodia mandata erat, ijsque tantum efficit, vt urbem eam cum arce in Ludouici potestatem reducerit. Interea adest Ludouicus, qui die Augusti quintodecimo, quo virginis Mariæ assumptio celebrat, sese Neapolitanis ostentauit, cum quinque Genuensium nauibus maximis, & nouem alijs triremibus optimè instructis: ductoremque; Baptistam Fregosium habebat. Sfortia verò ea classe conspecta, ad mare declinauit, & iuxta Resinæ turrim metatus est. Cæterum per eos dies Barchinone, quæ Cathalonix vrbs est, soluerat Alfonso Aragonius

Sfortia renunciat reginæ.

Ludouici III. Andionini aduentus in regnum.

nus rex, cum triginta triremibus & quatuordecim magnis onerarijs, ac mense Aprili in Corsicam appellens ad Bonifacium castellum, vnam ex Genuensium colonijs, quæ olim portus Syracusanus dicebatur, castra posuerat: habebatque iam etiam Florentiæ apud Pontificem legatū suum Garziam Hispanum. Et cum regina Ioanna, eodem tempore ibidem haberet etiam ipsa oratorem suum Antonium Caraffam, cui à Malitia cognomen fuit: sollicitauit is Garziam, vt regem suum hortaretur, ad Ioannam, quæ iam septem annos post Ladislai mortem, regnum tenuerat, aduersus Ludouicum defendendam, illiusque tutelam suscipiendam: sese enim apud eam è contra, operam daturū, vt Alfonso adoptaret & regni Neapolitani hæredem institueret. Iamque diu isthæc consilia inter sese bini legati tractauerāt, & tandē, clam pontifice, Plumbinū inde in Corsicam ad Aragonicum exercitum ambo peruenerunt, & regi negocium proposuerunt. Quoniam vero Ludouicus & Alfonso consobrini erant, & iam antea quoque inter illos conuenerat, ne hîc illum in Neapolitana expeditione impediret, diu fuit de ea re deliberatum. Sed tandem, quæcumque causa eum mouerit, propositam conditionem Alfonso certè suscepit: voluitque; vt authenticis literis regina illa omnia confirmaret, & sibi, antequam in regnū veniret; Nouā atque; Oui arces traderet. Quibus ita constitutis, discesserunt bini legati: Alfonso autē ad Bonifacij obsidionē manens, promisit se pacta auxilia mox Neapolim missurū. Interea igitur dum Ludouicus contra Neapolim classem suā, vti diximus, haberet, & Sfortia ad Resinam turrim metaretur: appulerūt Neapolim sub Augusti finē, octodecim Alfonsi triremes & quatuor biremes, quibus vehebantur tres eius clarissimi oratores: Ramūsus Periglius videlicet, Ioānes Mōcadus & Bernardus Stantiglius, quæ capita illa de Alfonsi adoptiōe, & successiōe in regnū p̄fecerūt, eiusque; nomine binas arces pactas acceperūt.

Amor inter eos sanguineos.

Alfonsi ad 30. legati.

Sfortia verò Ludouicum iam cum suis copijs Auerfam adduxerat, & ipse Calale Fragoleum obsidebat. Atque Alfonso ipse iam in Calabria Bonifacium vsque adeò vferat, vt eius incolæ deditiōē, nisi intra dies aliquot suppetiē ferrentur, pacti iam essent: sed Genuenses Ioāne Fregosio Thomæ filio duce, cum septem triremibus secundo vento adiuti, eò peruenerunt XXVIII Decembris, paulò ante tempus deditiōni constitutū videlicet, quòd Calend. Ianuarij erat pactum: fractisq; vi catenis, pontibus, cæterisq; munitionibus, quibus Alfonso portū ambierat, in eum ipsamq; urbem ingressi sunt: Quamobrem Alfonso eo instituto relicto, cū vniuersa classe Neapolim peruenit, atq; hīc in Oui arcem honorificè exceptus est. Erat autem excipiendi illius causa, pons in mare prominens constructus, qui antiquis quibusdam nauibus nitebatur: in quem cum esset peruentum, fortè frangitur tabulæ quædam, propter hominum scilicet multitudinem, aut quod minus benè compositæ fuissent, sub ipsius Alfonso pedibus, & ipse in sentinam incidens, aliquantulum madefactus est: eaq; res, vt fieri solet, risui multis fuit, nonnullis quoque præsagium quoddam visa est. Ingressus tamen est nihilominus in urbem: & primum quidem templa, deinde reginam magnifica pompa salutauit. Sed Sfortia cognito Alfonso aduentu, constituit Ludouicū regem suaq; signa militaria Neapolitanis mōstrare: quare discedēs ipse Calale Fragoleo, & Ludouicus Auerfa, omnē equitatū pedestresq; copias conianxerunt, & per loca horrensia Neapolis atq; paludosa pgressi sunt vsq; ad Magdalena pontē, q locus ab urbis mœnibus mille passibus, à mari autem tantum abest, quantum emissum ex arcu telum vnà vice potest permeare. Hic ergo consistentes excursores suos præmiserunt. At Neapolitani & Cathalani, audito Campani æris sonitu, cum Iacobo Caldora, Ursino Ursineo, & Berardino Garda ducibus,

Ludouici præliam cum Alfonso.

bus, instructa acie prodierunt ipsi obuiam, & præliū commiserunt. Alfonso verò conscensa nauī, & adiunctis adhuc sex alijs optimè instructis, à latere pugnantes spectabat, suaq; tormenta nihilominus in Sfortianos vibrabat. Atque hīc quidem cum pugnaretur cominus acerrimè, seque mutuò alternatim pellerent: Squartia Neapolitanus Sfortianorū cataphractorū robustissim⁹, cuius virtus & rei militaris peritia eo tempore per Italiam celebris erat, etiam si præ cæteris se strenuissimè gereret, adeoque omnibus propè admirationi esset, tamen à multitudine tantopere vrgente, deiectus ab equo captusq; fuit: eumq; Alfonso ad sese allatum honorificè excepit, quæsiuitq; vt Sfortiam sibi monstraret: eumq; ille locum ostendisset, quo Sfortia pugnaret, vetuit rex ne in eum tormenta amplius emitterentur. Quam rem cū Squartia Sfortiæ significasset, mandauit & ipse vicissim toti exercitui, ne Alfonso nauim deinceps peterent. Pugnabatur igitur iam acriter vtrinque per tres horas circiter: sed tandem, die iam inclinante, tanta fuit Sfortiæ vehementia, vt hostes intra urbis mœnia vsque coegerit, & Ludouici vexillum ante portam crexerit, atque per quartam horæ partem defenderit: Alfonso scilicet spectante hæc omnia, qui propterea ad Squartiam conuersus, dixisse fertur, se nunquam militem tantæ virtutis conspexisse, itaque libentissimè velle se ei, hæc omnia condonare, quæ contra se pugnando eo die egisset. Facto pugnandi sine, Sfortia non sine magno Ludouici regis honore, exercitum ea nocte per Nolanas villas distribuit: neque deinceps quicquam eo anno memorabile, ab alterutra parte gestum est: sed Ludouicus quidem Auerfæ, Sfortia in eius suburbijis hybernauit, & exercitus quoq; partem Cerræ habuerunt. Sequutus est annus salutis Christianæ MCCCCXXI. quo regina atque Alfonso Braccium suis stipendijs conduxerunt, & præter illa, quæ ei regina prius

Squartia Neapolitanus.

Sfortia virtus.

1421.
Braccius à Iohanna conducitur.

sola obtulisset communi consensu, cum vtriusq; Aprutij (hoc enim nomine tunc utebatur) Constablium declararunt, & Capuana vrbe omnibusq; eius munitionibus donarunt. Quamobrem ille, accepta per suos legatos ea vrbe atq; arcibus, Iunio mense Neapolim venit: deinde Augusto proximo Castrum marinum exussit, quæ prima illius fuit in regno res gesta: tentataq; Nucera, cum eam non posset expugnare, ad paludosa loca iuxta Neapolim redijt, & principio Octobris profectus Sangermanû, Mignanum cum aliquot alijs arcibus cremauit: atque hinc Neapolim reuersus, vnà cum Alfonso ad Cerrâ obsidendam contendit: quam vi certè occupare nequiverunt, sed Sfortiani milites tamen imminente hyeme, cum honorem Alfonso exhibuerunt, vt veluti ex pacto coacti discesserint, & Alfonso atq; Braccius positis ibi signis militariibus, quæ sequenti die mox repetierunt, sese iterum receperunt Neapolim. Ludouicus interea Romæ erat, & pontificem de nouis auxilijs sollicitabat: quare misit pon-

Tartaglia Lauellus contra Ioannam missus. tifex in regnum, eius rei causa, Tartagliam Lauellû cum octingentis equitibus, vt se cum Sfortianis copijs cõiungeret: iamq; imminente hyeme, Sfortia quidè Beneuenti, Tartaglia Auersæ, Braccius Capuæ, & Romæ Ludouicus ad hybernandum permansit. Sequutus est annus ser-

1422.

uatoris MCCCXII. quo Sfortianæ res ob pecuniæ inopiam, & quòd neq; Pontifex neq; Ludouicus auxilia subministrarèt, paulatim in peius ruere cœperunt: nam & Tartaglia Lauellus cum Braccio aduersus Pontificem occulta consilia tractabat: cuius rei causa, Sfortia, pontificis mandato, illum Auersæ captum tormentis examinauit: cumq; crimen confessus esset, capite secundum iuris formam plectendum curauit. Qua occasione sumpta Ioanna, Alfonso atque Braccius cum Sfortia de pace agere cœperunt, ac tandem annuente Pontifice eam perfecterunt, Braccius enim primus in Presenzana sylua, quæ

in

in Sessæi ducis ditione est, postquam multa cum Sfortia colloquutus fuisset, antiquam cum eo amicitiam restituit: deinde ex regno decedens Tifernum obsedit, & in suam potestatem reduxit, itemq; Horsam etiam, quam deinde ciues sexdecim milibus aureorum nummum redemerunt: tum nocte dieq; progrediens, in Lucensium fines ingressus est, eosq; excursionibus lustrans, tantam abstulit inde prædam, vt sexaginta aureorum nummum milia valeret, ijsq; peractis in suam ditionem cõtendit. Sfortia verò statim Caietam ad Ioannam atq; Alfonso profectus est, qui eò, peste Neapoli vehementer grassante, cõcesserant, ac vigintiduobus diebus ibi commoratus, non modò in gratiam à regina atq; Siniscalcho receptus est, verum etiam secretiora quædam cum Ioanna consilia agitauit: ex ijs enim quæ postea sequuta sunt, facile apparet, reginam iam tum aliquid de Alfonso sinistri suspicatum fuisse. Condiciones autem inter eos, quibus reconciliabatur, apertæ quidem tales fuerunt, vt communibus reginæ atque Alfonso stipendijs se conductum esse agnosceret, & vtrique, si eius operam imploraret, ex æquo prestito esset. Iis ita perfectis, cum Manfredoniam sibi etiam confirmassent, Sfortia Sessæm sese, ad coniugem suã contulit. Sed Braccius sequenti anno, Aquilam Maio mense ^{1423.} obsedit, vt sibi eam subijceret. Neapoli verò itidem noui atq; periculosi motus eodem tempore extiterunt: nam regina ipsa atq; Siniscalchus, quacumq; tandem ex causa, Cathalanos odio habere cœperunt, & illinc natæ suspiciones paulatim vtrinque augebantur. Iamq; magnates illi Cathalani, qui Alfonso magno numero aderant, cum per vrbe deambulantes, audirent solius Ioannæ Dyrthachijq; nomen à populo inclamari, omnia illa lætitiæ signa vocesq; blandientes ad reginam dirigi, nullamque Alfonso regis sui fieri mentionem, existimabant eodem modo regem minoris quàm par esset fieri. Itaque Alfonso

K 2

Discordia inter Alfonso & Ioannam.

Tartaglia Lauellus proditor.

Sfortia Ioannæ reconciliatur.

ab illis instigatus, & sua sponte quoque permotus, decreuit prius id aduersus reginam tentare, quòd illam in sese machinari iam arbitraretur, eaque capta regnum vniuersum occupare: Sed cum id sibi difficile esse cognosceret, nisi prius illam Siniscalchi praesidio spoliaret, quòd is prudens, & rerum Ioannae esset studiosissimus, morbum simulauit, neque reginam in Capuana degentem per totum triduum visitauit. Atque illa Alfonso re ipsa agrotare rata, Siniscalchum, vt illum inuideret dimisit: qui vbi in arcem nouam ad eum peruenisset, statim cum vniuerso comitatu est detentus, & Alfonso conscens equis in Capuanam arcem contendit, vt reginam ex improviso, iamque Siniscalcho destitutam obrueret. Verum vnus ex Siniscalchi famulis, quem non aduerterant cum alios caeperent, iam aufugerat in Capuanam, & reginae rem omnem patefecerat: quam ob rem iusserat illa statim arcis portas occludi, Alfonsoque si ingredi vellet, non intramitti curauerat: & Samnutus quidam Capuanus robustissimus fortissimusque vir, & custodem arcis praefectus, obserata ea porta quae in urbem tendit, ad claudendam alteram properabat: nec tam celer tamen esse potuit, quin Alfonso, qui Formelli viam extra moenia sequutus fuerat, prior eò perueniret, eius enim equus prioribus pedibus pontem iam attigerat: quam ob rem accedens Samnutus, equum freno apprehensum ex ponte vi repulit, eumque attollere curauit: & Rex cum se spe esse frustratum cognosceret, vim inferre decreuit, ibique persistens, & milite aduocato, appositisque tormētis bellicis, reginam obsidere, & Capuanam arcem strenuè coepit oppugnare. Illa igitur in tantis difficultatibus constituta, Sfortiam accersuit: atque is, qui tunc ad Mirabelli monasterium castra habebat, sine mora vlla Neapolim contendit: cumque eum rex sollicitaret, vt suas partes sequeretur, respondit, se id facere non posse propter pacta quae cum illis haberet: primū enim

Siniscalchus capitur.

Samnutus Capuanus.

Sfortia à regina vocatur auxilio.

enim se fuisse à regina vocatum: itaque rogare se, vt illud institutum omitteret. Verum Alfonso obsidionem nihilominus continuabat, & Sfortia itidem pergens, eò peruenit septimo Calend. Iunij, & cum Cathalanis acerrimū praelium commisit, quod sex ferè horas durauit: In quo cum illos iuxta Formellū, quod Noua domus appellatur, pellere nequiret, curauit inter pugnandum, quosdam ex suis muros retro illam domum perumpere, & Cathalanos ea quoque parte inuadere: quòd cum ab his strenuè factum fuisset, Cathalani sese in medio hostium esse videntes, relictis armis aufugerunt versus urbis portam, & Sfortiani insequuti, plurimos sine difficultate ceperunt, vnā cum sexcentis equis cataphractis, & viginti sex ex prima nobilitate magnatibus, reliquos verò per urbem omnes pulsos, vsque ad arcem nouam reiecerunt, vt rex vix in eam sese recipere potuerit, multasque Cathalanorum domus diripientes, praedam abstulerunt, quae multis aureorum millibus aestimabatur. Sequenti die, Sfortia Marcum nepotem suum cum captiuis Pontilianum, quòd in Nolana ditione est, dimisit, & ipse cum comitatu suo atque praeda Auersam concedens, tantum egit apud illius praefectum, virum Cathalanum, quique urbem diripere cogitabat, propter inimicitias quae inter eum & ciues intercedebant, vt arcem obtinuerit: quo modo cum urbis eam calamitatem prohibuisset, ciues illos arctissimo amicitiae vinculo sibi conciliauit. Sed Alfonso, qui paucos dies ante, copias suas ad Continuandam Bonifacii obsidionem ablegauerat, accepta illa clade statim eas reuocauit: eaque ad octauū Iunij diem, qui decimus & quartus erat ab eo, quo infeliciter pugnauerat, ad Neapolitanum portum appulerunt. Cuius rei certior factus Sfortia à regina, misit eodem die Auersa Foschiniū nepotē, & Ciurlum Sancti Angeli comitem cum equitibus quingentis, vt Neapoli Cathalanos, quo minus in portum in-

Praelium inter Alfonso & Sfortiam.

Auersa regina dedita.

Alfonso se contra Ioannam reficit.

*Alfonsi victo-
ria.*

trare possent, prohiberent: sed tantum abfuit quin id præstare potuerint, ut ipsi potius pulsi, tertiam vrbs partem amiserint: cumq; ipsemet Sfortia die sequenti Neapolim peruenisset, & in pluribus vrbs locis prælium commisisset: tamen vltimo pulsus fuit, & Alfonsus vniuersa vrbe occupata, eam per binos dies atq; noctes rapinis acerbissimè vexauit: idq; cum alijs in locis fecit, tum maximè in platea Rubertina, & illa vrbs parte, quæ ad mare accedit, utpote quam flammis quoque desolauit. Sfortia verò ea nocte ad Capuanam arcem metatus est, & vbi hinc frustra quatuor dies constitisset, reginam ex arce cum omni præciosa supellectile Nolam deduxit, quinque ferè millibus Neapolitanorum, ex maribus atque fœminis, qui illam amabant, & cum lachrymis sequebatur, comitatum: nec longo tempore post, illinc quoq; Auerfam concesserunt. Ad arcis verò ipsius Capuanæ custodiam, reliquerat iam Sanctem Catignolensem cognatum, & Gratianum quendam Conestablium Faentinum, Marcum verò atq; Foschinum cum Cathalanis captiuis Beneuentum miserat. Quæ vbi ita perfecisset Sfortia, relicta regina Auerfæ, Neapolim rediit vt Capuanæ arci suppetias ferret: Verùm cognouit statim id frustra esse, propter proditores, qui in arce essent: itaque id cum Sancte solum egit, vt dimissis ijs liberè, quos secum haberet, arcem Alfonso traderet: Gratianum verò proditoris autorem de arbore pendere, & laqueo vitam finire voluit. Quamobrem Alfonsus occupato totius vrbs imperio, de permutandis captiuis iam egit: eiq; Sfortia liberandi Siniscalchi causa, reddidit duodecim Cathalanos nobilissimos, qui alioquin p sua redemptione, octuaginta aureorum nummùm millia soluissent: vt reginæ scilicet gratificaretur, quæ proinde illum è contra Barulo Tranioq; vrbsibus donauit, adiecit publicis literis ac diplomatibus: quas tamè ille mox postea ex hac vita discedens, possidere non potuit. Siniscalchus

*Alfonsus Nea-
polim obtinet.
Siniscalchus re-
dimunt.*

scalchus igitur redemptus, Auerfam mox sese ad reginam recepit: cæteri verò captiui Beneuenti detinebantur, ex quo loco post Sfortiæ obitum deinde, Butilli cuiusdam Oruietani opera aufugerunt. Dum hæc ita gerunt, Sfortiæ opera effectum est apud reginam, vt Ludouicus Andioninus, qui adhuc Rome erat, in regnum reuocaretur: cumq; is Auerfam rediisset, honorificè exceptus, & omnibus iuribus regni, quæ prius in Alfonso collata fuerant, donatus est: illum. n. ceu ingratum regina abdicauit, non sine iuriconsultorū suorū consilio, datisq; ad Christianos principes literis, significauit, quamobrè Ludouicum adoptare, Alfonso aut priorib. adoptionis iuribus spoliare cogeret. Qua re cognita Alfonsus, Braccium accersuit: sed ille, qui Aquilam se paucis diebus expugnatum sperabat, negat se eo tempore succurrere posse: Itaq; cum simul etiã intelligeret, Henricum fratrem suum amisso imperio, ab Ioanne Castellæ rege captum detineri: Neapolitanæ vrbs custodiã Perro alteri fratri mandauit, & ipse cum Iacobo & Bernardino Caldoris Vrsinoq; Vrsino versus Hispaniã vela dedit: quo in itinere cum Massiliam peruenisset, vt illatã sibi ab Ludouico iniuriã vindicaret, eam subitò inuadens, expugnauit, reductisq; & conseruatissolis mulierib. in templo, reliquum militib. prædæ concessit: ipse verò illinc aliud auferre noluit, quã reliquias Diui Ludouici Andionini, q ex Carolo II Neapolitanorū rege natus, & Tolosanus episcopus fuerat: dicebat. n. Alfonsus, nõ oportere tã sancti viri cineres in vrbe desolata relinquare, abductosq; Valentiam, in amplissimo loco cõdendos curauit. Illa quoq; quæ mulieres in tẽpla secum ex præciosa supellectile attulissent, violare noluit, quãuis à multis incitaretur, sed imperauit sub graui pœna, vt vnà cum ipsis omnia conseruarentur. Postquam igitur Alfonsus ex Italia discessisset, nihil sanè præterea, ea estate in regno memorabile gestum est. Braccius tantum sub Octobris finem, constructis aliquot circa Aquilam munitiõibus,

*Ludouicus An-
dioninus reuo-
catur in regnũ
Ludouicus ado-
patur à Ioan-
na.*

*Alfonsus in Hi-
spaniã traiecit*

*Henricus Al-
fonsi frater.*

*Massilia occu-
pata.*

*S. Ludouici re-
liquie.*

Sfortia
prutijs.

discessit & Ciuitatem Chietæ peruenit, vt vltèrius deinde progredèretur. Sed regina eius impediendi, & liberandæ Aquilæ causa, misit illi obuiam Sfortiam, cum Sanseuerino, Sancti Angeli Ciurloque comitibus, & Filingero sacerdote ac Taliano Furbano, Laurentijq; Cotignolani bono agmine: qui proinde in Aprutium ingressus, Gustum, quod à Iacobo Caldora Alfonsi nomine tenebat, in reginæ potestatem reduxit, itemq; Monderisum etiâ, omnesque reliquas vrbes vsque ad Sarnum fluuium: sicque Braccium sequutus, omnia loca ex quibus ille discederet recuperabat, donec tandem ad Aquilæ obsidionem denuò reuerteretur: tunc enim Ortonâ sese recepit Sfortia, vt illic per aliquot dies in hybernis esset. Atq; hîc quidem cum ageret, accepit duodecim aureorum nummum millia à Philippo Mediolani duce, in expeditionem aduersus Tuscos nimirum, quam ipse pontifex atque regina Ioanna, inito nouo fœdere suscipere decreuerât, iamque Sfortiam communibus sumptibus, cum decem equitum millibus conduxerant. Postquam autem natalis Domini festum ibi celebrasset, pridie Nonas Ianuarij discedit, vt Braccium sequeretur, iamq; Aternum flumem non procul ab eius ostijs traieciat: sed ecce cum fortè ministro, qui in periculo versabatur, succurrere vellet, cadit in profundum Scalzauacca illius equus alioquin generosus subito, & vnâ cum eo ipse quoque irruens, nemine auxilium ferente suffocatus est, annos iam quinquaginta quatuor natus: nec deinceps vnquam postea fuit conspectus. Itaque filius eius Franciscus viginti trium annorum Iuuenis, cum iam leui pugna decertaret cum equitibus quibusdam Braccianis, qui in Aterni arce erant, cognito patris infortunio, comitatum omnem Ortonâ reduxit ex fluuiio, ibiq; multi ab illo discesserunt, qui prius ex professò Sfortiani non fuerant: Nec longo tempore post Auersam se contulit, vt reginam inuiseret: eaque illum hilarari

1424.

Sfortia moritur.

lari vultu excepit, confirmauit ei quæ in patrem contulisset omnia, & voluit vt in illius memoriam, omnibus deinde, qui illo genere nascerentur, Sfortiæ cognomen inderetur. Quo facto, imperauit, vt se Beneuenti præpararet, & deinde ad Neapolim obsidendam proficisceretur, quò Philippus quoque Mediolani dux, ratione fœderis, classem auxilio esset missurus. Interea verò peruenerat iam Caietam classis Genuensium Mediolani ducis nomine, cui Guido Taurellus Mantuanus præerat, cum duodecim magnis & viginti duabus trirēibus, multisq; alijs nauigijs, ex quibus erant quatuor Ludouici sumptibus instructæ: eaque vrbe in Ioannæ potestatem redacta, versus Neapolim vela dabant. Iamq; eodem etiam Franciscus Sfortia, qui se Beneuenti parauerat, cum Micheletto & copijs alijs contendebat: vt Mediolani ducis classis atq; ipse Neapolim eodem ferè die appulerint, eamque terra mariq; grauitèr obsessam, diu vrserunt. Quamobrè Bernardinus Garda qui cum Petro Alfonsi fratre urbem defendebat, ob pecuniæ penuriam, accepta à Francisco Sfortia fide publica, discessit ad Braccium patronum suum, & Iacobus Caldora se itidem discessurum promittebat, si ei stipendia, quæ Alfonsus deberet, soluerentur: eaque cum Philippi ducis nomine accepisset, in patriam suam relicta Neapoli redijt, quòd vt minus turpiter à se factum esse videretur, causam prætexebat, quòd sibi à Petro insidiæ structæ fuissent. Cumque nemo iam amplius obstare posset, Taurellus quæ mare erat, & Sfortia ex altera parte, urbem sine vllò suorū detrimento ingressi sunt, illamque in reginæ potestatem redegerunt, anno salutis nostræ MCCCCXXV. mense Ianuario: & Petrus quidem

Philip. Mediolani
dux auxilia
mittit Ioannæ.

Neapolis obsidetur.

Iacobus Caldora.

1425.

L

*Braccij duces.
Prælium ad A-
quilam.*

Braccij mors.

*Aquila recupe-
rata.*

*Ioanna cū Lu-
douico Neapo-
lim reuertitur.*

1432.

Michelettus atq; Iacobus Caldora in Aprutium Regina iussu peruenerunt, coniunctisq; viribus cum Francisco Piccolpasso episcopo Mediolanēsi & Apostolico legato, qui etiam Ludouicum Columnam & Ludouicum Sanseuerinum secum habebat, Aquilam simul ad expugnandum Braccium contenderunt. Erant autem cum illo Nicolaus Piccininus, Nicolaus Pisanus, Petrus Ioan. Paulus Ursinus, Gattamelata, Brandolinus Comes, & multi præterea alij clarissimi belli duces. Itaque inito certamine ad secundum Iunij diem, pugnatum est octo horis accerimè: sed Braccius tamen in fugam demum coniectus est, & vulnere in collum accepto, dum fugiebat, cecidit de equo, comprehensusque Sfortiæ allatus est, & nihil cibi admittens, nihilque omninò loquutus, propter vulneris eo loco accepti naturam scilicet, aut indignationem, sequenti die vitam finiuit, annos iam natus quinquaginta sex. Eius corpus Pontificis mandato Romā delatū est, & quoniam rebellis in sacram censuram incurrisset, extra Diui Laurentij portam, in loco minimè sacro absque pōpa conditum fuit. Sed paucos post annos, Nicolaus Fortebraccius ex Stella Braccij sorore natus, Roma Eugenij IIII tempore occupata, effodiendum illum & Perusie in amplissimo templi loco, cum solennib. exequijs sepelendum curauit. Ioanna igitur vniuerso regno, præter pauca quædam loca, recuperato, per huiusmodi victoriam, sese cum Siniscalcho, Ludouico Andouino filio adoptiuo, totaque aula Neapolim recepit: ac Ludouicum ibi quoque regni hæredem, cum magno omnium fauore pronuncians, iam tum quoque Calabria Ducem constituit. Et quamuis non deessent in regno molestiæ aliquæ, propter tela quæ in urbem ex arce Noua emittebantur, & loca quædam alia maritima, ab Alfonso amicis infestata, tamen non infeliciter longo tempore agebat. Sed anno seruatoris nostri MCCCCXXXII. Siniscalcho, fortè qui regnum

regnum propè solus eò vsque gubernauerat, rex quasi fuerat, celebratisque nuptijs filij sui cum Iacobi Caldora filia, summum iam foelicitatis fastigium conscenderat, veniunt ante conclauis sui portam in Capuana arce, nocte intempesta ad XV. Calendas Septembris sicarij quidam à Regina alijsque magnatib. missi: & ostium pulsantes, iubent, vt subito surgat, & ad reginam, quæ cetera ex causa in vitæ periculo versetur, accurrat. Itaque ille statim assurgens, puero mandat vt ostium aperiat, atque illi armati irruentes, cum sicuti conuenerat, necarūt, nudumque & nondum altera caliga indutum, tanquam vilissimum hominem extra arcem exportarūt: quæ res magnum argumentum varietatis fortunæ omnibus esse potest, & ijs præsertim, qui spem suam in fœminis ponunt, apud quas gratia se pollere arbitrantur. Neq; enim quicquam de illius morte quæsitū fuit: sed cum autor & causa eius palàm non essent, fuere omnia cum summo silentio obliuioni tradita. Interea verò defecerat à regina Ioannes Antonius Ursinus Tarenti princeps, & Alfonso re-

*Tarenti Prin-
ceps.*

*Ludouicus An-
diouinus mori-
tur.*

1434.

*Ioanna etiam
moritur.*

Renatus Andio-
winus.
Ioanna qualis
fuerit.

desinebat: quare ex hac vita ipsa quoque migravit, postquam annos viginti iam regnum administraisset: hæredemque, uti quidam scribunt, testamento reliquit Renatum Ludouici huius III. Andiouini fratrem, qui tunc Lornæ Barisijque dux appellabatur. Atque ita finem in Ioanna II. habuit, sicuti prædictum fuerat, Caroli Andiouini primi Dyrrhachinorum principum ex eadem stirpe natum, in Neapolitano regno familia: non secus videlicet, atque in alijs quoque rebus humanis euenire cõsuevit. Fuit autem illa inconstans & impudica, ut non immerito diceretur quod in sola inconstantia constans esset, perpetuisque amoribus dedita foret: & libidinẽ quidẽ suam cum multis exercuit, sed maximè tamen cum Pandulfello A-Iopo, Urbano, Auriglia & Ioãne Caracciolo magno Siniscalcho: quod omnes tres è nobili genere orti, virtute, moribus & forma maximè excellebãt. Caracciolus verò, etiã si nobilib. parẽtibus prognatus esset, tamen in principio opibus destitutus scriba fuerat, & patrem habuerat Caracciolum poetã. Cum aut duplex sit Neapoli Caracciolorum patritiorũ familia, Squicia atque Rossia, ille ex priorĩ natus est, ex hac autem posteriori fuit Othinus, cuius supra quoque meminimus. Cæterũ prima occasio, qua ei regina suum amorẽ patefecit à mare habuit originẽ: cum enim id animalculum natura sua metueret, curauit regina, ei ante suum conclauẽ ludenti vnum obijci, atque ille metu illius fugiens & per ostium conclauis, in quo regina erat, irruens, in illam incidit: sicque ei amorẽ suum ipsa patefecit, nec longo tempore post magnũ Siniscalchum pronunciauit. Hæc sunt, quæ de Ioanna II. dicenda fuere, plura fortassis, quàm compendia scribentib. conueniat: sed non inutilia tamen ad intelligenda eã, quæ deinceps sumus scripturũ.

LIBRI QVINTI FINIS.

PAN-

PANDVLPHI COLLENTII
PISAVRENSIS IURISCONSULTI HISTORIAE NEAPOLITANAE AD HERCVLEM I.
Ferrariæ ducem, Liber VI

Ioan. Nicol. Stupano Rheto interprete.

ARGVMENTVM.

Sexto hoc libro enarratur, primũ qua regni Neapolitani post Ioanna obitum conditio fuerit, utque Alfonso Aragonia rex eò, occupandi illius causa peruenerit: Deinde comemoratur eiusdem Alfonsi cum Genuensibus pralium nauale, captiuitas, & eiusdem Mediolani ducis opera liberatio: Isabella regina res gesta: Renati in regnum Neapolitanũ aduentus: Neapolis ab Alfonso recuperata: alia res ab eodem rege gesta: Mediolanum à Francisco Sfortia occupatum: Francisci Aragonici Alfonsi filij res in regno post obitum parentis gesta.

VO die Ioanna regina ex hac vita migravit, delegerunt Neapolitani XVI viros, quos Cõsiliarios appellabant, ex primis vrbis illius familijs, ut res in regno componerent. Ii fuerunt vnà cum decẽ alijs Buccianus, Nolanus & Casertę comites: Ioannes Cincinellus, Marinus Boffa & Othinus Caracciolus. Sed Eugenius III. tunc temporis pontifex, vbi reginam vita functam esse intellexisset, significat Neapolitanis, regnum id esse feudum Ecclesiæ Romanæ, nec vilius imperio esse permittendum, quàm illius quem ipse pro antiqua consuetudine deligeret, regemque pronuncia ret: iamque constitutum esse à se Ioannem Vitellescum Re-^{Ioannes Vitel-}canatorum episcopum, & Alexandrinum patriarcham, ^{lescum.} qui mox ad componendas regni res venturus sit. Verum consiliarij interim per scribam atque testes subornatos, re ^{Testamentum}gina nomine testamentum fecerant, & ut id magis pro- ^{reginae.}

habile videretur, alijs atque alijs diuerſas res legauerant: cuiusmodi fuerunt, inter cætera, ſeptuaginta aureorum nummum millia Neapolitanæ reipub. aſcripta, ex ærario ſuo, in quo reperta erant centum quinquaginta millia aureorum, vt in vſus publicos inſumerentur: & regnū ipſum Rainero, qui & Renatus dicebatur, Ludouici Andiouini III. fratri relictum. Quamobrē reſponderunt pontifici, ſe alium regem nolle quàm ipſummet Renatum, quem teſtamento regina hæredem reliquiſſet: nec opus eſſe, vt eum legatum, quem ſe optimè, quis eſſet, cognoſcere dicebant, Neapolim mitteret. Ipſi autem reliqui in digenæ regni, vbi pontificis monitionem, & conſiliariorum de Regina teſtamento, ſiue verum id ſeu falſum fuerit, reſpoſum cognouiſſent, ſuo more in varias factiones diuiſi ſunt. Conſiliarij enim Renatum in regnum vocabant, multi Alſonſum expetebant, inter quos erant præcipui Ioānes Antonius Marcianus Seſſe Dux: Chriſtophorus Caietanus Fūdi Comes, & Rogerius illius frater, quorum vnus protonotarius, alter verò magnus regni Camerarius erat, Ioannes Antonius Vrſinus Tarenti princeps, qui à Iacobo Caldora pulſus, tunc Capuam cum Minucio Aquilano Alſonſi nomine defendebat, Franciſcus Pãdonius deniq; Loreti Comes, & Antoni⁹ Piſanus, cui ab Aderæ ponte nomen erat. Iacobus autem Caldora aduerſus Tarentinum Principem vnà cum Micheletto & Antonio filio bellum continuabat, conſiliariorumque mandato illū Capuæ obſidebat. Et Aprutijs incolæ vnanimè inter ſeſe decreuerant, eum regem expectare, quem pontifex illis & magnates in regno deligerent. Cæterum conſiliarij, etiamſi dimiſſa Maſſiliam legatione, ſtatim Renatum vocaſſent: non potuit tamen ille primus in regnum aduenire: quoniam anno ſalutis MCCCXXXI. grauiffimo illo bello, quòd Carolus VII. Gallia, cum Hèrico Angliæ rege geſſit, iuxta Barum in Gallia Belgiça, à Valde-

mentio

Renatus Andio-
winus.

Incolarum re-
gni factiones.

Alſonſi fauto-
res.

Renatus ca-
pius.

montio comite, & Burgundiæ Mariscalcho regis hoſtib. captus in prælio fuerat, & Philippo Burgundiæ Duci traditus, adhuc in vinculis agebat. Sed Alſonſus iam anno ſuperiori ex Sicilia in Calabriam miſerat Ioannem Vintimiliæ Comitem, cum quadringentis equitibus, vt Tarentino Principi ſuppetias ferret: & ob eandē quoq; cauſam conduxerat Minicutium Aquilanum à Neapolitanis dimiſſum cum ſeptingētis, & Ardizonem Carrareū cum ſexcentis equitibus. Quamobrem de obitu reginæ certior factus, & à magnatibus qui ſuæ factionis eſſent, vocatus, ſtatim verſus Neapolim vela dedit, anno ſcilicet poſt diem Chriſti natalem MCCCXXXVI. & paucis diebus ad Iſchiam Procidamq; inſulas Neapoli vicinas appulit: expoſitoque ibi in terram milite, ad Seſſæ littora, à Duce illo honorificè exceptus eſt, & ad copias nouas conſcribendas ſe dedit. Fuere autem qui primi ad illius ſtipendia tranſirent, Vrſinus Vrſineus, & Dolceus Anguillaræ Comes: quibus cum acceſſiſſent Antonius Columna Salerni princeps, & Ludouicus eius frater Martini pontificis nepotes, Comites Fundi, Franciſcus Vrſinus Comes Conuerſani, Comes Campobaſſi & Leonèſſæ Domini, voluit vt ij omnes, Cōuerſani & Fundi Comite ducibus, cum quinque peditum equitumque millibus Caietam terra obſiderent, & ipſe cum reliqua claſſe mari illam vrgebat. Erant autem in ea vrbe tunc pedites trecenti Genuenſes, cò miſſi à Philippo Mediolani duce, vt Franciſco Spinula & Otholino Zoppo legato ducibus, Renati partes fouerent: præterea multi alij Genuenſes mercatores cū mercib. plurimis, q̄ ſe illuc receperāt, donec cōmodā tempeſtatē naſti, Genuā nauigare poſſent, ſi mare tutū foret à claſſe, q̄ illic vagabaſ. Eoq; fiebat, vt q̄ in Alſonſi caſtris eſſent, ampliſſimæ prædæ ſpe nihil ferre recuſarēt, quo expugnare urbē poſſēt. Quamobrē Caietani & Genuenſes mercatores, in tātis piculis cōſtituti, Genuenſium

Alſonſus in re-
gnū reuertitur

Caieta obſeſſa.

*Genuensium
classis contra
Alfonsum.*

& Philippi operam implorarunt, atq; illi cum amore suorum ciuium, tum Cathalanorū odio permoti, mox classem instruxerunt duodecim magnarum, vnus maximæ, & trium triremium, quibus & leuior quædam adiecta erat, qua exploratores vehebantur. Nomina earum hæc erant: Spinula quæ ducem continebat, Mellina, Calua, Italica, Carlina, Doria, Iustiniana, Demara, Nigra, Rambalda, Telamonica & Perdesina: ipsæque imperabat Blasius Assaretus rerum maritimarum peritissimus, & Palatij notarius: qui paucos ante dies, cum vnus naus gubernatione sibi demandata, mox aliam triremem cum Petro Verro magni nominis Pirata cepisset, fortissimi viri existimationem comparauerat. Cæterum viuebat eo tēpore Genuæ Quilinus Franchius medicus & Astrologiæ peritissimus, qui de illius expeditionis classisque fortuna interrogatus, respondit scripto, fore vt vinceret, & classis hostilis summum ducem caperet. Alfonso igitur, vbi hostium classem ex Genuensium portu soluisse cognouisset, occurrendum existimauit, & sibimet huic rei oportere interesse, cum vt animus suis adderetur, tum vt discordiæ tollerentur, quæ inter Ioannem regem & Henricum fratres suos nascebantur, dum vterque summus totius classis imperator deligi cuperet. Habebat autem & ipse nouemdecim magnas naues, vndecim triremes & vnam leuiorem nauim: sed earum quinque in Caietæ portu reliquit ad cōtinuandam obsidionem, fabrefactis industriè pontibus ex illis in terram, vt quæ in continente erāt copiæ, naualibus, & hæ vicissim illis succurrere possent: reliquas hostibus opponendas duxit. Cæterum erat tunc in Alfonsi castris magna hominum multitudo, Hispanorū scilicet, Cathalanorum, Maioricinorum, Siculorum & Italorum: multi que inter eos nobiles, quorum alij stipendijs conducti, alij necessitate coacti, nonnulli gratia regis & præmiorum spe allecti militabant. Itaque delegit ex omnibus

Blasius Assaretus.

Quilinus Franchius.

*Classis Alfonsi
contra Genueses.*

omnibus sex millia, qui ad rem gerendam commodissimi videbantur, eosque reliquis adiunxit, cum quibus dimicare decreuerat: iussitque itidem classico huic prælio interesse Tarentinum principem, Minucium Aquilanum, Sese ducem Iosiam Aquaiuiensem, Antonium Rogerij filium, Fundi comitem, & alios item centum ferè ex nobilitate magnates, ducentosque grauis armaturæ viros. Quibus ita constitutis, relictoque ad oppugnationem Caietæ Ludouico Columna cum binis comitibus ante memoratis: ipse quoque naues conscendit, & vnà cum eo tres fratres, Ioannes rex Nauarræ, Henricus S. Iacobi magister, & Petrus Infans, omnes suis nobilibus stipati, qui dedecori sibi fore putabant, si non principes suos in omnia pericula sequerentur. Nauium verò ipsarum nomina, quæ ad nostram memoriam peruenerunt, fuere hæc: Magnana que cæteris maior ipsum regem Alfonso vehebat, Figaretta qua rex Nauarræ, Infangafotta qua S. Iacobi magister, Incantona qua erat Petrus Infans, Imboschetta qua regis vicarius quidam, Ingarona denique, Incoriglia, Incaralta & Bottifona, quibus reliqui magnates vehebantur. Hac classe rex Calendis Augusti Caieta soluit, & ad Pontiam insulam perueniens, quinque ferè passuum millibus, ab eius occiduo littore constitit. Sequenti die sub Auroram apparuit etiam classis Genuensium in occidente: quam obrem in altum contendit Alfonso versus Meridiem, vt ventum hostibus aduersum nactus, eos sole oriente, inter sese & Campaniæ littora sitos inuaderet. Genueses vix se loco mouerunt: nam relictis tribus nauibus retrò in insulis, vt in altum recedentes fugam simularent, & non nisi prælij tempore redirent: ipsi cum nouem alijs ad prælium instructi, versus Cathalanos lentè admodum progrediebantur. Noctè proxima accessere ambæ classes propius, vt quinque ferè passuum millibus à se inuicem abessent: At Alfonso pridie Nonas Augusti summo mane,

Genuenses circundans, diligenter ordinem, numerū totumque apparatus eorum explorauit: illi verò quieti, se minimè pugnandi cupidos esse simulabant: eoque facto Blasius illorum Dux tibicinem ad Alfonsum misit, & significauit se eò peruenisse, vt Genuenses ciues suos Caietæ cum mercibus obsessos liberaret, nec pugnare cum illo cōstituisse, nisi se aditu ad Caietam prohiberet. Alfon- sus tibicinem eo die & sequenti etiā retinuit, donec quid respondere vellet, deliberasset: postridie verò nonas Augusti dimisit, & vnà cum illo Franciscum Pandoniū Neapolitanum, qui Genuensibus bellum denunciaret, & significaret non permissurum se esse, vt Caietam appellerent, ni viam armis aperirent. Neapolitanus hisce declaratis vix in suam scafam redierat, cum Genuēs animadu- uerterunt regiam classē plenis velis in se, magnaq; vio- lentia cōtendere: quam obrem sublatis velis, ad quod vix tempus suppetebat, ipsi quoq; obuiam progressi sunt, & tertia diei hora tormentis primū cum Cathalanis de- certare cōeperunt: deinde cominus Magnana Alfonso cū Spinula Blasij, rex Nauarræ cum Lomelina, Henricus cū Calua, & reliquæ cum alijs congressæ pugnabant: quædā etiam Genuensium naues à binis Cathalanorum oppu- gnabant, & Petrus Infans, qui Incantonā vehebat, & tri- remium præfectus erat, partim Genuenses oppugnabat, partim suos circundans, prout opus esse videretur, alijs atque alijs auxilium ferebat. Atque ita quidem dum acerrimè pugnaretur, & anceps prælium esset, ternæ Ge- nuensium naues, quæ in insidijs relictæ fugam simula- uerant, ventum secundum noctæ, ex alto mari cum ma- ximo impetu in locum prælii peruenerunt, & vsque a- deò Magnanam à sinistro latere impulerunt, vt ea in de- xtrum cadens, & pondere sexcentorum grauis arma- turæ hominum, qui in id latus reciderant grauata, a- quam sorberet, & magnopere periclitaretur. His ac- cedebat

*Prælium naua-
le Alfonso cum
Genuensibus.*

cedebat quòd ex Spinula, quæ sagittarijs, vt excellunt Genuenses, ea re instructissima erat, plurima tela, in eandem conijciebantur, eaque inclinata iam omnia re- cipere cogebatur, nec illorum vllum deuitare poterat. Quòd etsi ita esset, rex tamen suis, qui eum vt se dederet sollicitabant, nondum assentiebatur: sed ex puppi tan- tum, in quā continuè fuerat, ad nauis gubernaculum re- cessit: atque hinc, dum hostes in suam nauim ceu victam infilirent, abdere se & pannis inuolui curauit. Sed Ge- nuenses cum id animaduernerent, antennarum cordas ab ijs qui ei muneri præerant, minis abscindi curarunt, quæ statim cum velis corruentes, magnum strepitum magnumque timorem pepererunt: & ijs magis adhuc, telum quoddam eò magna violentia coniectum, quòd penetratis omnibus quæ obstare posse viderentur, ante ipsius regis pedes, naui fuerat infixum. Hoc enim Al- fonso cum horribile quiddam esse videretur, nec cessa- rent suorum importunæ monitiones: satius esse duxit, sese Genuensium fidei committere ac dedere, quàm in certissimum vitæ periculum, vnà cum tot nobilissimis viris qui aderant, venire. Cæterum Ioannes Isareus re- rum maritimarum Dux, qui nunquam ab eius latere recesserat, etsi eum multum hortabatur, vt in suam na- uim descenderet, & fuga salutem quæreret: tamen id ne- quaquam facere voluit, quòd existimaret si ipse disces- sisset, suis nullam amplius salutis spem posse superesse: si verò remaneret (quòd re ipsa apparuit) aliquid pon- deris apud suos, etiam captiuum habere posse. Itaque ter aut quater suos prius tam magno clamore adhor- tatus, vt in ipso strepitu prælii audiretur, se hostibus dedit, & in Spinulam receptus est, cum omnibus quos secum haberet. Ac cum multi eorum essent, & maximè Blatius, qui regem sibi dedi contenderent, vt inde gloriam reportarent: ille tamen prius de cuiusq;

*Alfonso capi-
tur.*

fortunis & vitæ conditione sciscitatus est, cognitoque Jacobus Iustinianus Scium insulam teneret, se illi præ cæteris comittere voluit. Cæteræ verò naues, quæ regis aduersam fortunam non intellexerant, strenuè adhuc dimicabant: sed non multo post tamen cum Figaretæ nauis antennæ fractæ fuissent, sese ipse quoque Nauarræ rex pacem implorans dedit: iamque captis binis regibus, cœperunt Cathalani inferiores esse, & tandem à Genuensibus superati, sub vesperam in eorum potestatem venerunt, postquam ad decimam vsque horam dimicatum fuisset. Nec quicquam eo die Genuensibus ad victoriam illam comparandam maius adiumentum attulit, quam trium nauium, quæ in insidijs retromanserāt, subitus tantoque cum impetu aduentus, & plurimæ item pilæ ex calce viua confectæ, quæ ab Genuensibus confertim spartæ, visum impediabant hostibus, & maximè grauis armaturæ militibus Italis, qui minus erant naualibus prælijs assueti. Ex tot autem Alfonso nauibus, vnica solum, secundum ventum nacta euasit: bini que itidem tantum viri illustres, Petrus Infans nempè, qui in aliam nauim liberam expeditamque; fune se dimittens effugit, & Antonius Columna, qui ipsdem fortunæ auxilijs vsus, in Castra Caietā peruenit. Vbi iam pugnandi finem Genuenses tanta cum laude fecissent, suos quisque captiuos imperatori Blasio obtulerunt: Iacobus Iustinianus regē Alfonso, Galeotus Lomelinus regem Nauarræ, Ciprianus Marcus Henricum S. Iacobi magistrum, & alij alios: nam fuere eo prælio capti centum ferè viri illustres, inter quos præcipui erant: Ioannes Antonius Ursinus Tarenti princeps, Ioannes Antonius Marcianus Suesæ dux, Iosias Aquaiuensis, Antonius Rogerij Fundi Comititis filius, Nicolaus Specialis prorex in Sicilia, Diegus Castri in Castella Comes, Ioannes Alicantaræ magister, & præter hosce alij plurimi, Comites, equites, doctores, grauis armaturæ viri, & eius generis

Cathalani se dedunt.

Quia hæc fuit vitæ clades Alfonso.

Cathalani captiui.

ris alij ad quatuor ferè millia & quingentos. Desiderati autem sunt ex Alfonso quidem circiter sexcenti, & ex Genuensibus centum & quinquaginta: quamnis non desint, qui pauciores vtrinque interiisse existiment. Præda autem quanta fuerit à Genuensibus ablata, id cogitandum relinquo cui libet, qui tanti regis delicias, & maximi illius exercitus apparatus secum animo comprehendere potest. Blasius certè, cum tantum nautarum captiuorumque; numerum cerneret, metuebat ne ab ijs, quibus sui numero inferiores essent, aliquod periculum impederet: quāobrem exposita in terram quinque millia eorum, humanitatis specie quadam dimisit: inter quos multi quoque nobiles ignoti euaserunt, quod eodem modo quo cæteri, vestiti armatique essent. Nec mihi hoc loco videtur silentio prætereunda esse, singularis Alfonso regis magnanimitas verè regia: is enim etsi captiuus esset, terra marique tamen, Mediolani, & omnibus alijs locis, semper eo vultu, Constantia maiestateque fuit, loquutus est, imperauit & obeditum illi fuit, non secus ac si liber atque victor ipse extitisset. Nam, vt cætera omittamus, cum Ischiā deductus, iuberetur à nauis præfecto imperare ciuitati, vt sese illa Genuensibus redderet, respondit fortiter, se id facere non velle, nec sperare, eos de sua ditione vel lapidem vnum occupaturos sine armis & sanguine: ac scire etiam se, nullū ex suis subditis huiusmodi mandatis pariturum, quandiu esset captiuus. Adeoque ita confudit eū nauis præfectum, vt Blasius summus classis imperator necessum habuerit tunc, illum blandis verbis placare, & ostendere id illi à præfecto non suo nomine, sed ipsius sola imprudentia fuisse mandatum. Quamobrem dicebāt omnes, Vnum Alfonso in quacunque fortuna meritò regem esse atque vocari. Cæteri duces, qui ad Caietæ obsidionem relictī fuerant, cognita tanta suorum clade, statim sine ordine in suas quisque patrias discesserunt, & Caietā

Numerus interfectorum.

Alfonsi magnanimitas.

Caietā obsidio ne liberata.

ietani erumpentes magno cum impetu, castra hostium nemine resistente diripuerunt. Erat tunc in ijs castris etiā Barchinonensis legatus, qui cum paucos ante dies in febriculam incidisset, cognita clade suorum ex hac vita statim migravit. Sed Blasius re feliciter gesta, Caietam cum duodecim suis, & tredecim Alfonsois nauibus incolu-
 mis appulit, & postquā eas in portu coniunctas, aliquot dies magna cum omnium admiratione habuisset: captiuos omnes Mediolanum deducendos, & Philippo duci tradendos curauit. Victo igitur iam captoque Alfonso, senatus Neapolitani oratores, qui diu Massiliæ Renatū expectauerant, cum is nondum in Burgundia ex vinculis dimitteretur, proximo septembri Caietam reuertuntur: & vnā secum adducunt Isabellam illius coniugem, cum binis filiolis: cumque etiam num ea vrbs Renati nomine gubernaretur, ab ijs quos eō Philippus miserat, excepta fuit Regina honorificè, & prioribus gubernatoribus suos substituit. Itaque Neapolim profecturā persuadent Caietani, vt secum ducat Otholinum Zoppum Philippi ducis oratorem, tamquam eius consilijs in rebus administrandis vsura. Quæ res &: si ab ijs bono animo persuaderetur, quod de Philippo sinistri quippiam suspi-
 carentur: tamen infelicem euentum habuit propter Caietanam urbem, quam postea amiserunt: Peruenit autem Neapolim anno salutis MCCCCXXXVI. & à ciuibus regijs honorib. excepta est Philippus verò Mediolani Dux cognita victoria suorum, statim Ludouicum Carotā Genuam miserat, cum mandatis, vt Genuenses classem in Siciliam mitterent, ne illa inermis & iam Rege priuata, ab aliquo hoste inuaderetur: sed ei responsum est, id fieri nō posse, nisi pecuniam militemque suppeditaret. Et Marcus Barbauara Blasio clanculum significauerat, vt Saouanam deflecteret, quò illinc Regem Mediolanum tutius deducere posset: quòd cum ille fecisset, & Regē cum reliquis capti-

Isabella Caietā
 venit.

1436.

Marcus Barba
 uara.

captiuus Philippo adduxisset, Alfonso magno honore primū excipitur, deinde admissus etiam ad colloquiū, Philippo duci, à quo honorificè admodum tractabatur, plurimis argumentis persuasit, magis facere ad imperij sui securitatem, Aragonicos in Italia esse, quàm Gallos: quòd hos à tergo etiam suis finibus vicinos haberet, & sciret Ioannem Galeatium patrem suum, cæteras nationes parui semper fecisse, solū autem Gallorum nomē atque potentiam suspectam habuisse. Quibus ita persuasus dux, cōstituit Regem in regno occupando iuuare, & maiori honore illum singulis diebus afficiens, dimisit in Hispaniam primū regem Nauarræ, & S. Iacobi magistrum: deinde effecit, vt quotquot ibi adessent magnates ex regno, fidem Alfonso darent: aduocatisque etiam Mediolanum Caietanis oratoribus, qui Genuam missi erāt à suis, vt senatui gratias agerent, pro eo quòd illos ab obsidione liberassent, ijs quoque multis rationibus persuasit, ex re Caietanorum esse, si se Alfonso dederent. Dimisit etiam principem Tarentinum, Suesiæ ducem, & Minucium, qui in regnum peruenientes, tumultus maiores quàm prius aduersus Andiuinos concitarunt. Et proximo deinde octobri fœdus cum ipso quoque inijt, multisque donis & beneuolentiæ officijs affectū dimisit: atque ille ad Veneris portum veniens, sex naues inuenit, quas ei Philippus Genuæ instrui curauerat, vt ijs in regnum reuerte retur: quòd etiam si ita esset, tamē illic plures dies cōmoratus est, cum vt Petrum fratrem, cuius classe exciperetur, expectaret, tum vt experiretur etiam, an Philippo in recuperanda Genua prodesse posset: hæc enim, vt esse solet inconstans atque mutabilis, cum illum liberatum esse intellexisset, indignata à Duce defecerat. Petrus Infans autem de Regis liberatione, & de eo quòd se facere oporteret certior factus, ex Sicilia iam soluerat cum quinque onerarijs nauibus, & versus Genuam nauigabat: sed

Alfonso Me-
 diolanum duci
 tur.

Alfonso libe-
 ratus.

Petrus Infans.

cum vna ex illis frumento onusta, in portum Caietanū tempestatis vi esset delata, ipse Petrus ad littus reliquas naues appulit. Itaque Caietani cum fame ipsa pulsi, tum multorum permoti munitionibus, qui communicato cum exulibus consilio, existimabant fore, vt rex liberatus & Philippi ducis ope adiutus, breui tempore vniuersum regnum recuperaret, sese Petro ex improviso dederunt. Ille verò accepta ea vrbe præter expectationem, deinde ad Veneris portum nauigauit. Alfonsus interea, etsi omnem lapidem mouisset, vt Genua à Philippo recuperaretur, cuius rei causa dux quoq; eò miserat Nicolaū Piccininum: tamen aduertit nihil effici posse, ppter Florentinos, qui à Venetis persuasi, Genuenses pecunia & cōmeatu iuuabant: Itaque conscensis nauibus Caietam, & inde Capuam redijt: quæ vrbs, dum ipse captus fuerat, et si ab Isabella regina vehementer oppugnata fuisset, tamē Ioannis Vintimilij virtute defensa suo nomine fuerat. Hic suis stipendijs vbi Ramundum Nolanum Comitem cōduxisset, Scaffatum & Castrummarinum obsedit, eaque deditione obtinuit. Isabella verò cum se solā Alfonso non posse resistere cognosceret, Eugenij pontificis auxilia implorauit: atq; ille in regnum reginæ subsidio misit Ioannem Vitellescum patriarcham cum tribus peditem millibus: qui statim in Aprutiū ad Aquilam defendendam contendit. Hæc enim ciuitas Andiuinorū partes obstinatè sequebat, iamq; à Francisco Piccinino, Riccio Montechiaro atq; Minicucio Aragoniorum nomine oppugnabatur. Sed Vitellescus eos repulit, Piccininū quidem ad Reatem, Riccium verò atq; Minicucium ad Chieræ Ciuitatem: quo facto per Taliaquotij montes itinere facto, in Riccij Aluētiq; Comitum ditionem peruenit, qua partim exusta totaq; occupata. Atinam cepit: & Montiscassini via, quæ in Apuliam ducit, patefacta, Aquinum Arpinumq; deditione obtinuit: itemq; omnia loca,

Caieta Alfonso tradita.

Alfonsus in regnum redijt.

Eugenius pōt. fuit Isabellæ. Vitellescus patriarcha.

ca, quæ ad Sangermani abbatiam pertinēt: tanta scilicet prosperitate, vt firma omnium opinio fuerit, si bellū continuasset, vniuersum regnum breui tempore fuisse occipaturum. Sed ille (quæcunq; tandem causa fuerit) mutata ex improviso sententia, Romam sublatis signis militariis redijt: vbi cum tota hyeme mansisset, redijt in regnum circa Maij principium anno sequenti: cumq; Ceperanum expugnare non potuisset, construxit pontem super Garilianum, & in Campaniam, transijt: captaq; Alipha & Pedemonte ad portus Capuanos, qui tribus fere passuum millibus ab vrbe distant, sese conuertit, eosque obsidisse sanè, nisi à Vintimilio impeditus fuisset. Cum enim ei ab Isabella octingenti equites auxilio missi essent, eos ex improviso ad ortus Vintimilius, fregit. Itaque sollicitauit eos qui ibi essent ad pugnandum, sed cum nemo prodiret, per Gaiazzam viam discessit, traiectoque Vulturno Cerram, & illinc Neapolim ingressus est cum sexcentis equitibus. Hic ab Isabella quidem honorifice exceptus est: sed vix tres dies ibi commoratus, cum non bene illi conueniret cum regina, Capuam cōtendit, in qua Alfonsus erat: cumq; neminem prodire videret, Auersam se recepit: ibiq; nouis copijs à Iacobo Caldora acceptis, profectus est Montefarchium, direptaq; & exusta ea vrbe, arcem quoq; cœpit obsidere. Dum hæc à Vitellesco patriarcha geruntur, ingressus est Tarentinus princeps in Montisfiescoli fines, cum mille quingentis equitibus, & pedibus octingentis: iamq; à Montefarchio duodecim, à Beneuento autem quatuor tantum passuum millibus aberat. Et Riccius ac Vintimilius cum maxima Aragonicatum copiarum parte Toctij confederunt, quatuor fere passuum millibus à Montefarchio, vt prohiberent quo minus Patriarcha Beneuento posset committus adduci, dum inter sese eum, atq; principem Tarentinū clausum haberent. Vitellescus ea re cognita, nihilominus su-

1437.
Patriarcha in regnum reuertitur.

Vitellescus Neapolim ingreditur.

Vitellescus prope obsessus.

os, vt Beneuento commeatum afferrent, dimisit: vtque id tutius fieret, quatuor turmas suorum eos sequi voluit, vt ne quid illis mali accideret prouiderent; pergens interim cum reliquis obsidionem arcis continuare: Qui comeatum ferebant vix Beneuento ingressi, spoliantur à Tarentini principis copijs: easque vicissim quatuor Patriarchæ agmina quæ sequebantur, præda onustas inuasert, & pedites præsertim sine ordine hinc inde dispersos, ita cæciderunt, vt princeps cum equitibus vix fuga in sua castra euaserit: & quamuis ei Riccius & Vintimilius subuenire potuissent, tamen cum se illis Patriarcha cum omnibus copijs ostentasset, perstitit. Huius Victoriæ fortuna obtinuit Vitellescus etiam arcem Montisarchij: deinde sequenti aurora cum omnibus copijs, & Caldorecorum, qui ei aderant, auxilijs, summa celeritate atque silentio discedens, principem ex improviso adortus est: cumque ad meridiem usque acriter pugnatum esset, eum superauit. Et Gabriel quidem Ursinus principis frater, per posteriorē castrorum partem fugiens, cum magna grauis armaturæ militum parte incolumis euasit, amissis tamen impedimentis: sed princeps ipse cum per vineam quandam, vt suis subueniret, quam celerrimè curreret, equus illius vitibus sarmentisque irretitus cum illo cecidit, ibique captus est. Quæ Victoria ubi pontifici innotuisset, tantam gratiâ Patriarchæ conciliauit, vt statim Cardinalis fuerit renunciatus: sed nesciuit tamen is uti tanta fortunæ commoditate, eaque re omnem occupandi regni, quod iam in suis manibus esse putabatur, occasionem amisit. Cum enim captiuum Principem magno honore affectum liberasset, & cum suis copijs Ecclesiastico exercitui coniunxisset, Iacobus Caldora, qui capitalis hostis principis erat, magnopere indignatus, discessit cum toto suo comitatu. Quo factum est, vt Patriarcha toto eo anno nihil memorabile gesserit, & Alfonso qui prius se in urbibus continere cogeba-

cogebatur, in planiciem iam egredi aduersus hostes ausus fuerit. Cum igitur media ferè hyeme Salernum Vitellescus ingrederetur, cuius urbis arcem Aragonici tenebant: Alfonso ea re cognita, eodem cum maximis copijs per Sanseuerinorum agros itinera difficillima contendit: cumque in Paulum Todefcum vnum ex Patriarchæ ducibus incidisset, illum cum omnibus suis casum in fugam coniecit: deinde captis atque munitis omnibus locorum angustijs, ita conclusit ipsummet Patriarcham, vt ei omnino necessum esset in suam potestatem venire. Sed ille nequam, cum Iacobum Caldoram hostem sibi esse sciret, quoniam Tarentinum principem, uti diximus, liberasset, nec aliunde auxilium speraret, ad dolos fraudemque confugit. Cœpit enim Alfonso persuadere, se eò tantum oppugnandi Caldoræ causa venisse: cum illo verò pacem se esse facturum: sed tamen priusquam perficiat ea, Caldoram hominem perfidum atque malignum è medio tollendum esse: quamobrem rogare se ut inducias interim pacisceretur, se enim operam esse daturum apud pontificem, vt pacem cum eo faceret, relictisque Andiuinis, ipsum foueret. Itaque Alfonso, qui inimicitias inter eum atque Caldoram esse sciebat, nec ignorabat magnam illius esse apud pontificem autoritatem, persuasus ijs dictis, consensit, pactisque inducijs ei itinera patefecit. Sed ubi ex ijs angustijs fuisset liberatus, & Salerno discessisset, Caldoram offendit in itinere, eoque non amore mutuo, sed communi odio aduersus Alfonso reconciliato, constituit perfidè vnà cum illo, Alfonso per prodicionem capere: oblitus videlicet pactarum induciarum, datæ fidei & tantæ illius humanitatis. Quare inter illos deliberata, omnia itinera primum occuparunt, ne quisquam Alfonso eius consilij certiosem reddere posset: deinde magnis itineribus ad eum die noctuque contenderunt, vt illum ex improviso nocturnoque tempore inuaderent. Sed

Alfonso contra Vit. Hescum progressus.

Patriarcha nequitia.

Tarenti princeps Casus à Vitellesco.

Imprudens consilium Patriarchæ.

*...bus Lio-
nessa.*

vnus tamen fuit Alfonsi inter illos amicus, Iacobus Lionessa Montefarchij dominus, qui siue regis amore, siue tãtã perfidiã indignatione motus, cum istius consilij quacunq; tandem ratione, certiozem facere decreuit: quamobrem scripsit duodenas literas eiusdem argumenti, quibus Patriarchæ & Caldoræ consilia aperiebat, easq; per totidem tabellarios ad illum diuersis itineribus misit, cũ mandatis, vt properarent, & literas nõ nisi regi ipsi in manus traderent: sic enim existimabat fieri propè non posse, quin earum aliqua saltẽ, in ipsius manus peruenirent. Nec spe frustratus est, nam etsi cæterę omnes fuissent interceptæ, vnã tamen ad eum delatę fuerunt. Erat autem tunc Alfonsus in Iuliana villa, tribus millibus passuũ ab Auerisã, & ipso die natali seruatoris nostri, sacris de more intererat: nec tamẽ accepto tam tristi nuncio, antequam peracta sacra discessit, quod deo scilicet consideret homo religiosissimus: sed hostes, qui eõ, noctu non potuerant, sole oriente paulõ post tabellarium ad templum peruenerunt, concitatoq; tumultu vix iam à paucis qui cum Rege erant sustinebantur: quamobrem peractis sacris, vix tẽpus habuit fuga se Capuam recipiendi: amissis tamen impedimentis magni præcij, vel propter argentum, quod ad mensam atque altare vsurpauerat. Postquam Alfonsus ex eo periculo euassisset, maiores adhuc inter binos eos hostes inimicitia ortæ sunt: ita quidẽ vt Iacobus Caldora eadem die sese Neapolim receperit. Patriarcha autẽ Montefarchium profectus, ibi multos dies commoratus est, vt Tarenti principem expectaret: sed cum ille non aduentaret sicuti promiserat, discessit illinc in Apuliam: atque hic cum Tranium expugnare frustra tentasset, relicto Vigilijs milite cum Laurentio Corignolensi, ipse consensa naui Venetias nauigauit, atq; illinc Ferrariam ad Eugenium pontificem est profectus.

*Patriarcha ex
regno disceat.
Renatus libera-
tur.*

Dum hæc ita geruntur, Renatus traditis Burgũdię ducatu

catui Casletti in Flandria vallibus, quas Burgũdiã duces etiamnum possident, sese redemerat: itaque anno salutis nostræ MCCCCXXXIX. conscensa classe duodecim triremium, quam Genuæ instruxerat, Maio mense Neapolim peruenit, ibiq; regio apparatus est exceptus. Atque eõ quidem posteaquam venisset, accersiuit ad se Iacobum Caldoram, qui optimos quosque Patriarchę milites suis stipendijs conduxerat, & Michelettum cum mille equitibus, qui per tres annos in Calabria fuerat, eamq; prouinciam Andiuinorum nomine defenderat. Quibus copijs ita iam augebantur Renati vires, vt aliqua Victorię spes esset: classem tamen Genuensem dimisit, quod non stipendia illi commodè soluere posset: nec deinceps, per id tempus, quicquã memorabile gessit præter quod Scafatum Amalfiq; ducatum, quæ loca Alfonsus breui tempore tenuerat, recuperauit, ingressusq; in Sanseuerini fines, cum urbem obtinere non posset, totam eam regionem incendijs rapinisq; deuastauit. Alfonsus interea, captis Cellani Albique Comitibus Castellucij erat: quo loco ad eum venit fecialis quidam à Renato missus, cũ ferrea sanguineq; conspersa chirotheca, eumq; ad singulare certamen prouocauit. Alfonsus chirothecam excepit, quæsiuitq; num Renatus se solum cum solo prouocaret, an verò cum toto exercitu vellet dimicare? Ille verò cum toto exercitu inquit. Tum Alfonsus acceptare se conditionem respõdit: & quoniam ipse esset prouocatus, iure militiæ ad se pertinere loci atque temporis, quo dimicandum esset, delectum: deligere igitur se eam planiciẽ quæ inter Nolam Cerramq; interiacet, & in ea octauo ab illinc die Renatum expectaturum. Vbi indictus dies adesset, comparuit Alfonsus: Renatus autem minimè, sed in eum locum sese recepit, ex quo Alfonsus discesserat: sic videlicet ratus existimationem suam posse tamen conseruari. Narrat autem quidam eius temporis iuriconsul-

1438.
*Renati in re-
gno progres-
sus.*

*Alfonso duellũ
indicitur à Re-
nato.*

tus, Alonsum solum à Renato fuisse prouocatum, vt secum singulari certamine pugnaret: & comparuisse eum ad indictum diem in locum constitutum, sed Renatum quo minus itidem compareret, à suis magnatibus prohibitum fuisse. Si enim assererent, Renatum non potuisse, se inscijs & absque regni principum consilio, Alonsum ita prouocare, quòd regnum vniuersum in discrimen eatione vocaretur. Addit præterea idem iuriconsultus, Alonsum iam prouocatum, antequam conditionem susciperet, aliquantulum fuisse suspensum, quoniam obijcerent illi quidam, eum, cum rex esset, à Renato Duce non potuisse prouocari: sed cum leuis tamen excusatio ista videretur, acceptasse conditionem. Hisce ita confectis, Renatus in Aprutium profectus est & Castellucium cœpit: Alonsum autem in Gardanam vallem ingressus, Arparum occupauit, Marinumq; Boffam eius vallis dominum abduxit captiuum: deinde conducto Casertæ Comite, Angriam expugnauit, & Luceriam Sarracenorum à ciuibus deditione obtinuit. Quo modo cum auctus viribus esset, ad Neapolim obsidendam cum quindecim ferè hominum millibus contendit, atq; illam mari quidè cum decem triremibus & terra cum binis exercitibus obsedit. Hic verò Petro eius fratri, qui vnà aderat, cum semel ad mare progressus esset, vt de quibusdam rebus necessarijs prospiceret: fortè caput telo bombardico ex Carmelitano templo emissio, aufertur, & in mare proijcitur: non sine maximo Alonfi totiusq; exercitus dolore. Fuerat enim ille corporis atq; animi viribus excellens, robustus, fortis, benivolus & omnibus familiaris. Ac caput ipsum inueniri non potuit, sed truncum illius corpus, voluit rex in Oui arcem deportari, ibiq; conseruari donec per occupationes ei regias exequias celebrare posset. Sequenti die vrbis expugnationem tentare decreuerat, sed cum vehementia pluuiarum obstaret, idq; diuinitus fieri existimaret,

Neapolis obsidetur ab Alonfo.

Petrus Infans occisus.

ret, soluit obsidionem, & Gaiuanum profectus, id certa conditionem vnà cum Sfortia arce occupauit. Interea verò Renatus Neapolim reuersus, deliberauit arces munitio- nesq; in suam potestatem redigere, quas Alonsum tot annos tenuisset, ab eo tempore scilicet, quo eas primùm à Regina accepisset. Itaq; obsedit arcem Nouam cum quinque nauibus maximis, quibus iuuenis quidam præerat Spineta nomine de Campo Fregosio: ac primùm quidè S. Vincentij turrim, quæ ad arcis eius munitio- nem in mari fabricata fuerat, occupauit: deinde terra quoq; multis hominum millibus, magnoq; ciuium fauore eam grauissimè vrgebat, vt ad muros vsq; accederet. Et Alonsum sanè obsessis sæpius opem ferre tentauit: cumq; id propter quatuor Renati naues & occupatam Vincentij turrim nauibus copijs efficere non posset, exercitum suum, in quo quindecim millia hominum erant, ad Echiã habebat, & ab vrbe Neapolitana ictu ferè balistæ aberat: deq; ratione suis suppetias ferendi semper cogitabat. Inter binos exercitus sola publica via erat, in qua singulis diebus decer- tabatur ab his, qui suæ virtutis specimè aliquod edere cuperent: in quorū numero vnus ex primis erat Petrus Ludouicus Aurilia ex nobili Neapolitano- rum familia natus, & apud Renatum aulae magister. Is enim singulis diebus cum Aragonicis cõgressus, singulari quadam virtute, & rei militaris peritia pugnabat, hastam suam frangebatur, & intricatus inter hostes tamen euadebat. Quibus rebus per- motus Alonsum, sicuti regio ac verè generoso animo erat, virtutemq; etiam in hostibus amabat, decretum promulgauit, ne quisquam, sub pœna vtriusq; manus amittendæ, in hunc Petrum Ludouicum telum ex arcu, balista, tormẽto, aut alio aliquo instrumento bellico mitteret: sed vt sole ense aut lancea cum eo dimicaretur. Existimabat enim iniquissimè comparatum esse, vt fortissimo viro quilibet homo vilissimus à longè vnico telo vitam eripere posset:

Arx noua occupatur.

Petrus Ludouicus Aurilia.

Alonfi amicus generosus.

Ranaldus San-
cius.

Cum igitur bini exercitus, cum triginta ferè hominum millibus, per multos dies ad portam mœniaq; vrbs Neapolitanæ confedissent: Alfonsus cum non posse se obsessis suppetias ferre cognouisset, discessit, & Ranaldus Sanius Cathalanus vir fortissimus, fame & cæterarum rerū ad vitam necessariorum egestate compulsus, arcem Renato tradidit: quo loco, miserandum spectaculum cerne re fuit, eos qui obsessi fuerant, discedere nigros, sordidos, emaciatos, laceris vestib. indutos, & vsque ad eò afflictos vt vix spiritum amplius traherent. Ea re ita confecta, Ranaldi quoq; huius frater, qui Oui arcem tenebat, ad eandem redactus angustias se dedit: & Renatus occupato totius vrbs imperio, Salernum profectus est, eoq; cum vniuersa Lucania multisq; Calabriae vrbs recuperato, denuò Neapolim sese recepit. Postea verò cum Genuensium classis, qua Renatus Neapolim peruenerat, que arcibus obsidendis adfuerat, discessisset: & Tarentinus princeps contra datam Patriarchæ fidem, ad Aragonicos transisset: æquales ferè esse cœperunt vtriusq; Regis vires, & ad regnum id affligendum potius, quàm occupandum aptiores. Cum enim vterque in regnum exiguas copias ex patria adduxisset: non ipsi exercitus suo modo regere poterant, sed indigenis regni magnatibus tyrannisq; sustentabantur: & omnia eorum cupiditati atq; inconstantia parebant. Nam Iacobus Caldora in Aprutio, Aliuti Comitatu campisq; Leborijs, quandoque superior Alfonsinos expellebat: & Alfonsus dum ea loca recuperare vellet, populum noua maioriq; calamitate affligebat. Idemque agebat in Apulia atq; Calabria princeps Tarentinus: & Renatus circa Neapolim, Salernum, Capuam atq; Caietam: ex quibus locis tamen totoq; regno cedere fuisse coactus, nisi eum Genueses & Iacobus Caldora comitatu inuissent: hoc enim quantumque auxilio Neapolitanam vrbs, vna cum alijs aliquot conser-

Que regni
conditio hoc
tempore.

Interdum
vires.

In Apru-
tione.

Salerno.

conseruauit, & arcem nouam, quæ iam tot annos fuerat in Cathalanorum potestate recuperauit. Eaq; expugnatione totoq; bello, cum ipsa vrbs Neapolis bellicis tormentis, tum regnum vniuersum varijs modis tantopere deuastatū iam erat, vt in totius eius ambitu, vix tria aut quatuor loca inter Caietam & Aternum fluuium, aliquā quietem haberent, eamq; magis vicinorum, quam propria industria conseruatam.

Quo in statu cum esset regnum, anno salutis Christianæ MCCCXXXIX. & totis binis qui proximè sequuti sunt, Iacobus Caldora, dum Cancellum vnam ex Iacobus Caldora
bi Leonessæ arcibus obsideret, apoplexia correptus ex-
ta moritur.
hac vita migravit, vir qui inter bonos militiæ Duces cō-
memorari queat, si tanta fide quanta rei militaris peritia
præditus fuisset. Is originem ducebat ab incolis Iudicæ
Iudicæ arx.
arcis, propè Sarnum fluuiū, quā montana Aprutij alluit:
& morte sua melioribus Alfonsi successibus dedit initiū.
Nam Vintimilius per idem tēpus Cerram simul cum ar-
ce, fame eò compulsum certis cōditionibus obtinuit: &
qui Auerfæ erant, Alfonsum intra mœnia sumpserunt:
cumq; arcem quoque illius habere nequiuissent, eam ita
fossis circumdederunt forinsecus, vt iam hostibus inu-
tilis esset, eamque oppugnare strenuè pergebant. Et quā-
uis ei Renatus opem ferre tentasset, qui ex Apulia cū An-
tonio Caldora Iacobi filio, Ramondo fratre, Traiano Ca-
racciolo Auelini Comite alijsq; Comitibus reuertens,
eius rei causa Nolam appulerat: tamen cum id fieri non
posse videret Neapolim redijt. Quo loco cum nescio qd
sinistri de Antonio Caldora suspicatus fuisset: eum non
sine suo maximo detrimento in vincula coniecit. Cum
enim illum sui milites, concitato tumultu, importunis
precibus à Renato repeterent: liberauit eum, & veniam,
eius quòd per errorem se fecisse dicebat, postulauit. Sed
Antonius tamē indignatus ad Alfonsum transiit, & cū

*Auersa Alfonso
tradita.*

Sancte quodam, qui arcem Auersæ tenebat, & prius sub patre suo stipendia meruerat, tantum egit, vt eam Alfonso traderet. Causa autem cur Renatus Antonium Caldoram in vincula coniecisset, hæc fuisse dicitur: Cum Alfonso Renatum reditu ex Apulia prohibere vellet, nec sciret quo itinere ille veniret: obuiam illi progressus est, in quasdam angustias montium Aprutij, cum vna exercitus parte, reliquis autem mandauit vt sese ad certum diē sequerentur: sed cum fortè eodem vesperi illuc peruenisset, quo hostis cum omnibus copijs vix illinc mille passibus distaret, Renatus ea re per exploratores cognita, volebat cum Alfonso dimicare, quoniam se viribus superiorem esse putabat. Restitit autem Antonius, nec putauit prælii fortunam tam temerè esse tentandam: præsertim quòd exploratores quoq; aliqui dicerent, Alfonso cum magnis copijs dimicandi causa in eas angustias peruenisse. Sed Alfonso è contrà cognito per suos exploratores periculo, cum se viribus inferiorem esse sciret, dum Antonius & Renatus consultant, sese illinc in tutiorem locum recepit. Cuius rei certior factus deinde Renatus, existimauit se in hoc fuisse ab Antonio deceptum: & indignatus quòd illius causa certam victoriã amisset, vbi Neapolim peruenisset, eum sine ampliori deliberatione in vincula coniecit. Antonius igitur ob eam causam trãsiit ad Alfonso: sed non longo temporis interuallo post tamen, iterum ad Andiuinos defecit: & ab hisdem denuò paulò post discedens, Alfonso reconciliatus est: quòd ei per proditiõem arcem Beneuentanam tradi curasset. In qua cum captus fuisset Foschinus Cotignolanus Francisci Comitis consobrinus: Beneuentani timore quodã permoti, urbem quoque sponte illi tradiderunt, quibus ita confectis, Alfonso tormentorum bellicorum, vi Gaiazzam Padulamq; expugnauit: deinde ad Losaram expugnandam accessit. Et Franciscus Comes interim Renati

*Beneuentũ ab
Alfonso occupa-
tum.
Franciscus Co-
mes.*

nati amicus tenebat Arianum, Troiam, Manfredoniam multasq; alias Apuliæ vrbes. Ad quarum custodiã, cum victorium Rangonem & Cæsarem Martinengum duces suos cum mediocribus copijs reliquisset: hic bis Troia egressi aduersus Alfonso ausus fuit: sed ab eo cæsus & in urbem turpiter reiectus est: eaq; causa fuit vt Alfonso Bicaram deinde expugnãrit, idq; militibus prædæ concesserit, præter mulierum pudicitiam scilicet, quam suo more sanctam tectam conseruari voluit. Postea verò occupauit etiam Opizium atq; Losaram. Ex eaq; cum versus Picenum misisset Ramondum Caldoram Iacobi olim fratrem, Iosiamq; atq; Riccium, vt Comitem impedirẽt, ne quas illinc suppetias Renato submittere posset: Alexander Sfortia Comitis frater illos ex improviso adortus est, concidit & Ramõdum cepit: Iosias verò atq; Riccius vix sibi fuga salutem quæsiuerunt. Ex qua re sumpta occasione Antonius Caldora, quoniam Ramondus patruus suus captiuus foret, secunda vice ab Alfonso defecit. Iãq; etiam pontifex Eugenius miserat Tarentinum Cardinalem, qui Franciscum Aquini Comitem oppugnaret: sed Alfonso obuiam progressus, eum retrocedere coegit, & Gulielmam arcem fame afflictam coactamq; & Capreas insulam occupauit, incolis eius scilicet sponte ad illum transeuntibus. Quo facto ad Neapolim Puteolosq; obsidendum, sine mora contendit: & hoc quidem annonæ penuria ad extremas angustias redactum, & vnã etiam Octauia turris mox sese dederunt. Neapoli verò maior erat difficultas, nam etiam si fame laborarent, tamen magno opere confidebant, latas iri suppetias sibi à Francisco Comite, Antonio Caldora aut ipsis deniq; Genuensibus: vt nulla alia eius occupandæ ratio Alfonso superesse videret, quàm si lōgo tēpore eam fame subigeret. Sed adest interim fortuna, quã pculdubio iam pudebat, q̄ tãta vir tute Regē nimis diu fatigasset, & rationē demonstrat,

Martinengus

*Opizium.
Losara.*

*Gulielma arx.
Caprea insula.
Neapolis ob-
sessa.*

*Anellus.**Vetula mulie-
res diabolica.**Modus nouus
quo Neapolis
occupatur.*

qua Neapolim ad deditionem, non sine periculo tamē, cogere posset. Venit enim ad eum Anellus Neapolitan⁹ quidam muri conficiendi artifex, cum fame, tum premij spe, quæ propofita erat, adductus, & viam in urbem ingrediendi commōstrat: fama autem erat, eum ad Alfonso à Vetula quadam muliere missum esse, indignata scilicet Renati crudelitatem, quòd ab eo auxilium aliquod deprecata, quòd familiam suam fame pereuntem conseruaret, repulsam passa fuisset. Cæterum voluit Anellus, Alfonso instructa acie paratisq; scalis promptum esse accedendi ad murum, postquam signum daretur. ipse verò ducentos pedites fortissimos viros sibi attributos, se per Aquæductum quendam sequi in urbem imperauit. hi ergo noctis silentio ingressi sunt, & eorum quadraginta soli etiam Aquæductus via egressi, in casulam cuiusdam vetulæ peruenerunt: quæ sola ibi cum filiola habitabat, & ipsa fuisse putabatur, quæ Anellum ad Regem, monstrandi huius aquæductus causa, misisset. Quamobrem imperato filix silentio, in ea domo se concluderunt: sequenti diluculo obliuione, metu, aut quacunq; ex causa permoti, signum, sicuti conuenerat, non dederunt: & Alfonso existimabat, aut nō ausos fuisse ex aquæductu egredi, aut patefactos fortassis & cæsos esse. Quòd etiam si ita esset, tamen ante muros armatus agebat: & ea re cognita, Renatus, cum suis ei occurrit, atque inde repulit: qui verò in casula clausi erant, eo tumultu audito, magnopere sibi timebant: neq; enim in Aquæductū redire audebant, quòd periculum esset ne audirentur, nec publicè ad pugnam prodire poterant, quòd pauci admodum cum essent, facile omnes concidi potuissent. Itaque Alfonso nullam amplius in hisce spem habēs, in Castra, & Renatus depulso periculo in arcem redijt. Sed cum interim vnus ex ijs, qui adhuc in Aquæductu latebant, ad Alfonso accurrens, significet quemadmodum 40. illi qui in urbem ingressi

ingressi essent, metu compulsi in casula laterent, denuò ad muros accessit, vt ijs animum ad prodeundum in pugnam adderet: Eodemq; tempore accidit etiam, vt Vetula filius, ex officina qua agebat domum veniens, pulsarit ostium vt intromitteretur: & milites atque mater, cum deprehendere eum & silentium imperare cōstituisent, portam aliquantulum aperiunt vt intret: sed ille, conspecto armato milite, statim recessit, percitusq; timore ad arma capienda vehementer omnes cœpit vocare. & hinc inde discurrens Renatum eius quòd vidisset certiore fecit. Quamobrem n̄ qui in casa latebant magno cū impetu egressi, proximum murum inuaserunt, & vnico custode deprehenso vallum occuparūt: & Renatus itidem audito clamore præstò fuit. Nec Alfonso quicquam omittebat etiam eorum quæ necessaria viderentur, appofirisq; Scalis, suis succurrere conabatur: sed à ciuibus facile repellebatur: cumq; non ita conscendi posset, qui in vallo erant, malè tractabantur. Verum animaduertit tamen aliam partem muri non procul illinc sine custodibus esse: quamobrē ei statim scalis applicare & milites illæ murum conscendere iussit. Qui in vallo se defendebant interim, multitudine oppressi, vix hostē sustinebāt: quòd multi eorum vulnerati essent, & nonnulli metu perculsi sese de muro præcipientes dedissent: iamq; recuperasset vallum Renatus, nisi qui alio loco mœnia conscenderant, à tergo cum magno impetu venientes eum magnopere terruisent. Itaque lentior aliquanto tunc esse cœpit, maioriq; adhuc timore fuit perculsus, cum animaduertisset Aragonicum quendam ex equo, quem absq; sessorē intra mœnia inuentum fortè conscenderat, fortissimè contra suos pugnare, ex eo enim coniciebat, hostes non modò scalis mœnia conscendere, sed per portam aliquā iam quoq; ingredi. Quòd etiam si ita esset, tamen nōdum animum abiecerat: sed hortabatur suos strenuè ad defen-

tionem: verum cum crederet magis magisque Aragonico-
rum numerus, propter reliquos quoque ex ducentis, qui
iam prodierant ex Aquæductu, & suos perterritos esse
cognosceret, cœpit aliquantulum recedere. Nec multo
post, cum hostes, fracta S. Ianuarij porta, confertim in vr-
bem irruere videret, planè amissa defensionis spe, in arcem
nouam sese recepit: ita tamen vt discedendo etiã pugna-
ret: cum enim ei Cathalanus quidam Spegius nomine e-
quum freno apprehendisset, monuit illum aliquoties vt
sese dimitteret: sed cum eum pertinaciter frenum tene-
re, & vincula sibi intentare cognouisset, gladio vehemē-
ter vibrato, manum illi ex brachio amputauit. Nec diu
post, etiam per mercatus portam alijsque locis fractorum
mœnium irrumperere Aragonici cœperunt, & prædari iã,
sine cæde tamen hominum, incipiebant: verum rex vbi
ingressus fuisset, eos à præda abstinere iussit, & per urbem
inequitando, eam vniuersam in suam potestatem redu-
xit. Atque hic quidem modus fuit, quo Alfonso huius a-
quæductus ope, sexta Iulij die, anno seruatoris nostri M-
CCCCXLII. Neapolitanam urbem occupauit: posteaquã
scilicet vnum atque viginti annos bellum in regno gessit:
& noningentos, Belisarius à Gothis recuperauerat. Super-
erant adhuc ternæ arces, Capuana, Montana, quæ & S. Her-
mi nomen habet, atque Noua. Itaque Capuanam primùm
obsidens, eam de Renati consensu intra quartum diem ob-
tinuit: Ioannis Cossæ opera videlicet: cum enim is apud
Renatum esset & coniugem liberosque suos in Capuana
haberet, eorum conseruandorum causa tantum effecit
precibus apud illum, vt arcem Alfonso tradi permetteret.
Deinde cum Montanam quoque subito occupasset, Re-
natus arcem nouam commeatu optime instructam, An-
tonio Caluo Genuensi, cui permultum debebat, custo-
diendam tradidit: vt si intra certum temporis spacium

NON

non rediret, aut auxilia mitteret, cum Alfonso pacifcere-
tur: & ipse conscensis binis Genuensium nauibus, quas
aliquandiu illic subsistere iusserat, postquam frumentum
subsidio vrbi aduexissent, in Portum Pisanum cum Othi-
no Caracciolo & Ioanne Cossa traiecit, atque illinc Flo-
rentiam ad Eugenium pontificem se recepit. Quibus re-
bus ita confectis, Alfonso, cum Antonium Caldoram vi-
ribus aduersus sese auctum esse intellexisset, ei que cõiun-
ctum esse Ioannem Sfortiam Comitis fratrem: reliquias
hæc belli conficere decreuit. Itaque in prata Capuana
primùm egressus est, deinde illinc ad Fontem Popiliũ Ae-
lerniamque peruenit: quibus statim occupatis Carpino-
nem contendit: quo in loco hostium suorum sedes refu-
giumque erat. Qua re cognita, Antonius eodem contem-
dit, vt cum Alfonso (sicuti videbatur) dimicaret antequã
Ioannes Sfortia ex Piceno rediret. Cum igitur ad præliũ
hostis esset instructus, deliberauit Alfonso cum suis de
ratione pugnandi: qui respondebant, suadere se ne ipse
prælio interesse vellet, sed negocium ipsis permetteret.
Sed ille ob id indignatus: ergo, inquit, quod in huiusmo-
di certaminibus maximi momenti esse consuevit, ipsius
scilicet Ducis præsentia, id nunc possit nocere? Absit quin
talis infamiæ nota nostræ Aragoniorum familiæ inura-
tur: volo vt strenuè pugnemus, & ipse omnium primus
ero, vt vel illinc cognoscatis, quid vobis imperatoris ve-
stri præsentia ad laudem atque gloriam consequendam
queat prodesse. His dictis capiti galeam imposuit, & tuba
classicum canere iussit. Cœperunt ergo inter sese comi-
nus pugnare, acriter sanè per multas horas, non sine mul-
torum cæde. Sed tandem vrgentibus vehementissimè A-
ragonis, nec reliquis Sfortianis qui in insidijs positi fue-
rant, opem suis ferentibus: subacti omnes & vnà cum An-
tonio capti fuerunt, vt Ioannes Sfortia vix fuga Ortonã
se recipere potuerit.

Renatus ex re-
gno deccedit.Alfonso belli
reliquias confi-
cit.

Carpinone.

Alfonso magna
nimitas.Antonius Cal-
dora casus.

Spegius.

1442.

Belisarius.

Neapolitanæ
arces obsiden-
tur.

Qua victoria comparata, Alfonso deinde Neapolitanum regnum, quâ ab Aquila Regium vsq; in Calabriam porrigitur, quandiu vixit vniuersum possedit: & si qui de inceptus tumultus concitati fuissent, eos breui tempore magnaq; foelicitate sedauit. Et sanè insigne fuit clementiæ & magnanimitatis exemplum, in optimo hoc Rege, post hanc victoriam. Nam etiam si omnes ferè suaderēt, vt Antonium ceu rebellem, perfidum, & naturalem quasi Cathalanorum hostem, mortis supplicio afficeret, tamen parere noluit. Sed cum paternarum iniuriarū, tum earum quas ab ipso & antea & in hoc ipso prelio accepisset, oblitus, ei, non aliter atq; si semper amicus fuisset, omnia propria paternaq; bona reliquit, & supellectilem eius præciosam sanè coniugi suæ donauit: nec quicquam aliud ex tanta præda accipere voluit, quàm vnicam patrem ex cristallo fabrefactam, & ipsum deinceps, tanquàm vnum ex charis nobilibus stipendijs suis sustentauit. Cæteros quoq; nobiles atq; heroes omnes liberauit, & quauis multos eorum hostes adhuc haberet, tamen eorum virtutem magnificiebat, & splendidis muneribus donabat: qua benignitate & liberalitate non tantum confirmabat amicos, verum etiam hostes beneuolos sibi reddebat. Postquam igitur rex Antonium Caldoram vicisset, in Aprutium profectus est, totumq; id in suam potestatem reduxit: deinde in Apuliam reuersus, Guastum cæterasq; Caldorensium ciuitates occupauit: positisq; ad Manfredoniam castris urbem, quorundam ciuium opera, paucis diebus obtinuit, arcem verò non item. Et Cæsar Martinengus interim atq; Victorius Rangonius, cum Regem victorem euasisse viderent, defecerunt à Comite, & Troiam, cuius custodiæ præerāt, Alfonso tradiderunt: quorū exemplum sequuti qui Arrianum, montem Garganum, aliaq; loca inhabitabant, & prius Comiti parebant, omnes Regi sese dediderunt. Interea verò Renatus cum Florentiæ

Alfonsi clementia.

Antonius Caldora Casus.

Alfonsus regni reliquias occupat.

rentiæ multa frustra tentasset, nec auxilia à quoquã speraret: animaduertit arcem Nouam Neapolitanam, non sine magno sumptu posse teneri, & tamen postmodum fortè oportere relinquere. Itaq; elapso eo temporis spacio, intra quòd suppetias Antonio Caluo præfecto ferre debuerat, dedit mandatum Ioanni Cossæ, vt eam Alfonso restitueret, & ipse Massiliam sese recepit: posteaquam scilicet turbulentis hisce temporibus, aliquam regni partem ipse aut cõiunx sex ferè annos possedisset. Io. Cossæ igitur impetrata ab eo venia sibi, Othino, & alijs quibusdã Neapolitanis, vnâ cum Antonio Caluo de arcis deditone agere cœpit: & cum is pecuniam tantam ab Alfonso accepisset, quantam illi Renatus debuerat, arcem illi liberam tradiderunt. Quo modo Alfonso, cum totius regni imperium occupasset, inuectus est Neapolim curru triumphali, & inaurato, quem ei ciues illius vrbis parauerant, & inaximo cum apparatu summaq; totius populi lætitia exceptus. Et quò celebrior illius diei memoria foret, expresserunt postea Neapolitani cum regis triumphum magnifico arcu, ex marmore ante arcis portam constructo, eumq; perpetuæ gloriæ sui veri regis consecrarunt.

Renatus ex regno decedit.

Alfonsus regno initiatur.

Quibus ita confectis, ab Alfonso, occupataque totius regni possessione: Eugenius pontifex, qui etiam post multa dissidia acceptasq; iniurias à Populo Romano, Nicolao Fortebraccio, & concilio Basiliensi, pontificatum cū pace administrabat, totum sese dedit ad recuperandum Picenum, quòd à Francisco Sfortia Comite tenebat. Atque vt id facilius posset præstare, Alfonso sibi reconciliare decreuit: quamobrem misit Terracinam ad illum, Ludouicum Patavinum, Patriarcham Aquileiensem, & foedus statim cum eo hisce conditionibus inijt. Vt Pontifex in Alfonso ceteri legitimum regem iura Neapolitani regni conferret, & Fernandum eius filium, quem ex Luuencula Valentina illegitimo thoro susceperat regni hæ

Pax inter Alfonso & pontificem.

Patriarcha Aquileiensis.

Fernandus legitimus pronuntiat.

redem legitimum declararet. Alfonsus è contrà ad recuperandum Picenum omnem operam industriamq; promitteret: ciuitatem Ducatam, Cumulum atq; Matricè Aprutij vrbes, ecclesiæ restitueret. Ea pace confecta, accessit Terracinam ad se Alfonsus Nicolaum Piccininū militiæ ducem: quem vbi stipendijs suis conduxisset, & cum eo de ratione oppugnandi Piceni triduum consultasset, Neapolim rediit: & sequenti deinde Maio, comparatis magnis copijs, ipsemet ei bello interesse decreuit, quamuis ratione fœderis nequaquã obligaretur. Primū igitur versus Aquilam contendit, quòd eam videre cuperet: & quamuis multi dissuaderent, ne in eam ingrederetur, quoniam ab Antonuccio quodam Andiouinis additissimo gubernaretur, & ab illo mali quippiam suspicarentur, tamen ille magna fiducia, ingressus, ab incolis admodum honorificè exceptus est. Hinc deinde progressus, in Picenum peruenit, & Vissum urbem, quæ à Comite tenebatur, omnium primā pontifici recuperavit. Quo loco ad eum venerunt, Petrus Corta, & Ioannes Balbus, Philippi Mediolanensis ducis oratores: vt dehortarētur illum ab ea, contra Comitem generum suum, expeditione. Sed Alfonsus tamen in Picenum progredi voluit, vt iniri fœderis pacta cōseruaret: & positis castris inter mōtes Melonem atq; Montechium, stipendijs suis conduxit Mannabarilem, Troilum Rossanum & Petrum Brunorum Parmensem, milites strenuos qui à Comite defecissent. Deinde ad Potentiam flumē metatus, per totam eam regionem excurrebat. multasq; vrbes occupauit, inter quas fuerunt Sanseuerinum, Tollētinum, Macerata, Aesium & Apignanum, quòd militibus prædæ concessit. Quibus confectis, ad Contradam arcem oppugnandam, quæ à Roberto Sanseuerino custodiebatur, accessit: sed vbi quinq; dies in ea re consumpsisset, & expugnari eam non posse conijceret, descēdit per eam regionem, donec

Fano,

Fano, quòd se Comes receperat, quinq; passuum millibus abesset, omniaq; loca per quæ transiret occupauit. Hic vero, cum iam videret Fanū, propter maritima auxilia obideri non posse, & Braccios ad reliquum, quòd adhuc in Piceno supererat, occupandum sufficere sciret, deliberauit mox in regnum redire. Itaq; hinc castra mouens, versus Fermum iter iam tenebat: cumq; ad eius portas peruenisset, Alexander Sfortia egressus cum illo strenuè dimicauit: sed repulsus tamen intra mœnia cum suis cedere reoactus est. Perrexit Alfonsus rectà vt constituerat, & omnia loca occupauit, quæ inter Fermum & Ascolū occurrissent. Iamq; Troento flumine superato, Teramum & Ciuitellam, quas vrbes ei Comes in Aprutio occupauerat, recuperauit: distributisq; copijs, & Aprutij urbium administratione in Ioannem Antoniū Taliaquotij Comitem, Paulum Sanguineū, & Iacobū de mōte Agano, Neapolim maxima cum laude sese recepit: neq; negligebat tamen auxiliares copias, quas suis subinde mittebat, & classē quoq; octo triremium in Fermesi portu alebat, quæ illinc omnem maritimam oram Piceni poterat perlustrare: & quādoq; etiam, ad eandem hanc expeditionē continuandā, in Picenū Mannabarilē, Cæsare Martinengum, Ramundū Bouillū, & Ioannē Vintimiliū mittebat.

Sequitur est deinde annus Christianæ salutis MCC. CCXLIII. quo, Raphaele Adurnio duce Genuensibus imperante, Alfonsus cum ijs fœdus inijt ad V. Idus Aprilis: ijs conditionibus, vt quòd vtraq; pars vsq; ad illud tempus alteri eripuisset, tanquam proprium quiddam possideret: nec quisquã recuperare tentaret quòd prius amississet, aut alterius partis hostib. auxilia suppeditaret. Præter hoc aut, obligabant etiam Genuenses, Alfonso quotānis, quādiu viueret, aureā peluim honorarij muneris nomine offerre. Sed nō diuturna tñ fuit hæc pax, qm̄ Alfonsus hoc eorū mun^o nō nisi cum quadā solēnitate excipiebat:

P 2

Alfonsus suscipit expeditionem in Picenū.

Antonucius.

Vissum.

Mannabarilis.

Contrada arx.

Alfonsus in regnum redit.

1444. Alfonsi fœdus cum Genuensibus.

conuocabat enim omnes nobiles aulicos, & populum ipsam ad hoc spectaculum, deinde in sedili regio sedens, peluim ceu triumphale munus à Genuensibus excipiebat. Quamobrem illi magnopere indignati, antequam quartus annus elaberet, munus noluerunt amplius mittere: fractaq; pace deinceps, se mutuò vexare nunquam desierunt.

Antonius marchio Crotoniata.

Postea verò, cū hæc ita peracta fuissent, Antonius marchio Crotoniata, qui paternum genus à Centilia, maternum verò à Vintimilia familia ducebat, & pro Alfonso antea multa per Apuliã Calabriamq; præclare gesserat, ad Fontem Papilium cum trecentis equitibus peruenit. In quem locum cum conuocati fuissent à rege omnes totius regni magnates, accusatur coram Alfonso, quòd vni ex præcipuis nobilibus aulicis mortem intentârît. Itaq; clanculum illinc discedens, Cathanzanum quam urbem ipse possidebat, sese recepit, atq; illic antiquas sopitasq; iam inimicitias suscitare, multosq; non tantū regni magnates, verum etiam Venetos, aliosque Italiæ principes, per suos oratores ad arma contra Regem capiendã hortari cœpit. Sed frustra tamen id totum tentauit: nam rex bello illum persequutus, Crotonem, omnemq; eius ditionem occupavit, & Cathanzanum obsessum ad deditionem absq; vllis conditionibus coegit: Ioanni verò Nuceo Longobardico, qui consiliarius illi & autor huiusce rebellionis fuerat, quicquid haberet eripuit, & extra regnum in exilium misit. Dum autem in hac expeditione occuparetur Alfonso, defecerunt iterum ab illo Iosias Aquaiuensis, itemq; populus Teramensis, qui Sfortianos in auxilium vocarunt. Et cum illis Comes Antonianum Triultium, & Sebastianum Canosum submisisset, pulsifuerunt ab illis Aragonici, qui se ipsis apposuissent. Verum cum Asculum quoq; ad Comitem, paulò post in Piceno defecisset, & rex eius rei causa Vintimilium eò misisset:

aufu-

aufugerunt omnes Sfortiani, Fermumq; sese receperunt, & Iosias in summum discrimen amittendæ suæ ditionis peruenit: sicq; pergentes Aragonici simul ac pontificij, non desierunt bellum continuare, donec vniuersum Picenum, solo Aesio excepto, quod denuo se Sfortianis dediderat, occupauissent.

Erant per idem ferè tēpus in Longobardia, grauiissima bella inter Venetos & Philippum Medioli ducem: cūque Philippus Pifaurensem Comitē ad sua stipendia perduxisset, & viribus pecuniãq; exhaustus non soluere posset, ad Alfonso confugit, & ab eo, quòd iam Eugenius pontifex esset defunctus, in eiusque locum Nicolaus V. successisset, auxilium postulauit. Quamobrem illi Alfonso, acceptorum beneficiorum haud immemor, tribus modis succurrit: & ita quidem vt nullo modo tamen violauerit, quæ Romanæ curiæ sub Eugenio promisisset. Primum enim curauit vt Comes Aesium, quam urbem in Piceno solam tenebat, pontificijs pro triginta quinque aureorum nummum millibus restitueret, eaq; pecunia Philippus iuaretur: deinde ei in Longobardiã subsidio misit Ramundum Bouillum cum mediocribus copijs, itēque Cæsarem Martinengum: quamuis hinc fortunam prosperiorem sequutus ad Venetos paulò post transiuerit. Et tandem ipsemet quoque, anno salutis Christianæ MCCCCIII. Capuam Caietamq;, atq; hinc Tyburtum vsque peruenit: vbi magnum exercitum cōparauit, vt Florentinis in Tuscia bellum inferret, quoniã aduersus Philippum cum Venetis fœdus inijsset. Dum verò hoc ita constituit, literas à Philippo accepit, quibus rogabatur, vt vnum ex suis intimis ad sese quàm citissimè mitteret. Quamobrem ablegauit ad eum Alfonso Ludouicum Poggium, quem communi nomine fratrem Pucciū appellabant, virum in rebus grauibus maximè exercitatū: & is ad Philippum perueniens, ægrotare eum deprehen-

Bellum in Longobardia.

Alfonso Philippo duci auxilium præbet.

1447.

Frater Puccius

Alfonfus ha- dit, & eo animo erga Alfonso esse affectum, vt suum il-
 res à Philippo li principatum omnem testamento legare decreuisset:
 institutus. iamque velle Ramundo Bouillo, qui in Longobardia e-
 rat, omnes redditus munitionesq; imperij tradere, solis
 Papiensi & Mediolanensi arcibus exceptis, quas ipsemet
 in manus quasi tradere cuperet: & desiderare vt rex harū
 rerum quam citissime certior fieret. Quamobrē Alfon-
 sus vbi hæc omnia ex Puccio, qui Tyburtum mox aduo-
 lauerat, cognouisset: vehemēter doluit, quod tantus prin-
 ceps, & quem patris loco habebat, in eas angustias à Ve-
 netis compulsus fuisset, vt imperio renunciare constitu-
 isset. Et eundem Puccium magna celeritate Mediolanū
 remisit, cum mandatis, vt Philippum bono animo esse
 iuberet: se enim mox illi suppetias laturum, venturumq;
 in Longobardiam ad eum, non accipiendi principatus
 spe, sed vt illum à Venetorum rabie defenderet: cogita-
 ret igitur potius Venetorum imperium alijs distribuere,
 quam se suo principatu priuare. Dum Puccius cum hi-
 ce mandatis Mediolanum contendit, Philippus febre &
 disenteria grauatus, ex hac vita Idibus Augusti migraue-
 rat, & Alfonso totius imperij sui hæredem nuncupauit.
 Itaq; traditur Ramundo, vti defunctus constituerat,
 ipsa quoq; Mediolanensis arx: & ille conuocatis ad se o-
 mnibus belli ducibus, qui Philippo militauerant, vt pote
 Guidantonio Fanētino, Carolo Gonzaga, Ludouico Ver-
 mio & Ludouici Sanseuerini filijs, eos omnes Alfonso iu-
 reurando deuinxit. Sed illi tamen paulò post, huius da-
 tæ fidei obliti sunt: nam cum populum Mediolanensem,
 se in libertatem vindicare velle cognoscerent, consense-
 runt illi, & Ramundi militem omnemq; suppellectilem,
 quæ in S. Ambrosij collegio seruabatur, diripuerunt. Po-
 pulus igitur parua pecuniæ vi, maiorem arcem obtinu-
 it: qui in minori erant, se aliquandiu defenderunt, sed
 cum populus eis persuaderet, Alfonso suppetias illis

non

non esse laturum, diuiserunt inter sese septendecim au-
 reorum nummum millia, quæ in Philippi scrinijs depre-
 hendissent, & arcem populo tradiderunt: quam ille cum
 occupasset, vna cum altera ex fundamentis euertit. Al-
 fonfus autem expeditionem contra Florentinos susce-
 ptam, cuius causa Tyburtum venerat, nihilominus con-
 tinuandam sibi existimauit. Itaque celebratis Philippo
 apud Sabinos magnificis exequijs, in Senensium fines
 reuersus est, & contra Florentinos progressus, eos incen-
 dijs rapinisq; vehemēter vexauit: nam Ripam maranciā
 in agro Volaterrano, Gerardiciq; tractus castella, & Pesca-
 riæ Castellionem occupauit. Florentini ergo qui nihil ta-
 le suspicati fuerant, stipendijs suis conduxerunt Federi-
 cum Urbini Comitem, & Sigismundum Malatestam Ari-
 mini dominum, eaque hyeme pro virili se defenderunt.
 Vere incunte deinde, anno salutis nostræ MCCCIII.
 Plumbinum obsedit Alfonso, quod ita se Florentino-
 rum auxilijs defendit, vt ille, quamuis sua classe ipsis Li-
 lij insulam eripuisset, intemperie quadam aeris afflictus,
 vix in regnum, magna exercitus parte amissa redire po-
 tuerit. Sed cum breui tempore post obiisset Ranaldus
 Ursinus Plumbini dominus, coepit metuere Cathari-
 na illius vxor, ne forte ipsa vidua iam, ab Alfonso bello
 impeteretur: itaque promissa illi tributum nomine,
 quotannis dum viueret aurea Patera, quæ pondere æ-
 quaret quingentos nummos aureos, pacem impetra-
 uit: Quod sanè tributum deinceps semper fuit per-
 solutum, etiam ab Emanuele Apiano, qui Cathari-
 næ in Plumbini possessionem successit. Quibus re-
 bus ita confectis, Florentini quoque suos oratores
 ad Alfonso miserunt, pacem ab eo postulates, e-
 amque Sulmone facile impetrarunt: ea tamen con-
 ditione, vt Lilij insula & Castellionem Piscariæ ei re-
 linquerent.

*Alfonſus fauet
libertati Me-
diolanenſium.*

Neq; verò neglexit etiam per id tempus Mediolanenſium libertatem Alfonſus, cum ipſius Franciſci Comitis, tum reliquorum eius ducum, qui Ramundum tam iniquè tractauerant, odio permotus. Nam cum ipſi ſuos oratores ad eum Aquauiuam, quæ in Aurelia via eſt miſiſſent, vt ſubſidium ab eo peterent: annuit ille, quãuis non multum ea re effecerit: fortè quòd iam ante diuinitus cõſtitutum eſſet, vt ſicuti ad eum regnum Neapolitanum ita ad Franciſcum Comitem Mediolanenſe imperiũ perueniret. Miſit tamen ſuis ſumptibus, aduerſus Franciſcũ & Alexandrum eius fratrem, Iacobum Comitem, & Franciſcum Piccininum, vt Parmam oppugnarent, quam Parminianus cuſtodiebat: & Nicolao Guarierio Orthoboni tertij Parmenſis tyranni filio, Sfortianorum hoſti, ſubſidio itidem miſit octingentos equites, quibus arcem Parmenſem defenderet. Aſt uerò Fauentinum ſuis ſtipendijs conductum, in Longobardiam miſit cum mille quingentis equitibus: cumq; eum à Comite pecunia corruptum Fauentiam rediſſe cognouiſſet, iterum ſubſtituit illi Ramundum Anichinum cum equitibus quingentis: ſed hic Colornum perueniens ab Alexandro cæſus fuit.

*Federicus III.
Alfonſum viſi-
tat.*

Vbi ex Tuſcia Alfonſus in regnum rediſſet, Federicus III Imperator, cum per id tempus Romæ coronam à pōtifice accepiffet, ad eum Neapolim uſq; peruenit, vnà cū Helionora coniuge, ex Portugalliæ rege ex Ioanna Alfonſi ſorore nata: ibiq; ab Alfonſo magnifica pōpa excepti, & incredibili honore muneribusq; affecti ſunt, per plures dies quibus illic fuerunt. Nullum hinc magnificentiæ officium abſuit: fontes enim viniſeri per urbem inſtituti erant, Germaniſq; quæ à mercatoribus emerent, omnia gratis dabantur: quòd illa omnia liberaliter Alfonſus poſtea ſoluturus eſſet. Longum eſſet deſcribere, certamina in palæſtris tanta magnificentia adornata, Choreasq; & alio

alio eius generis ſummo cum apparatu per urbem inſtituta. Illa enim omnia tanta fuiſſe accepimus, vt nullius oratoris facundia explicari poſſe pro dignitate viderentur. Quæ omnia ab Alfonſo in ea celebritate, etſi tam magno ſumptu fuiſſent inſtituta, Federicus tamen diſcedens, nullam regiæ virtutis exiſtimationem poſt ſe reliquit.

Iam verò Franciſcus Sfortia Comes Mediolanenſem principatum occupauerat: & Veneti eius rei cauſa, ſicuti ipſi aſſerebant, aut potius, ſicuti re ipſa apparuit, quòd ſecum fedus ad illius excidium inire noluiſſent, concitato tumultu omnes Florentinos Venetiſq; cæterisq; ſuis urbibus expulerunt: Quæ res magno iterum atq; periculoſo bello originem dedit. Florentini enim vlciſcendæ iniuriæ cauſa, Cosmo Mediceo duce, tantum apud Franciſcum Mediolanenſem principem egerunt, vt vnà ſecũ bellum Venetiſ inferre decreuerit. Quamobrem illi Leonelli Eitenſis Ferrarienſis marchionis opera foedus cum Alfonſo Rege inierunt, & ita cum illo compoſuerunt, vt quoniam Florentinos magno odio proſequeretur, illis bellum faceret, dum ipſi ducem Mediolanenſem oppugnarent: ſic enim fore, vt neq; hic illis, neq; illi huic villo modo ſubuenire poſſent. Et Alfonſus, qui pacta ſumma fide obſeruabat, primũ quidem Gulielmum Monferratũ ſuis ſtipendijs conductum, cum quater mille equitibus duobusq; peditum millibus in Alexandriæ fines miſit, & vnà cum Venetiſ ſumptum fecit in Gibertum Coregium: qui ambo viri ſtrenui in Parmenſi ditione, per duos annos continuos cum duce bellum geſſerunt. Deinde anno ſeruatoris MCCCCLII. aduerſus Florentinos in Tuſciam miſit Fernandum filium, cum ſex equitum, & duobus peditum millibus, eiq; adiunxit Neapolionẽ Vrſinum, Euerſum Anguillaræ, & Federicum Urbini Comites: qui in Cortonæ Aretijq; fines ingreſſi, eos rapinis

*Alfonſi foedus
cum Venetiſ.*

*Venet. & Al-
fonſi bellum aũ
Florent. et Me-
diolanenſib.*

1452.

*Fernandus A-
ragonicus.*

Q

dauastarunt, Foianum oppidum non contemnendum atque munitum expugnarunt, & Astorem Faentinum, qui primus Florentinis suppetias tulerat, conciderunt: deinde occupatis adhuc aliquot arcibus, sese Aquauiuā in Aureliam viam ad hybernandum receperunt. Iamq; etiā Antonius Olzina, Florentinis Alfonso nomine Vadā in agro Volaterrano eripuerat, eaq; munita, illos multis molestijs afficiebat. Dumq; hæc ita gerūtur, reuertit̄ in Italiam Rhenatus, cum vt Francisco suppetias ferret, tum quòd speraret, confectis Longobardicis bellis, nouos motus in regno Neapolitano posse concitari. Veneti autem cognito eius aduentu, apud Sabaudia ducem & Montisferrati Marchionem effecerant, vt illi iter pedestre præcluderetur: quamobrem cum binis tantum nauibus Genuam appulit, reliquum verò eius exercitum Astam vsq; conduxit Ludouicus Delphinus Viennensis, qui postea rex Gallia fuit, eius nominis XI. quòd videlicet Venetos odisset, & Francisco consultum esse cuperet. Sed Rhenatus postquam tres circiter menses cum suis in Italia fuisset, nec quicquā memorabile adhuc gessisset, ex nescio qua occasione permotus, subito in Galliam denuò contendit, magnamq; inconstantia existimationem de se reliquit, ac si magnis grauibuscq; rebus expediendis, minimè aptus esset. Iamq; post Renati discessum, incipiebant vtrinq; hostes belli incommodis fatigari, præsertim quòd non leue detrimentum Christiani eo anno accepissent, propter captam à Turcis Constantinopolim. Itaque Simonis Camerini Hæremitani opera, viri ex Diui Augusti ni societate non magnæ eruditionis, sed officiosi atq; fidelis, pax inter Venetos, Mediolanensem Ducem, & Florentinos, Alfonso incio, constituta est, anno salutis MCCCCLIII. nona die Aprilis. Et Alfonso quamuis indignatus esset, quòd eum non itidem ad pacem hanc inuitalissent: tamen, vt solebat amicorum utilitatem priuatis hono-

Antonius Olzina.

Rhenatus in Italiam redit.

Constantinopolis à Turca capta.

1454.

honoribus præferre, eam paulò post confirmauit, & Ferdinandum filium ex Tuscia reuocauit. Sequenti deinde anno, miserunt etiam ad eum Nicolaus pontifex quidē Firmanum Cardinalem, Veneti verò, Dux Mediolanensis atque Florentini alios oratores, & cum eo totius Italia nomine pacem atq; fœdus inierunt, in annos viginti quinque: soli q; exclusi ab hoc fœdere fuerunt, urgente Alfonso, Genuenses, Sigismundus Malatesta, & Astor Faentinus: & in ipsis cōditionibus manifestè exprimebatur, ne illis fœderatorum quisquā suppetias ferre posset. Genuensibus quidem quòd pacem non seruassent, Sigismundo, quoniam accepta à Rege pecunia, & cum mille octingentis equitibus, ducentisq; peditibus in Tusciam missus, defecerat, & transierat ad Florentinos: Astori deniq;, quoniam (vti supra dictum est) cum ad Parmam oppugnandam missus esset, accepto stipendio institutum neglexisset, & sese domum recepisset. Et quamuis in illum vsq; diem Alfonso cum Francisco Mediolanensi Duce similitates habuisset: tamen cum iam ipsius virtutem atque potentiam cognouisset, simulque sciret Ioannē Renati filium, qui Calabria Dux appellabatur, multa contra sese totiusq; Italia tranquillitatem machinari, eum sibi conciliare, & affinitate aliqua deuincire constituit. Itaque Hippolitam Mariam eius filiam Alfonso nepoti, primogenito Fernandi filio, desponsauit, & Helionorā neptim suam eodem patre natam, vicissim in matrimonium promisit Sfortia marie Francisci ducis filio: quòd tamē matrimonium, cum Helionora admodum iuuenis esset, propter motus, qui deinde sequuti sunt in Italia, impeditum, eaque puella Herculi Estensi II. Ferrariensi duci elocata fuit. Quibus ita confectis, totaq; Italia iam nouo fœdere pacata, ac Regē cum Francisco peculiari affinitate cōiuncto, discedit ex hac vita Nicolaus VII. pontifex, anno domini MCCCCLV. ei q; in pontificatu successit Calixtus III.

Commune fœdus Italicum.

Alfonso contrahit amicitia cum Mediolani Duce.

Nicolaus VII. pontifex.

Is Cathalanus erat, natus Valentia ex Borgia familia, & pluribus annis Alfonso à consilijs fuerat, vt illius rerum peritissimus esset. Cum ergo eum regis orator interrogasset, quo animo erga Alfonso esse vellet, respondit: Gubernet ipse suum regnum, ego meum administrabo pontificatum. Et quamuis multis fictas tantum eas esse inter illos inimicitias existimarent, tamen postea apparuit verissimas fuisse, eiusq; rei causam in Calisto potius quam Alfonso, pro communi videlicet sacerdotum natura, extitisse. Hoc enim illius animi manifestum indicium postea fuit: quod vbi de regis morte certior factus esset, sublatis in Cœlum oculis, magna lætitia in hæc verba prorupit: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Et deinde statim Ferdinandum eius filium Neapolitano regno, confecto diplomate mouit: veluti nos ea paulo post, copiosius suo loco docebimus.

Calisti malus animus.
Bellum contra Senens.
1456.

Sequitur est deinde annus salutis nostræ MCCC-LVI. quo inito iam hoc inter Italos foedere, electoq; nouo pontifice, Iacobus Piccininus Comes, & Mathæus Capuanus, vnâ cum multis alijs, quibus nulla pendebantur stipendia, coniunctis viribus in Senensium fines ingressi sunt: cumq; leuia quædam gessissent, à Venetis atq; Sfortianis, qui Senensibus subsidio venerant pulsi, sese ad Castellionem Piscariae receperunt. Hic verò obsessi, se strenuè defenderunt: sed propter obsidionem cōmeatu destituti, cornis prunellisq; immaturis per plures dies vesci coacti fuerunt: postea tamen, Orbitello per proditiōem capto, & comœatu adiuti, se sustentarunt, donec illis Alfonso auxilio venisset. Is enim pecuniam illis annonamq; nauibus submisit, & confœderatos sollicitauit, vt ipsis quotannis centum aureorum nummum millia penderent, quod id ad communem Italiae tranquillitatē, permultum facere posse putaret: cumq; nullus eorum assentiretur, effecit nihilominus Rex, vt Senensibus Piccininus omnia

Orbitellum.

omnia quæ illis eripuisset, restitueret, & suis stipendijs eū in regnum recepit. Neq; mihi videtur silentio prætereundus esse hoc loco terremotus, qui eodem anno in regno fuit: tantus profectò, quantus nunquam ibi fuisse memoriae proditum est: cum tamen philosophi & rerum naturæ indagatores, Campaniam, Leboriosq; campos huiusmodi calamitatibus nunquam caruisse asserant. Cœpit is nonis Decembribus nocturno tempore in diuersis regni locis, & per totum eum mensem deinde, alijs atq; alijs horis, non sine magno hominum terrore, leuiter tantum sæuit, vsq; ad III. Calen. Ianuarij: quo die tandem, circa XVI. horam vsque ad eò creuit, vt post hominum memoriam nihil tam horribile vsquam fuisse acceperim: sumpto enim initio Neapoli, se per Leborios, Aprutium, Apuliamque explicauit, magno cum hominum excidio, multarumq; ciuitatum ruina. Multa magnifica ædificia rerum publicarum, multæ priuatorum domus arcesque ex fundamentis corruerunt: quosdam terræ hiatus quidam absorpserunt: nonnullè deniq; sicuti Boianum, hoc modo absorptæ, lacum in sui monumentum reliquerunt. Tantaq; fuit ea clades, vt Pius II. pontifex, & Antoninus Archiepiscopus Florentinus, in suorum temporum historia asserant, reductis ad calculum, qui in singulis locis periissent, triginta hominum millia fuisse desiderata: acerbissimo nempe casu, qui iam ad eam calamitatem accedebat, quam antea ex tot bellis pertulissent.

Terræmotus in regno.

Boianum.

Sequenti anno misit Alfonso mense Nouembri, Iacobum Piccininū per Aprutiū in Sigismundi Malatestæ ditionem, vt eum oppugnaret, quoniam à communi foedere (vti iam diximus) exclusus erat: qui tamen, postquam Federici Urbini Comitis ope, ei aliquot castella cis Metrum Fani fluuium sita occupasset, discessit, & institutū reliquit, quod eum sua loca ita munisse cognouisset, vt non facile illi quisquam molestus esse posset.

1457.

*Alfonsi bellum
contra Genuē-
ses.*

Per idem ferè tempus, diripuere Aragonici nauē quan-
dam Genuensē, quæ onerata ex Scio Genuam conten-
debat. Itaq; indignati ob eam causam Genuenses, mise-
runt Ioan. Philippum Fliscum in portum Neapolitanū
cum quatuor maximis nauib⁹, vt ibi Regis classē exure-
ret: sed is cum ab ijs qui classē defendebant, tum vi tor-
mentorū, quæ ex vrbe emittebantur pulsus esset, disce-
dere coactus fuit. Nec multò post insequuta iterum re-
gia classis, sex Genuensium naues ad montem Circellū
apprehendit, easq; direptas, coniectis in fugam guberna-
toribus, submerferunt. Itaque intercessit tunc vniuersa I-
talia pro Genuensibus apud Regem, vt pacem inter ipsos⁹
conciliarent: sed id frustrā fuit. Alfonsus enim ab exulib.
quibusdam Genuensibus instigatus, maiori adhuc cum
fiducia expeditionem aduersus ipsos suscepit. Et Perinus
Fregosius eorum dux, cum vnicam esse videret mitigan-
di Regis rationem, si abdicaret se ducis dignitate, eumq;
Adurnijs restitueret, postquā multorum auxiliū in Italia
frustrā implorasset, ad Carolū VII Gallia Regē confugit,
eiq; Genuensē urbem donauit. Quamobrē Carolus ac-
cepta conditione, mox Genuam misit Ioannem Renati
filium: qui in eam ingressus, eaq; in suam potestātē cum
Castelletto cæterisq; munitionib. accepta, portū aduer-
sus Alfonsi classē transversis catenis muniuit, auxilioq;
Perini adiutus, nihil eorū omittebat, quæ ad vrbis custo-
diam facerent. Alfonsus autem è contrā, ad eam expu-
gnandā Bernardo Villamarino Duce, adduxit viginti na-
ues optimè instructas & decem triremes: cum quib. non
procul à Genuensi portu subsistens, Palermū Neapolita-
num, cum magnis copijs urbē in continenti obsidere cu-
rauit: eoq; modo Genuam tam grauitè obsidēre cœpe-
runt, vt iam certa victoriæ spes fuisset, ni vltima linea re-
rum humanarum superuenisset. Incidit enim in febrim
sub Iunij mensis finem: nec tamen qui quam omittebat

rerum

*Perinus Frego-
sius.*

*Genua Gallo
tradita.*

*Bernardus Vil-
lamarinus.*

*Alfonsus mori-
tur.*

rerum necessariorum primū: verū morbo tandem vi-
ctus, ex hac vita Calendis Iulij discessit, anno seruatoris
MCCCCLVIII. Quidam aiunt eum quarto die ante ha-
sce Calendas obiisse: iamq; annos natus erat sexaginta
sex, & regnum Neapolitanum annos viginti & duos ad-
ministrauerat. Successorem reliquit in Aragoniæ quidē
Siciliæq; regnis Ioannem fratrem suum, in Neapolitano
verò Fernandum filium. Hic sanè digna mihi vel impri-
mis videtur tanti regis præstātia, vt de illius vita breuiter
aliquid dicamus, postquam hætenus res ab illo præclarè
gestas, quantum ad institutum nostrum facere videba-
tur, explicuimus: vt intelligant huius nostræ historiæ le-
ctores, Alfonsum non solius Neapolitani regni, verume-
tiam multorum aliorum dignissimum regem extitisse:
& ipsis quæ possedit regnis, longè fuisse præstantiorem.
Cæterū communis ferè est omnium historicorum sen-
tentia, Athalaricum Gothorum occidentalium, qui Vi-
scigothi dicebantur, Regem, Hispaniæ regnorum & fami-
liæ quæ hodie adhuc illa possidet, autorem fuisse. Ioan-
nes igitur Castellæ rex primus huius nominis, & ab Atha-
larico octuagesimus, ibi regnare cœpit anno salutis Chri-
stianæ MCCCCLXXIX. & ex Helionora Petri Aragonici re-
gis filia binos filios suscepit: Henricum scilicet & Fernan-
dum, q̄ ppter excellentē virtutē & mores optimos lumi-
na mūdi ijs temporib. dici meruerūt. Et Hēricus quidē, q̄
natu maior esset, patri in regnū Castellæ successit, ac ter-
tius eius nominis fuit. Fernādus verò ad Aragoniæ regnū
vocatus, ppter Martini senioris obitū, q̄ mortuo iā antea
eiusdē nominis filio, sine legitimis liberis discesserat, nō
tam cognationis priuilegio, q̄ singulari virtute & gratia,
qua p totā Hispaniā pollebat, summo honore omniūq;
consensu except⁹ fuit, anno salutis humanæ MCCCXII.
Reiectis scilicet reliquis competitoribus, Ludouico An-
diouino II. qui ratione Violāthis vxoris suæ, ex Aragonica

1458.

Alfonsi vita.

Genus.

familia natæ, regnum appetebat, itemque Iacobo Vigelli Comite, & Federico Martini illegitimo filio, iuvene adhuc, sed pluribus charissimo, & regia planè indole. Ex hoc igitur Fernando, antequam ad Aragoniæ regnum perueniret, & Blanca Alocherij comitissa, Sancij consobrini sui ex regia stirpe nati filia, genitus fuit Alfonsus, primus eorum filius: & post patris obitum, qui in Aragonia non diu admodum regnavit, cum ab ipso, tum fratribus suis, quorum supra mentionem fecimus, habuit regnum Aragoniæ, Valentiniæ, Siciliæ, Sardinie, Maioricæ: & denique ipsum quoque Neapolitanum regnum, eo quo diximus modo, occupavit. Statura mediocri fuit, corpore pulchro & alacri: facie pallida magis quam fusca aut alba: oculis Lynceis, aspectuque læto: nasum in medio altiore adeoque aquilinum habebat, qualis nempe regibus ex Persarum sententia convenit. Pili ei nigri erant, eosque breves habere volebat, ut aures occultare nequirent. Oratione utebatur concisa, pura, sententiisque referta: & in respondendo humanus erat ac placidus, multumque interesse putabat, ne quem suo responso offensum à se dimitteret: itaque si quando ab illo peteretur etiam aliquid, cui assentiri non posset, dilationem potius aliquam interponebat, quam ut planè negaret. Religioni erat deditissimus, sacrisque diligentissime solebat interesse: nec quicquam eorum prætermittebat, quæ ad frequentiam, ac maiestatem sacrificiorum facere possent. Dum verò iam sacrificia fierent, usque adeò attentus astabat, ut cum aliquando templum terræmotu quodam vacillaret, in quo sacris intererat, & omnes qui aderant metu perculsi aufugerent: ipse solus remansit ipsumque sacerdotem, qui itidem perterritus aufugere volebat, retinuit, iussitque ut sacrificium perficeret: cuius rei causa postea, cum ex ipso quereretur, & cur tanto periculo se exposuisset, respondit cum quadam maiestate, id quod in Solomonis Ecclesiaste est:

Corda

Corda regum in manu Dei esse. Et si quando incideret in eos, qui sacram hostiam per urbem ferrent, eam ipse quoque pedes magna cum reuerentia comitabatur. Temperans admodum erat, maximè in vini usu, quod aut non omninò bibebat, aut multa aqua diluebat. Formam, omnemque pulchritudinè amabat, eamque non minus de moribus indicare aiebat, atque flores de fructu: nec tamè modestiam ullo modo violabat: Liberalis erat, & magnos sumptus faciebat. Itaque cum aliquando de Tito imperatore narrare audiret, quod dicere solitus fuisset, videri sibi illum diem amisisse, in quo non aliquid dono dedisset: & ego inquit gratias Deo ago, quod huius rei ratione nullum adhuc diem amiserim: & meritò sanè: nam & erga alios principes eorumque legatos insigni quodam munificentia utebatur. Difficiliter quæquam morte damnavat: & quanquam iustissimus esset, tamen minimè humano sanguine delectabatur. Scælestos autem homines perditosque latrones, quos magnopere oderat, singulorum locorum magistratibus puniendos commisit: idque tanta cum severitate sub eo Rege fuit observatum, ut præter superiorum temporum consuetudinem, totum regnum ubique securum esset, & tutò hinc inde cum homines peregrinari, tum merces deuchi possent. Inter dimicandum strenuus terribilisque erat: sed postquam finis esset certamini impositus, & victoriam obtinuisset, perhumanus erat, & omnis iniuriæ obliuiscitur. Vxorem habuit Mariam consobrini ex Henrico II. de quo ante diximus, natam, & Ioannis II. Castellæ regis sororem: foeminam rarissimam, quæque illis temporis Iustitiæ, pudicitie pietatisque speculum vocari meruit: verum hæc in Italiam nunquam peruenit, neque ei liberos ullos peperit. In apparatus faciendis autem, ornamentisque rei domesticæ, ac suppellectile aurea, argentea, sericea, aut alia eius generis comparanda magnificus erat Alfonsus, impri-

R

misq; gemmis delectabatur, ex quarum optimis, magnā copiam ex omnibus mundi partibus collegerat. Quibus omnib. in rebus, etsi magnificus esset, & valde sumptuosus, tamen suum ipsius corpus rarò, aut nunquam admodum precioso & inusitato vestitu ornat: quòd sciret videlicet ornamenta corporis non efficere, vt Reges à cæteris hominibus differrent. Spectacula autem & certamina armis, cum in arce sua perpetuò institui, tum per urbem quoq; magnificè semper voluit celebrari. Multa diuersis locis ædificauit, quorum præcipua fuere arx noua, quam ad eum modum atq; elegantiam renouauit, quam eam nunc esse videmus: Oui arcem quoq; iam antè munitissimam ita expoliuit, vt regiam commodamq; habitationem præbeat. Portus Neapolitani munitiones auxit, & paludes exsiccandas curauit, quæ circa urbem sitæ, aerem insalubriorem reddebant. Naues ingentis magnitudinis construxit, quæ in mari non naues esse, sed arces quædam vrbesque videbantur. Venabatur canibus libenter, & aucupijs præcipuè, quæ falconibus perficiuntur, deditus erat, quo exercitij genere multum temporis consumebat. Re militari plurimum delectabatur, & gloriæ cupidus erat, ocijq; inimicissimus: itaq; cū illi in regno Neapolitano viuentem etiamnum Ioāna, à grauioribus rebus vacaret, bellum nauale aduersus Barbaros infideles bis gessit. Ac primo Zerbiam insulam quæ antiquitus Lethophagorum erat, occupauit: cum enim ea continenti ponte iungeretur, Alfonsus cupiens impedire ne per eū subsidia incolis ferrentur, rupit illum, constructoq; magno aggere oppugnare insulam cœpit. Butifer⁹ verò Tureti Rex ei cum centum Aethiopum millibus se opposuit: itaque commisit prælium cum illo, eumq; ita profli-gauit, vt præcipui quique in eius exercitu omnes interierint, & ipse Rex fuga vix salutem sibi querere potuerit: quam obrè nō modò insulā occupauit, sed Butiferū quoque

*Bella contra
Barbaros ab
Alfonso gesta.*

que tributariū p multos annos sibi esse coegit, & præda onustus in Siciliam redijt. Quo loco vbi se aliquantum refecisset, nouam expeditionem suscepit aduersus Africā urbem, quæ ita totius regionis nomine appellatur: & vbi illius situm considerasset, redire constituit: itaq; vniuersam classem, & quicquid in portu Africani haberent diripuit, amplissimaq; spolia in Siciliam Ischiamque reportauit. Alia quoq; bella extra Italiam gessit, dum regnum Neapolitanum pacatum habuit. Nam Bernardum Villamarinum misit in Epirum, qui omnem Venetorum classem, quam illic haberent, exussit, ppter ea quòd ipsi quoque, Vnam ex suis nauibus in Syracusano portu combustissent. Nec leuia quoq; auxilia Christianis aduersus Turcas suppeditauit: cum enim Acarnaniæ Despota, qui Ioānis Vintimilij filiam in vxorem habebat, à Turcis obsideretur, misit illi subsidio socerum cum magnis copijs: qui proinde trajecto Ionio mari, hostes inuasit, magnaq; eorum strage edita, Despotam generum obsidione liberauit. Misit etiam subsidio contra Turcas, Scāderbachio Camusæ Albanorum principis filio viro fortissimo copias suas: quæ Croiam ijs eripuerunt & Alfonsi nomine defenderunt: cum Scanderbachij nepos aduersus patrum Turcarum stipendia mereret, illum quoq; ceperunt, & Neapolim misere captiuum. Nemini enim deerat Alfonsus contra infideles: sed quandiu vixit, omnibus qui ab ijs infestarentur, pecunia atque milite auxilium suppeditauit. Literarum verò studia plurimum amauit, & dicere solebat, cum aliquando legeret proemium in Augustinum de ciuitate Dei, cuiusdam qui illum autorem in Hispanicam linguam transtulisset, in sententiam quādam incidisse, quæ Regem non literatum, asinum esse pronunciabat corona exornatum: eoq; dicto vsque ad eò affectum fuisse, vt decreuerit operam literis omnibus modis nauare: quamuis ætate mediocriter esset profectus.

Studia literarū

Ac mirum sanè est, eum tot bellicis tumultibus occupatum, tanta fortunæ varietate agitatum, tot deniq; negotiorum generibus intentum, nunquam tamen lectionē intermisisse, nunquam colloquia atq; disputationes de re literaria doctissimas neglexisse. Nam & in extrema ætate iam, nunquam à se Grammaticum quendam Martinum nomine virum senem dimittebat, sed perpetuò apud se habebat, etiam inter media negocia, & de literarū studijs cum eo conferebat: qua sedulitate tantum sanè profecit, vt epistolas Senecæ minimè faciles, & ad moralem philosophiam accommodatas, in linguam Hispanicam transtulerit, vt tanti illius viri moralia præcepta vniuersæ ei genti innotesceret. Historiarum propè omnium peritissimus fuit, nec parum etiam in oratorib. atq; poetis profecerat, & moralis deniq; Philosophiæ sententias notissimas habuit. Theologiæ autem studio tantopere delectabatur, vt gloriari ausus fuerit, se nouum atq; vetus testamentum decies & quater, cum omnibus glossis & commentarijs perlegisse: vt non modò sensum, sed ipsa quoq; verba sæpissimè ex orationis contextu referre posset. Et in arduis illis atque grauib. Theologorū controuersijs, vtpote de Prædestinatione, Libero arbitrio, Trinitate, Sacramentis & Eucharistia, si quando interrogaretur, promptè & grauiter, non aliter atq; Theologus, respondebat, quamuis rarò tamen Latinè loqueret. Propter amorem autem quo bonas artes prosequeretur, & vt significaret literatam cognitionem principibus viris maximè conuenire, in Insignibus habebat librum apertum: & dicere solebat optimos sibi consiliarios esse ipsos mortuos, quòd illi (libros eorum intelligebat) neq; metu neq; pudore, gratia aut alio aliquo affectu mouerentur: sed quid fieri oporteret simpliciter declararent. Neq; ex præda etiam aut vrbium direptionibus quicquam ei adferebatur, quòd maiori cum voluptate susciperet atque libros.

Scripta Alfonso

Insignia

libros. Quapropter etiam multis locis auditoria adornare, & scholas instruere curauit, multisque studiosis, qui tenuioris fortunæ essent, stipendia constituit, etiam extra suum regnum quandoque, vt musarum castra sequi possent. Et cum aliquando accepisset, Regem quendam Hispanum dicere solere, literarum studia generosis principibus minus conuenire: respondit hanc non Regis, sed bouis esse sententiam. Itaque non immeritò sæpius dicebat Ioannes Isara acutissimi iudicij vir, Alfonso, si rex non fuisset, summum philosophum extitisse. Dum castra sequebatur, Titum Liuium & Cæsaris Cæsaris cōmentarios secum habebat, nec vllam diem præterlabi patiebatur, quin in illis aliquid legeret: aiebatq; de seipso, quòd ad arma & rem militarem tractandam, respectu Cæsaris ineptissimus esset: cuius nomen tantopere amabat, vt antiquos nummos, in quibus sculpta esset illius effigies, per totam Italiam quæreret, & in cōclauis ritè collocatos seruaret: dicebat enim se vel ipsorum intuitu, ad gloriæ virtutisque studium excitari. In aula secum habuit viros omni studiorum genere literatissimos, Iurisconsultos, philosophos & Theologos: quos amplissimis stipendijs sustentabat, omniq; humanitis genere afficiebat. Et quosdam inter illos oratores in humanioribus literis peritissimos, familiares admodum habuit in colloquijs ac domestica conuersatione. In quorum numero fuerunt Bartholomeus Facius, qui iucunda plana que oratione utebatur, & historias quasdam scripsit, quæ non parum laudantur. Laurentius Valla Romanus, qui librum de Latini sermonis elegantijs exarauit. Georgius Trabesfundus in transferendis Græcis scriptoribus in Latinum sermonem exercitatissimus. Ioannes Aurispa Siculus, cuius multæ epistolæ extant, & alia quædam opuscula eleganter scripta. Antonius Panormita Bononiensis vir summi ingenij, qui elegantes festiuosque versus scribebat, & libellū

Viri eruditi.

Ioan. Isara.

reliquit de Alfonsi Regis dictis. Virorum autem qui nobilitate generis, animi magnitudine, dexteritate, & rei militaris peritia excelleret, in omnibus expeditionibus suis magnam copiam habebat, eosque præmijs & honoribus magnificè decorabat. Inter quos præcipui fuerunt Hercules & Sigismundus Estenses marchiones fratres, ex antiquissima Italorum familia nati, viri humani, benigni atque fortes, qui re militari cæterisque strenuorum virorum officijs, nemini cederent. Ex quibus Hercules postea grauis armaturæ militum ductor insignis, & Ferrariæ Mutinæque Dux factus est, & vita etiamnum fruitur, vir excellenti virtute, & ipsius Alfonsi expressa imago: cuius deinceps in hoc opere & alijs nostris scriptis sæpius mentionem faciemus. Vixerunt etiam apud Alfonsum, Lupus Simenus Vreus ex Aragonia prorex Sicilia, qui que absente Rege etiam in Neapolitano regno illius vices obiret: Inicus magnus Siniscalchus: Inicus Daualus Comes & Camerarius: Encoriglia Cosentia Comes: Ramundus Bouillus Valentianus: Alfonsus Cardona Rhegij Comes: Antonius Cardona Comes Colifani: Theseus Capuanus, & multi alij viri præstantissimi maximeque celebres, quorum supra nulla mentio facta est. Et præter hosce, multi præterea viri industrij, sculptores, architecti, nautæ, & omnes denique, qui vel aliqua mechanica arte excelleret, magno numero in hanc aulam confluebant, tanquam ad asylum quoddam, aut aurei seculi templum. Ut vel hinc appareat, hunc Regem virtute maximè excelluisse, quod tot viros virtute præstantes aluerit, & magni fecerit: Est enim ferè natura ita comparatum, vt qui virtutem industriamque non amat, ipsarum quoque opera minimè admiretur & honoret. Tot animi, corporis fortunæque dotibus præditus erat Alfonsus: itaque ex hac vita commigrans, iucundissimam sui memoriam, in omnium hominum pectoribus reliquit. Eius autem

autem mortem, quod in rebus magnis euenire consuevit, natura manifestis præfagijs in cælo & terra significauit: nam terræ motuum illorum, de quibus paulò ante diximus horrorem, sequuti sunt proximo anno multi cometæ, ante illius obitum, & inter cæteros vnus admirandæ magnitudinis, qui per aerem longam caudam trahebat, & radios suos in orientem versus Neapolitanum regnum conuertebat.

Fernandus igitur primus huius nominis, defuncto Alfonsi patre, administrationem regni suscepit, quod rex moriens ei testamento legauerat, & iam antea quoque Eugnius III. & Nicolaus V. pontifices confirmauerant. Sed Calistus III. vbi de Alfonsi obitu certior factus esset, statim decimo die post, pronunciauit per diploma consuetum, regnum Neapolitanum ob Regis mortem ad Ecclesiam deuenisse, & Rege carere. Simulque Fernando mandauit, ne id occupare tentaret, sub pœna sacræ censuræ, & omnibus incolis imperauit, ne illi deinceps parerent. Quod sanè, vt tunc vulgò ferebatur, non faciebat propter Ecclesiæ vtilitatem, quam mihi parui facere videntur recentiores pontifices: sed vt regni iura, in nepotem quendam suum, aut filium forte, Petrum Ludouicum Borgiam nomine conferret: cui modò Cypri regnum, modò imperium Constantinopolitanum promittebat, cæcus videlicet ob amorem nimium quo illum prosequeretur: & iam ætate decrepita puerilibus huiusmodi cogitationibus deditus. Ac Fernandus quidem ea re cognita, prouocauit ad futurum concilium: sed fortuna illi aduersus molestias, quæ illi parabantur, promptius remedium obtulit. Calistus enim mox sequenti mense, iam octoginta annos natus, paucis diebus ægrotans interiit. Non tamen propterea defuerunt noui motus in regno: nam erat per idem

tempus Genuæ Ioannes Renati filius, qui Dux Calabriae dicebatur, eumque iam omnes in regno, post Alfonsi mortem, attenti expectabant, qui Andiuinæ factionis essent, paratique erant statim, ex quacunque occasione oblata, tumultus concitare. Et quamuis Franciscus Mediolani Dux, binos legatos ad principes regni misisset, Ioannem Caimum scilicet & Orpheum Ricanum, eosque hortatus esset ut nouo Regi fidem seruarent, effecissetque ut maior illorum pars amore aut metu quiesceret: tamen non deerant multi nobiles, qui antiquo aduersus Aragonicos odio, & Andiuinorum amore insurgerent. Inter quos primus fuit Ioannes Antonius Tarenti princeps, autor primarius, post obitum Alfonsi, nouæ magnatum aduersus Fernandum coniurationis, & causa omnium discordiarum, quæ in regno fuerunt. Itaque totus in eo erat Fernandus iam, ut se Mediolani Ducis consilio & ope in regno muniret & confirmaret. Dubitabat autem interim ne Pius II. Senensis, qui Calisto in pontificatum successerat, exequi vellet id, quod suus antecessor in eum decreuisset: sed fortuna tamen nouo Regi atque Duci obtulit occasionem, qua illum non modo ab eo instituto auertere, verum etiam factorem sibi reddere potuerunt. Cui enim Calistus Petrum Ludouicum Borgiam Spoleti, & totius Umbriæ prouinciæ Ducem elegerat: Cathalanus quidam, qui Assisii arcem custodiebat, cernens Calisti morte res Borgiæ ruituras, diffidebat sibi, nec se arcem conseruare posse sperabat: itaque illam Iacobo Piccinino Comiti donauit, qui tunc aduersus Sigismundum Malatestam bellum gerebat: eaque arce accepta, urbem quoque illam, & Galdum atque Luceriam eius ducatus oppida occupauit, eo animo, ut principatum sibi in ea prouincia compararet. Itaque Pius nouus Pontifex, qui pecunia tunc atque milite destitutus erat, coactus fuit Mediolani Ducis atque Fernandi auxilium implorare. Et Fernandus

quidem

quidem eius rei causa Antonium Nigrum Pisarensem, & Dux Thomam Theobaldum Bononiensem, legatos suos ad Piccininum miserunt, iisque cum precibus tuminis effecerunt, ut ab instituto desisteret, & tres illas vrbes Ecclesiæ restitueret. Quo beneficio, & Mediolani ducis intercessione permotus Pontifex (quod sic pacatam iri Italiam speraret, & suscipi posse contra Turcam expeditionem) misit ad Fernandum, Latinum Vrsinum Neapolitanum Cardinalem, ut ei coronam eius regni conferret: ea conditione tamen, ut Beneuentum & Terracina, quas vrbes Alfonso tenuerat, Ecclesiæ restituerentur. Quod cum ita factum fuisset, Fernandus referenda gratiæ causa, sororis suæ filiam Antonio Piccolmineo Senensi, Pij Pontificis nepoti elocauit, eique Malphi Ducatum & Comitatum Cellani donauit: sicque per id tempus pacata esse Italia videbatur. Postea verò cum

*Pax inter Pij
II. & Fernan-
dum.*

*Concilium Man-
tuæ.*

1459.

*Crotonis Mar-
chio.*

Petrus Fregosius. difficultate debellauit & cepit. Interea verò Petrus Fregosius Genuenses diuersis temporibus bis inuaserat, Gallorum & Ioannis Ducis oppugnandi causa: cumq̃ prima vice repulsus, & secunda profligatus & cæsus fuisset: Genuenses iam exulum suorum metu liberati, non modò Ioanni permiserunt, vt in regnum Neapolitanum susciperet expeditionem, verùm etiam iuuare illum decreuerunt. Quamobrem instruxerunt illi decem naues magnas, tres alias, quibus equi ac reliqua impedimenta veherentur, sumptusq̃ in eas per tres menses fecerunt, & illi præterea ex Diui Georgij ærario sexaginta aureorum nummum millia dederunt. Præter hæc, acceperat etiam Ioannes duodecim naues magnas Massiliæ instructas à Renato patre, à quo spes quoq; ei fiebat, non defuturam sibi pecuniam, & ipsum Galliarum regem etiam auxilia submissurum. Quibus ita præparatis, classem tertio idus Octobris eodem anno cõscendit cum Ioanne Cossa Neapolitano, quem vniuersæ classis præfecerat, & Lunam primum, deinde ad portum Pisanum atque Caietam appulit, vt illinc sese ad Antonium Centiliam Marchionem Crotoniatam in Calabriam reciperet. Sed vbi certior factus esset, illum à Fernando profligatum & captum esse, suis rebus vehementer diffidere cœpit, quòd se tali amico spoliatum videret, cuius auxiliorum spe ad eam expeditionem suscipiendam excitatus fuisset. Itaque cum de eo, quod fieri oporteret, ita dubitaret ad Vulturum fluminis ostia, & illinc Baiam se recepit: quibus locis cū omnia ab hostibus optimè munita esse deprehenderet, & comeatus penuria premeretur, Genuam redeundum sibi planè putabat. Sed præter omnem expectationem Marinus Marzanus Suesæ Dux & Rossani princeps, qui Helionoram sororem Fernandi in vxorem duxerat, & ditionem suam contra Baiam positam habebat, missis ad eum legatis, spontaneam ditionem obtulit, ac primus fuit au-

thor

thor & princeps eorum qui in regno manifestè deficerent. Qua re ex improviso confirmatus Ioannes, occasionem arripuit, consensitq̃ omnibus quæ à Marino proponerentur: deinde exposito in continentem exercitu, iuxta Castrum Marinum ad Vulturum flumen Suesam profectus est, & illinc vicina loca omnesq̃ Leborios campos excursionibus deuastare cœpit. Marinus autem subito Caluium occupauit, oppidum Capuæ vicinum, quod præsidij destitutum erat. Cæteri autem regni incolæ, cum de Marini rebellionem, inceptoq; iam bello, certiores facti essent, incredibile dictum est, quàm animos subito mutarint, & inclinare ad Andiuinos cœperint: nam & magnates, & principes, & populus certatim ad Ioannem transibant. Nam præter Tarentinum principem, qui reliquorum veluti dux erat, & tamen adhuc Fernandi partes tueri simulabat, Antonius Caldora Iacobii filius, qui ditionem suam in Aprutio tenebat, coniunctis suis viribus atque socijs, ad Ioannem peruenit, eiq̃ se cum suis oppidis atque militibus omnibus dedit. Idemq̃ etiam fecit Petrus Ioannes Paulus Soræ Dux: vt Ioannes iam horum aduentu, qui antea Fernando militassent, viribus magnoperè auctus esset. Itaque in Aprutium profectus est, vbi se illi statim Aquilani quoq; cum omnibus, quas haberent, arcibus commiserunt: nec multò post Cola Campobassi comes ad illum perueniens, eodem modo liberum illi transitum per suas vrbes in Apuliam cõcessit. In quam vbi peruenisset, sollicitassetq̃ vrbes, quæ Andiuinis fauebant, vt ad sese transirent: descendit in Apuliam planam, quam tunc Hercules Estensis Marchio, & Alfonso Daualus Hispanus, qui Alfonso vulgò dicebatur, Fernandi nomine tenebant. Cæterum Hercules apud Alfonso in summa autoritate fuerat: cum ob splendorem scilicet, antiquissimæ illius in Italia familiae, quòd legitimo thoro genitus esset ex Nico-

*Neapolitani
deficiunt ad
Gallos.*

*Antonius Cal-
dora.*

Dux Soræ.

*Hercules Esten-
sis.*

lao Eftenſe Marchione, Ferrariæ, multarumque aliarum urbium in Longobardia domino, tum ob ſingularem virtutem, quam in re militari & omnibus alijs actionibus ſtrenue declaraffet. Sed ubi is ex hac vita migraffet, Fernandus, vt ſolent communiter in aulis facere ſucceſſores, multis modis declarauerat, ſe illum nequaquam eo loco habere, quo merebatur, & quo à patre Alfonſo habitus fuiſſet: nam neque ſtipendia illi, vt debuiffet, ſoluebat, nec alia multa præſtabat quæ promiſiſſet: & ferebat denique vt Alfonſus Daualus, eo longè inferior, non modò ſe illi æquaret, ſed etiam antepone conaretur. Itaque cum illi in Apulia cum Daualo minus bene conueniret, & perturbato animo eſſet, accedit vt Borſus illius frater, Ferrariæ dominus, qui Gallis plurimum fauebat, eum clanculum ſolicitaret, & in Andiuinorum caſtra pertrahere conaretur. Quibus iniurijs ille à Fernando affectus, & Borſi adhortationibus permotus, deliberauit oblata occasione à Fernando diſcedere: nã etiam ſi Borſus illegitimus frater, Ferrariæ principatum, qui ſibi deberetur, teneret, tamen illum ſemper magnificiebat. Quamobrem Foggia egreſſus cum omnibus ſuis qui ſexcenti ferè equites erant, eos omnes conuocauit, & ſignificauit non poſſe ſe amplius ferre Fernandĩ iniurias, & decreuiſſe ſuis rebus aliter proſpicere: itaque ſi qui eſſent qui eum ſequi nollēt, facere ſe illis poteſtatem quò luberet diſcedendi: ſi è contrà aliqui etiam eſſent, qui illi ad eſſe cuperent, eos ſe chariſſimos habiturum, hortarique vt ſe fortes viros declararent, quòd nunquam illis viciffim eſſet defuturus. Cæterum diligebatur plurimũ à ſuis Hercules, itaque poſtquam dicendi finem feciſſet, & pauci quidam ex urbibus, quæ Fernando parebant oriundi, diſceſſiſſent, reſponderunt reliqui omnes vnanimis, ſe paratos eſſe illum in omnem euentum ſequi. Quamobrem ijs omnibus comitatus ad Ioannẽ tranſiuit.

uit, à quo, cum omnem operam atque ſtudium obtuliſſet, magna lætitia, magnoque cum honore exceptus eſt. Hac defectione Herculis, liberati iam erant regionis incolæ à metu illius: quare ſtatim Andiuinæ factionis eſſe cœperunt, & Luceria, Foggia, Sanſeuerũ, Troia, Manfredonia, cæteraque eius regionis oppida, & arces omnes Ioanni ſponte ſe dederunt. Qua re cognita Tarenti principis non iam amplius odium, quò aduerſus Fernandum affectus erat, diſſimulare voluit: ſed aſſumptis tribus equitum millibus, quos iam tum à morte Alfonſi paulatim in ſuo principatu coegerat, & conſtitutis binis eorũ ducibus, Vrſo Vrſino, & Iulio Aquiuueniſi loſiæ filio, Fernando multis locis, vnã cum alijs nobilibus vicinis, bellũ facere cœpit. Itaque Fernando cum ex Calabria in Leboſeos campos reuerſus eſſet, & tam ſubitam ſuorum defectionem cognouiſſet, nò ſine magna difficultate, copias quæ tunc præſtò erant coniunxit, & Caluium obſedit: ſed poſtquam id fruſtra eſſe videret, quoniã locus optimè munitus eſſet, & Bruma iam immineret, Neapolim reuerſus eſt, & operam dabat quantum poterat, vt reliquos magnates regni ſibi cõfirmaret: cumque minus eorum inconstantia fideret, aliorũ quoque Italiæ principum auxilia implorauit. Et Pius quidẽ Pontifex, atque Franciſcus Mediolani Dux, illi auxilia promiſerunt. Veneti verò neutri parti ſe addicere voluerunt, idemque etiã Florentini fecerunt, à quibus tamẽ Mediolani Ducis interceſſione obtinuit, vt reſcinderent decretũ, quo Ioanni promiſerant octoginta aureorum nummũ millia quotannis, donec bellum confeciſſet, quod perinde totum effectum fuit Coſmi Medicis opera, qui vt Mediolanenſi duci gratificaretur, Senatus cõſulto mandari publice omnibus voluit, vt in eo bello ipſi quoque neutram partem ſequerentur.

Libri ſexti & vltimi ſinis.

INDEX RERVM PRAECI

PVARVM, QVAE IN HAC
Historia continentur.

A		Alfonfus nouos progressus in regnũ Neapolitanum facit 180. & inde.
<p>Aetius Rom. dux militia 19 Adriani IIII. Pont. cum Nor- mannis bellum. 103 Alardus senior dat Carolo Andioi- no consilium 282 Alaricus rex Gothorum 18 Romam capit 28 Alarici in Italiam aduentus 40 Alarici mors & sepulchrum 41 Alboinus 20 Alboinus in Italiam uocatur 60 Alchorani argumentum 22 Alexander II. Pont. 85 Alexander V. Pont. contra Ladislau bellum instituit 241 Alexander Sfortia 291 Alexius Cominus imperium fraude occupat. 90 ceditur ibid. Alfonfus Aragonius in regnum Nea- politanum reuertitur 271 apparat se contra Genuenses 222 pugnat & capitur 274 suis magnanimitas laudatur 277 liberatio describitur 279 Alfonfus Aragonicus in regnum à Io- hanna sollicitatur 255 praelium cum Ludouico commit- tit 256</p>	<p>Neapolim capit 292 Alfonfus Arag. regno initiatur 297 pacem cum Pont. facit: et legitimat filium Fernandum ibid. Alfonfus scodus cum Genuensibus in- it 299 Alfonfus Philippo Mediolanensi Du- ci auxilia fert 302 Amalafunta 45 Amargi armigeri uirtus 45 Amerigus Narbonensis 202 Amurates Turca 34 Amurates II. rex 35 Andreas Dandalus Historicus 34 Andioiuinorum in regnum Neapol. iura 223 Andreas Hungarus 204 suspenditur 261 Anellus architectus docet modum ca- piendae urbis Neapol. 292 Antonius Caldora 289 ceditur 295 Antonius Cardona 38 Antonius Marchio Crotoniata 300 Antonutius 298 Antonius Olziria 306 Antoninus archiepiscopus 138 Antonina Belisarij coniunx 58 Aprutium 8</p>	<p>Apru-</p>

I N D E X

Aprutij miseria 66	B
Apulia 6	
Apuliae urbes à Venetis capiuntur 135	Babacus Sarmatiae rex 18
Apulia magna calamitas 191	Baia 12
Aquila capitur 268	Baisettus I. 34
extruitur 137	Baisettus II. 37
Aquileiensis Patriarcha 297	Balduinus Constantinopolitanus im- perator 141
Aquinum 169	Barbatus dux 50
Aquinum dirutum 161	Barbianus comes 222
Arabia triplex 21	Barcinone 29
Aragonicae familiae origo, & prae- cipua facta 29	Barletta 18
Aragonici Siciliam capiunt 205	Barum male tractatur 75
Arraseus comes 200	Barulum 13
Arceum castrum 169	Barulum obsidetur 85
Aregifius 67	Baulum 12
Aretium Carolo Dyrrhachino tradi- ditum 225	Beatrix Caroli Andioiuni uxor 167
Aretium emitur à Florentinis 231	Bagelardus Apuliae comes 64
armorum caput 6	Belisarius 19
Arriges 62	Belisarius aduersus Theodactum mit- titur 45
Arson proditor 90	occupat regnum Neap. 46
Artuades 51	Belisarius in Italiam reuocatus 48
Ascolum destructum 91	Belisarij uita descriptio 57. & inde
Ascolum diripitur 37	Belzettus 32
Astingus 24	Beneuentum 11
Ataulfus 29	Beneuentum obsidetur 63
Ataulfus Gothorum rex 41	Beneuentum exustum 73
superbus ibid. moritur 42	Beneuentum dirutum 77
Attylas 18. 43	Beneuentum occupatur 290
Auenionis urbs Pontifici traditur. 218	Beneuenti ducatus 61
Auersa diruta 190	Beneuentanis bellum infertur 68. 69
Alfonso traditur 290	Beneuentana uallis 8
D. Augustinus 19	Berardus Saleus 223
aulica miseria 251	Befengarius I. pont. 73
Autaris 62	Bernardus Villamarinus 310
Azzus Ferrariae dux 225	Bertholdus dux Spoleti 125

I N D E X.

Biccarum expugnatur	241	Caistus III. bont.	309
Biergosta	24	eius malus animus. <i>ibidem</i> &	308
Biorgius	43	Campania uetus	9
Bitunus ostendit Normannis rationem capiendæ Siciliae	87	Campania terræ motu afflicta	39
Blasius Affareus	172	Campi Philægræi	2
Boemundus minor moritur	115	Campus Martius exustus	91
Boemundi cum fratre Rogerio bellum	94	Capua diruta	42
expeditio in terram sanctam	95	Capua expugnatur	161
Boemundi bellum cum Græcis	97	Capuæ nominum ratio	11
mors	<i>ibid.</i>	Capuana turris Neapoli extruitur	107
Bolanum terræ motu absorptum	309	Capuanæ arces obsidentur	204
Bonifacius Octauus nequam	205	Caprara expugnatur	151
Bonifacius Nonus Pont.	237	Caprearum insula occupata	291
Bonifacius Rom. Dux	19	Carolus Magnus	27
Braceius Ioan. Neapol. Dux	257	Caroli Magni in Italiam aduētus.	67
Braccius moritur	266	electio in imperium	68
Brandolinus comes	266	Caroli Magni obitus	71
Brundisium	11	Caroli Simplicis cum Normannis foedus	24
Bulgaria	20	Carolus Martellus	27
Burgaliana	20	Carolus Martellus rex Hungariæ	203
Butilus Asinus	21	Carolus Dux Andioiuinus suscipit expeditionem in regnum Neapolitanum	167 & inde.
C			
Cæsar Martinengus cæsus	291	Carolus totius Neapolitani regni dominus fit	177
Cæsarinus Cardinalis	36	ei noui motus à Conradino parantur.	<i>ibid.</i>
Caieta	12	& inde.	
Caieta obsidione liberatur	277	Carolus rex Hierusalem	193
Caietani remunerantur	203	moritur	197
C. Plinij mors	39	Caroli Andioiuini cum Manfredo felix prælium	172-171
Calabria	6	Caroli Andioiuini crudelitas in Conradino	186. & inde
Calabria à Federico Aragonico occupatur	207	Caroli Andioiuini in Africam expeditio	192
Calabria infestatur	211	Caroli	
Calepinus Turca	35		
Calistus I. Pontifex	97		

I N D E X.

Caroli Andioiuini Neapolitani regis uita	198	Chalcidenses	10
Caroli Neapol. regis cum Siculo pax	201	Chambi	20
Caroli II. Neapol. regis cum Federico Aragonico pax	208	Childericus Gallico regno deponitur	27
mors	209	Christianorum contra Mabomet. expeditio	33
eius uita	<i>ibid.</i>	Carlottus rex Neapolitanus	160
Carolo Andioiuino deficiunt Siculi	194	Cimbrica Chersonesus	23
duellum indicitur	195	Ciuitas noua in Piceno uicta	150
Carolus Dyrrachinus prorex Neapoliti	271	Clementis Pontif. crudele à Conradino responsum	186
suscipit bellum contra Ioannam I. 224. feliciter progreditur. inde.	228	Claudius uincit Gothos	17
Caroli Dyrrachini cum Andioiuinis bellum	228	Clemens VI. antipapa	220
Carolus Dyrrachinus perfidè agit cum Ioanna	227	Clemens VI. Neapolim fugit iterum in Galliam	223
Caroli Dyrrachini cum Pont. inimicitie	232	Clo dius Gallie rex	20
Carolo Dyrrachino sacris interdicitur	233	Clodoueus	29
moritur	234	Cœlestinus V. poenas luit stultitiæ	204
Carolus Numbertus	210	Cœlestinus III. pontifex eligitur	139
Carolus Salernitanus capitur	196	Colligerij satum	51
Carolus Senzaterrecus	213	Commaclinum olim celebre	132
Carthago	11	Conradus Neapol. rex regnum ingreditur	160
Carruca quid	134	qualis fuerit	163
in Casentino committitur prælium	212	Conradus Capeccius	174
Casertæ comes proditor	169	Conradinus infeliciter pugnatur	183
Castromarinum obsessum	280	supplicio afficitur	186
Cathelani	28	Conradini mors ueneno procuratur	165
Cathelani à Genuensibus superantur	276	Conradini contra Carolum Andioiuinum pro Neapol. regno bellum	177
multi capiuntur	<i>ibid.</i> & post.	& inde.	
Cathexanum	203	Conradini mors ultia	196. 198
Caucasus mons	31	Constantia Normanna parturit	117
Cellanum dirutum	127	& inde	
		Constantiæ Normannæ educatio: & nuptiæ cum Henrico Sexto	111
		Constantiæ Sicule reginæ pietas	198

I N D E X.

Constantinus Beneuentum frustra op pugnat 63.64	Dominicus Syluius cum Normannis pugnat 89	
Constantinus Imperator Romam di- ripit 65	Drogon Apuliæ comes cum Græcis pugnat 81	
moritur 66	moritur 83	
Constantinus VI. bellum Romanis fa- cit 68	Duellum indicendi modus 235	
caditur, & oculos amittit. ibid.	Dyrrhachij obsidio 89	
Constantinopolis obsessa 34	E	
Constantinopolis occupatur 102	Echia 287	
Constantinopolis à Turcis capitur 37. & 306.	Ecclesiæ schisma ab Pontificibus 219	
Contrada arx 298	Elizabetha Hungariæ regina 233	
Corinthus 11	Elizabethæ Hungariæ bellum cum suis 235	
Corneti urbis calamitas 19	Electores principes quando incepe- rint 77	
Cortona Florentinis uenditur 245	Emanuel Græcus Imperator 103	
Cosdroes Partorum rex 21	Encoriglia comes 318	
Cosentia 11	Entienus perfidus in imperatricem 70	
Cosentia exusta 74	Entius rex Sardinie capitur 152	
Cosentia diruta 86	Estensis familie origo 136	
Cremonensium Carruca capitur 149	Eugenius Pontifex auxilia cōtra Al- fonsum Aragonicum mittit 280	
Creta occupatur à Græcis 75	Eudoxa rapta 42	
Croton 11	Expeditio altera in terrā sanctā 108	
Crucigerorum exercitus cōtra Man- fredum 166		
Cumæ 11		

D

Dagisteus Longobardiam occupat 55	Dania 23
Daunia 7	Desiderius Longobardorum Rex 21
Diocrisius imperio pulsus 89	Diogenes Rom. Imperator à Turcis uictus 32
Diomedæa insule 9	

F

Fauentia obsessa 138	Fassæ Dux 50
Federicus Aragonicus prelio supe- ratur 206	Federicus Barbarossa 103
Federicus Castellanus 178	Federicus II. nascitur 117 118
Federicus II. nascitur 117 118	rex Neap. eligitur 120
ducit uxorem ibidem	proficitur in Germ. ib.

Fede-

I N D E X.

Federicus II. excommunicatur 128	ptus 214	
fit rex Hierosolymorum 130	Florentinum duplex 133	
multa à Pont. sustinet. ib. et inde.	Foggia 85	
capit multos Prælatos 139	Francia 27	
Federicus à Pontific. deluditur 124	Franci & Francones 26	
iterum excommunicatur 144	Franconiæ situs & fines 26	
Federici I. cum Pontif. nouæ imimi- citiæ 137. & inde.	Francus Episcopus 24	
de Pontificibus præsagium 141	Frangipanorum familia 108	
binæ uictoriæ 148	Frangipani in Conradinum impie- tas 185	
infortunium ibidem.	Franciscus Cotignolæ comes 290	
de Federici II. Imperat. morte pro- gnosticum fallax 153	Franciscus Sfortia occupat Mediola- nensem principatum 305	
mors & testamentum ibid.	Fundi comitatus Eccles. donatur 127	
uite descriptio 155	Frater Puccius 301	
Federico II. Imp. substituuntur alij imperatores infeliciter 145	G	
eidē uaria munera offeruntur 146	Gaitnarus 83	
Federicus III. Imper. uisitat Alfon- sum 304	Galli ad Narbonam uincuntur 201	
Federico Siculo interdicitur sacris 213	à Siculis fusi 207	
Ferentani 7	Gallicæ gentis dignitas 28	
Fernandus Aragonicus legitimus pro- nutiatur 297	Gactamelata 266	
Fernandus Aragonicus bellum Tu- scis infert 305	Garganus mons munitus 73	
regni Neapol. habenas capit 318	Genua Neap. regi traditur 212	
eimotus parantur à Pont. ibid.	Genueses à Pisanis superantur 139	
Ferraria in Federici II. potestate 133	se apparant contra Alfonso A- ragonicum 272	
Ferraria à Pont. capitur 136	prælium cum eo committunt 234	
Ferraria sub Regibus Neapolitanis 210	cū Alfonso Arag. pacē faciūt 299	
Florentia Federico traditur 144	Genuesib. bellum infertur 310	
Neapolitano regi oblata 211	Gallo traduntur ibid.	
Florentini à Pisanis uicti 215	Genfericus 19	
mulctantur 225	uocatur in Italiam 42	
Florentinorum in Andriouinos sum-	Genualdus fidelis cliens 64	
	Georgius Se: ui e Despota 36	
	Germania ab Hunnis uastata 17	
	Gillis Gallica nubit Rolloneo Nor- manno 24	
	Gisulfus Normannus capit Pont. 83	

T 2

INDEX

Godescalus dux Beneuenti	67	eius dotes	ibid. & 109
Gotfredus Bolioncus	23	Gulielmus malus Siciliae rex	108
Gotfredus Apuliae comes	83	bellum cum Pont. gerit ib. & inde.	
Gothorum origo & praecipua facta	15	eius infortunium	109
Gothorum crudelitas	41	Gulimerius	57
Gothorum extirpatio	54	Gundibaldus	44
eorum cum Graecis pax	ibid.		
Graci à Sarracenis caesi	72		
Italia pulsi	75		
Gracia magna	6		
Graci ex Italia pelluntur	89		
Graecorum ad Crotonem clades	50		
Gregorius V. Pont. transfert imperij electionem ad Germanos	77		
Gregorius Pontifex obsidione liberatur	91		
Gregorius IX. Pont.	129		
Gregorius Beneuenti dux	67		
Grimoaldus Longobardorum regnū occupat	63		
filio fert suppetias	64		
Grimoaldus superatur	70		
moritur	66		
Gualtherus Bremensis suscipit bellū in regnum Neap. uincit	122		
uincitur	124		
Guelfi cum Gibellinis pugnant laudantur	148		
Gulielma arx occupata	291		
Gulielmus Brachius	139		
Gulielmi Ferrabrachij contra Sarracenos & Malochum expeditio si mors	ibidem		
Gulielmus I. II. III. dux Apuliae	97		
Gulielmus V. rex	207		

H

Harucca	38
Henricus Minimus Federici II. filius moritur	162
Henricus I. Imperator eligitur	83
Henricus Federici II. filius Germaniae rex	127
Henricus contra Federicum II patrem coniurat, & poenas luit	133
Henricus III. Pontificem persequitur	91
Henricus VI. Imperator eligitur ducit Constantiam monacham.	110
Henricus VI. in Neapol. regno crudeliter agit	132. & inde.
Henricus V I. moritur	119
qualis fuerit	ibidem.
Henricus VII. Imperator contra Robertum Neapolitanum foedus init	211
moritur	ibidem
Henricus Castellanus	174. 178
Helducea Turcarum familia	31
Herculaneum	12
Hercules Estensis Alfonsi familiaris	318
Herculis promontorium	6
Hierusalem amissa	128
Hirena imperatrix marito effodit oculos.	68

Hrre-

INDEX.

Hirena imperatrix male tractatur	70	gnum Neapolitanum	136
Hubaldinus comes	225	Innocentius III. pontifex eligitur ingratus erga Fridericum	241
Hugo Ciapeta	28	Ioann. I. Neapol. in regnum restituitur 218. tertias & quartas nuptias celebrat	ibidem
Hugolinus Pisanus	139	Ioanna I. Vincitur à Dyrrhacino, & suspenditur	226. 227
Hugolinus malus interpret iuris	189	Ioanna regno deponitur	221
Hungari vincunt Gothos	17	Ioanna I. reginae Neapol. nuptiae	216
Hungari in Italiam vocantur	37. 74	punitio	216. & 217
Hunfredus Apuliae comes	88	Ioanna Neapol. II. moritur 267. qualis fuerit 268. eius testamentū	269
Hunorum origo & praecipua facta	17. & inde	Ioann. II. Neapol. in regnum frater succedit 247. nuptias celebrat	248
Hydruntum	11	Ioan. Aucutus Anglus	225
Hyrpini	8	Ioan. Bremensis	122
		Ioan. Bremensis rex Hierosolym.	129
		Ioan. rex Boemiae	214
		Iohannes Banus Hungariae reginae bellum facit	235
		Ioann. Caracciolus fit Siniscalchus regni 251. bellum habuit cum Sfortia	ibidem
		Ioan. Campsinus regnum occupat	62
		Ioan. Isara	317
		Ioan. Nuccus	306
		Ioan. Lignanus	189
		Ioan. Procula vindex in Gallos	194
		Ioan. Renati filius motus nouos in regno Neapol. excitat	320
		Ioann. Vanoda vincitur à Turcis	36
		Ioann. Vitellianus 49 pugnat contra Gothos	ibid. & post.
		Ioachimus abbas propheta	118
		Iolanta Federici II. uxor.	129
		Iordanus comes fidelis	175
		Isabella Ren. coniux Caieta venit	278

T 3

I N D E X

Isauricus miles industrius	46	Lucas Parmensis	227
Ischiæ insule situs	9	Luceria capitur	63
Ischiæ mons ignem uomit	208	Ludouici Andiouini in regnū Neap. bellum	228. & inde
Italia 80. annis multas passa est calamitates	43. & 44	Ludouici Andiouini infelix praelium	230.
Italiæ magna infortunia	56	mors	231
Itali omnes foedus inter se feriūt	307	Ludouicus II. And. felix praelium cōmittit	243
Iudicea arx	289	moritur	244
Iulij Caesaris malum consilium	249	Ludouici Andiouini II. noua in regnum Neap. expeditio	242
L			
Ladislaus rex Neapolitanus	234	in regnum Neapolitanum bellum	236. & inde.
regni Neapolitani coronam capit	237	in regnum Neapolitanum aduentus	254
uocatur in Hungariam	238	Ludouicus Andiouinus III. in regnū Neapolit. reuocatur	263
superatur	243	moritur	267
nouos motus Romæ instituit	244	Ludouicus Bauarus	214
moritur	245	Ludouicus Hungarus in Italiam bellum suscipit	216. & inde.
Latij tres partes	5	Ludouicus Pius Caroli Magni successor	71
Laus Pompeia	144	Ludouicus Poggius	301
Leborij campi	5	Ludouici pij in terram sanctam expeditio	101
Leo Pont. capitur	83	Ludouicus Tarentinus Ioannam Neapolit. ducit	216
Leo III. Pont.	68	moritur	218
Liburnij	14	Lugduni Concilium indicitur	142
Lipara	9	Lupus Simenus Vreus	318
Loca quæ à nobis amentur	1	Lutrochus	24
Longobardiæ nomen quando coepit	69	Losarca capta	38
in Longobardia bella geruntur	301	M	
Longobardorum origo & res gestæ	20	Macharius	52
in Italiam aduentus	61	Mahometus I. Turcarum rex	35
magistratus nouus	ibidem	Mahometus II.	36
Longobardorum ducatus cum Romanis pax duratio regni eorum	69 67 ibid.		
Lotharij cum Innocentio bellū	100		
Lucania	5		
Lucani miser	66		

I N D E X.

Mahometica religionis initium	21	Moneta ex corio	238
Magnetis inuentio	13	Nonzoia Pontificius Dux	221
Malatesta Malatestinus	241	Moses Turca parricida	35
Manababilis	298	Morra	51
Manfredonia urbs	13. & 176	Mustaffa	35
Manfredus rex Neapolit. gubernator	160	Muliebria imperia mala	227
Manfredus deficit à pontificijs, & perfidè agit	164. 165	N	
bellum cum illis	ibid. & inde.	Narses Eunuchus	20
Manfredi cum Andiouino praelium infelix	170 171. 172	Narses in Italiam missus	51
Mantuani praelio uicti	150	Narsis Ducis uitæ descriptio	59
Marcus Barbauara	278	Nauium uariarum nomina	273
Margarcta Sfortia	249	Neapolis singulari industria capitur	46
Maria rex Hungariæ	233	oppugnatur & capitur	262
Mariæ Hungariæ bellum cū suis	235	ab Alfonso capitur	262
Maria Ioannæ I. Neapolitanæ soror	227	obsidetur	265
Marinus Boffa captiuus	251. 286	mira arte occupatur	292
Marquardus Hanensedorius	117	Neapoli pestis grassatur	217
Marquardus Federici II. hostis	120	Neapolitanæ urbis conditor nomina	19 ibid.
Marrucini	7	Neapolitanum regnum mutationibus obnoxium	2
Marsi	7	occupatur	46
Mauri	23	& iterum	48
Masilia occupatur	263	factionibus laborat	270
Matera occupata	85	Neapolitani regni ambitus prouinciæ	4 5
Maximus Patritius	42	diuisio	9
Mecha	81	urbes olim celebres, nunc dirutæ	10
Melus profligatur	82	salus & fertilitas	13
Meroueus Gal. rex	26	felicitas	40
Mediolanenses praelio uicti à Philippo Duce deficiunt	302	prima eiusdem regni infelicitas	40
Mediolanensibus bellū inferitur	305	secunda calamitas	42
Mesapia	6	malus status	288
Michelettus	285	Neapolitano regno multi insidiantur	13. 14
Michael Morefinus	138		
Molochus moritur	81		

I N D E X.

Hoc regno qui clari uiri orti.	14	Noua arx Neap. oppugnatur	127
ibid. qui clari uiri hic habitant.	15.	Namarius Saracenicus Dux	22
ibid.		Nuceria Sarracenorum unde dicta	128
in Neapolitano regno terramotus	309		
Neapolitani principes	62	O	
Neapolitani reges, sunt & reges Hie		Ostauia turris prope Neapolim	29
rosolymitani	129	Odoacres	43.45
Neapolitani tumultuantur	200	Opizium captum	291
timent	73	Orbitellum captum	300
Neapolitanorum perfidia	2	Orchanes II.	358
paucæ historiæ	3	Orchanes Turca	34
contra Federicum II. coniuratio	144	Ortona	11
leuitas	196	Ostrogotorum regnum in Italia	55
Nesus	9	Ostrogoti	19
Nesarchus	63	Otho Brunswicensis Neapolitanam	
Nicephorus in Imperatricem perfidus	70	regi natus ducit	218
Nicephorus Imperator occiditur	75	supera: 226. moritur	236
Nicolaus Estensis Marchio	245	Otho Coracciolus	350
Nicolaus Pisanus	266	Otho II. imperij consors	75
Nicolaus Piccininus	266	Otho II. se Græcis opponit	75
Nicol. VI. Pont.	307	pugnat cum illis et Sarracenis	76
Nicolaus Neapolitanus Iurisconsultus	220	Otho III. Imp.	77
odit Pont.	ibidem.	mutatus mos elegendi imperatorum	ibid.
Northemania	24	Otho III. Imperator coronatur	125
Normandia	24	perfidia accusatur	ibidem.
Normanni cum Græcis pugnant	83	Otho Vitilsbach latro	121
Normannorum origo & præcipua facta	23. & inde	Othomannicæ familiæ origo	33
Normannorum Ducum genealogia	80	Oui arx extruitur	107
Normannorum felices progressus in regno	87. 88	P	
ij excommunicantur	ibid.	Palæopolis	16
Normannicæ familiæ finis	114. et inde	Palentina planities	182
		Palæologus	104
		Palermum obsidetur	86
		Pandulphus Capoferreus	74

I N D E X.

Pannonia	20	Pipinus II.	297
Parma à Federico deficit, & ab eo obfidetur	147	Pisaurum restauratur	56
è Parma multi exulant	144	Polonia	16
parricidij poena	145	Pompæa	12
Parthenope	10	Pontifex excommunicat Federicum II.	144
Paulus Vrsinus Romam Ecclesiæ re- parat	242	fugit, & Federicum Imp. deludit	142
Peligni	7	Pontifices bini eodem tempore creati	219. & 220
Perottus Iureus	242	Pontifices bini inter se contendunt	222
Perusia Gothis traditur	51	Pontificiorum aduersus Federicum uirij conatus	130
Petrus Aragonius moritur	200	Pontificiorum noua odia aduersus Federicum II.	137 & inde
Petri Aragonij cum Carolo Andiuono duellum	195	Potentia urbis calamitas	191
Petrus Iacobus Tiepolus	134	Prochite insule situs	9
suspenditur	136	Procopius historicus	48
Petrus Ioan Paulus Vrsinus	266	Puteoli capti	298
Petrus infans Aragonius perit	286		
Alfonso Aragonio fratri fert suppetias	279	Q	
Petrus Ludouicus Aurilia	287	Quilircus Franchius	272
Petrus Sogrus	222		
Petrus Tarres	29	R	
Petrus de Vincis proditor	151	Ramundus Rex Aragoniæ	30
Peucetia	6	Ramundus Balzius	229
Philippus Gal. rex	122	Ramundus Caldora	291
Philippus Imperator occiditur	121	Ranaldus Balzius	200
Philippus de Monte forti occisus	185	Ranaldus Sancius Catbalanus	288
Philippus Dux Mediol. Ioannæ Neapolitanæ auxilia mittit	205	Ranaldus de Sasenna	124
Alfonsum Aragonium capit eum dimittit	279	Ranaldus Vrsinus	236
auxilia ab Alfonso petit	301	Ranimirus I. rex Aragon.	19. 30
ei Ducatum legat testamento, & moritur	302	Raenna habentur comitia	132
in Piceno noui motus excitantur	300	Regnierius	51
Ricentini	5	Renatus Barisij Dux	268
Pipinus primus	27. & 68	capitur	270
		Neapolim amittit	292
		ex regno discedit	295

I N D E X

Renatus Andriouinus in Italiam redit 306	Rolloneus Normannus	42
Rhodoanus Turca	Roma diripitur	65
Richimundus Gothus	expugnatur	49
Richardus Angliæ regis infortunium 118	instauratur à Belisario	ibid.
ad Roccam siccam prælium committitur	Roma occupata	51. 140
Robertus Guiscardus	Romæ calamitas in bellis Gothicis	55
eius coniuges	Romæ Concilium indicitur	138
agit cum Pont. de pace	Romani Imperij diuisio in Occid. & Orient.	71
Roberti felices in Regno Neap. progressus	Romanus quidam Imperium occupat	72
cum Alexio Græco Imperat. bella 89. 90. 92. 93.	Romani multi necantur	55
Roberto Guiscardo anigma in columna explicatur	Romani Duces domantur	85
Robertus rex Neap.	S	
protegit Guelfos	Sabarrus potestatem mox amittit	65
Roberti Capuani infelix fuga	Saladinus Turca	33
Rogerius I. Siciliæ rex Normannus	Salernum	12
96	occupatur	88
Regerius I. & II. Siciliæ rex	expugnatur	219
98	Salentini	6
Rogerius III. Calabriam occupat	Salinguerra	136
superbit	Salinarum ualles à Normannis occupatæ	86
Rogerij Normanni contra Ecclesiam bella	Sancia Maioricæ regina	215
eius cum fratre pax ad bellum	Sangermanum capitur	170
94	S. Bartholomæi reliquiæ	77
Rogerius III. primus utriusque Siciliæ Rex	S. Georgij familia	225
100	S. Ludouici reliquiæ	263
Rogerij III. alia bella	S. Maria uictoriæ	184
mors	S. Miniaturum expugnatur	151
ibid.	Sansfeuerini extirpati	239
Rogerius III. Siciliæ rex	Sarmatia	16
186	Saraceni ueniunt in Italiam	71
Rogerius ultimus Normannus moritur	eorum progressus	72
113	cafi	74
Rogerij Lorie binæ uictoriæ	Italiã inuadunt & profligantur	82
alia contra Gallos	ex Sicilia pelluntur	127
uirtus insignis	uincuntur	199

I N D E X.

Saraceni Luceria pulsi	207	Sulmo	21
Saracenorum origo & præcipua facta	21. & inde	T	
Scandiæ regionis situs	16	Tati uertex	8
Schlaui in Italiam ueniunt	74	Tancredus Normannus	96
Senensibus bellum infertur	308	ducit uxorem	97
Sergius Nestorius author Mahometicæ religionis	22	Tancredus II. occiditur	115
Sfortia Ioanna reconciliatur	258	Tancredus Spurius rex Neap.	110
Sfortia cum Siniscalco bellum	23	Tancredus ultimus Normannus moritur	113
Sfortia Catignola	242	Tancredi comitis de alta Villa multi filij	90
Sicilia citra & ultra fretum capitur à Normannis	87. 88	Tarentum	11. 51. 85. & 239
ab Aragonicis capitur	205	Tarenti princeps caditur	282. 283
Siciliæ noui motus apparantur contra Gallos	194	Tartaglia Lauellus proditor	258
Siciliæ utriusq; quis primus Rex	100	Terræmotus Campaniæ	39
Sigismundus Imperator à Turcis uincitur	35	Thamerlanus quis fuerit, & quid gesserit	34
Sigismundus Estensis	318	Thamerlanus Baiefettum capit	35
Sigismundus Malatesta oppugnatur	309	Tharraconensis Hispaniæ regio	28
309		Theodactus Imperator ingratus	45
Simon Camerinus	306	Theias rex Gothorum	52
Siniscalchus regni Neap. capitur	260	moritur	54
Sinus Crateris	12	Theobaldus Gualterum Bremensem capit	123
Sibylla Normana regnũ perturbat	121	Theodoricus Gothorum rex	18
Sibylla Normannæ infelix cum Henrico VI. pax	114	Theodoricus Ostrogotus	44
Solimannus Turca	34	Theseus Capuanus	318
Sophia Imperatoris mala uxor	60	Thomas Aquinas	268
Spegius Cathalanus temeritatis poenitentia luit	294	Tignarus proditor	52
Spinetta de Cãpo Fregosio	287	Tolosanus comes	141
Squarcia Monopolitanus	257	Totila Neapolitanos inuadit	49
Staufensis familia apud Sueuos	26	Totilæ obitus	72
Strabo	2	Totilæ thesaurus Cumis seruatus	53
Sueni	20	Trianopolis	12
Sueuorum natio & fines	25	Turcia regio	32
		Turcarum origo atq; progressus	80
		Turcomanni	23
		Tusculum dirutum	112

INDEX

<p>V.</p> <p>Valerianus 49</p> <p>Vandalus fluvius 19</p> <p>Vandalia 19</p> <p>Vandalorum gentis origo & precipua facta 19</p> <p>Varij populi 28</p> <p>Veneti à Saracenis caesi 72</p> <p>Græcis contra Normannos supplicias ferunt 89, 92</p> <p>Apuliam oppugnant 135</p> <p>bellum Florentinis inferunt 305</p> <p>fœdus cum Alfonso faciunt 305</p> <p>Venusium 12</p> <p>Veromandui 25</p> <p>Verone comitia indicuntur 143</p> <p>Vesevi montis incendium 39</p> <p>Vescigothi 19</p> <p>Vestini 71</p> <p>Vgo Cardinalis 97</p> <p>Victoria urbs lignea 147</p>	<p>Victor III. Pontifex 52</p> <p>Victorius Rango. 291</p> <p>Viginisius 63, 69</p> <p>Villanutius 127</p> <p>Visum 198</p> <p>Vintimilius contra Vitellescum pugnat 281</p> <p>Vinuli 20</p> <p>Vitellescus patriarcha Isabelle Gallæ auxilia in regnū Neap. præbet 282</p> <p>imprudenter sibi consulit 287</p> <p>Vitellescij fraus contra Alfonso sumitur 142</p> <p>Viterbium occupatur 142</p> <p>Vrbanus VI. Pont. fictitius 219</p> <p>Vrbanus VI. bellum Regina Neapol. parat 222</p> <p>Vrbani VI. cum Dyrhacino inimicitie 232</p>
--	---

F. I. N. I. S.

